

# LÉKAŘ ZE LHASY

## DR. T. LOBSANG RAMPA

### Obsah

#### Autorova předmluva

1. kapitola Do neznáma
2. kapitola Čchun-čching
3. kapitola Dny studií.
4. kapitola Létání
5. kapitola Druhá strana smrt
6. kapitola jasnovidectví
7. kapitola Lety milosrdenství
8. kapitola Když svět byl velur;
9. kapitola Vězněm Japonců.
10. kapitola Jak dýchat
11. kapitola Bomba

### Autorova předmluva

Když jsem žil v Anglii, napsal jsem letí oko, knihu, která je pravdivá, která však přesto vyvolala množství komentářů. Přišly dopisy z celého světa a v odpověď na ně jsem napsal další knihu - Lékař ze Lhaly.

Mé zážitky, o kterých bude pojednávat třetí kniha, zdaleka přesahují míru toho, co je většině lidí dáno vytrpět, zážitky srovnatelné jen s několika málo případy z minulosti. Nejsou však předmětem této knihy - ta je pokračováním mé autobiografie.

Jsem tibetský láma, který přišel do západního světa, aby naplnil svůj osud, přišel, jak mu bylo předpovězeno, a vytrpěl veškeré útrapy, jak mu rovněž bylo předpovězeno. Naneštěstí na mě západní lidé začali pohlížet jako na nějakou kuriozitu, na nějaký exemplář, který patří do klece, aby mohl být předváděn jako podivín přicházející z neznáma. V té souvislosti mi přišlo na mysl, jak by asi dopadli mí staří kamarádi yettiové, kdyby se obyvatelům Západu podařilo jich zmocnit.

Určitě by yettiho zastřelili, vycpali a dali do nějakého muzea. A bezpochyby i potom by se našli lidé, kteří by se přeli a tvrdili, že žádný

yetti neexistuje.

Připadá mi až k nevíře, že lidé na Západě jsou schopni věřit v televizi a na kosmické lodě, které dokáží obletět Měsíc a vrátit se, a přitom neuvěří ve sněžné muže nebo UFO, tedy v podstatě v nic, na co si nemohou sáhnout a co nemohou rozebrat, aby se přesvědčili, jak to funguje.

Ted' ale stojím před nesnadným úkolem vtěsnat do několika stránek to, co předtím zabralo celou knihu - podrobné vyprávění o mém dětství. Pocházím z vysoce urozené rodiny, jedné z nejpřednějších ve Lhase, hlavním městě Tibetu. Rodiče měli velký vliv na správu země, a jelikož jsem patřil k vysoké společenské třídě, byl jsem vychován přísně, neboť se mělo za to, že právě takto se stanu způsobilým, abych mohl zaujmout své místo. Když se pak blížily mé sedmé narozeniny, byli podle našeho starodávného zvyku požádáni o radu tibetští církevní hvězdopřevníci, aby se zjistilo, jakou životní dráhu mám nastoupit. Řadu dní se konaly velké přípravy. Chystala se velkolepá slavnost, které se měli zúčastnit všichni nejvýznamnější občané a prominenti Lhaly, aby vyslechli, jaký osud mě čeká. Den věštby konečně nadešel. Naše sídlo překypovalo lidmi. Dostavili se astrologové vyzbrojeni archy papíru, mapami a veškerým dalším náčiním potřebným pro jejich činnost. Potom v příhodné chvíli, kdy už vzrušení všech přítomných dosáhlo vrcholu, pronesl vrchní astrolog, co zjistil. Bylo slavnostně vyhlášeno, že v sedmi letech mám vstoupit do lámaserie a být tam vyškolen na kněze a lékaře. Byla vyřčena řada předpovědí o mém životě, lépe řečeno, celý můj život byl v hlavních rysech načrtnut. K mé velké lítosti se splnilo všechno, co předpověděli. Říkám „k lítosti“, protože většina toho bylo neštěstí, dřina a strasti, a utrpení se člověku nijak neulehčí, když o něm všem ví předem.

V sedmi letech jsem tedy vstoupil do čokporské lámaserie a osaměle si razil cestu životem. Zadrželi mě hned u vstupní brány a musel jsem podstoupit těžkou zkoušku, aby se ukázalo, zda jsem dost pevný a houževnatý, abych takový výcvik vydržel. Ve zkoušce jsem obstál, a byl tedy přijat. Prošel jsem všemi stupni výcviku, od úplného začátečníka až k hodnostem lámy a opata. Všeobecné lékařství a chirurgie se staly mou zvlášť silnou stránkou. Studoval jsem je s velkým zaujetím a byly mi vytvořeny veškeré podmínky, abych se mohl učit i na mrtvolách. Na Západě se má za to, že tibetští lámové těla zásadně neotvírají. Panuje domněnka, že tibetské lékařství je zaostalé, neboť lámové lékaři se omezují na zásahy na povrchu těla. To není pravda. Souhlasím s tím, že běžný lama těla neotvírá, že je to proti jeho přesvědčení. Mezi námi však byla zvláštní skupina lámů, do níž jsem patřil i já, kteří byli k provádění operací vyškoleni, a to takových operací, které možná přesahovaly i pole

působnosti západní vědy

Na Západě se mimochodem věří i tomu, že tibetská medicína učí, že muži mají srdce na jedné straně a ženy na druhé. Nic nemůže být směšnějšího. Takovou informaci vnesli na Západ lidé, kteří o tom, o čem píší, nemají žádnou skutečnou znalost, protože některé z nákresů, na které se odvolávají, se týkají těl astrálních, což je něco úplně jiného. To se však této knihy už netýká.

Moje výuka byla skutečně intenzivní, neboť jsem musel zvládnout nejen speciální medicínské a chirurgické předměty, ale i veškeré svaté písmo, protože být lámou lékařem znamenalo projít i u zkoušek náboženské povahy, stát se plně způsobilým knězem. Bylo proto třeba studovat oba obory naráz a to vyžadovalo dvojnásobné úsilí. Z toho jsem neměl moc velkou radost!

Všechno však zajisté nebyla dřina. Zúčastnil jsem se mnoha výprav do vyšších oblastí Tibetu (Lhasa leží v nadmořské výšce 3 660 metrů) za sběrem léčivých rostlin, neboť základ našeho medicínského působení byl postaven na účinku bylin a v Čokpori jsme jich měli vřdycky na skladě nejméně šest tisíc druhů. My Tibetané jsme přesvědčeni, že toho víme o léčbě bylinami víc než lidé kdekoli jinde na světě. Teď, když jsem svět několikrát projel, se ve mně toto přesvědčení ještě posílilo.

Během několika svých cest do vyšších poloh Tibetu jsem létal v dracích, kteří unesou člověka, vznášel se nad rozeklanými vrcholy vysokohorských hřebenů a přehlížel krajinu do dálky mnoha a mnoha kilometrů. Zúčastnil jsem se rovněž pamětihodné expedice do téměř nedostupných končin Tibetu, do nejvyšších částí vysokohorské oblasti Čang Tangu. Zde jsme my členové expedice objevili velice odlehlé údolí vklíněné mezi skalní rozsedliny a zateplené věčnými ohni Země, které způsobovaly, že vroucí vody vybublávaly na povrch a spojovaly se do vodního toku. Narazili jsme tam také na velkolepé město, jehož polovina byla vystavena horkému vzduchu skrytého údolí a druhá půlka pohřbena pod průzračným ledovcem. Ten led byl tak čirý, že opačná strana města přes něj byla vidět jako přes nejčistší vodu. Část města, v níž led roztál, byla téměř neporušená. Čas byl k budovám opravdu milosrdný. Nehybný vzduch, daný bezvětrím, domy ochránil před škodlivými účinky tření. Procházeli jsme těmito ulicemi jako první lidé kráčející tudy po mnoha tisících letech. Volně jsme se procházeli po domech, které vyhlížely, jako by čekaly na majitele. Když jsme se ale podívali blíže a spatřili podivné zkamenělé kostry, uvědomili jsme si, že to je mrtvé město. Bylo v něm množství fantastických přístrojů, z nichž bylo patrné, že toto skryté údolí bývalo kdysi domovem civilizace o mnoho vyšší, nežli je kterákoli žijící na Zemi v současnosti. Nezvratně nám to

dokázalo, že ve srovnání s lidmi tohoto zašlého věku jsme jako divoši. Ale o onom městě se rozepíši podrobněji.

Když jsem byl ještě docela malý, prodělal jsem zvláštní operaci zvanou otevření třetího oka. Během ní mi byla doprostřed čela vsazena tříska z tvrdého dřeva, napuštěná zvláštním bylinným roztokem, aby se navodila stimulace určité žlázy umožňující posílení jasnovidenských schopností. Zřetelně jasnovidný jsem se už narodil, ale po této operaci se staly mé schopnosti skutečně mimořádnými a dokázal jsem vidět okolo lidí auru, jako by byli zahaleni do plamenů proudících barev. Z těchto aur jsem uměl vyčíst jejich myšlenky, co je bolí, v co doufají i čeho se bojí. Nyní, když jsem z Tibetu odešel, se snažím zainteresovat západní lékaře na výrobě zařízení, které by kterémukoli lékaři nebo chirurgovi umožnilo spatřit lidskou auru v jejím skutečném barevném vzezření. Víím, že jakmile budou mít lékaři možnost auru vidět, poznají, co člověku ve skutečnosti je. Takže odborník pozorováním barev a podle obrysů pohybujících se pruhů může přesně určit, jakou chorobou dotčený trpí. A co víc - lze ji stanovit ještě dřív, než se na vlastním fyzickém těle jakkoli viditelně projeví, protože aura vykazuje přítomnost rakoviny, TBC a dalších nemocí o mnoho měsíců dřív, než dojde k napadení fyzického těla. Když tedy má lékař k dispozici ještě před vypuknutím nemoci tak včasné varování, může ji hned začít léčit a neomylně vyléčit.

Ke svému zděšení a velmi hluboké lítosti jsem zjistil, že západní lékaře to vůbec nezajímá. Všechny tyto záležitosti spojují s magií, ačkoli se týkají pouze prostého zdravého rozumu. Kterýkoli inženýr ví, že dráty vedoucí vysoké napětí mají okolo sebe korónu. Stejně tak ji má i lidské tělo a je to úplně běžná fyzikální záležitost, kterou chci specialistům ukázat. Oni ji však zavrhnou. A to je tragické. Ale čas nazraje. Tragédie spočívá v tom, že ještě tolik lidí bude muset zbytečně umírat, než ten čas přijde.

Třináctý dalajláma byl můj ochránce. Nařídil, aby mi při studiu a výcviku byla poskytnuta veškerá možná asistence. Dal pokyn, aby do mě bylo nasoukáno tolik znalostí, co se jich do mě vejde, a kromě běžné ústní výuky jsem byl rovněž učen v hypnóze a pomocí různých dalších vyučovacích technik, o nichž není nutné se zmiňovat. O některých se však přece jen v této knize nebo ve třetím oku pojednává. Ostatní jsou natolik neobvyklé a neuvěřitelné, že čas dosud není zralý ani k tomu, aby se o nich dalo mluvit.

Díky své jasnovidenské síle jsem mohl být Nejvyššímu při mnoha příležitostech velice užitečný. Býval jsem ukryt v jeho audienční síni, abych mohl z aury určitého člověka odezřít jeho skutečné myšlenky a úmysly. Dělal se to proto, aby se ověřilo, zda to, co návštěvník říká, se

shoduje s tím, co si myslí, zvláště pokud se jednalo o cizí státníky. Byl jsem neviděným pozorovatelem i tehdy, když Velký třináctý přijímal čínskou delegaci, a byl jsem jím i během návštěvy jednoho Angličana. Při této příležitosti jsem téměř selhal vzhledem k úžasu, který se mě zmocnil při pohledu na oblečení onoho muže - bylo to moje úplně první setkání s evropským způsobem odívání!

Studium bylo dlouhé a namáhavé. Přes den i během noci jsme museli navštěvovat chrámové bohoslužby. Měkké lůžko nám nebylo dopřáno. Každý se samotářsky zachumlal do své houně a usínil na zemi. Učitelé byli skutečně přísní a museli jsme se opravdu učit a umět veškerou látku nazpaměť. Neměli jsme žádné sešity, všechno jsme se učili zpaměti. Studoval jsem i metafyzické předměty. Zvládl jsem je do hloubky. Ať už to bylo jasnovidectví, astrální cestování či telepatie, všechno jsem vstřebal. Během jednoho ze svých iniciačních stadií jsem navštívil tajné jeskyně a chodby pod Potalou, o nichž běžný člověk nemá ani potuchy. Jsou to pozůstatky dávné civilizace, sahající téměř za hranici paměti, alespoň paměti racionální. Na stěnách tam byly obrazové záznamy létajících strojů a mimozemských předmětů. V další fázi tohoto zasvěcení jsem shlédl pečlivě zachovalá těla obrů, dlouhá tři a půl a čtyři a půl metru. I já jsem byl poslán na druhou stranu smrti, abych se přesvědčil, že žádná smrt neexistuje, a když jsem se vrátil, stal jsem se Uznáním převtělením s hodnotí opata. Nechtěl jsem ale být opatem připoutaným k lámaserii. Chtěl jsem být lámou, který se může volně pohybovat a pomáhat druhým, jak předpovědi ostatně určily, že bude. A tak mi byla hodnost lámy potvrzena samotným dalajlámou a jím jsem byl také přidělen do Potaly ve Lhase. Můj výcvik pokračoval i potom - učil jsem se různým oborům západní vědy, jako je optika a další podobné obory. Nakonec však ale přece jen nadešel čas, kdy jsem byl ještě jednou povolán k dalajlámovi a dostal pokyny.

Rekl mi, že jsem se naučil všechno, co bylo možné se v Tibetu naučit, a že nadešel čas, abych odjel a opustil všechno, co jsem měl rád, všechno, na čem mi záleželo. Sdělil mi, že dal vyslat zvláštní posly do Čchun-čchingu aby mě zapsali v tomto čínském městě jako studenta medicíny a chirurgie.

Srdce mě bolelo, když jsem od Nejvyššího odcházel a ubíral se za svým učitelem, lámou Mingjurem Tundrupem, a když jsem mu zvěstoval, co bylo rozhodnuto. Pak jsem se vypravil i do domu rodičů, abych jim také sdělil, co se stalo, že mám opustit Lhasu. Dny letěly, až nadešel poslední, kdy jsem se z Čokpori vydal na cestu, naposled uviděl Mingjura Tundrupa v těle a vyjel ze svatého města Lhasy směrem k vysokohorským průsmykům. A když jsem se ohlédl, poslední věc, kterou jsem spatřil, byl

symbol: nad zlatými střechami Potaly se vznášel osamělý drak.

## 1. KAPITOLA

### Do neznáma

V životě mi nebylo tak studeno, beznadějně a bídně. Dokonce ani na pustých vysokohorských pláních Čang Tangu, v nadmořské výšce nad 6 000 metrů, kde fičel ledový vítr plný hrubého pisku a rozdíral na krvavé cáry každý kousíček nechráněné kůže, mi nebylo tak mrazivo jak teď. Ani zima tam nebyla tak pronikavá, jako strašlivý chlad, který jsem teď cítil v srdci. Opouštěl jsem svou milovanou Lhasu. Jak jsem se otočil, spatřil jsem vzadu za sebou na zlatých potalských střechách drobné postavy, nad nimiž kroužila v lehounkém vánku poskakoval osamělý drak. Kroužil a poskakoval, jako kdyby chtěl říct: „Sbohem, tvým dnům létání na dracích je konec. Vzhůru, k vážnějším věcem!“ Pro mě ten drak znamenal symbol - drak v nezměrné modré výšce připoutaný ke svému domovu tenkým provázkem. Vstupoval jsem do nezměrnosti světa rozkládajícího se mimo Tibet, poutaný tenkým provázkem své lásky ke Lhasě. Vstupoval jsem do divného, hrozného světa za hranicemi své mírumilovné země. Když jsem se k domovu otočil zády a se svými druhy vyrazil do velkého neznáma, úplně se mi sevřelo srdce. I oni byli nešťastní, ale měli tu útěchu, že věděli, že až mě doprovodí do Čchun-čchingu vzdáleného 1 600 kilometrů, vydají se zase zpátky domů. Vráti se a na zpáteční cestě je bude konejšit vědomí, že každý další krok je přibližuje k domovu. Zatímco já měl jít pořád dál do podivných zemí, k podivným lidem, vstříc podivnějším a podivnějším zážitkům.

Věštba mé budoucnosti, vypracovaná, když mi bylo sedm let, říkala, že vstoupím do lámaserie a budu nejdřív vyškolen na čelu, pak postoupím do hodnosti trapy a tak dále, dokud se nenaplní čas a já složím zkoušky na lámu. Jak astrologové řekli, opustím hned nato Tibet - svůj domov a všechno, co mám rád, a odjedu do země, kterou jsme nazývali barbarskou Čínou. Odcestuji do Čchun-čchingu a tam vystuduji medicínu a chirurgii. Podle kněží astrologů jsem měl jít do válek, měl jsem upadnout do zajetí podivných národů a přestát veškerá pokušení a utrpení, abych přinesl pomoc těm, kteří ji budou potřebovat. Řekli, že můj život bude tvrdý a že strast, bolest a nevděk mi budou stálými společníky. Jak měli pravdu!

S takovými myšlenkami v hlavě, na nichž nebylo pranic veselého, jsem dal povel k dalšímu pochodu. Hned jak nám Lhasa zmizela z dohledu, z opatrnosti jsme sesedli z kont a přesvědčili se, že se jim jde pohodlně, že sedla nejsou příliš těsná, ale ani příliš volná. Koně měli být po celou dobu cesty našimi věrnými přáteli, a bylo proto na místě pečovat o ně

přinejmenším tak dobře jako sami o sebe. Když jsme je tedy dali do pořádku a s klidným svědomím, že se naši koně cítí pohodlně, jsme znovu nasedli, odhodlaně upřeli pohled kupředu a jeli dál.

Bylo to počátkem roku 1927, když jsme vyjeli ze Lhasy a pomalu, velice zvolna postupovali směrem na Chotang, ležící na řece Brahmaputře. Vedli jsme mnoho dohadů o tom, která trasa je nejpříhodnější, a tahle podél řeky a Kchan-ringu nám byla doporučena jako nejlepší. Brahmaputra je řeka, kterou dobře znám, létal jsem nad jedním z jejích pramenů mezi horskými hřebeny Himálají, když jsem měl to velké štěstí, že jsem mohl létat v dracích, kteří unesou člověka. My v Tibetu jsme tuto řeku měli v úctě, ale nebylo to nic proti úctě, s jakou se na ni dívali jinde. Stovky kilometrů odtud, kde spěchala do Bengálského zálivu, byla pokládána za posvátnou, téměř tak posvátnou jako město Banáras. Bylo nám řečeno, že právě Brahmaputra tvoří Bengálský záliv. V pradávných dobách byla tato řeka rychlá a hluboká a hnala se téměř přímočaře z hor, ze kterých smývala měkkou půdu, až tímto způsobem vytvořila nádherný a velkolepý záliv. Jeli jsme podél řeky přes horské průsmyky až do Si-kchang. V dřívějších dobách, v těch šťastných dnech, kdy jsem byl velice mladý, byl Si-kchang součástí Tibetu, byl jednou z jejích provincií. Potom Britové vtrhli do Lhasy. Tím si dodali odvahy k invazi i Číňané a uchvátili Si-kchang. Vstoupili do naší země s vražednými úmysly, zabíjeli, znásilňovali, plenili ji a zabrali Si-kchang pro sebe. Zaplavili ho čínskými úředníky, kteří jinde upadli v nemilost, a byli sem proto posláni za trest. Naneštěstí pro ně jim čínská vláda nijak nepomáhala. Museli se sami o sebe postarat, jak nejlépe dovedli. Zjistili jsme, že tito čínští úředníci byli pouhé loutky, lidé bezmocní a neschopní, kteří Tibetanům připadali k smíchu. Občas jsme pochopitelně předstírali, že je posloucháme, ale to bylo jenom ze zdvořilosti. Jakmile se otočili zády, šli jsme si po svých.

Naše cesta pokračovala den za dnem. Rozvrhli jsme si zastávky tak, abychom se vždycky včas dostali k nějaké lámaserii, kde by se dalo přenocovat. Jelikož jsem byl láma, a navíc ještě opat a Uzané převtělení, dostalo se nám toho nejlepšího přijetí, jaké byli mniši schopni poskytnout. Mimoto jsem cestoval pod osobní ochranou dalajlámy a to mělo velkou váhu.

Dorazili jsme do Kchan-ringu. Je to velice známé obchodní středisko, město proslulé trhem s jaky, ale ještě proslavenější jako vývozní středisko čaje lisovaného do cihel, který nám v Tibetu tolik chutnal. Tento čaj sem byl svážený z Číny a nebyly to běžné čajové lístky, ale spíš chemická směs. Obsahovala čaj, kousky větviček, sodu, sanytr a pár dalších přísad, protože u nás v Tibetu jídlo nebylo tak dostupným zbožím jako v některých jiných



částech světa, a proto náš čaj musel být i jakýmsi druhem polévky, a ne nápojem. V Kchan-ringu se čaj míchá a tvaruje do cihlových bloků. Tyto cihly měly takovou velikost a váhu, že se daly nakládat na koně a později na jaky, kteří je přenášeli přes vysokohorské hřebeny až do Lhasy, kde se prodávaly na trhu a rozvázely po celém Tibetu.

Čajové cihly musely mít určité rozměry a tvar, ale bylo třeba je i zvláštním způsobem balit, aby se čaj neznehodnotil, když se přihodilo, že kůň na horském brodu klopýtl a balíky s čajem spadly do řeky. Tyto cihly se proto neprodyšně balily do čerstvé, nevydělané kůže a pak se nakrátko ponořovaly do vody. Potom se rozkládaly po skalách vystavených slunci, aby uschly. Vyschnutím se scvrkly, a to tak, že obsah úplně stlačily. Vysušením se také zbarvily do hněda a ztvrdly jako bakelit, ale byly mnohem pevnější. Když kůže vyschly, mohla se kterákoli cihla skutálet po horském svahu a dopadla na zem v pořádku a bez poškození. Někdy se stalo, že spadla do řeky a zůstala tam i několik dní. Když se pak vylovila a usušila, všechno zůstalo neporušené, žádná voda se dovnitř nedostala a nic se neponičilo. Vysušená kožená pouzdra na čajové cihly patřila k nejhygieničtějším obalům na světě. Čaje se mimochodem často používalo i jako platidla. Obchodník, který u sebe neměl žádné peníze, mohl odlomit kus čaje a směnit ho. Dokud měl čajové cihly, nemusel si dělat starosti o peníze v hotovosti.

Kchan-ring na nás zapůsobil svým obchodním ruchem. Byli jsme zvyklí jenom na naši Lhasu, ale tady se vyskytovali lidé z nejrůznějších zemí, a to až z Japonska, Indie, Barmy, i kočovníci až z oblastí ležících za pohořím Takla. Procházeli jsme tržištěm vmíseni mezi obchodníky a naslouchali podivným hlasům v různých jazycích. Míjeli jsme se s mnichy odlišných vyznání, ze sekty zen i jiných sekt. A pak užasli nad všemi těmito zvláštnostmi jsme dorazili do malé lámaserie za Kchan-tingem. Už tady na nás čekali. Naši hostitelé dokonce začínali mít starost, kde jsme tak dlouho. Hned jsme jim vysvětlili, že jsme si prohlíželi trh a naslouchali trhovnickým klevetám. Tamější opat nás vřele přivítal a nedočkavě vyslechl naše vyprávění o Tibetu a zprávy, které jsme přinášeli, neboť jsme přicházeli ze sídla vzdělanosti z Potaly a byli jsme mniši, kteří navštívili vysoké oblasti Čang Tangu a spatřili tam velké divy. Věhlas nás tedy předešel.

Časně zrána, poté co jsme se zúčastnili chrámové bohoslužby, jsme se na koních vydali opět na cestu a s sebou si vezli malou zásobu campy. Silnice měla podobu pouhé udusané vozové cesty vinoucí se po úbočí rokle. Dole pod námi rostly stromy a bylo jich víc, než kdokoliv z nás kdy předtím viděl. Některé byly částečně zahaleny do mlhy tvořící se z vodní

tříště vodopádu. Rokle byla také porostlá obrovskými rododendrony, zatímco půdu pokrývaly pestrobarevné květy, drobná horská květena, která naplňovala vzduch vůní a dodávala celé scénérii na barevnosti. Přesto jsme se cítili sklíčeně a bylo nám těžce. Sklíčení myšlenkou, že odjíždíme z domova, a těžce proto, že nám vadila hustota vzduchu. Sestupovali jsme víc a víc do nížiny a dýchalo se nám stále hůř. Objevil se i další problém, který nás potrápil. V Tibetu, kde je vzduch řídký, přichází voda do varu při nižší teplotě a ve vyšších polohách se tudíž dal čaj pít prakticky ve chvíli, kdy vřel. Nechali jsme tedy čaj na ohni do chvíle, kdy nás bubláni upozornilo, že je hotový k pití. Zkraje jsme si zde, v této nižší poloze, několikrát pořádně popálili rty, jak jsme se snažili vyzkoušet teplotu vody. Měli jsme ve zvyku pít čaj hned po odstavení z ohně. V Tibetu jsme to tak dělat museli, protože jinak třeskatá zima odebrala čaji veškerou horkost. Tehdy jsme netušili, že hustší vzduch mění bod varu, a ani nás nenapadlo, že bychom měli počkat, až vařící voda vychladne, aniž bychom riskovali, že bude okamžitě ledová.

Dýchací potíže nás skutečně vyváděly z míry, vadila nám váha vzduchu tlačící na hrud' a plíce. V první chvíli nás napadlo, že je to třeba rozrušením z toho, že opouštíme náš milovaný Tibet, ale později jsme si uvědomili, že se dusíme, že se ve vzduchu jakoby utápíme. Nikdo z nás dosud nesestoupil do nadmořské výšky pod 3 000 metrů. Lhasa sama o sobě leží ve výšce 3 600 metrů. Často jsme pobývali v polohách mnohem vyšších, jako když jsme se vypravili do vysokohorských oblastí Čang Tangu, kde jsme se dostali až do výšky nad 6 000 metrů. V minulosti jsme slyšeli řadu vyprávění o Tibetanech, kteří odešli ze Lhasy hledat štěstí v nížinách. Povíдалo se, že umírali po měsících utrpení se zničenými plícemi. Na tvrzení, že ten, kdo ze Lhasy odešel do nižších poloh, šel vstříc strastiplné smrti, měly bezpochyby lví podíl babské povídačky ve svatém městě.

Věděl jsem, že to vůbec není pravda, jelikož mí vlastní příbuzní pobývali v Šanghaji, kde měli spoustu majetku. Byli tam a vrátili se v pořádku. Svě příbuzné jsem znal málo, protože to byli lidé s tak vysokým postavením a tak zaneprázdnění, že na nás děti neměli vůbec čas. Dozvěděl jsem se to od služebnictva. Teď jsem byl ale vážně znepokojen tím, jak jsme se cítili. Plíce jako bychom měli v ohni a hrudní koš sevřený železnými obručemi, které nám bránily dýchat. Každé nadechnutí nás stálo značné úsilí a při každém rychlejším pohybu námi prostřelovala pálivá bolest. Jak jsme postupovali a scházeli stále níže, vzduch houtl a oteplovalo se. Pro nás to bylo nesnesitelné podnebí. Ve Lhasě v Tibetu je skutečně velice chladno, ale je to suchá zima, zima zdravá, a v takových podmínkách není teplota příliš důležitá. Ale v tomto hustém vzduchu, s tak

vysokou vlhkostí, jsme byli s rozumem téměř u konce a báli se, zda dokážeme jít dál. V jednu chvíli se mě ostatní pokoušeli přemluvit, abych dal povel čelem vzad a abychom se vrátili do Lhasy, sice že nás to všechny zabije, budeme-li v tomto hazardním podniku pokračovat dál. Já jsem si však připomněl věštbu a neustoupil jsem. A tak jsme jeli dál. Jak se oteplovalo, šly na nás závratě, skoro jako kdybychom byli přiopilí, a začal nás zlobit zrak. Nedohlédli jsme tak daleko jako za normálních okolností, neviděli jsme tak jasně a vůbec jsme nedokázali odhadnout vzdálenosti. Až o hodně později jsem se dobral vysvětlení. V Tibetu je ten nejčistší vzduch na světě, je naprosto čirý, takže tam člověk dohlédne do vzdálenosti 80 km i více, a to tak zřetelně, jak kdyby vzdálenost nepřesahovala 15 až 16 km. Zde, v hustém vzduchu nížiny, nebylo vidět do takové dálky a to, co jsme viděli, bylo zkresleno vysokou hustotou vzduchu a nečistotou v něm.

Cesta nám trvala řadu dní, během nichž jsme sestupovali stále níž a níž a projížděli lesy, v nichž bylo více stromů, než kolik si kdokoliv z nás myslel, že vůbec na světě existuje. V Tibetu není moc dřeva, není tam mnoho stromů, a tak jsme zpočátku nemohli odolat, abychom neslezli z koně a nerozběhli se prohlédnout si různé druhy stromů, sáhnout si na ně a přivonět si k nim. Připadaly nám tak zvláštní a byla jich tam taková spousta! Znali jsme nicméně rododendrony, protože těch je v Tibetu hodně. Rododendronový květ, je-li správně upraven, se pokládá za přepychovou lahůdku. Žasli jsme nad vším okolo sebe, nad rozdílností našeho domova od toho, co jsme viděli tady. Nevíme ani, jak dlouho jsme jeli, kolik dní či kolik hodin, protože to nás vůbec nezajímalo. Měli jsme spoustu času, neměli jsme ani tušení o uspěchané civilizaci plné shonu, ale i kdybychom o ní věděli, nezajímalo by nás to.

Denně jsme jeli osm až deset hodin, načež jsme se zastavili v nějaké příhodné lámaserii při cestě, kde jsme přenocovali. Nepříslušely všechny ke stejnému druhu buddhistického vyznání jako my, ale to nevadilo, všude jsme byli vítáni. Mezi námi, skutečnými buddhisty Východu, neexistuje soupeření, třenice nebo zášť a pocestný je vždycky vítán. Jak bylo naším zvykem, zúčastnili jsme se během svého pobytu veškerých bohoslužeb. Nevynechali jsme žádnou příležitost popovídat si s mnichy, kteří byli tak laskaví a přijali nás. Povyprávěli nám řadu podivných věcí o tom, jak život v Číně začíná doznávat změn, jak se starý mírumilovný řád mění a jak se Rusové, „medvědí muži“, snaží Číňanům vštěpovat svoje politické ideje, které nám připadaly naprosto scestné. Připadalo nám, že to, co Rusové hlásají, je: „Co je tvoje, to je moje. Co je moje, moje zůstane!“ Řekli nám, že i Japonci na různých místech Číny vyvolávají nesnáze. Vypadalo to jako otázka přelidnění. V Japonsku byla příliš vysoká porodnost a nedostatečné

potravinové zajištění, a tak se Japonci pokoušeli obsadit mírumilovné národy a ožebračit je, jako kdyby na světě záleželo jen na Japoncích.

Konečně jsme opustili Si-kchang a přes územní hranice vstoupili do provincie S'-čchuan. Ještě pár dní a dorazili jsme ke břehům řeky Jang-c'-ťiang. Tady jsme se jednoho odpoledne zastavili v malé visce. Nezastavili jsme se proto, že bychom toho dne byli už dospěli k místu přenocování, nýbrž proto, že jsme narazili na tlačící se zástup, na jakýsi tábor lidu. Prodírali jsme se kupředu a vzhledem k tomu, že jsme všichni byli poměrně rozložití, nedalo nám vůbec žádnou práci dostat se až do čela zástupu. Tam stál na voze vysoký bílý muž, gestikuloval, vykládal o zázraku komunismu a snažil se rolníky navádět, aby se vzbouřili a vyvraždili velkostatkáře. Mával nějakými papíry s vyobrazením muže s ostrými rysy a bradkou, nazýváje ho spasitelem světa. Ale na nás obrázek Lenina ani mužova řeč neudělaly žádný dojem. Znechuceně jsme se odvrátili a pokračovali v jízdě ještě několik dalších kilometrů, až jsme dojeli do lámaserie, kde jsme měli té noci spát.

Lámaserie se vyskytovaly v nejrůznějších částech Číny spolu s čínskými kláštery a chrámy. Někteří lidé, zvláště z oblasti Si-kchangu, S'-čchuanu a Čching-chaje dávají totiž přednost tibetské formě buddhismu. Byly zde proto naše lámaserie, aby se v nich učili ti, kteří cítili potřebu naší asistence. Nikdy jsme se nikoho nesnažili obrátit na naši víru, nikdy jsme lidi nevybízel, aby se dali k nám, protože jsme toho názoru, že by každý měl mít svobodnou volbu. Vůbec jsme neměli rádi misionáře, kteří chodili a řečnili, že člověk musí vstoupit do toho a toho náboženství, aby byl spasen. Věděli jsme, že když se člověk chce stát lámaistou, stane se jím, aniž bychom ho museli jakkoli přesvědčovat. Bavili jsme se na účet misionářů přicházejících do Tibetu a Číny. Bylo běžným trikem, že lidé předstírali obrácení na jinou víru, jen aby dostali dárky a další takzvané výhody, které misionáři poskytovali. A ještě něco. Tibeťané a stará generace Číňanů byli zdvořilí lidé a snažili se udělat misionářům radost, snažili se dát jim najevo, že docházejí jakéhosi úspěchu, ale nikdy ani na okamžik nás nepřesvědčili o tom, co hlásali. Věděli jsme, že mají tuto svou víru, ale my jsme se raději drželi své vlastní.

Cestovali jsme dál podél toku řeky Jang-c'-ťiang, protože se tudy příjemně jelo. Byla to řeka, kterou jsem měl v budoucnu velice dobře poznat. Fascinoval nás pohled na různá plavidla. Ještě nikdy jsme neviděli loď, i když je někteří z nás znali z obrázků, a já jsem jednou během zvláštního jasnovideckého sezení s mým učitelem, lámou Mingjurem Tundrupem, uviděl parník. Píšu o tom ale podrobněji na jiném místě této knihy. V Tibetu naši bárkaři používali loďky z proutí. Byly to lehounké

konstrukce potažené jačí kůží a kromě převozníka unesly asi čtyři až pět lidí. Často tam bývala neplatícím pasažérem koza, převozníkovo oblíbené domácí zvíře, které bylo ale zároveň k užítku na pevnině, protože převozník na ni nakládal svoje osobní svršky, uzlík anebo příkrývky, když s loďkou na zádech šplhal přes skály, aby se vyhnul peřejím, které by mu byly jinak loďku zničily. Někdy takový rolník, který se chtěl dostat přes řeku, použil kozí nebo jačí kůží, která měla otvory po nohou a všechny další neprodyšně utěsněné. Používal tohoto zlepšováku podobně jako lidé na Západě záchranného kruhu. Teď nás však zajímal pohled na skutečné lodě s trojúhelníkovými plachtami, které se třepetaly ve větru.

Jednoho dne jsme se zastavili u nějakých mělčín. Byli jsme zmateni. Řekou kráčeli dva muži a mezi sebou měli dlouhou síť. Před nimi šli další dva, kteří mlátili do vody klacky a příšerně řvali. V první chvíli jsme si mysleli, že ti první dva jsou blázni a že ti se síti je honí, aby je chytili. Pozorovali jsme je a viděli, jak na znamení jednoho z mužů povyk ustal a ti dva se síti vykročili k sobě, až spojili krok. Drželi oba konce sítě napjaté mezi sebou a táhli ji ke břehu. Když ji v pořádku dostali na písčité břeh, vyklopili ji a na zem se vyvalilo mnoho kilogramů lesklých a zmítajících se ryb. To nás šokovalo, protože my nikdy nezabýváme. Žili jsme v přesvědčení, že zabít jakoukoli živou bytost je velice špatné. V našich tibetských řekách ryby připlouvaly a dotýkaly se ruky, natažené k nim ve vodě. Braly si z rukou jídlo. Vůbec se člověka nebály a často bývaly ochočené. Ale tady v Číně byly pouhou potravou. Divili jsme se, jak se tito Číňané mohou vydávat za buddhisty, když tak do nebe volajícím způsobem zabíjejí pro vlastní prospěch.

Lelkovali jsme příliš dlouho. Proseděli jsme na břehu řeky celou hodinu, možná i dvě a pak už se nedalo dojet včas na noc do lámaserie. Odevzdaně jsme pokrčili rameny a utábořili se u cesty. Nalevo od nás kousek stranou rostl lesík, kudy i protékala řeka, a tam jsme se odebrali, slezli z koní a nechali je volně přivázané, aby se mohli popásat na trávě, podle našeho mínění velice bujné. Nebylo těžké nasbírat dříví a zapálit oheň. Na něm jsme uvařili čaj a pojedli campu. Dlouho jsme posedávali okolo ohně, povídali si o Tibetu a o tom, co všechno jsme cestou spatřili, a o svých představách o budoucnosti. Jeden po druhém začínali mí společníci zívát, odvracet se, halit do příkrývek a usínat. Když nakonec řeřavé uhlí pohaslo, i já jsem se přikryl a ulehl, ale neusnul jsem. Myslel jsem na všechny nesnáze, které jsem přestál. Vzpomínal jsem, jak jsem v sedmi letech odešel z domova a vstoupil do lámaserie, na nesnáze, na přísnou školu. Vzpomínal jsem na expedici do vysokých poloh a pak ještě dál na sever do velkých vysočin Čang Tangu. Přemýšlel jsem také o Nejvyšším, jak jsme

dalajlámu nazývali, a pochopitelně i o svém milovaném učiteli, lámovi Mingjuru Tundrupovi. Měl jsem o něj hroznou starost, byl jsem zdrcený'. Pak jsem najednou začal pozorovat, že se krajina nějak prosvětliła, jako kdyby zasvitlo polední slunce. Užasle jsem hleděl, když vtom jsem uviděl svého učitele stát před sebou. „Lobsangu! Lobsangu!“ zvolal. „Proč klesáš na mysli? Zapomněl jsi snad? Železné rudě může také připadat, že je ve vysoké peci trýzněna nesmyslně, ale když se kalená ocelová čepel ohlédne zpátky, porozumí... Měl jsi svízelný život, Lobsangu, ale je to všechno pro dobrou věc. Jak jsme o tom tak často mluvili, je tento svět jenom světem snů a iluzí. Budeš muset ještě čelit mnoha a mnoha dalším protivenstvím, vydržet spoustu těžkých zkoušek, ale zvítězíš, a úkol, který jsi přijal za svůj, nakonec zdárně dovršíš.“ Protřel jsem si oči a pak jsem si uvědomil, že mě láma Mingjur Tundrup navštívil astrální cestou. I já sám jsem často dělal takové věci, ale tohle bylo tak nečekané, že mi to jasně ukázalo, jak na mě pořád vzpomíná a v myšlenkách při mně stojí.

Nějakou chvíli jsme důvěrně rozmlouvali o minulosti, zastavili se u mých slabých stránek a na okamžik znovu ucítili hřejivou vroucnost těch mnoha šťastných chvil, které jsme spolu prožili jako otec a syn. Pomocí mentálních obrazů mi ukázal některé strážně, které mě potkají, a k mé útěše i konečný úspěch, který mě čeká navzdory veškerým snahám ho zmařit. Po neurčitě dlouhé době začala zlatá zář pozvolna mizena můj učitel dořekl poslední slova naděje a povzbuzení. Naplněn těmito slovy jsem se pod hvězdnou oblohou zachumlal do příkrývky a konečně usnul.

Druhý den jsme se vzbudili časně zrána a připravili si snídani. Jak bylo našim zvykem, vykonali jsme ranní bohoslužbu, kterou jsem jako člen s nejvyšším církevním postavením vedl, a pak jsme putovali dál po cestě z udusané hlíny podél řeky

Kolem poledne zabočila řeka vpravo, zatímco cesta pokračovala pořád rovně a tudy jsme se dali i my. Ústila do něčeho, co nám připadalo jako velmi široká silnice. Ve skutečnosti, jak už dnes vím, to byla silnice druhořadá, ale my jsme dosud nikdy předtím silnici takového typu, vytvořenou člověkem, neviděli. Jeli jsme po ní a žasli nad jejím provedením, nad tím, jak je pohodlné, když nemusíme dávat pozor na kořeny a vyhýbat se výmolům. Kodrcali jsme dál a těšili se, že za dva tři dny dorazíme do Čhun-čchingu. Pak cosi nevysvětlitelného, přicházejícího odkudsi z ovzduší, způsobilo, že jsme na sebe navzájem neklidně pohlédli. Jeden z nás se náhodou podíval směrem ke vzdálenému obzoru. Pak se polekaně vzpřímil ve třmenech a s očima široce rozevřenýma začal gestikulovat: „Podívejte,“ zvolal. „Blíží se prашná bouře!“ A ukázal před sebe, odkud se skutečně se značnou rychlostí přibližoval šedočerný mrak.

V Tibetu se totiž prашná oblaka vyskytují. Jsou to oblaka vzduchu plného hrubého písku, pohybující se rychlostí 130 km za hodinu nebo i rychleji, před kterými musejí hledat úkryt všichni mimo jaků. Jaky dokonale chrání hustý kožich, ale všichni ostatní živočichové, zvláště pak člověk, bývají rozedráni až do krve tímto hrubým pískem, způsobujícím trzné rány na tváři i na rukou. Byli jsme pochopitelně vyvedeni z míry, protože tohle byla první písečná bouře, na kterou jsme od našeho odjezdu z Tibetu narazili, a začali jsme se rozhlížet okolo sebe, kam se schovat. Zdálo se ale, že se nic vhodného nablízku nevyskytuje. K našemu zděšení jsme si uvědomili, že ten blížící se mrak provází nějaký hrozně podivný zvuk, podivnější, než jaký kdokoliv z nás kdy slyšel. Něco jako chrámová trubka, na kterou hraje hluchý žák bez hudebního sluchu, nebo jako regiment d'áblů valících se na nás, mysleli jsme si zoufale. Znělo to jako trum-trum-trum. Burácení o překot sílilo a bylo divnější a divnější. Takový klapavý a zároveň rachotivý zvuk. Úlekem jsme se nezmohli na jakoukoli reakci a ohromením jsme skoro přestali uvažovat. Prašný mrak se k nám řítí stále rychleji.

Zmocnil se nás děs a hrůzou jsme téměř ochrnuli. Mockrát nás napadla tibetská písečná oblaka, ale žádný z nich se k nám rozhodně nikdy neblížil provázen burácením. V panice jsme se znovu začali rozhlížet ve snaze objevit nějakou skrýš, která by nás mohla ochránit před touhle strašnou bouří, jež se na nás hnala. Naši koně byli v rozhodnutí, kam se podít, mnohem pohotovější než my. Rozbili útvar, vzeplali se a splášili. Zmocnil se mě pocit letících kopyt, můj kůň příšerně divoce zaržal a zdálo se, že se prohnul vpůli. Ucítil jsem podivné šubnutí a zdálo se mi, že se něco láme. „Ach, utrhla se mi noha!“ pomyslel jsem si. Pak jsme se s mým koněm od sebe odloučili. Prohnutý do oblouku jsem proletěl vzduchem a omráčený zůstal ležet na zádech u kraje silnice. Prašný mrak se o překot blížil a já v něm zahlédl samotného d'ábla - černou burácející obludu, která se otřásala a chvěla. Proletělo to a zmizelo. A tak jsem vleže na zádech a s točící se hlavou spatřil první motorové vozidlo ve svém životě - starý otřískaný náklad'ák americké výroby, který jel hlučně a na nejvyšší rychlost a který řídil zubící se Číňan. To byl ale smrad! Později jsme to nazvali dech d'ábla. Byla to směs benzínu, motorového oleje a hnoje. Náklad hnoje, který vezl, cestou padal, protože kousky postupně přepadávaly přes okraj a pleskavě padaly okolo mě. Auto s klapotem a burácením profičelo kolem a nechalo za sebou oblaka dusivého prachu a závan černého kouře z výfuku. Za chvíli z něj zbyla jen tečka poskakující v dálce sem tam a slábnouti hluk, který nakonec utichl docela.

V nastalém tichu jsem se okolo sebe rozhlédl. Po mých družích ani stopy, a co bylo možná ještě horší, dočista zmizel i můj kůň! Stále ještě

jsem se snažil vyprostit z přetrženého koňského podbřišníku, který se mi omotal kolem nohou, když se ostatní jeden po druhém vynořili, ostýchaví a krajně neklidní obavou, že by se mohl objevit nějaký takový další řvoucí démon. Pořád jsme si ještě dost dobře neuvědomovali, čeho jsme se to vlastně stali svědky. Proběhlo to všechno příliš rychle a oblaka prachu toho tolik skryla. Ostatní nesměle sestupovali z koní a pomáhali mi setřást si z šatů prach silnice. Nakonec jsem už zase vypadal přijatelně, ale – kam jen se poděl kůň? Mí druhové se sešli z různých směrů, a přesto nikdo i z nich mého koně neviděl. Rozhlíželi jsme se, volali a zkoumali zem, zda v prachu nevidíme nějaké stopy podkov, ale nedokázali jsme přijít na žádnou stopu. Připadalo nám, jako kdyby to zatracené zvíře bylo skočilo do nákladáku a odjelo v něm: Vůbec nikde nebyla k nalezení žádná stopa, a tak jsme se posadili na kraj silnice, abychom se poradili, co budeme dělat. Jeden z mých druhů se nabídl, že počká v blízké chatrči, abych. Mohl jet na jeho koni, a až mě ostatní doprovodí do Čchun-čchingu, tak si ho na zpáteční cestě zas vyzvednou. Ale na to jsem nepřistoupil. Věděl jsem stejně tak dobře jak on, že by si rád odpočinul, ale záhadu mého koně to neřešilo.

Vtom koně mých druhů zaržáli a z blízké chatrče čínského rolníka se ozvalo zaržání na odpověď. Prudce se ale přerušilo, jako kdyby ho někdo udusil zacpáním nozder rukou. Pochopili jsme. Podívali jsme se po sobě a přichystali se na bleskovou akci. Kde by se v takové nuzné chatrči vzal kůň? V takové boudě na spadnutí nemohl bydlet člověk, kterému patří kůň. Koně tam před námi musel tedy někdo schovat. Vyskočili jsme na nohy a začali shánět pořádné klacky. Jelikož jsme v okolí žádné takové zbraně nenašli, odřezali jsme si je z okolních stromů a pak naše odhodlaná skupina se zcela konkrétním podezřením vyrazila k té chatrči. Naše zdvořilé klepání nemělo žádnou odezvu. Všude jen mrtvé ticho a nikde ani hlásku. Ani na naše energické domáhání se vstupu nepřišla žádná odpověď. A přece tu před chvílí kůň zaržál a jeho řehtání bylo potlačeno. A tak jsme na dveře prudce zaútočili. Chvilinku našemu úsilí odolávaly, ale jakmile kožené panty začaly jevit známky natržení a dveře se vychýlily tak, že se zdálo, že už už se povalí, nakvap se prudce otevřely. Uvnitř byl scvrklý Čiňan s tváří zkřivenou zděšením. Příbytek byl ubohý a špinavý brloh a jeho majitel usmolený trhan. O to nám ale nešlo. Uvnitř stál můj kůň a přes hlavu měl navlečený pytel, aby byl zticha. Nebyli jsme na čínského venkovana ani trochu přívětiví a dali jsme mu jednoznačně najevo své pohoršení. Pod tlakem našeho výslechu se přiznal, že nám chtěl koně ukrást. Řekl, že my jsme bohatí mniši a můžeme si dovolit přijít o koně, zatímco on je jen ubohý sedlák. Vypadal, jako když se bojí, že se ho chystáme zabít. Museli jsme opravdu vyhlížet divoce. Ujeli jsme už okolo třinácti set kilometrů a



byli jsme vyčerpaní a drsného vzezření. Neměli jsme s ním nicméně žádné nepřátelské úmysly. Když jsme spojili dohromady naše znalosti čínštiny, bohatě to stačilo, abychom mu sdělili náš názor na jeho čin, jeho pravděpodobný konec v tomto životě a jeho zaručený osud v životě příštím. Když jsme si ulevili a nechali ho jeho myšlenkám, znovu jsme koně osedlali, pečlivě zajistili podbřišníky a vydali se na další cestu směrem na Čchun-čching.

Tu noc jsme spali v malé, opravdu malinké lámaserii. Bylo v ní jenom šest mnichů, ale poskytli nám veškeré pohostinství. Noc, která následovala, byla poslední nocí naší předlouhé cesty. Dorazili jsme do lámaserie, kde jsme jakožto zástupci Nejvyššího byli přivítáni s takovou zdvořilostí, že jsme to přičetli právě na vrub této skutečnosti. Opět nám bylo poskytnuto jídlo a přístřeší. Zúčastnili jsme se jejich chrámových bohoslužeb a povídali si s nimi dlouho do noci o událostech v Tibetu, o našich cestách do rozlehlých vysokohorských oblastí severu a o dalajlámovi. Velmi mě potěšilo zjištění, že dokonce i tady mého učitele lámu Mingjura Tundrupa dobře znají. Seznámil jsem se tu s jedním japonským mnichem, který pobýval ve Lhasě a studoval naši formu buddhismu, tolik odlišnou od zenu.

Hodně se také mluvilo o změnách hrozcích Číně, o revoluci, o novém řádu, ve kterém měli být všichni velkostatkáři vyhnáni a na jejich místo dosazeni negramotní rolníci. Všude se to hemžilo ruskými agenty, kteří slibovali zázraky, ale nic neplnili, alespoň ne nic konstruktivního. Tihle Rusové byli podle nás zástupci d'ábla, kteří vnášeli rozvrat a úplatkářství, tak jako mor zabíjí tělo. Kadidlo zvolna dohořelo a bylo nahrazeno novým. To dohořívало znovu a znovu, a opět ho doplnili. Pokračovali jsme v hovoru. Naše rozmluva byla plná zlověstných předtuch změn, ke kterým mělo dojít. Nastávalo pokřivení lidských hodnot, duchovní záležitosti tato doba už nepovažovala za nijak cenné, hodnotila se pouze pomíjivá moc. Svět se stal velice žalostným místem. Hvězdy už stály vysoko na nebi a my jsme si pořád ještě povídali. Až posléze jsme se jeden po druhém přece jen uložili ke spánku. Věděli jsme, že druhý den bude naše cesta u konce. Tedy prozatím jenom moje cesta, protože průvodci se vraceli do Tibetu. Jenom já tu měl zůstat sám v tomhle podivném nelaskavém světě, kde se za pravdu dávalo síle. Tu poslední noc jsem nemohl usnout.

Ráno po obvyklé chrámové bohoslužbě a velice dobrém jídle jsme na koních, mnohem odpočatějších pokračovali v cestě do Čchun-čchingu. Tady už byl provoz rušnější. Nákladní auta i různé další dopravní prostředky na kolech se tu vyskytovaly v hojně míře. Naši koně se chovali jankovitě a polekaně. Nebyli na hluk všech těchto vozidel zvyklí a zápach spáleného benzínu je stále dráždil. Byl to skutečně výkon, udržet se v

našich vysokých sedlech.

Se zájmem jsme pozorovali, jak lidé pracují na terasovitých polích hnojených lidskými výkaly. Byli oděni v modrém, do čínské modři. Všichni vypadali staře a byli velice udření. Pohybovali se netečně, jako kdyby pro ně byl život břemenem přespříliš těžkým k unesení a nic už nestálo za ! I to, aby pro to člověk žil a zápasil. Muži, ženy i děti pracovali spolu. Jeli jsme pořád dál po proudu řeky, na kterou jsme se před několika kilometry opět napojili. Konečně jsme v dohledu spatřili vysoké útesy, na nichž bylo zbudováno historické jádro Čchun-čchingu. Pro nás to znamenalo první pohled na jakékoliv významnější město za hranicemi Tibetu. V úžasu jsme zůstali stát, ale v mém pohledu bylo i nemálo strachu z nového života, který tu na mě čekal.

V Tibetu jsem měl mocné zázemí díky své hodnosti, vzdělání i důvěrnému přátelství s dalajlámou. Teď jsem vstupoval do cizího města jako student. To mi připomnělo až přespříliš živě všechny ty nesnáze mých raných dob. Proto jsem na scénérii otvírající se před námi nehleděl s pocitem štěstí. Věděl jsem, že to není než krůček na dlouhé, předlouhé cestě, která mě povede do utrpení, do podivných zemí, a to ještě podivnějších než Čína, totiž na Západ, kde lidé uctívají jen zlato.

Před námi strměl svažité terén uzpůsobený do terasovitých polí, nejspíše přiléhajících k příkrým svahům. Vrchol byl porostlý stromy, které nám připadaly jako úplný les, protože až do doby před několika dny jsme ve svém životě viděli tak málo stromů. I tady se na vzdálených polích lopotily modře oděné postavy, stejně tak jako se tu kdysi dávno před nimi lopotili jejich předci. Kolem rachotily jednokolové káry tažené malými poníky, naložené ovocem a zeleninou, určenými na čchun-čchinský trh. Byla to podivná vozidla. Kolo procházelo prostředkem káry a po obou stranách byl úložný prostor na zboží. Na jedné takové káře jsme viděli stařenu, jak se kymácí na jedné straně kola a na druhé straně ji vyvažují dvě malé děti.

Čchun-čching! Konec cesty pro mé druhy, ale začátek cesty pro mě, začátek jiného života. Když jsem nahlížel do strmých roklí, na vířící říční proud na jejich dně, vůbec se mi ta představa nezamlouvala. Město bylo vystavěno na vysokých útesech, dnes už docela hustě zastavěných domy. Z místa, odkud jsme se dívali, vypadalo jako ostrov, ale věděli jsme, že je to jen zdání, že to tak není. Věděli jsme, že město je ze tří stran obklopeno vodami řek Jang-c'-ťiang a Jialing Jiang. Na úpatí útesů se táhlo dlouhé písčité pobřeží omývané vodou, které se směrem k soutoku obou řek zužovalo. Tento kout jsem měl v příštích měsících velice dobře poznat. Pomalu jsme opět sedli na koně a pohnuli se kupředu. Když jsme přijeli blíž, zjistili jsme, že tady všude vedou schody, a když jsme stoupali po

sedmi stech osmdesáti schodech tvořících vlastně schodištní ulici, bolestně nás bodlo u srdce steskem po domově. Připomínalo nám to Potalu. A tak jsme vjeli do Čchun-čchingu.

## 2. KAPITOLA

### Čchun-čching

Procházeli jsme kolem obchodů se zářivě svítícími výkladními skříněmi, ve kterých bylo zboží, jaké jsme doposud nikdy neviděli. Některé věci jsme znali z vyobrazení v časopisech, které se do Lhasy dostávaly přes Himálaj z Indie a do Indie zas přicházely z USA, z té bájně země. S bříinkotem se k nám řítil mladý Číňan, jedoucí na nejpodivnější věci, jakou jsem kdy spatřil. Byla to železná konstrukce se dvěma koly, jedno vpředu a druhé vzadu. Pohlédl na nás a nemohl z nás odtrhnout oči. V důsledku toho nezvládl řízení konstrukce, přední kolo narazilo na kámen, vyklonilo se na bok a jezdec přeletěl přímo přes něj a padl na záda. Jednu postarší Číňanku to téměř srazilo k zemi. Otočila se a nešťastníkovi, o němž jsme si mysleli, že už vytrpěl dost, pořádně vynadala. Vstal se zjevně přitroublým výrazem a zvedl svoji kovovou konstrukci se zkrouceným předním kolem. Hodil si ji přes rameno a smutně sestupoval z kopce schodištní ulicí. Připadalo nám, že jsme se ocitli v nějakém potrhlem místě, protože všichni se tu chovali nanejvýš podivně. Šli jsme zvolna, podívovali se zboží v obchodech a snažili se přijít na to, kolik co asi stojí a k čemu to slouží, protože i když jsme ty americké časopisy viděli, nikdo z nás v nich nerozuměl jedinému slovu. Bavili jsme se aspoň prohlížením obrázků.

O kus dál jsme narazili na školu, kterou jsem měl začít navštěvovat. Zastavili jsme a já jsem vešel, abych ohlásil svůj příjezd. Mám přátele, kteří jsou dosud v rukou komunistů, a nemám v úmyslu podat zde jakoukoli informaci, podle níž by bylo možné je identifikovat, neboť jsem v té době úzce spolupracoval s Tibetským odbojovým mládežnickým hnutím. Velice aktivně jsme se stavěli na odpor komunistům působícím v Tibetu. Vstoupil jsem, vyšel po třech schodech a vkročil do místnosti. Byl tam stůl, za kterým seděl mladý Číňan na jedné z oněch prázvláštních dřevěných plošinek podepřených čtyřmi holemi a břevnem na podepření zad. Jak lenošivý způsob sezení, říkal jsem si v duchu, to já bych se něco takového v životě nenaučil! Vypadal jako docela příjemný mladý muž. Jako většina Číňanů byl oblečen do modrého plátěného obleku. Na klopi měl odznak, který znamenal, že je zaměstnanec školy. Když mě spatřil, vyvalil na mě oči a pootevřel ústa. Pak vstal, sepal ruce a hluboce se uklonil. „Jsem tady nový student," řekl jsem. „Přicházím ze Lhasy v Tibetu, s dopisem od opata potalské lámaserie," a podal jsem mu dlouhou obálku, kterou jsem celou cestu tak pečlivě střežil a chránil ji před všemi nástrahami putování. Vzal ji ode mne, třikrát se uklonil a pravil: „Ctihodný opate, byl byste tak laskav a

posadil se, než se vrátím?" „Ale ovšem, mám dost času," odpověděl jsem a usadil se do lotosové pozice. Zatvářil se zmateně a nervózně si začal pohrávat s prsty. Pak přešlápl z nohy na nohu a naprázdno polkl. „Ctihodný opate," řekl, „se vši pokorou a v nejhlubší úctě bych vám doporučil, abyste si zvykl na tyto židle, protože tady na fakultě je užíváme." Vstal jsem a co nejopatrněji si sedl na jeden z těch příšerných vynálezů. Říkal jsem si - a říkám si dodnes - je dobré všechno si alespoň jednou zkusit! Ta věc mi připadala jako mučící nástroj. Mladík odkráčel a nechal mě tam sedět. Nervózně jsem sebou vrtěl sem tam. Za chvíličku mě rozbolela záda, potom mi ztuhla šíje a začal jsem být z toho všeho už pořádně otrávený. Proč jenom, říkal jsem si, v téhle nešťastné zemi se člověk nesmí ani pořádně posadit jako u nás v Tibetu, nýbrž musí být podpírán nad zemí. Zkusil jsem se posunout ke straně, ale židle začala vzrat, sténat a viklat se, takže jsem si už netroufl ani se pohnout ze strachu, aby se celá ta věc nezhroutila.

Mladík se vrátil, uklonil se mi a řekl: „Děkan fakulty vás přijme, ctihodný opate. Račte." Pokynul rukama, abych šel před ním. „Ne," řekl jsem, „veďte mě vy. Já se tu nevyznám." Opět se uklonila vykročil první. Připadalo mi to všechno tak pošetilé - tihle cizinci říknou, že vám ukáží cestu, a pak chtějí, abyste šel první. Jak jen můžete někoho vést, když nevíte, kudy jít? Tak mi to připadalo a připadá dodneška. Mladík v modrém mě vedl chodbou a potom zařukal na dveře jedné místnosti téměř na konci chodby. S další úklonou mi otevřel dveře a řekl: „Ctihodný opat Lobsang Rampa." Načež za mnou zavřel dveře a nechal mě v místnosti. U okna stál starý muž, velice příjemný stařec, holohlavý a s krátkou bradkou, prostě Číňan. Kupodivu byl oblečen do toho hrozného druhu oděvu, který jsem už předtím viděl a který nazývají západní styl. Měl na sobě modré sako a modré kalhoty, které měl v pase stažené úzkým bílým proužkem, límec a barevnou kravatu, a já jsem si říkal, jak je to smutné, že takový impozantní pán musí být takto zřízeni. „Tak vy jste Lobsang Rampa," řekl. „Už jsem toho o vás hodně slyšel a je mi ctí moci vás přijmout za našeho studenta. Dostal jsem o vás dopis, kromě toho, který jste přinesl s sebou, a ujišťuji vás, že předchozí studia, která jste absolvoval, vám tady budou velice prospěšná. Psal mi váš učitel láma Mingjur Tundrup. Před několika lety, než jsem odjel do Ameriky, jsem se s ním dobře poznal. Jmenuji se Li a jsem tu děkanem."

Musel jsem si sednout a zodpovědět všemožné otázky akademického rázu a také z anatomie, aby si děkan Li udělal představu o úrovni mých znalostí. Z toho, co bylo důležité, jak jsem se alespoň domníval, totiž z Písma, mě nezkoušel vůbec.

„Jsem vaší úrovni velice potěšen," řekl, „ale i tady se budete muset

pořádně učit, protože kromě čínského systému tu vyučujeme i podle americké medicínské a chirurgické metody a budete muset studovat i řadu předmětů, které jste ve svém studijním plánu dosud neměl. Získal jsem diplom v USA a fakultní rada mě pověřila výukou určitého počtu studentů podle nejnovějších amerických metod a jejich přizpůsobení na čínské podmínky." Rozhovořil se a dlouho mi vyprávěl o zázracích americké medicíny a diagnostických metodách. Potom prohlásil: „Elektřina, magnetismus, teplo, světlo a zvuk, všechny tyto obory budete ještě muset zvládnout jako doplněk velmi hlubokého vzdělání, které vám váš učitel dal."

Pohlédl jsem na něj zděšeně. První dva předměty - elektřina a magnetismus - mi nic neříkaly. Neměl jsem ani to nejmenší tušení, o čem to vůbec mluví. Ale teplo, světlo a zvuk - no to už je jiné, to zná každý hlupák. Tepla se používá k ohřátí čaje, světla k vidění a zvuku, když mluvíme. Kdo na tom chce ještě co dalšího studovat?

Dodal: „Chystám se navrhnout, abyste vzhledem k tomu, že jste na pilnou práci zvyklý, studoval dvakrát tak intenzívně a vzal si hned dva kursy najednou. Byl by to premedikální kurs a zároveň i kurs lékařského výcviku. Při vašich studijních zkušenostech, získaných dlouhými roky učení, byste to měl zvládnout. Právě za dva dny otvíráme novou třídu mediků." Odvrátil se a zašustil v papírech. Pak uchopil to, co jsem z obrázků znal jako plnicí pero - první, jaké jsem kdy ve skutečnosti spatřil - a zamumlal sám pro sebe: „Lobsang Rampa, speciální výuka elektřiny a magnetismu. Zajít za panem Wu a upozornit, že mu má být věnována zvláštní péče." Odložil pero, pečlivě osušil, co napsal, a vstal. Velmi mě zaujalo, že k vysušení stránky použil savý papír. Místo toho jsme totiž u nás používali pečlivě vysušený písek. Ale on stál a díval se na mě.

„V některých studijních předmětech jste velice vepředu," pravil. „Z naší debaty jsem usoudil, že v něčem jste ještě pokročilejší než naši vlastní lékaři, ale budete muset studovat dva předměty, o kterých dosud nic nevíte." Dotkl se zvonku a řekl: „Nechám vás tudy provést a dám vám ukázat různá oddělení, abyste si už dnes odnášel nějaké dojmy. Budete-li mít jakékoli pochyby či nebudete-li si vědět rady, tak za mnou přijďte, protože jsem lámovi Mingjuru Tundrupovi slíbil, že vám budu nápomocen, jak jen bude v mých silách."

Uklonil se mi. Také já jsem opětoval jeho úklon a přitom jsem se rukou dotkl srdce. Vstoupil mladík v modrém oděni. Rektor na něj promluvil mandarínsky, pak se obrátil ke mně a pravil: „Jděte, prosím vás, s panem Ach Fu, provede vás naši školou a zodpoví veškeré otázky, které vám přijdou na mysl."

Tentokrát se mladík otočil, vyšel z místnosti první a pečlivě za sebou zavřel dveře ředitelovy pracovny. Na chodbě řekl: „Musíme jít nejdřív k imatrikulaci, protože se musíte zapsat do knihy.“ Sestoupili jsme chodbou a prošli rozlehlou halou s naleštěnou podlahou. Na jejím vzdáleném konci byla vidět další chodba. Po několika krocích jsme vstoupili do místnosti, kde vládl čilý ruch. Úředníci byli očividně zaměstnáni sestavováním jmenných seznamů, zatímco jiní mladí muži stáli u malých stolků a zapisovali svá jména do velkých knih. Úředník, který mě přivedl, pověděl cosi dalšímu muži. Ten zmizel v kanceláři přiléhající k této rozlehlé místnosti a krátce nato z ní vyšel nevysoký a zavalitý Číňan, celý rozzářeny'. Měl neobyčejně silné brýle a také byl oblečen po západním stylu.

„Ach," řekl, „Lobsang Rampa. Tolik jsem toho o vás slyšel." Hleděl jsem na něj. Nechápal jsem, co ode mě žádá, abych mu dal, ale napadlo mě, že asi bude chtít peníze. Můj průvodce zašeptal: „Musíte mu potřást rukou po západním způsobu." „Ano, musíte mi potřást ruku po západním způsobu," potvrdil malý podsaditý muž. A tak jsem se chopil jeho ruky a stiskl ji.

„Au," ozval se, „drtíte mi kosti." Řekl jsem: „Já tedy nevím, co mám dělat. V Tibetu si pokládáme ruku na srdce. Takhle." A předvedl jsem jim to. Pravidl: „Ano, ale časy se mění. My používáme tento styl. Teď mi podejte ruku pořádně, ukáží vám, jak." A předvedl mi to. Tak jsem mu ruku podal, ale v duchu jsem si říkal, jaká je to pěkná volovina.

Řekl: „Teď se musíte podepsat na důkaz toho, že se stáváte našim studentem." Nešetrně odstrčil několik mladíků, kteří stáli u knih, navlhl si palec a ukazovák a pak zalistoval ve veliké registrační knize. „Tady, prosím, zapište své plné jméno a hodnost."

Uchopil jsem čínské pero a vepsal do záhlaví stránky své jméno: „Úterý Lobsang Rampa," psal jsem, „tibetský láma. Kněz chirurg čokporské lámaserie. Uzané převtělení s hodnosti opata. Žák lámy Mingjura Tundrupa."

„Dobře!" prohlásil malý tlustý Číňan, když se zblízka podíval, co jsem napsal. „Dobře. Takže pojďme dál. Chci, abyste se teď prošel tímto naším místem. Rád bych, abyste si mohl udělat představu o všech divech západní vědy, které tu máme. Potom se znovu uvidíme." Poté promluvil na mého průvodce, načež mi tento mladý muž řekl: „Račte jít se mnou, zajdeme nejdřív do vědecké pracovny"

Vyšli jsme ven a svěžím krokem prošli uzavřeným komplexem a pak jsme vstoupili do další dlouhé budovy. Bylo tam všude plno skla. Láhve, trubice a skleničky - veškeré vybavení, které jsme doposud znali jen z

obrázků. Mladík šel do rohu. „Podívejte!“ zvolal. „To je něco!“ Kutil tam cosi s mosaznou trubičkou, k jejímuž konci přiložil kus skla. „Podívejte se na tohle!“ zvolal. Podíval jsem se. Spatřil jsem kulturu mikrobů. Mladík mě dychtivě pozoroval. „To je, co? To koukáte, vidíte!“ „Ani trochu,“ odpověděl jsem. „Měli jsme jeden takový velice dobrý mikroskop v potalské lámaserii. Dalajlámovi ho darovala indická vláda. Můj učitel, láma Mingjur Tundrup, k němu má volný přístup a i já jsem ho často používal.“ „Oh!“ hlesl mladík a tvářil se dočista zklamaně. „Tak vám ukážu něco jiného.“ Vyšel z budovy a vstoupil do jiné. „Budete bydlet v lámaserii na kopci,“ řekl, „ale domnívám se, že by vás mohlo zajímat nejmodernější zařízení, které mají k dispozici studenti ubytovaní zde.“

Otevřel dveře do jedné místnosti a první, co jsem spatřil, byly vápnem nabílené stěny, načež můj užaslý pohled spočinul na černém kovovém rámu se spoustou pokrouceného drátu napnutého mezi oběma okraji. „Co to je?“ zvolal jsem. „Nic takového jsem ještě neviděl.“ „Tohle,“ odvětil hlasem dmoucím se pýchou, „to je postel. Máme jich v této budově šest a jsou to ty nejmodernější modely.“

Zíral jsem. S ničím takovým jsem se doposud nesetkal. „A na co to tady máte?“ „To je na spaní,“ odvětil. „Je to skutečně velice pohodlné. Lehněte si a uvidíte sám.“ Podíval jsem se na něj, na postel a pak zase zpátky na něj. No, neměl bych před takovýmhle čínským úředníkem dávat najevo zbabělost, pomyslel jsem si a posadil jsem se tedy na postel. Zaskřípěla pode mnou a zasténala a cítil jsem, jak se propadám na podlahu. Čile jsem vyskočil na nohy. „Ach ne, jsem na takovou postel příliš těžký,“ řekl jsem. Mladík se snažil potlačit smích. „Ale ne, tak to má právě být,“ odpověděl. „Je to postel, pérová postel.“ A praštil sebou na ni jak dlouhý, tak široký, až nadskočil. Na tohle jsem se necítil, dělalo to na mě dost hrozný dojem. Odkazíva jsem spával na zemi a bylo to pro mě víc než postačující.

Mladík se znovu odrazil a to tak, že vyletěl do výšky a pak se zaduněním přistál na zemi. Dobře mu tak, pomyslel jsem si, když jsem mu pomáhal vstát.

„Ale to ještě není všechno, co vám chci ukázat,“ pravil. „Pojďte se podívat na tohle.“ Vedl mě přes pokoj ke stěně, na které byl malý škopík, který by se dal využít na přípravu campy nejméně pro půl tuctu mnichů. „Koukejte,“ řekl. „Není to znamenité?“ Koukal jsem. Nic mi to neříkalo. Nechápal jsem, k čemu by se to dalo použít. Mělo to totiž ve dnu díru. „To je nanic,“ odpověděl jsem. „Vždyť je to děravé. Čaj v tom neuvaříte.“ Propukl v smích a bylo vidět, že se skutečně baví.

„Tohle,“ prohlásil, „je něco ještě novějšího než postel. Dávejte pozor!“ Napřáhl ruku a dotkl se kovové koule vyčnívající z jedné strany bílé mísy.



K mému naprostému úžasu z kovu vystoupila voda. Voda! „Je studená," řekl. „Úplně studená. Podívejte se." A vnořil do ní ruku. „Sáhněte si," vyzval mě. A tak jsem si sáhl. Byla to voda, běžná říční voda. Možná jen trochu zvětralejší než voda z řeky - byla to prostě voda z kusu železa. Kdo to kdy slyšel! Vztáhl ruku, uchopil jakousi černou věc a strčil ji do díry na dně nádrže. Voda zurčila dál. Brzy naplnila celé umyvadlo, ale nepřetekla. Odcházela někam jinam jakousi dírou, ale na podlahu nevytékala. Mladík se opět dotkl kovové koule a proud vody ustal. Ponořil obě ruce do umyvadla plného vody a rozvířil ji. „Podívejte, jaká pěkná voda," řekl. „Teď už nemusíte vycházet ven a dobývat ji ze studně." Položil jsem si ruce do vody a také ji rozvířil. Byl to docela příjemný pocit vědět, že se člověk nemusí pachtit po kolenou a rukou, aby si nabral vodu z říční hlubiny. Pak mladík zatáhl za řetízek a voda běžela pryč a přitom chroptěla jako umírající stařec. Otočil se a uchopil cosi, o čem jsem se domníval, že to je čísi kraťouchký plášť. „Tu máte," řekl, „poslužte si tímhle." Pohlédl jsem na něj a potom na kousek látky, který mi podával. „K čemu to je? Jsem oblečený!" Zase se rozesmál. „Ale ne, do toho se utírají ruce," řekl. „Takhle," a předvedl mi to. Potom mi látku podal zpátky. „Otrete si je do sucha," řekl. Udělal jsem to, ale žasl jsem, protože když jsem naposled viděl v Tibetu rozmlouvat ženy, bylo jasné, že by byly měly z takovéhoho kusu látky velikou radost a udělaly by z ní něco užitečného, zatímco tady jsme s ní mrhali tím, že jsme si do ní utírali ruce. Co by tomu asi řekla má matka, kdyby mě teď viděla?

Všechno to na mě udělalo skutečně silný dojem. Voda vyvěrající z kovu, nádrže s dírou, které lze použít. Mladík jásal. Dovedl mě po několika schodech dolů do suterénní místnosti. „Tady," sdělil mi, „uchováváme mrtvolu mužů a žen." Prudce otevřel dveře a uvnitř na kamenných stolech bylo vidět těla připravená k pitvě. Ve vzduchu bylo silně cítit podivné chemikálie, používané proti rozkladu. Tehdy jsem o nich neměl ani tušení, protože v Tibetu těla vydrží velice dlouho, aniž by podlehla zkáze, a to v důsledku sucha a zimy. Ale tady v Čchun-čchingu, kde člověk umdlával horkem, bylo nutno aplikovat injekce konzervačních látek téměř hned po skonání, pokud je člověk chtěl uchovat delší dobu; aby mohly studentům sloužit k pitvám. Sáhl po skřínce a otevřel ji. „Podívejte se," řekl. „Nejnovější chirurgické náčiní z Ameriky na otvírání těla odřezávání rukou a nohou. Vidíte?" Prohlížel jsem si všechny ty lesknoucí se kusy kovu i veškeré skleněné náčiní a pomyslel si, lépe řečeno zapochyboval, jestli to skutečně dokáží lépe než my v Tibetu. Poté co jsem v budovách fakulty strávil asi tři hodiny, vrátil jsem se ke svým druhům, kteří posedávali trochu neklidně ve čtvercovém nádvoří. Vyprávěl jsem jim, co jsem viděl a

dělal. Pak jsem navrhl: „Pojďme se projít po tomhle městě, podíváme se, co je to za místo. Mně připadá velice barbarské, zdejší zápach a vřava jsou strašné.“

A tak jsme znovu sedli na koně a jeli se podívat na schodištní ulici a na všechny její obchody. Tam jsme z koně slezli, abychom si mohli v chůzi prohlížet jednu po druhé ty pozoruhodné věci, které tam byly na prodej. Hleděli jsme ulicemi dolů, zvláště pak na dolní konec jedné ulice, která vypadala, jako že na ni už žádná další ulice nenavazuje, ale že končí prudkým útesem. To nás zaujalo, a tak jsme tím směrem šli a zjistili, že prudce klesá a pokračuje dalším schodištěm vedoucím dolů do doků. Rozhlédli jsme se a spatřili ohromná nákladní plavidla s vysokou přídí, džunky s trojúhelníkovými plachtami pleskajícími líně o stěžeň v mírném vánku, který skotačil na úpatí útesu. Kuliové některé lodě nakládali a v lehkém poklusu s dlouhými bambusovými tyčemi na zádech, vcházeli na palubu. Na obou koncích tyče byly koše, v kterých se neslo zboží. Bylo pořádné horko a my jsme z něj už umdlávali. Čchun-čching je svým parným ovzduším známý. Jak jsme šli dál a vedli koně, z oblaků najednou padla mlha a začala se od řeky přibližovat, až jsme tápali, jako bychom kráčeli tmou. Čchun-čching je důležité a trochu neklidné, kamenné město na příkrém svahu, s téměř dvěma milióny obyvatel. Měl srázné ulice, a to do té míry, že některé domy budily dojem jeskyni ve svahu hory, zatímco u jiných se zas zdálo, že vyčnívají a visí nad propastí. Každý kousíček půdy tu byl obděláván, žárlivě strážěn a ošetřován. Byla to políčka jako proužky a záplaty, na kterých se pěstovala rýže, tu zase řádka fazolí anebo trocha kukuřice, ale nikde nebyla půda ležící ladem, bez užitku. Kam člověk pohlédl, všude se nad ní skláněly modře oděné postavy, jako kdyby se tak byly už narodily, vytrhávaly unavenými prsty plevel. Vyšší společenská třída obývala údolí Ť'ia-ling, předměstí Čchun-čchingu, kde byl podle čínských měřítek, ne podle našich, zdravý vzduch, kde byly lepší obchody a úrodnější půda. Rostly tam stromy a protékaly tudy zurčící potoky. Tam nebylo místo pro žádné kulie, tady to bylo pro zámožného obchodníka, pro odborníka či pro takové, kdo žili z renty. Bydleli tady mandaríni a příslušníci vysokých kast. Čchun-čching byl mohutné velkoměsto, největší město, jaké kdy kdo z nás viděl, ale neudělalo na nás zvláštní dojem. Znenadání jsme si všichni uvědomili, že máme veliký hlad. Neměli jsme s sebou už vůbec žádné jídlo, takže se nedalo dělat nic jiného, než se jít někam najíst toho, co jedl Číňané. Vešli jsme do hostince s okázalým vývěsním štítem hlásajícím, že tady se člověk nají nejlepe z celého Čchun-čchingu a bez čekání. Vstoupili jsme a usedli ke stolu. Přistoupila modře oblečená postava a zeptala se, co si dáme. „Máte campu?“ zeptal jsem se.

„Campu? Ach ne, to nemáme, to musí být některé z těch západních jídel... Nic takového nemáme.“ „A co tedy máte?“ řekl jsem. „Rýži, nudle, žraločí ploutve, vejce.“ „Dobře,“ odpověděl jsem. „Dáme si rýžové koule, nudle, žraločí ploutve a bambusové výhonky. Pospěšte si.“

Odchvátal a za pár okamžiků byl zpátky s jídlem, které jsme si objednali. Okolo nás jedli jiní a nám přišlo hrozné, jak při tom řečnili a jaký dělali povyk. V tibetských lámaseriích bylo neporušitelným pravidlem, že se při jídle mluvit nesmělo, neboť to vyjadřovalo nedostatek úcty k jídlu, které mohlo strávníkovi oplatit stejným dílem a způsobit mu podivné vnitřní bolesti. Když se v lámaseriích jedlo, předčítal přitom vždycky mnich ze svatého Písma a my jsme během jídla museli naslouchat. Tady kolem nás proudila konverzace nanejvýš povrchního rázu. To nás pohoršilo a znechutilo. Při jídle jsme po celou dobu hleděli do talířů tak, jak to předepisoval náš řád. Některé rozmluvy přece jen nebyly tak nicotné, protože se pokradmu hodně diskutovalo o Japoncích a o nesnázích, které způsobovali v různých oblastech Číny. V tu dobu jsem o tom však ještě nevěděl zhoľa nic. Ani tento hostinec, jako ostatně celý Čchun-čching, na nás neudělal žádný dojem. Jídlo bylo pozoruhodné jedině tím, že bylo první v mém životě, za které jsem musel platit.

Když jsme se najedli, vyšli jsme ven a našli si místo v nádvoří jakési správní budovy, kde bychom si mohli sednout a popovídat si. Koně jsme odvedli do stájí, kde jim byl poskytnut tolik potřebný odpočinek, jídlo a pití, protože nazítří se mí druhové znovu vydávali na zpáteční cestu domů do Tibetu. Teď po způsobu všech turistů světa přemýšleli, co by mohli přátelům ve Lhase přivézt, a uvažoval jsem i já, co bych mohl poslat lámovi Mingjuru Tundrupovi. Probrali jsme to a pak jakoby hnání stejným impulsem jsme vstali a vydali se po obchodech, abychom pořídili nákupy. Pak jsme procházkou došli do nevelké zahrady, kde jsme si sedli a povídali si a povídali. Mezitím nastal večer a padla tma. Lehkým oparem začaly matně prozařovat hvězdy, protože mlha se mezitím rozpadla a právě tento opar z ní zbyl. Znovu jsme se zvedli a vydali se hledat jídlo. Tentokrát to bylo jídlo z mořských ryb, a tudíž takové, jaké jsme dosud nikdy neochutnali. Chutnalo nám téměř cizorodě, ale rozhodující pro nás bylo, že se to dalo jíst, protože jsme měli hlad. Když jsme povečřeli, odebrali jsme se z hostince do stáje, kde jsme měli koně. Zdálo se, že už na nás čekají, a jakmile jsme se objevili, začali radostí ržát. Vypadali velice odpočatě, a když jsme na ně nasedli, pocítili jsme, že skutečně odpočatí jsou. Nikdy jsem nebyl dobrým jezdcem na koni, a tak jsem měl raději koně unavené než odpočínuté. Vyjeli jsme na ulici a zamířili směrem na Ťia-ling.

Dali jsme se přes čchun-čchinské předměstí ven z města a odsud silnici

k lámaserii, kde jsme měli přenocovat a kde jsem měl i já v budoucnu přespávat. Odbočili jsme doprava a vyjeli po svahu zalesněného kopce. Lámaserie patřila k mému vlastnímu řádu, a když jsem vešel a odebral se do chrámu právě včas na bohoslužbu, bylo to skoro, jako kdybych se vrátil domů do Tibetu. Vzduchem se nesla vůně kadidla v celých oblacích a hluboké hlasy starších mnichů spolu s vyššími hlasy akolytů ve mně vyvolaly prudký stesk po domově. Zdálo se, že ostatní vědí, jak mi je, protože zachovali ticho a nechali mě ponořeného do sebe sama. Zůstal jsem sedět na místě ještě dlouho poté, co bohoslužba skončila. Přemýšlel jsem a přemýšlel. Vzpomínal jsem, jak jsem po tvrdé zkoušce odolnosti poprvé vkročil do chrámu v lámaserii a jak jsem byl vyhladovělý a s rozbolavěným srdcem. I teď mi bylo těžko na duši a možná i víc než tehdy, kdy jsem byl ještě příliš malý, než abych toho o životě moc věděl. I když teď jsem měl pocit, že už toho o životě i smrti vím až přespříliš. Po nějaké době se ke mně ze strany šetrně přiblížil staříčkový opat, pověřený vedením této lámaserie.

„Bratře,“ řekl, „to není dobré, prodlévat příliš v minulosti, když před námi leží celá budoucnost. Bohoslužba už skončila, bratře můj, a za chvíli začne další. Jdi si už lehnout, vždyť zítra tě čeká spousta práce.“

Beze slova jsem vstal a nechal se doprovodit až k místu, kde jsem měl spát. Mí druhové už byli uloženi ke spánku. Prošel jsem okolo nich, kolem těch nehybných postav zahalených do příkrývek. Spali? Snad. Kdoví. Třeba se jim zdálo o cestě, kterou měli znovu nastoupit, a o příjemném shledání, které už na ně čekalo ve Lhase, na konci tohoto putování!. I já jsem se zabalil do příkrývky a ulehl. Měsíční stíny se dloužily a protáhly se ještě víc, dřív než jsem usnul.

Probudil mě zvuk chrámových trubek a gongů. Znovu nadešel čas vstát a zúčastnit se bohoslužby. Obřad musí předcházet jídlu, ale já jsem měl hlad. Když se však po bohoslužbě přede mnou jídlo ocitlo, neměl jsem chuť. Pojedl jsem jen lehce, skutečně velice málo, protože jsem měl srdce sevřené steskem. Moji druhové jedli s chutí, s chutí až nechutnou, pomyslel jsem si, ale snažili se posilnit před zpáteční cestou, kterou měli toho dne nastoupit. Po snídani jsme se šli trochu projít. Nikomu z nás nebylo do řeči. Ostatně nebylo moc co říct.

Konečně jsem promluvil: „Předejte tenhle dopis a dárek mému učiteli, lámovi Mingjuru Tundrupovi, a vyřídíte, že mu budu psát často. Řekněte mu, že jste si všimli, jak velice se mi stýská po jeho společnosti a jeho radách.“ Zaštrachal jsem v rouchu: „A tohle,“ řekl jsem, „je pro Nejvyššího. I to odevzdejte mému učiteli. On zařídí, aby to bylo dalajlámovi doručeno.“

Převzali balíček a já se odvrátil, dočista přemožen dojetím, které jsem před nimi nechtěl dát najevo. Nechtěl jsem, aby viděli mě, vysokého lámu, v takovém pohnutí. Naštěstí i oni byli velice zarmoucení, protože jsme se upřímně spřátelili navzdory - podle tibetských zvyklostí - našemu rozdílnému postavení. Bylo jim líto, že se vracejí do milované Lhasy a zatímco oni odjíždějí, já zůstávám opuštěn v tomto podivném světě, který nenáviděli. Chvíli jsme se procházeli mezi stromy, prohlíželi si drobnou květenu, která pokrývala zem jako koberec, naslouchali ptákům ve větvích a pozorovali po nebi roztroušené mráčky. A pak ta chvíle nadešla. Společně jsme došli zpátky ke staré čínské lámaserii uhnížděné mezi stromy na kopci nad Čchun-čhingem a shlížející dolů na obě řeky. Nebylo příliš co říct, příliš co dělat. Byli jsme sklíčení a trochu neklidní. Vešli jsme do stájí. Moji druhové pomalu osedlali koně a vzali za uzdu mého, který mě tak věrně nesl ze Lhasy a který se nyní šťastný vracel do Tibetu. Prohodili jsme ještě pár slov, skutečně jenom několik málo, načež nasedli a vyjeli směrem na Tibet. Zůstal jsem tam stát a hleděl za nimi, jak sjíždějí po silnici. Byli čím dál tím menší a pak se mi v zatáčce ztratili z očí. Obláček prachu, který se za nimi zvedl, se opět usadil a klapot kopyt jejich koní utichl v dálce. Stál jsem, přemýšlel o minulosti a děsil se budoucnosti. Nevím, jak dlouho jsem tam tiše a ztrápeně stál, ale nakonec jsem byl ze svého melancholického snění vytržen příjemným hlasem, který pravil: „Ctihodný lámo, pamatujte, že i v Číně jsou lidé, kteří budou vašimi přáteli. Jsem vám k službám, ctihodný tibetský lámo a čchun-čchinský spolužáku.“

Pomaloučku jsem se otočil a těsně za sebou jsem uviděl stát příjemného, mladého čínského mnicha: Myslím, že byl docela zvědavý, jak na jeho oslovení zareagují, protože já jsem byl opat, vysoký láma, a on pouhý čínský mnich. Ale já jsem měl radost, že ho vidím. Byl to Chuang, muž, na nějž jsem později byl hrdý, že ho můžu nazývat svým přítelem. Brzy jsme se seznámili a potěšilo mě zejména to, že i on je student medicíny a nastupuje zítra jako já. I on měl studovat ty pozoruhodné věci, jako je elektřina a magnetismus. Měl totiž nastoupit do obou kursů, které jsem měl studovat i já, a tak byla možnost, abychom jeden druhého dobře poznali.

Obrátili jsme se a vraceli ke vchodu do lámaserie. Když jsme procházeli dveřmi, přistoupil k nám další čínský mnich a sdělil: „Máme se hlásit na fakultě a zapsat se.“ „Ale to já už jsem udělal,“ odpověděl jsem. „Udělal jsem to už včera.“ „Zajisté, ctihodný lámo,“ odvětil ten druhý. „Ale tohle není studentská imatrikulace, kterou jste u nás podepsal. Tohle je soupis bratrstva, protože tady na fakultě se všichni stáváme bratry, jako je to na amerických fakultách.“

A tak jsme společně znovu sešli od lámaserie pěšinou vedoucí mezi

stromy a vystlanou kvítím a zahrnuli na hlavní cestu jdoucí z Kia-lingu do Čchun-čchingu. Ve společnosti těchto mladých mužů, kteří byli skoro tak staří jako já, se cesta nezdála tak nepříjemná a dlouhá. Brzy jsme opět stanuli před budovami, které měly být přes den našim domovem, a vešli dovnitř. Mladý úředník v plátěném modrém obleku byl opravdu rád, že mě vidí. „Ach, doufal jsem, že se ozvete," řekl. „Máme tady amerického misionáře, který hovoří čínsky. Velice rád by se seznámil s nějakým význačným tibetským lámou." Vedl nás znovu chodbou do místnosti, do které jsem dosud nevstoupil. Vypadala jako nějaká přijímací kancelář, protože tam seděla spousta mladíků a hovořila s dívkami, což mě úplně šokovalo. V těch dobách jsem toho o ženách věděl velice málo. Na velmi nízké židli seděl vysoký mladý muž. Bylo mu, řekl bych, kolem třiceti let. Když jsme vstoupili, vstal a směrem k nám se po východním způsobu dotkl srdce. I já jsem si pochopitelně na oplátku položil ruku na srdce. Představili mu nás a on vtom z jakéhosi důvodu napřáhl ruku. Tentokrát jsem nebyl zaskočen a hned jsem se jí chopil a patřičným způsobem mu s ní zatřásl. Dal se do smíchu. „Tak vidím, že už ovládáte západní způsoby, které začínají do Čchun-čchingu pronikat." „Ano," odpověděl jsem. „Dostal jsem se do stadia potřásání rukou a sezení na dokonale příšerných židlích."

Byl to velmi příjemný chlapík a dodnes si pamatuji jeho jméno. Před časem v Čchun-čchingu zemřel. Vyšli jsme do parku a sedli si na nízkou kamennou zídku, kde jsme si dlouho povídali. Vyprávěl jsem mu o Tibetu a o našich zvycích. Řekl jsem mu toho hodně i o svém vlastním životě v Tibetu. On se zas rozhovořil o Americe. Ptal jsem se ho, co v Čchun-čchingu dělá, takový inteligentní muž jako on, proč žije v místě, kde se umdlévá horkem, když k tomu zjevně nemá žádný zvláštní důvod. Vysvětlil mi, že chystá soubor článků pro jeden velice známý americký časopis. Žádal mě o svolení, zda by se v nich o mně mohl zmínit, ale já jsem řekl: „Byl bych radši, kdybyste to nedělal, protože jsem tu za zvláštním účelem, abych pokročil ve studiu a vytvořil si tím jakýsi odrazový můstek k budoucím cestám na Západ. Počkal bych tedy raději, až dosáhnu něčeho pozoruhodného, co stojí za zmínku. A tehdy," pokračoval jsem, „se s vámi spojím a rozhovor vám poskytnu, když o něj máte takový zájem."

Byl to slušný mladý člověk a moje důvody pochopil. Brzy jsme se docela spřátelili. Mluvil poměrně dobře čínsky a neměli jsme tudíž s dorozumíváním žádné zvláštní problémy. Doprovodil nás kus cesty zpátky k lámaserii a řekl: „Byl bych velice rád, kdyby se to dalo zařídit, abych mohl navštívit váš chrám a zúčastnit se bohoslužby. Nejsem vašeho vyznání," vysvětlil, „ale vážím si ho a rád bych vašemu chrámu vyjádřil

úctu." „Dobře," odpověděl jsem, „do chrámu budete moci přijít. Zúčastníte se naší bohoslužby a budete vítán, to vám slibuji." S tím jsme se rozešli, protože jsme měli ještě spoustu příprav na zítřek - den, kdy jsem měl nastoupit nový úsek své životní dráhy jako student, jako kdybych byl až doposud po celý život nestudoval! Po návratu do lámaserie jsem si musel roztrdit věci a dát si do pořádku roucha, která se po cestě ušpinila. Musel jsem si je vyprat, protože podle našich zvyků se staráme sami o svoje oblečení, o roucha a osobní věci a nenajímáme si sluhy, aby tuto špinavou práci dělali za nás. Později jsem také přešel na modré odění čínských studentů, protože mé lámaistické roucho upoutávalo příliš pozornost a já jsem nechtěl být terčem veřejného zájmu. Chtěl jsem studovat v klidu.

Vedle běžných úkonů, jako je praní prádla, jsme se museli zúčastňovat i bohoslužeb a já jako hlavní láma jsem se musel na sloužení těchto obřadů podílet. I když jsem přes den byl student, v lámaserii jsem přesto byl stále dál láma vysoké hodnosti se závazky, které z takového postavení vyplývaly. Tak se den chýlil ke konci a byl to den, o kterém jsem si myslel, že nikdy neskončí, protože jsem se poprvé v životě ocitl úplně odříznutý od vlastních lidí.

Ráno - bylo to teplé a slunečné ráno - jsme s Chuangem opět vykročili dolů po cestě a zároveň do nového života, tentokrát jako studenti medicíny. Brzy jsme tu krátkou vzdálenost zdolali a vešli do areálu vysoké školy, kde to vypadalo, že se tu hemží stovky dalších studentů, strkajících se okolo vývěsních tabulí. Pozorně jsme si veškerá oznámení přečetli a zjistili, že naše jména jsou na společné listině, takže už budeme nastálo ve stejné studijní skupině. Protlačili jsme se zástupem těch, kteří stále ještě četli, a vešli jsme do třídy, která nám byla přidělena. Tady jsme usedli docela udiveni - nebo alespoň já - nad tím vším podivným vybavením, nad školními lavicemi a tak podobně. Pak, když se nám začalo zdát, že uběhla celá věčnost, po malých skupinkách dorazili ostatní a usadili se na místa. Konečně odkudsi zazněl gong, vstoupil Číňan a pravil: „Dobré jitro, pánové." Všichni jsme vstali, protože stanovy říkaly, že toto je dohodnutý způsob vyjádření úcty, a odpověděli jsme: „Dobré jitro!"

Řekl, že nám zadá písemnou zkoušku a že se nemáme nechat odradit případným neúspěchem, protože cílem je pouze zjistit, co neznáme, a ne kolik toho známe. Pravil, že dokud přesně nezjistí úroveň každého z nás, nebude schopen nás učit. Otázky písemky se budou týkat všemožných oborů a budou všelijak promíchané, skutečná čínská všehochuť, zahrnující aritmetiku, fyziku, anatomii a v podstatě všechno, co se týká medicíny, chirurgie a přírodních věd, jakož i předmětů nezbytných k tomu, aby nám umožnily vystudovat tyto disciplíny na vyšší úrovni. Dal nám jasně na

srozuměnou, že když si s některou otázkou nevíme rady, máme napsat, že jsme se to až tak podrobně neučili, ale pokud možno uvést nějaký údaj, aby mohl stanovit, kde přesně naše znalosti končí. Potom zazvonil zvonek. Vešli dva pomocníci s něčím, co vypadalo jako knihy. Procházeli mezi námi a tyto knihy nám rozdávali. Vlastně to ani knihy nebyly, ale spíš papíry se soubory otázek a plno dalších papírů, na které jsme měli psát.

Pak přišel další a rozdal nám tužky. Při této příležitosti jsme tedy měli psát tužkami, a ne kreslit štětci. A tak jsme se pustili do práce, jednu po druhé jsme pročetli otázky a odpovídali na ně, jak nejlíp jsme dovedli. Z aury přednášejícího bylo vidět, nebo alespoň já jsem si všiml, že to je ryzí člověk, jehož jediným zájmem bylo nám pomoci.

Můj učitel a vychovatel, láma Mingjur Tundrup, mi vštípil vysoce specializovaný výcvik. Výsledek této prověrky, který nám oznámili asi za dva dny, ukázal, že v řadě předmětů mám před svými spolužáky značný předstih, ale vyšlo najevo i to, že nevím zhora nic o elektřině a o magnetismu. Přibližně za týden po této zkoušce jsme přišli do laboratoře, kde se mělo konat i první praktické cvičení, protože podobně jako já neměli ani někteří další nejmenší potuchy, co tato dvě strašlivě znějící slova znamenají. Přednášející k nám promlouval o elektřině, načež pravil: „A teď vám předvedu v praxi, jak vypadají účinky elektrického proudu, taková neškodná ukázka.“ Podal mi dva dráty a řekl: „Držte je, prosím, držte je hezky pevně, dokud neřeknu, »pusťte«.“ Domníval jsem se, že mě žádá o pomoc při tomto pokusu (což také dělal!), a tak jsem se drátů chopil, přestože jsem byl poměrně znepokojeni.

Jeho aura totiž ukazovala, že chystá jakousi zradu. Chlácholil jsem se, že mu možná křivdím, i když bylo jisté, že moc hodný chlapík to rozhodně není. Otočil se a rychlými kroky přešel ke svému předváděcímu pultu. Tam stiskl nějakou páčku. Viděl jsem, jak z drátu začalo vycházet světlo, a také jsem si všiml, že aura přednášejícího prozrazuje úžas. Vypadal velice překvapeně. „Držte je pevněji,“ nařídil mi. Poslechl jsem ho a dráty jsem v rukou úplně drtil. Profesor na mě pohlédl a doslova si protřel oči. Byl ohromen, což začalo být jasné každému, i tomu, kdo nedokázal vidět auru. Bylo nabíledni, že tento učitel dosud nikdy takové překvapení nezažil. Studenti zírali v úžasu a s otevřenými ústy. Zhora nechápali, o co tu vůbec běží. Neměli prostě ani tušení, o jaký záměr tu jde. Přednášející se ke mně chvatně vrátil a oba dráty mi sebral. Řekl: „Tady je určitě nějaká závada, muselo se přerušit spojení.“ Vzal oba dráty do ruky a šel s nimi zpátky ke stolu. Jeden drát si dal do levé a druhý do pravé ruky a přitom natáhl prst a brnkl o vypínač. Pak vybuchl ve strašlivý řev: „Aúú! Vypněte to, zabije mě to!“ Tělo se mu přitom zkroutilo, jako kdyby měl veškeré svalstvo stíženo



ochrnutím. Hulákal a řval ostošest a jeho aura se podobala zapadajícímu slunci. To je ale velice zajímavé, pomyslel jsem si. Ještě nikdy jsem v lidské auře něco tak půvabného nezpozoroval!

Neutuchající učitelův řev brzy přivolal lidi, kteří se vřítili do třídy. Jeden muž na něj v letu pohlédla pádil ke stolu, kde páčku vypnul. Nebohý profesor se svalil na zem, zbrocený potem, a celý se třásl. Byl na něj žalostný pohled. Jeho tvář měla světle zelený nádech. Konečně se postavil na nohy a chytl se okraje stolu. „To jste mi udělal vy,“ prohlásil. „Já?“ podivil jsem se. „Já jsem vám neudělal naprosto nic. Nařídil jste mi držet dráty a já jsem je držel, pak jste si je zas ode mne vzal a začal vypadat, jako že bude po vás.“

Drmolil: „Já to nechápu. Já to nechápu.“ Odpověděl jsem: „A co na tom nechápete? Vždyť jsem vám ty dráty držel, tak o čem to mluvíte?“ Vzhlédl ke mně: „Skutečně jste nic necítil? Necítil jste brnění či něco podobného?“ Odpověděl jsem: „No, cítil jsem trochu jenom takové příjemné teplo. Nic víc. A co jsem měl podle vás cítit?“ Druhý učitel, ten, který proud vypnul, navrhl: „Mohl byste to zkusit ještě jednou?“ Řekl jsem: „Zajisté, předvedu vám to, kolikrát budete chtít.“ A tak mi podal dráty. Řekl: „Teď to zapnu. Hlaste, co vám to dělá!“ Stiskl vypínač a já jsem odpověděl: „Ale nic, je to jen troška příjemného tepla. Nic zvláštního. Je to jenom, jako kdybych měl ruce hodně blízko ohně.“ „Stiskněte je pevněji!“ nařídil. Tak jsem to udělal. Skutečně jsem je tak tiskl, až mi na rukou nabíhaly svaly. Podívali se s prvním přednášejícím na sebe a vypnuli proud. Pak mi jeden z nich dráty odebral, obalil je látkou a zlehýnka je přidržel v ruku. „Zapněte!“ pokynul druhému. A tak druhý profesor zapojil proud, ale ten, který držel dráty obalené látkou, je vbrzku pustil. Řekl: „Pořád tam proudí.“ Jak dráty padaly, vysmekly se z látky a dotkly se. Vyšlehl jasný modravý záblesk a z konce drátu odskočil kus roztaveného kovu. „Tak, a teď jste vyhodil pojistky,“ řekl druhý profesor a odkvačil spravit je.

Když byl proud zase obnoven, pokračovali v přednášce o elektřině. Řekli, že do mě chtěli pustit dvě stě padesát voltů jako šok, aby předvedli, co elektřina dokáže. Mám neobyčejně suchou kůži a dvě stě padesát voltů mi vůbec nevadí. Můžu si položit ruce na hlavní vedení a necítit ani, zdali je pod proudem anebo ne. Nešťastný učitel nebyl vůbec tohoto založení, naopak byl na elektrický proud velice citlivý. Během přednášky nám také vyprávěli, že když v Americe někdo spáchá vraždu nebo právníci řeknou, že je vraždou vinen, pak je takový člověk usmrčen elektřinou. Připoutají ho do křesla a pustí do něj proud, který ho zabije. To je ale zajímavé, pomyslel jsem si. To bych rád věděl, co by si počali se mnou, i když jsem vůbec netoužil zkusit to doopravdy.

### 3. KAPITOLA

## Dny studií

Z kopců nad Čchun-čchingem se snesla vlhká šedivá mlha, která zahalila domy, řeku i stožáry lodí kotvících dole a ze světel obchodů nadělala rozmazané žlutooranžové skvrny. Přitlumila zvuky, a dokonce vzezření Čchun-čchingu i částečně zlepšila. Ozvaly se šouravé kroky a v mlze se letmo objevil shrbený stařec, kterého mlha vzápětí znovu pohltila. Vládlo podivné ticho a i těch pár zvuků, které k nám dolehly, bylo přidušených. Mlha byla jako tlustá houně, která všechno tlumila. Chuang a já jsme toho dne už skončili vyučování a bylo pozdě večer. Rozhodli jsme se vyjít si někam mimo fakultu, daleko od piteven, a nadýchat se čerstvého vzduchu. Místo toho jsme se však ocitli v této mlze. Měl jsem hlad a zdálo se, že Chuang také. Vlhkost nás mrazila a pronikala do kostí.

„Pojď, půjdeme se někam najíst, Lobsangu. Vím o jednom dobrém místě,“ řekl Chuang. „Tak dobře,“ odpověděl jsem. „Když se jedná o něco zajímavého, jsem vždycky svolný. Co mi chceš ukázat?“ „Chci ti ukázat, že my tady v Čchun-čchingu dokážeme žít docela dobře, navzdory tomu, co ty říkáš.“

Otočil se a vykročil napřed, lépe řečeno se otočil a poslepu tápal, až jsme se dostali k okraji ulice a dokázali rozeznat obchody. Sestoupili jsme kousek z kopce a pak jsme prošli vchodem, který vypadal úplně jako jeskyně v boku hory. Vzduch uvnitř byl ještě dusnější než venku. Lidé tam kouřili a vypouštěli velká oblaka ošklivě páchnoucího dýmu. Bylo to prakticky poprvé, co jsem viděl takové množství lidí kouřit, a byla to pro mě dočista nová věc, přestože odporná, vidět lidi s hořícími oharky v ústech, jak se jim z chřípí valí kouř. Jeden muž upoutal můj užaslý pohled. Kouř mu vycházel nejenom z nosu, ale i z uší. Ukázal jsem na něj Chuangovi. „Víš, ten je hluchý jako poleno. Má oba bubínky proražené. Je to pro něj docela společenská výhoda. Bez ušních bubínků, které by tomu bránily, může kouř vypouštět jak nosem, tak i ušima. Přistoupí k cizinci a řekne mu: »Dej mi cigáro a já ti předvedu něco, co ty sám nedokážeš.« A kvůli tomu dál kouří. Ale to není nic zvláštního, pojďme se raději najíst. Objednám jídlo sám,“ pravil Chuang. „Dobře mě tady znají a dají nám to nejlepší za nejlevnější cenu.“

To mi vyhovovalo. Během několika posledních dní jsem nejedl příliš dobře, neboť všechno bylo tak divné a jídlo naprosto neobvyklé. Chuang promluvil s jedním číšníkem, který si dělal poznámky do malého bloku, načež jsme usedli a dali se do řeči. Jídlo představovalo jeden z mých

problémů. Typ stravy, na jakou jsem byl zvyklý, se tady nedal sehnat a musel jsem mimo jiné jíst také maso a ryby. To pro mě, tibetského lámu, byla skutečně převratná změna, ale mí představení z Potaly ve Lhase řekli, že si budu muset na cizí jídla zvyknout, a dostal jsem od nich rozhřešení za potraviny, kterými se budu stravovat. V Tibetu my kněží nejíme maso vůbec, ale tohle nebyl Tibet a musel jsem žít dál, abych splnil úkol, který mi byl přidělen. Jídlo, které bych chtěl, nebylo možné sehnat, a tak jsem musel jíst nevábné porce, které mi předkládali, a dělat, jako že mi to chutná.

Donesli nám večeři. Půl želvy obložené mořskými šneky, po které následoval talíř žab na kari s oblohou z kapustových listů. Bylo to docela dobré, ale mnohem raději bych byl měl svou campu. A tak, jelikož se stejně nedalo nic dělat, snědl jsem porci žab na kari obložených kapustovými listy, s vydatnou přílohou nudlí a rýže. Dali jsme si čaj. Čeho jsem se nikdy nedotkl navzdory pobídkám lidí žijících mimo Tibet, byly lihoviny, které opíjejí. Vůbec nikdy. Jsme přesvědčeni, že nemůže být nic horšího než tyto opojné nápoje, nic horšího než opilost. Opilství pokládáme za nejošklivější z hříchů, protože když je tělo otupeno alkoholem, jeho astrální složka, která je tou nejduchovnější stránkou člověka, je z fyzického těla vypuzena a je nucena ho opustit, čímž upadá do moci jakékoli dravé astrální bytosti, slídící po kořisti.

Náš život totiž není jediná forma existence. Fyzické tělo je pouze jednou z možností jejího projevu, a to tou nejnižší, a čím víc člověk pije, tím víc poškozujeme své tělo na jiných úrovních existence. Je všeobecně známo, že opilci vídávají „růžové slony“ a další podivnosti, které neodpovídají ničemu, co ve fyzickém světě existuje. Tyto úkazy pokládáme za projevy zlých bytostí, které se snaží hmotnému tělu nějak ublížit. Je přece známo, že opilci nejsou „při smyslech“. Proto jsem za žádných okolností nepožil alkohol, který opíjí, ani kukuřičné lihoviny, ba ani rýžové víno.

Pečená kachna je velice chutné jídlo, rozumí se pro toho, kdo má rád maso. Já jsem měl mnohem raději bambusové výhonky, které se na Západě pochopitelně neseženou. Jejich nejbližší náhražkou je jeden druh celeru, který roste v některých evropských zemích. Anglický celer je dočista odlišný a ne tolik vhodný. Jelikož hovořím o čínské kuchyni, bude možná přínosné upozornit, že žádné jídlo, které by se jmenovalo „čop suey“ neexistuje. Je to jenom jméno, všeobecný název označující čínské jídlo, a to jakékoliv. Chcete-li ochutnat opravdu dobré čínské jídlo, musíte navštívit prvotřídní čínskou restauraci a objednat si houbové ragú s bambusovými výhonky. Pak byste si měli dát rybí polévku a po ní pečenou kachnu. Ve skutečné čínské restauraci také nedostanete dranžírovací nůž, nýbrž číšník

přijde s malým sekáčkem a naporcuje vám kachnu na přiměřeně velké kousky. Budete-li souhlasit, zabalí je spolu s kouskem mladé cibule do sendviče z nekynutého chleba. Tyto malé sendviče se pojídají jako jednohubky. Jídlo by mělo končit lotosovými listy nebo, chcete-li, lotosovými kořeny. Někdo má radši lotosová semínka, ale ať si vyberete cokoliv, budete k tomu potřebovat hojné množství čínského čaje.

Tímto způsobem jsme pojedli i my v této jídelně, kterou Chuang tak dobře znal. Ceny tu byly překvapivě nízké, a když jsme se konečně zvedli, abychom pokračovali v procházce, byli jsme ve stavu dokonalého blaženého veselí, dobře najedeni a chutným jídlem posíleni, abychom mohli opět vyjít ven a čelit mlze. A tak jsme vykročili vzhůru ulicí, pokračovali kus po silnici na Ťia-ling a po chvíli jsme z ní odbočili vpravo na pěšinu vedoucí k naší svatyni.

Když jsme se vrátili, byl už čas bohoslužeb. Votivní praporky visely zplihle na žerdi, protože nezafoukal ani větříček, a dokonce i oblaka kadidla visela nehybně ve vzduchu. Tyto praporky jsou červené a na nich jsou zlatě nakresleny čínské znaky. Byly to praporky předků a jejich účel byl podobný jako u náhrobků, které se v západním světě vztyčují na památku zesnulých. Uklonili jsme se před Che-Tchajem a Kuan-Jin, bohem dobrého života a bohyní slitování, a vešli do slabě osvětleného nitra chrámu, abychom se zúčastnili obřadu. Po něm jsme už neměli chuť k jídlu, a tak jsme se zabalili do příkrývek a pohroužili se do spánku.

Těl pro pitvy nebyl nikdy nedostatek. V Čchun-čchingu v té době byla zbožím velice dostupným. A později, když vypukla válka, se nám jich mělo dostat ještě většího množství, než bylo zapotřebí. Těla získaná k pitvání jsme přechovávali v suterénní místnosti, pečlivě udržované v chladu. Jakmile se nám podařilo získat z ulice nebo z nemocnice čerstvé tělo, napíchali jsme mu do slabin velice silný dezinfekční prostředek, který sloužil k tomu, aby se tělo uchovalo několik měsíců. Bylo docela zajímavé sestoupit dolů do suterénu, rozhlédnout se po tělech ležících na pitevních stolech a všimnout si, jak jsou všechna bez výjimky hubená. Často jsme se vášnivě přeli o to, kdo z nás má dostat to nejhubenější. Tučná těla se totiž velice obtížně pitvala a dosažení skromného výsledku vyžadovalo spoustu práce. Člověk mohl řezat a řezat, pitvat nerv nebo tepnu a přitom musel odřezávat jednu vrstvu tuku za druhou.

O těla tedy nebyla žádná nouze. Často jsme jich měli naopak k dispozici tolik, že jsme je uchovávali v nádržích a říkali jim „naložené v láku“. Pochopitelně nebylo pokaždé snadné propašovat tělo do nemocnice, protože někteří příbuzní byli v těchto věcech zásadoví. V té době se odkládaly na ulici zemřelé malé děti nebo i dospělí nebožtíci, jejichž rodiny

byly příliš chudé na to, aby vystrojily odpovídající pohřeb, a pod příkrovem tmy je tedy odkládaly na ulici. My studenti medicíny jsme tudíž časně ráno vycházeli do ulic, abychom si vzali ta nejlépe vyhlízející těla a pochopitelně ta nejhubenější! I když jsme každý mohl mít celé tělo jen pro sebe, často jsme na mrtvole pracovali ve dvou, přičemž jeden dělal hlavu a druhý nohy. To nás víc sdružovalo.

Když jsme se učili na nějakou zkoušku, často se stávalo, že jsme v pitevně i obědvali. Nebylo nic zvláštního vidět, jak si některý student rozložil jídlo na břicho mrtvoly, zatímco učebnici, ze které četl, si opřel o její bok. V té době nám nikdy nepřišlo na mysl, že bychom od těch mrtvých těl mohli chytit nějakou infekci a přijít tak k nejrůznějším divným potížím.

Náš představený, dr. Li, byl zastáncem všech nejmodernějších amerických způsobů. V některých směrech byl napodobováním Američanů téměř posedlý, ale jinak to byl hodný člověk a jeden z nejskvělejších Číňanů, jaké jsem kdy potkal, a studovat pod jeho vedením bylo opravdu potěšením. Naučil jsem se toho spoustu a složil řadu zkoušek, ale dál tvrdím, že mnohem víc patologické anatomie jsem se naučil od lamačů mrtvol v Tibetu.

Naše fakulta a přilehlá nemocnice se nalézaly u vzdáleného konce silnice, stranou doků a blízko schodištní ulice. Za pěkného počasí jsme mívali překrásný výhled přes řeku a terasovitá pole, protože jsme byli ve velmi vysoké poloze a tvořili ve skutečnosti jakýsi opěrný bod, takový předsunutý mezník.

Směrem k přístavu v části ulice, kde bylo více obchodů, stál také staříčkový krámek, který vyhlížel, jako by byl v posledním stadiu rozpadu. Dřevěný nábytek vypadal sežraný červotočem a z pultu oprýskávala barva. Dveře byly zchátralé a vratké. Nad nimi se vyjímal tygr vyřezávaný ze dřeva a křiklavě pomalovaný. Stál v takové pozici, že měl nade dveřmi záda ohnutá do oblouku, rozevřené čelisti plné divoce vyhlízejících tesáků a drápy natolik realistického vzezření, že by vehnaly hrůzu do každé duše. Tygr znázorňoval mužnost, je to totiž starý čínský symbol mužské síly. Tento obchod byl majákem lidí, kteří byli v koncích, a těch, kteří toužili po větší zdatnosti, aby se mohli věnovat svým kratochvílím. Pro určité přípravky sem chodily i ženy, pro tygří extrakt nebo pro výtažek z kořene ženšenu, když toužily po dětech a vypadalo to, že z nějakého důvodu se jim nedaří je mít. Tygří výtažek i výtažek z ženšenu obsahovaly ve velkém množství látky, které mužům a ženám v takovýchto obtížných situacích skutečně pomáhaly, látky teprve nedávno objevené západní medicínou, která tento objev vyzdvihuje jako důležitý obchodní a výzkumný triumf. Číňané a Tibeťané toho tolik o moderním výzkumu nevěděli, takže těchto

prostředků užívali už asi tři nebo čtyři tisíce let a zbytečně se s tím nikde nevytahovali. Pravdou je, že západní země by se mohly od východních mnohé naučit, jen kdyby byly ochotnější ke spolupráci.

Vraťme se ale k tomu starému obchůdku s jeho divoce vyřezávaným a malovaným tygrem nade dveřmi, s výkladní skříní plnou podivně vyhlížejících prášků, mumii a lahví s barevnými tekutinami. Byl to krámek praktického lékaře starého stylu, kde se ještě dal sehnat prášek z ropuchy, antilopa rohy, mleté rovněž na prášek a používané jako afrodisiakum, jakož i další roztodivné lektvary. V chudších čtvrtích se nestávalo často, že by se pacient v případě potřeby obrátil na moderní nemocniční chirurgii. Místo toho se odebral do tohoto starého špinavého krámku, tak jak to víceméně dělal jeho otec a předtím i otec jeho otce. Vysvětlil své potíže službu konajícímu lékaři, který seděl jako sova v brýlích s tlustými skly za pažením z hnědého dřeva. Obvykle se o svém případu a jeho příznacích rozhovořil a starý lékař vážně pokyvoval hlavou, o niž se opíral špičkami prstů, načež důstojně předepsal příslušný lék. Jedním ze zvyků bylo, že lék musel být zbarvený podle zvláštního kódu. Od nepaměti to byl nepsaný zákon. Lék na žaludeční potíže býval většinou žlutý, zatímco pacienti trpící nemocí krve či srdce dostávali lék červený Ti, kteří strádali poruchami žluče anebo jater, či dokonce stavy nadměrně špatné nálady, užívali medicíny zelené. Kdo měl problémy s očima, ten dostal roztok modrý. Lidské útroby byly velice problematické z hlediska barvy léku, který měl člověk dostat. Pokud člověka trápily vnitřní bolesti a mělo se za to, že jsou střevního původu, byl lék hnědý. Ženě před porodem stačilo, tak jí radili, pojmít želví maso v prášku, aby se dítě narodilo bezbolestně, snadno a téměř dřív, než si toho vůbec všimne, takže její pracovní den nebude nijak narušen. Nařídilo se jí: „Běž domů, ovaž si okolo sebe zástěru, abys ji měla mezi nohama a dítě neupadlo a neuhodilo se o zem, a pak spolkní toto želví maso v prášku!"

Starý neregistrovaný čínský lékař si směl dělat reklamu a to také tím nejokázalejším způsobem dělal. Povětšinou měl na domě veliký malovaný vývěsní štít, aby ukázal, jak mocný léčitel je. A nejen to, v jeho čekárně a ordinaci byly k vidění velké medaile a osvědčení, která mu věnovali bohatí a vylekaní pacienti na důkaz toho, že je zázračným způsobem pomocí barevných léků, prášků a lektvarů vyléčil z neznámé a blíže neurčené choroby.

Nebohý zubař to neměl tak lehké, myslí se starý typ lékaře. Většinou neměl žádné určité místo vyhrazené k návštěvám pacientů, a tak je vyšetřoval přímo na ulici. Oběť se usadila na bedýnku a zubař ji prohlížel, šťoural se jí v ústech a proklepával zuby. Ubožák byl zcela vydán napospas

pohledům přihlížejícího obecnstva. Pak se zubař za doprovodu množství podivných manévrů a gest chystal přikročit k vytržení zkaženého zubu. „Přikročit“ je skutečně ten patřičný výraz, protože byl-li pacient vyděšený či příliš povykoval, nebylo pokaždé snadné zub vytrhnout a zubař občas neváhal vyzvat přihlížející, aby mu zmitající se oběť podrželi. Nepoužívalo se žádné umrtvení. Zubař si nedělal reklamu jako lékaři pomocí vývěsních štítů, osvědčení a medailí, místo toho nosil okolo krku šňůrky se zuby, které vytrhl. Kdykoliv vytrhl zub, vzal ho, pečlivě očistila vyvrtal do něj díрку. Pak si jej navlékl na šňůrku, kterou tím obohatil o další důkaz svoji zubařské obratnosti.

Obvykle nás velice naštvalo, když pacienti, kterým jsme věnovali spoustu času a péče, které jsme léčili podle nejnovějších metod a předepisovali jim nákladné léky, se pokradmu vplížili zadním vchodem ke starému čínskému lékaři a nechali se léčit jím. Tvrдили jsme, že pacienta jsme uzdravili my. Šarlatán tvrdil, že ho uzdravil on. Jen pacient byl zticha, celý šťastný, že se zbavil své nemoci.

Jak jsme dělali větší a větší pokroky ve studiu a získávali zkušenosti z nemocničních sálů, naskytla se nám často příležitost provázet plně kvalifikované lékaře během návštěv pacientů u nich doma a asistovat při operacích. Někdy jsme museli sestoupit po útesech až do těch nejneprístupnějších míst, kam se třeba zřítíl nějaký ubohý nešťastník, který si polámal kosti nebo rozedral tělo způsobem téměř nenapravitelným. Navštěvovali jsme i ty, kteří bydleli v plovoucích domech na řekách. Na řece Jialing Jiang žijí lidé v hausbótech, nebo dokonce na bambusových vorech pokrytých rohožemi, na kterých vztyčují malé boudičky. Houpaly se a trhavě poskakovaly u břehu řeky, a pokud jsme nedávali veliký pozor, zvláště pak v noci, bylo nadmíru snadné šlápnout vedle nebo došlápnout silou na uvolněný kus bambusu, který se pod člověkem jednoduše potopil, jakmile se ho dotkl. To pak člověka nijak nerozveselil smích všudypřítomného houfu malých kluků, kteří se vždycky za tak nepříjemných okolností sběhnou.

Staří čínští rolníci dokázali překvapujícím způsobem vydržet i tu nejsilnější bolest. Nikdy si nestěžovali a byli vždy vděční za to, co jsme pro ně dokázali udělat. Někdy jsme se odchylovali od předpisů a chodili pomáhat starým lidem, například jsme jim pomáhali s úklidem jejich malé chýše nebo jim navařili. S mladou generací to nebylo tak jednoduché. Začínali se chovat svéhlavě a myslet si divné věci. Pohybovali se mezi nimi lidé vyslaní z Moskvy, aby je připravili na příchod komunismu. Byli jsme si toho vědomi, ale nemohli jsme proti tomu dělat nic než bezmocně přihlížet.

Avšak dřív než jsme se dopracovali určité kvalifikace, museli jsme toho nastudovat velikou spoustu, tedy učili jsme se celou řadu předmětů nejméně čtrnáct hodin denně. Magnetismus i elektřinu, abychom uvedli alespoň dva. Na svoji první hodinu magnetismu si dobře vzpomínám. Tehdy to pro mě byl úplně neznámý předmět. Byl svým způsobem stejně zajímavý jako kurs o elektřině. Vyučující, po pravdě řečeno, nebyl zrovna příjemný člověk, ale poslechněte si, co se stalo.

Chuang se protlačil zástupem ve snaze přečíst sdělení na vývěsce, abychom věděli, kam máme jít na další hodinu. Začal číst a vtom zvolal mým směrem: „Hej, Lobsangu, dneska odpoledne máme hodinu magnetismu.“ Byli jsme rádi, že nás zařadili do stejné třídy, protože jsme se stali velice dobrými přáteli. Vyšli jsme ven, přešli vnitřní čtvercový dvůr a zamířili do třídy sousedící s tou, kde probíhalo vyučování elektřiny. Vstoupili jsme. Uvnitř byla spousta zařízení, které nám připadalo víceméně stejné jako to, na kterém se vyučovala elektřina. Kotouče drátů, podivné kusy kovu ohnuté zhruba do tvaru koňské podkovy, černé tyče, skleněné tyče a všelijaké skleněné nádoby s čímsi podobným vodě, jakož i kusy dřeva a olova. Zaujali jsme svá místa, načež vešel profesor a s těžkopádnou důstojností kráčet ke stolu. Jeho těžkopádnost byla jak tělesná, tak duševní. Bezpochyby měl skvělé mínění o vlastních schopnostech, a to mínění mnohem vyšší, než jaké o nich měli jeho kolegové! I on navštívil Ameriku, ale zatímco někteří jiní ze sboru asistentů se vrátili s vědomím, jak málo toho znají, on byl přesvědčen, že je vševědoucí, že jeho mozek je neomylný. Usadil se a z nepochopitelného důvodu popadl dřevěné kladivo a divoce jím uhodil o stůl. „Ticho!“ zařval, přestože nikdo ani nešpitl. „Budeme se zabývat magnetismem a pro některé z vás to bude první lekce tohoto poutavého předmětu,“ prohlásil. Uchopil jednu tyč ohnutou do tvaru podkovy. „Toto,“ pravil, „má okolo sebe pole.“ Hned jsem si představil koně na pastvě. „Teď vám ukážu,“ pokračoval, „jak se toto magnetické pole projevuje pomocí železných pilin. Magnetismus,“ pokračoval, „zaktivizuje každou částičku tohoto železa, které samo vyznačí přesný obrys síly, kterou je stimulováno.“ Neobezřetně jsem se obrátil k Chuangovi, který seděl za mnou: „Teď už to ale dokáže uvidět kdejaký trouba, tak proč to tak rozvádí?“

Profesor našťavaně vyskočil. „Ach,“ řekl, „velký tibetský láma, který o magnetismu a elektřině zhola nic neví, je schopen vidět magnetické pole! Je to tak?“ A divoce zabodl do vzduchu prst mým směrem. „Takže, velký lámo, ty dokážeš vidět toto pozoruhodné pole, že ano? Jsi zřejmě jediný člověk na světě, který to dokáže,“ prohlásil posměšně.

Vstal jsem. „Ano, ctihodný profesore, vidím ho docela zřetelně,“ pravil



jsem. „Vidím také světlo okolo tamtých drátů." Znovu se chopil dřevěného kladiva a začal jím dávat ohlušující rány do stolu. „Lžeš," prohlásil, „tohle nedokáže vidět nikdo. Když jsi tak chytrý, tak pojď a nakresli mi to. Uvidíme, co z toho vyleze za nesmysl."

Unaveně jsem si povzdychl, přistoupil k němu, vzal magnet a šel s kusem křídý k tabuli. Magnet jsem k ní přiložil a pak jsem okolo něj načrtl přesný tvar namodralého světla, které jsem viděl z magnetu vycházet. Také jsem zakreslil světlejší proužky, které vyzařovaly v samotném poli. Bylo to pro mě úplně jednoduché, protože s touto schopností jsem se už narodil a byla ve mně operací ještě posílena. Když jsem náskres dokončila otočil se, zavládlo hrobové ticho. Vyučující na mě upřeně hleděl a oči mu doslova lezly z důlků. „Ty sis to nastudoval předem," prohlásil, „to je podvod!" „Ctihodný profesore," odpověděl jsem, „až do dnešního dne jsem nikdy žádný takovýto magnet neviděl." Privil: „No dobře, já tedy nevím, jak to děláš, ale takto pole skutečně správně vypadá. Jsem ale stále přesvědčen, že to je podvod. Dál věřím, že jsi se v Tibetu učil jen triky. Já tomu nerozumím."

Vzal ode mne magnet, přikryl ho kusem tenkého papíru, na který nasypal jemné železné piliny, prstem na papír zaťukal a piliny zaujaly přesně tu pozici, jakou jsem znázornil na tabuli. Podíval se na ni, pak se zahleděl na mou kresbu a pak znovu na obrys železných pilin. „Já ti stále ještě nevěřím, Tibeťane," prvil. „Pořád si myslím, že je to trik."

Unaveně si sedl, hlavu vzal do dlaní, načež zas v hněvivém výbuchu vyskočil a znovu na mě namířil ruku. „Tak ty tvrdíš, že vidíš pole okolo tohoto magnetu, a také jsi řekl, že vidíš světlo okolo tamtých drátů." „Zajisté," odpověděl jsem. „Vidím ho. Vidím ho docela snadno." „Výborně!" zařval, „ted' můžeme dokázat, že to není pravda, dokázat, že jsi podvodník."

Začal se motat kolem, až ve zlosti převrhl židli. Pak se vrhl do kouta, sklonil se a se zafuněním zvedl skříňku, z jejíhož víka vyčníval svazek drátů. Napřimil se a postavil jí přede mne na stůl. „Tak, tady máme velice zajímavou skříňku, známou jako vysokofrekvenční skříň. Nakresli mi její pole a já ti uvěřím. Tak pusť se do toho a kresli!" Díval se na mě, jako kdyby chtěl říct: „Jen se opovaž to udělat!" „Tak dobře," řekl jsem. „To je docela jednoduché. Posuňme ji ale trochu blíž k tabuli, sice to budu muset kreslit popaměti." Každý z nás vzal stůl za jeden konec a přenesli jsme ho těsně k tabuli. Uchopil jsem křídý a otočil se směrem k přístroji. „Ach," řekl jsem, „ono to zmizelo." Hleděl jsem užasle, protože tam byly jen dráty, nic víc, žádné pole. Obrátil jsem se k němu. Měl ruku na vypínači. Vypnul proud, ale v jeho tváři se zračil naprostý úžas: „Tak ty to opravdu vidíš!"

pronesl. „No ne, to je neuvěřitelné." Znovu proud zapnul a řekl: „Otoč se ke mně zády a říkej, kdy je to zapnuté a kdy vypnuté." Poslechl jsem a správně mu hlásil: „Vypnuto, zapnuto, vypnuto." Nechal proud vypnutý a sedl si na židli s výrazem člověka, jehož víra utrpěla smrtelnou ránu. Pak prudce zvolal: „Konec hodiny!" a směrem ke mně: „Ty ne, chci s tebou mluvit o samotě."

Ostatní dotčeně reptali. Dostavili se na vyučování, zaujalo je a teď by měli být vystrčeni ven? On je však vyhnal, chytil jednoho nebo dva za ramena, a už ať jsou pryč. Slovo vyučujícího bylo zákonem. Když se třída vyprázdnila, řekl: „Tak a teď mi to vysvětli! Co je to za trik?" Řekl jsem: „To není trik, to je vrozená schopnost, která u mě byla ještě posílena zvláštní operací. Dokážu vidět aury. Vidím i vaši auru. Z ní vyrozumívám, že nechcete uvěřit, že nedokážete uvěřit, že by kdokoliv mohl mít schopnost, kterou vy nemáte. Chcete dokázat, že nemám pravdu." „Ne," prohlásil. „Nechci dokázat, že nemáš pravdu, chci jen dokázat, že moje odborná příprava a moje vědomosti jsou správné, a pokud ty jsi schopen tuto auru vidět, tak bezpochyby všechno, co mě učili, je mylné." „To vůbec ne," odpověděl jsem. „Já tvrdím, že veškeré vaše znalosti existenci aury naopak dokazují, protože z toho mála, co jsem se na této fakultě již o elektřině naučil, vyplývá, že elektřina se vyskytuje i v lidském těle." „To je naprostý nesmysl!" zvolal. „Úplné kacířství," a vyskočil na nohy. „Pojď se mnou k děkanovi. Však my tu věc vyřešíme!"

Doktor Li seděl u svého psacího stolu, zabraný do úředních spisů fakulty. Když jsme vešli, mírným pohledem k nám vzhlédl přes brýle. Pak je odložil, aby nás viděl zřetelněji. „Ctihodný děkane," zvolal vyučující. „Tenhle člověk, tenhle Tibeťan vykládá, že vidí auru a že aury máme všichni. Snaží se mi dát najevo, že on toho ví víc než já, profesor elektřiny a magnetismu.

Doktor Li nám mírně pokynul, abychom si sedli, a pak se zeptal: „O co se konkrétně jedná? Lobsang Rampa auru vidí. Vím o tom. A na co si stěžujete?" Profesor v naprostém úžasu civěl s otevřenými ústy. „Ale ctihodný děkane," vykřikl, „VY byste věřil na takové nesmysly, takové kacířství a finty?" „„Ano," odpověděl doktor Li, „protože Lobsang Rampa pochází z nejvyšších tibetských kruhů a od nich jsem o něm byl informován." Po Chu vypadal skutečně zdrcený. Doktor Li se na mě obrátila pravil: „Lobsangu Rampo, pověz nám vlastními slovy o této auře. Mluv, jako kdybychom o této věci nevěděli dočista nic. Vysvětli nám to tak, abychom ti rozuměli a aby nám tvá zvláštní zkušenost mohla být užitečná."

To bylo věru něco docela jiného. Doktora Li jsem měl rád, líbil se mi

jeho přístup k věcem. „Pane doktore,“ odpověděl jsem, „se schopností vidět lidi takové, jací skutečně jsou, jsem se už narodil. Lidé okolo sebe mají auru, která prozrazuje každíčké hnutí jejich mysli, jakoukoli změnu zdravotního stavu, stejně tak jako stavu duševního a spirituálního. Tato aura je vlastně světlo, které ze sebe vyzařuje duch. Asi do dvou let jsem si myslel, že to, co vidím já, vidí každý, ale brzy jsem pochopil, že to tak není. Potom, jak víte, jsem v sedmi letech vstoupil do lámaserie a prodělal zvláštní výcvik. Zde jsem byl také podroben speciální operaci, abych dokázal vidět ještě zřetelněji než doposud, ale operace ve mně probudila i další schopnosti. V dávnověku člověk třetí oko měl,“ pokračoval jsem. „Svým šilenství o toto vidění přišel a v jeho novém získání spočíval účel mého výcviku ve lhaské lámaserii.“ Pohlédl jsem na ně a shledal, že můj výklad přijímají dobře. „Pane doktore,“ pokračoval jsem, „lidské tělo je v prvé řadě obklopeno namodralým světlem, které vyzařuje do dvou a půl až pěti centimetrů. Pokrývá celé tělo a sleduje jeho tvar. Nazýváme ho éterické tělo a je to nejnižší z těl. Vytváří spojení mezi světem astrálním a fyzickým. Intenzita modří závisí na zdraví daného člověka. Další v pořadí za hranicí těla i za hranicí těla éterického je aura. Co do velikostí se značně liší podle dosaženého evolučního stupně a také podle stupně vzdělanosti a druhu myšlenek daného člověka. Vaše aura je tak široká, že by se do ní vešel ještě další člověk vedle vás stojící,“ řekl jsem děkanovi, „a je to aura člověka duchovně vyvinutého. Lidská aura bez ohledu na její velikost se skládá z vířících barevných pruhů jako barevná oblaka táhnoucí večerní oblohou. Mění se podle myšlenek člověka. Na těle jsou určitá místa, která vytvářejí své vlastní vodorovné barevné pruhy. Včera,“ dodal jsem, „když jsem pracoval v knihovně, jsem tam viděl obrázky v jedné knize pojednávající o jedné západní náboženské víře. Byly to portréty postav, které měly okolo hlavy auru. To znamená, že i lidé na Západě, které jsem pokládal za méně vyvinuté, co se schopnosti vidění aury týče, ji vidět dokážou, zatímco my na Východě bychom to nedokázali? Lidé v těchto západních ilustracích mají auru jen kolem hlavy. Já ji však vidím nejen okolo hlavy, ale kolem celého těla i rukou, nohou i prstů. Vidím to odjakživa.“

Děkan se obrátil k Po Chuovi. „Tak vidíte, tohle jsem věděl už dřív. Věděl jsem, že Rampa má tuto schopnost. Používal ji v zájmu představitelů Tibetu. Proto také studuje u nás, aby mohl přispět, bude-li to možné, k vyvinutí zvláštního přístroje, který by maximálním způsobem pomohl celému lidstvu, neboť jeho účelem by bylo určování a léčba nemoci. A co vás sem vlastně dnes přivedlo?“ zeptal se.

Učitel vypadal velice zamyšleně. Odvětil: „Právě jsme začínali probírat

praktický magnetismus, a dřív než jsem stačil cokoliv předvést, jakmile jsem se zmínil o existenci polí, tenhle člověk prohlásil, že pole kolem magnetů vidí, což jsem věděl, že je naprostý nesmysl. Tak jsem ho vyzval, aby šel k tabuli a předvedl to. K mému úžasu," pokračoval, „byl schopen pole na tabuli zakreslit a dokázal také načrtnout elektrické pole vysokofrekvenčního transformátoru, ale jakmile jsem ho vypnul, už nic neviděl. Jsem si jistý, že jde o trik," a vyzývavě se na děkana zahleděl. „Ne," odpověděl doktor Li, „to skutečně žádný trik není. O podvod se v žádném případě nejedná. Co se mě týče, vím, že je to pravda. Před několika lety jsem se seznámil s jeho učitelem, lámou Mingjurem Tundrupem, jedním z nejinteligentnějších Tibeťanů vůbec, a ten, díky dobrotě svého srdce, se z přátelství ke mně podrobil určitým pokusům, které prokázaly, že umí stejné věci jako Lobsang Rampa. Měli jsme možnost, tedy zvláštní skupina nás, provést v tomto oboru určitý opravdu seriózní výzkum. Avšak předsudky, konzervatismus a žárlivost nám bohužel zabránily výsledky našeho bádání zveřejnit. To je věc, které je mi dodneška líto."

Na chvíli zavládlo ticho. Myslel jsem na to, jak dobrý člověk je tento děkan, že ve mě vyjádřil důvěru. Vyučující se tvářil skutečně truchlivě, jako kdyby byl zinkasoval nečekanou a nepříjemnou ránu. Obrátil se na mě: „Když máš takové schopnosti, proč vůbec studuješ medicínu?" Vysvětlil jsem, že chci studovat lékařství a také vědu, abych mohl přispět k vyvinutí přístroje podobného tomu, jaký jsem viděl v Tibetu ve vysokých polohách Čang Tangu.

Děkan se vložil do řeči: „Ano, vím, že jsi byl jedním z účastníků té výpravy. Rád bych se o tom přístroji dozvěděl víc." „Před časem," odpověděl jsem, „na pokyn dalajlámy nás skupina vystoupila až do skrytého údolí v pohoří čangtangské vysočiny. Tam jsme narazili na město, pocházející z pravěkých dob, předcházejících období, kam sahá lidská paměť, město dávné civilizace částečně pohřbené pod příkrovem ledovce, ale v místech, kde bylo teplo, ledovec v tomto skrytém údolí roztál a budovy a zařízení v nich instalované zůstaly nedotčeny. Jeden z těchto přístrojů měl vzhled jakési skříně, skrze niž byla celá lidská aura vidět, a z této aury, podle jejích barev a celkového vzhledu, bylo možné určit zdravotní stav člověka. Tehdejší lidé mohli navíc určit, zda je pravděpodobné, že bude tělo člověka postiženo jakoukoliv nemocí, protože tato pravděpodobnost byla z aury patrná daleko dřív, než se to tělesně projevilo. Stejně tak jako se zárodky kataru ukáží na auře mnohem dříve než na těle v podobě běžné rýmy. Je mnohem snadnější vyléčit člověka v začátcích, když se objeví teprve náznak poruchy. Neduha a chorobu lze tak odstranit dřív, než se zakoření."

Děkan pokýval hlavou a pravil: „To je velice zajímavé. Mluv dál.“ A tak jsem pokračoval: „Mám na mysli moderní verzi tohoto starého přístroje. Rád bych se podílel na sestrojení podobného zařízení, tak aby i lékař jasnovidně úplně neschopný mohl do takovéto skříně nahlédnout a vidět barevně pacientovu auru. Mohl by také mít k ruce srovnávací stupnici a pomocí ní určit, co člověku ve skutečnosti schází. Mohl by tak určovat diagnózu bez jakýchkoli problémů a nepřesností.“ „To ale přicházíš pozdě,“ odvětil profesor. „Už máme rentgenové paprsky!“ „Rentgenové záření,“ odvětil doktor Li, „je milý kolego k takovému účelu nepoužitelné. Ukazuje nám jen šedé stíny kostí. Lobsang Rampa však nemá v úmyslu ukázat kosti, nýbrž životní sílu těla samého. Vím přesně, co má na mysli, a jsem si jist, že největší potíže, kterým bude muset čelit, budou předsudky a žárlivost.“ Znovu se na mě obrátil: „Jak by se ale dal takový přístroj využit k léčení duševních poruch?“ „Ctihodný děkane,“ odpověděl jsem, „když někdo trpí rozdělením osobnosti, je to na auře zcela jasně patrné, protože je vidět aura dvojitá a já jsem přesvědčen, že vhodným zařízením by bylo možné aury sjednotit, třeba prostřednictvím vysokofrekvenční elektřiny.“

Nyní, když tuto knihu píšu, žiju na Západě a shledávám, že o tyto věci je tady značný zájem. Mnozí z nejvýznačnějších lékařských kapacit se o mě zajímali, ale bez výjimky pokaždé mě žádají, abych neuváděl jejich jméno, protože by jim to poškodilo pověst!

Snad by čtenáře mohlo zajímat těchto pár postřehů na doplnění: Všimli jste si někdy elektrických drátů za lehké mlhy? Pokud ano, tak zvláště v horských oblastech jste mohli okolo nich uvidět korónu, tzn. jakési slabé světlo, obklopující dráty. Máte-li velice dobrý zrak, postřehli jste, jak tato záře bliká, tedy střídavě slábne a opět sílí, tak jak se mění polarita proudu procházejícího dráty. Podobně to vypadá i s lidskou aurou. Je evidentní, že lidé v minulých epochách, naši pradávni předci viděli aury, viděli světelné svatozáře, vždyť je také dokázali zobrazit na portrétech světců. Tohle rozhodně nemůže nikdo přičítat fantazii, protože kdyby šlo o pouhý výtvar I představivosti, proč by zobrazovali auru právě okolo hlavy, kde skutečně takové světlo je? Moderní věda už změřila mozkové vlny i elektrické napětí lidského těla. Existuje jedna velice vyhlášená nemocnice, kde před lety zahájili výzkum rentgenového záření. Badatelé si všimli, že se na snímcích objevuje lidská aura, ale nepochopili dobře, o co se jedná, a ani to nevzali v potaz, protože byli soustředěni na snímky kostí, a ne na obrazy na povrchu těla, a považovali tyto záběry aury za naprosto nežádoucí komplikaci. Veškeré materiály týkající se snímků aury byly naneštěstí odloženy a postupovalo se dál cestou výzkumu rentgenového záření, což podle mého skromného názoru je chybná cesta. Jsem hluboce přesvědčen, že kdyby se v

tomto oboru více bádalo, bylo by možné vybavit lékaře a chirurgy tou nejúžasnější pomůckou k léčení chorob. Představuji si ji jako zvláštní přístroj, který by mohl každý lékař nosit u sebe v kapse a podle potřeby ho vytáhnout a podívat se přes něj na pacienta, podobně jako se lidé dívají do slunce přes začazené sklíčko. Pomoci takového nástroje by lékař mohl prohlédnout pacientovu auru a podle barevného proužkování či podle nepravidelností obrysu by mohl přesně určit, co pacientovi je. A to není to nejdůležitější. Nestačí jenom vědět, co člověku schází, je také třeba znát, jak ho léčit, což by mohl pomoci přístroje, který mám na mysli, snadno zjistit, zvláště pak v případě duševně chorých.

## 4. KAPITOLA

### Létání

Byl teplý a dusný podvečer sotva zčeřený vánkem. Oblaka vznášející se nad útesem, po kterém jsme šli, se hnala tak padesát metrů nad námi. Tyto valící se mračnaté kupy se formovaly do fantastických tvarů jako tyčící se imaginární horstvo a tím mi připomínaly Tibet. S Chuangem jsme měli za sebou nepříjemný den v pitevnách. Nepříjemný proto, že mrtvolky tam byly uchovány dlouho a páchly skutečně odporně. Pach rozkládajících se těl, antiseptických přípravků a další pachy nás opravdu vysílily. Ptal jsem se sám sebe, proč jen jsem musel odejít z Tibetu, kde je vzduch čistý a kde je čisté i myšlení lidí. Po nějaké době jsme měli piteven už plné zuby, a tak jsme se umyli a vydali se na vrchol tohoto útesu. Bylo příjemné vyjít si na večerní procházku do přírody. Zajímaly nás ale i jiné věci a věděli jsme, že když se vykloníme přes okraj útesu, budeme moci pozorovat rušný provoz na řece pod námi. Dívali jsme se, jak kuliové nakládají lodě a donekonečna vláčejí těžké žoky zavěšené na bambusových tyčích položených na ramenou, přičemž na každé z obou stran mohli mít tak okolo čtyřiceti kilo navršených v koších. Každý koš vážil něco málo přes dvě kila, takže kuliové nosili celý den náklady přinejmenším pětadesát kilo těžké. Měli tvrdý život, pracovali až do smrti a umírali brzy, zedření jako tažní koně v lidské podobě, se kterými se zacházelo hůř než s dobyt看em na polích. A když vysílením padli mrtví, končivali občas v našich pitevnách, a tak vlastně pokračovali ve své užitečné existenci tentokrát tím, že poskytlí materiál budoucím lékařům, kteří se na nich učili, jak později léčit těla živá.

Odvrátili jsme se od kraje útesu a nastavili tvář lehounkému vánku, nesoucím jemnou vůni stromů a květin. Kousek před námi se tyčil malý lesík, a tak jsme trochu odbočili, abychom se k němu dostali. Pár kroků za útesem nás zastavil prazvláštní hluk. Byli jsme přepadeni podivným pocitem blížící se kalamity, pocitem úzkosti a napětí. Zasáhlo nás cosi nevysvětlitelného. Tázavě jsme na sebe pohlédli, ale nechápali jsme, co se děje. Chuang řekl pochybovačně: „Hrom to být nemůže.“ „To tedy rozhodně ne,“ odpověděl jsem. „Je to něco velice zvláštního, něco, co vůbec neznáme.“

Váhavě jsme se zastavili s hlavou skloněnou ke straně a poslouchali. Rozhlíželi jsme se po okolí, dívali se po zemi, a prohlíželi i stromy, až pak jsme pohlédli k oblakům. Hluk přicházel odtamtud. Bylo to takové pravidelné „brum, brum, brum“, které postupně sílilo a bylo čím dál tím nepříjemnější. Jak jsme se dívali vzhůru, uviděli jsme dírou ve spodní části

mraku proletět něco tmavého s křídly. Vnořilo se to do protějšího mraku téměř rychleji, než jsme to stačili postřehnout.

„Hrome!“ zařval jsem, „letí si pro nás některý z bohů oblohy“ Nemohli jsme nic dělat. Jenom jsme stáli a užasle čekali, co se bude dál dít. Hluk byl rachotivý a takový, s jakým se ani jeden z nás dosud nikdy neseťkal. Pak se objevil obrovský tvar, který od sebe odhazoval oblačné chumáče, jako by nesnesl ani to pomyslné pouto mraků. Míhl se oblohou s příšerným zavěštěním, které prořalo vzduch, proletěl nám těsně nad hlavami a nad hranou útesu. Potom hluk ustal a rozhostilo se ticho. Stáli jsme v zajetí hrůzy dočista zkoprnělí a zírali jeden na druhého. Pak v náhlém impulsu jsme se oba otočili a rozběhli se k okraji útesu, abychom zjistili, co se stalo s tou věcí z oblohy, která byla tak divná a hlučná. Když jsme tam dorazili, padli jsme tváří k zemi a opatrně se rozhlédli po jiskřící řece. Na druhé straně, na písčitém pruhu země stálo to zvláštní okřídlené monstrum, teď už nehybné. Jak jsme se na něj dívali, zakašlalo a vyvrhlo ze sebe plamen a oblak černého kouře. Poskočili jsme leknutím a zbledli, ale to pořád ještě nebylo to nejpodivnější. K našemu nevěřicímú úžasu a hrůze se na boku monstrum otevřelo a vyšli z něj dva muži. V tu chvíli mi proletělo hlavou, že tohle je ta nejúžasnější věc, jakou jsem kdy viděl, ale - tady nahoře jsme mařili čas. Vyskočili jsme a vrhli se k pěšině vedoucí dolů. Tam jsme proběhli schodištní ulicí a bez ohledu na provoz a jakoukoli zdvořilost jsme se bláznivou rychlostí řítili ke břehu řeky.

Dole u řeky bychom byli nejradši dupali zlostí a zklamáním. Nebyla tu jediná volná loďka ani převozník, nikdo. Všichni odpluli na druhou stranu, aby se dostali tam, kam jsme se chtěli dostat i my. Ale přece! Byla tu jedna loďka schovaná za balvanem. Vykročili jsme k ní s úmyslem spustit ji na vodu a přeplavit se na druhou stranu, ale když jsme k ní dorazili, uviděli jsme velice starého dědu, jak schází po příkré pěšince a nese síť.

„Hej, otče,“ zvolal Chuang, „převez nás.“ „Ale mně se jet nechce,“ odvětil stařec. „Za kolik vám to stojí?“ S otlučenou dýmkou v puse odhodil síť do loďky a opřel se o její hranu. Překřížil nohy a dával najevo, že tam tak klidně může zůstat a klábosit do rána. Zuřili jsme netrpělivostí. „Tak rychle, dědo, kolik chceš?“ Vyslovil astronomickou částku, za kterou by se podle nás dala ta jeho shnilá lodička odkoupit celá. Byli jsme ale vzrušením natolik posedlí, že bychom za převezení dali téměř cokoli Chuang se pustil do smlouvání. „Poslyš, neztrácejme čas,“ navrhl jsem. „Dejme mu polovinu toho, co žádá.“ Stařec se nabídky bleskurychle chopil. Představovala totiž asi tak desetinásobek toho, co očekával. Jelikož okamžitě přijal, rozběhli jsme se k jeho loďce. „Pozor, mládenci, pomalu, nebo mi tu loďku rozlámete,“ řekl. „Ale jdi, dědo,“ odvětil Chuang. „Radši



si pospěš, připozdívá se." Stařec nenuceně nastoupil. Skřípal revmatismem a bručel. Pomalu uchopil ryč a vyvezl nás do proudu. Neklidně jsme se vrtěli a v duchu se snažili plavbu uspíšit, ale starcem nedokázalo pohnout nic. Uprostřed proudu jsme se ocitli ve víru, který loďkou zatočil, ale převozníkovi se podařilo směr člunu vyrovnat a tak jsme dorazili k protějšímu břehu. Abychom ušetřili čas, odpočítal jsem peníze, už když jsme se blížili ke břehu, a podal je starci. Rychle po nich skočil. Pak, aniž bychom čekali, až bárka přirazí ke břehu, v hloubce po kolena jsme skočili do vody a vyběhli po hrázi.

Před námi stál ten podivuhodný stroj, ten neuvěřitelný stroj, který přiletěl z nebe a přinesl s sebou lidi. Hleděli jsme na něj v bázni a zároveň žasli, že vůbec máme odvalu přijít tak blízko. Byli tam i jiní lidé, ale ti se drželi v uctivé vzdálenosti. Šli jsme ještě blíž, až těsně ke stroji a pod něj a začali sahat na gumové pneumatiky a bušit do nich. Potom jsme přešli k zádi a zjistili, že tam nejsou kola, ale pérující železná tyč, která končila jakýmsi kopytem. „Aha," řekl jsem, „tohle musí být ližina, která ho zpomalí, když přistává. Používali jsme něco podobného u našich draků." Opatrně a trochu bázkivě jsme se dotkli boku stroje a užasle si ho prohlíželi, protože jsme si všimli, že je z jakési pomalované látky, napjaté na dřevěném rámu. To tedy bylo něco! Asi v poloviční vzdálenosti mezi křídly a ocasem jsme se dotkli jakési desky a téměř jsme omdleli leknutím, když se to otevřelo a na zem lehce doskočil muž.

„No vida," řekl, „zdá se, že vás to opravdu zajímá." „To tedy ano," odpověděl jsem. „I já jsem v Tibetu létal na něčem podobném, ale tichém." Podíval se na mě a rozšířily se mu oči. „Říkáš v Tibetu?" „Ano," odpověděl jsem. Chuang se vložil do řeči: „Můj přítel je živoucí Buddha a láma, který studuje v Čchun-čchingu. Létával na dracích, jež unesou člověka." Muž z létajícího stroje vypadal, že ho Chuangova odpověď zaujala. „To je úchvatné," řekl. „Nechcete jít dovnitř posadit se a popovídat si?" Otočil se a vedl nás dovnitř. Řekl jsem si, že už jsem toho zažil hodně, a jestli se tenhle muž dokáže cítit uvnitř té věci v bezpečí, dokážu to i já. A tak jsem vešel za ním a po mém příkladu i Chuang. Stroj ještě větší než tenhle, na němž bohové oblohy odletěli z této planety, jsem viděl ve vysokohorských oblastech Tibetu. Ale byl jiný, nenaháněl tolik strachu, protože stroj, který používali oni, byl tichý, zatímco tenhle řval, až se vzduch trhal a chvěl.

Uvnitř byly sedačky, a to docela pohodlné. Posadili jsme se. Ten muž se mě dál vyptával na Tibet a kladl mi otázky, které mi připadaly dočista nezapné. Tibet byl tak všední, tak samozřejmý, a on tady na palubě nejúžasnějšího stroje, jaký kdy byl, rozkládá o Tibetu. Konečně po dlouhé době a s nemalými obtížemi se konečně podařilo i nám získat od něj pár

informací. Tohle byl stroj, který nazývali letadlo, zařízení opatřené motory, pomocí něhož se řítilo oblohou. Řekl, že právě motory dělají takový hluk. Tento konkrétní letoun byl americké výroby a koupila ho jedna čínská firma z Šanghaje, která zamýšlela zřídit leteckou linku mezi Šanghají a Čchun-čchingem. Tři muži, které jsme viděli, byli pilot, navigátor a strojník na zkušebním letu. Pilot - muž, s kterým jsme hovořili, řekl: „Musíme zainteresovat vedoucí představitele a dát jim možnost se proletět, aby náš projekt schválili.“ Pokývali jsme hlavou a říkali si, jak je to nádherné a jak bychom si přáli být vedoucími představiteli a také dostat šanci se proletět. Pokračoval: „Ty, který jsi z Tibetu, ve skutečnosti význačnou osobností jsi. Chtěl by ses proletět na tomhle stroji s námi?“ „Svatá dobroto,“ vydechl jsem, „to víte, že bych rád, a co nejdřív chcete!“ Pokynul Chuangovi a požádal ho, aby vystoupil, že letět nemůže. „To ne,“ řekl jsem, „protože kam jde jeden z nás, tam jde i druhý.“ A tak bylo Chuangovi dovoleno, že může zůstat (později mi ani nepoděkoval). Oba muži, kteří předtím z letadla vystoupili, teď přešli před něj a rukama si začali intenzívně vyměňovat signály Něco udělali na přední části, načež se ozvala silná rána a pak se ještě kolem čehosi lopotili. Náhle se ozval příšerný hluk a letadlo se začalo strašlivě třást. Přimkli jsme se k sedadlům v domnění, že se přihodila nějaká nehoda a že se rozletíme na kousičky „Držte se,“ řekl ten muž.

Bylo úplně zbytečné nám to připomínat, protože držet se ještě pevněji už ani nešlo. „Chystáme se vzlétnout,“ řekl. Rozlehl se ohlušující řev, jedním slovem příšerný, a dostavily se otřesy, kodrcání a nárazy horší, než když jsem poprvé vzlétl na draku, který unese člověka. Tohle však bylo o mnoho horší i proto, že vedle drncání tady spolupůsobil i téměř nesnesitelný hluk. Ozvala se poslední rána, při které mi hlava divže nevpadla mezi ramena, a pak se dostavil pocit, jako kdyby mě někdo zespu a ze zadu silně tlačil. Podařilo se mi zdvihnout hlavu a vyhlédnout postranním okénkem. Byli jsme ve vzduchu a stoupali jsme. Viděli jsme řeku, jak se protahuje do stříbrné nitě, a potom, jak se dvě řeky slévají v jednu. Viděli jsme sampangy a džunky jako hračky podobné plovoucím dřívčkům. Pak jsme pohlédli směrem k Čchun-čchingu na strmé uličky, kudy jsme se tak těžce plahočili. Z této výšky se zdály v rovině, ale na boku strže stále visela terasovitá políčka nejistě zachycená na strašlivě příkrém svahu. Viděli jsme plahočící se rolníky, kteří nás nevnímali.

Najednou všechno zbělelo a kolem se udělalo naprosté a dokonalé šero, i hluk motorů se zdál přitlumený. Byli jsme v oblacích. Po několik minut propouvaly útržky mraků v rychlosti kolem našich okének a pak světlo opět zesílilo. Vynořili jsme se do světlé modří oblohy, zaplaveni zlatistým

slunečním jasem. Když jsme pohlédli dolů, bylo to jako se dívat na zamrzlé sněhové moře, jiskřivě bílé, oslňující a intenzitou své záře pálicí do oči.

Stoupali jsme stále výš a výš a vtom jsem postřehl, že muž, který letadlo řídil, mi něco říká: „Tohle je výš, než kam jsi kdy doletěl," řekl, „o mnoho výš, než kam jsi se dostal." „To vůbec ne," odpověděl jsem, „protože když jsem na draku, který unese člověka, létat teprve začínal, už tehdy jsem se dostal do výšky víc než pět tisíc metrů." To ho překvapilo. Naklonil se, aby se podíval postranním okénkem, křídlo se nahnulo a celé letadlo sklouzlo na bok střemhlavým a hlučným poklesem. Chuang dostal světle zelenou barvu hrozného odstínu a začaly se mu dít nepojmenovatelné věci. Vypotácel se ze sedadla a lehl si na podlahu letadla tváří dolů. Nebyl na něj příjemný pohled, ostatně také se mu nic příjemného nedělo. Já jsem odjakživa vůči nevolnosti při létání odolný, a tak jsem necítil nic než příjemné potěšení z toho, že můžu sledovat řízení. S Chuangem to bylo jiné. Odnesl si z letu těžký otřes. Ve chvíli, kdy jsme přistávali, z něj byla jenom třesoucí se masa, která ze sebe co chvíli vydala úpěnlivé zakvílení. Chuang dobrým vzduchoplavcem nebyl!

Ještě před přistáním pilot vypnul motory a byli jsme unášeni větrem a postupně klesali níž a níž. Jenom šumění větru v křídlech a bubnování látky na bocích letounu nám připomínalo, že se nacházíme ve stroji stvořeném lidskýma rukama. Najednou, když už jsme byli docela nízko nad zemí, pilot zas zapnul motory a znovu jsme byli ohlušeni řevem o síle mnoha a mnoha set koňských sil, který rval uši. Ještě jedno zakroužení a přistávali jsme. Prudká rána, zaskřípění a dokodrcali jsme až k úplnému zastavení. Pilot opět vypnul motory a on i já jsme se zvedli, abychom vystoupili. Chudák Chuang nebyl schopen se postavit na nohy. Museli jsme ho vynést a položit na písek, aby se vzpamatoval.

Obávám se, že jsem byl úplně necitelný Chuang ležel tváří ve žlutém písku výběžku, na kterém jsme přistáli uprostřed řeky široké asi kilometr a půl. Ležel tváří k zemi, vydával zvláštní zvuky a podivně sebou hýbal a já jsem byl rád, že nemůže vstát. Byl jsem rád proto, že mi to skýtalo příhodnou výmluvu, abych se ještě zdržela porozprávěl si s mužem, který letadlo řídil. Popovídali jsme si, to ano, ale on chtěl naneštěstí mluvit pořád jen o Tibetu. Jaká je to země z hlediska letectví? Dokážou tam letadla přistát? Mohlo by tam přistát vojsko vysazené padáky? Po pravdě řečeno jsem neměl ani potuchy o tom, co to ty padáky jsou, ale pro jistotu jsem odpověděl že ne! Pak jsme dospěli k dohodě. Já mu budu vyprávět o Tibetu a on mně zase o letadlech. A potom řekl: „Bylo by mi velikou ctí, kdybyste měl chuť seznámit se s některými z mých přátel, kteří se rovněž zajímají o záhady Tibetu." K čemu jsem se měl seznamovat s jeho přáteli? Byl jsem

pouhým vysokoškolským studentem a chtěl jsem se stát studentem létání a všechno, o co tomuhle člověku šlo, byl společenský aspekt celé věci. V Tibetu jsem byl jedním z těch velice mála, kteří zkusili létat. Létal jsem ve velkých výškách nad horami v draku, který unese člověka, ale i když to byl překrásný pocit a ticho konejšivé, drak byl přece jen stále připoután k zemi. Mohl se pouze vznést do vzduchu, ale nemohl přeletět zem a letět, kamkoli by pilot chtěl. Byl přivázán jako jak na pastvině. Chtěl jsem se o tomto řvoucím stroji, který létá, dozvědět víc, protože létal tak, jak jsem o tom snil - moci se rozletět kamkoli, do kterékoliv části světa, jak mi ten pilot také řekl, ale zatím jediné, co zajímalo jeho, bylo vyprávění o Tibetu!

Jednu chvíli se zdálo, že jsme na mrtvém bodě. Seděli jsme na písku tváří v tvář, zatímco vedle nás sténal ubohý Chuang, aniž by se mu od nás dostalo jakéhokoliv projevu solidarity. Nakonec jsme se přece jen dohodli. Přistoupil jsem na to, že se seznámím s jeho přáteli a trochu jim toho povím o Tibetu a jeho záhadách. Svou jsem, že jim na toto téma udělám několik přednášek. On mě zas na oplátku vezme s sebou znovu do letadla a vysvětlí mi, jak funguje. Nejdřív jsme letadlo obešli zvenčí a přitom mě upozornil na některé věci. Svislé ocasní plochy, směrové kormidlo, výšková kormidla a podobná zařízení. Pak jsme vstoupili dovnitř a sedli si bok po boku přímo dopředu. Před každým z nás byla jakási ryč, na které bylo upevněno půlkolo. Touto polovinou kola se dalo otáčet doleva nebo doprava, zatímco celou ryč se dalo tlačit dopředu nebo dozadu. Vysvětlil mi, že přitážením k sobě se letadlo zdvihá, zatímco tlačení od sebe klesá a otočením se otočí i celé letadlo. Ukázal mi různé knoflíky a spínače. Spustil motory a za prosklenými ciferníky jsem viděl chvějící se ručičky, které se pohybovaly podle toho, jak se měnila rychlost otáček motoru. Trvalo nám to dlouho, protože svůj úkol prováděl poctivě a vysvětlil mi všechno. Když potom motory vypnul, vystoupili jsme a on zvedl kontrolní kryty a poukázal na různé jednotlivosti: karburátory, svíčky a mnoho dalších věcí.

Jak bylo dohodnuto, seznámil jsem se ten večer s jeho přáteli. Byli to pochopitelně Číňané a všichni nějak pracovali pro armádu. Jeden z nich mi řekl, že se zná dobře s Čankajškem a že se generalissimus snaží vytvořit v armádě oddíl techniků. Usiluje o celkové zvýšení úrovně vojenské služby čínské armády. Řekl, že během několika dní přiletí do Čchun-čchingu jedno či dvě menší letadla a že se jedná o letadla koupená od Američanů. Od té chvíle jsem už nemyslel skoro na nic jiného než na létání. Jak to udělat, abych se dostal do jednoho z těch letadel? Jak to zařídit, abych s ním mohl vzlétnout? Jak bych se mohl naučit létat?

Když jsme s Chuangem o několik dní později vycházeli z nemocnice, z těžkých mraků ženoucích se nám nad hlavami vyrazily dvě stříbrné siluety,

dva jednomístné bojové letouny, které, jak bylo slíbeno, přilétávaly z Šanghaje. Obletěly Čchun-čching a kroužily dál. Pak jako by byly právě objevily, kde přesně přistát, spustily se v těsné formaci střemhlav dolů. Neztráceli jsme čas. Seběhli jsme schodištní ulicí a vykročili přes písek. Oba čínští piloti stáli u svých strojů plně zaměstnáni čistěním stop, zanechaných na letadlech průletem špinavými mraky. Chuang a já jsme k nim přistoupili a představili se tomu, který byl velitel, a sice kapitánovi Po Kuovi. Chuang mi velice důrazně oznámil, že zanic na světě už nepoletí. Když letěl poprvé a také naposledy, myslel, že to bude jeho smrt.

Kapitán Po Ku řekl: „Ach ano, slyšel jsem o vás a zrovna jsem si říkal, jak to udělat, abych se s vámi dostal do kontaktu.“ To mi velice zalichotilo. Chvilí jsme hovořili. Vysvětlil mi, jaké jsou rozdíly mezi tímto letadlem a letadlem pro cestující, které jsem viděl předtím. Upřesnil, že tohle je jednomístný a jednomotorový stroj, zatímco předešlý byl třímotorový.

Měli jsme tentokrát málo času, protože jsme ještě museli jít na vizity, a tak jsme se s velkou nevolí vydali nazpátek.

Nazítří jsme měli volný půlden, a tak jsme se, jak nejdřív to šlo, vydali zpátky k oběma letadlům. Zeptal jsem se kapitána, kdy už mě začne učit létat, jak bylo slíbeno. Řekl: „Ach, to nemůžu v žádném případě udělat. Jsem tady na přímý rozkaz Čankajška. Musíme tady tyto letouny předvést.“ Ten den jsem ho nenechal chvíli na pokoji, a když mě nazítří uviděl, prohlásil: „Můžete se jít posadit do letadla, jestli chcete. To se vám bude velice líbit. Sedněte si dovnitř a zkuste ovládnout. Funguje tímhle způsobem, dávejte pozor.“ Postavil se na kraj křídla, aby mi ukázal řízení a předvedl, jak pracuje. Bylo to skoro totéž jako u třímotorového letadla, ale pochopitelně mnohem jednodušší. Toho večera jsme ho spolu s jeho kolegou (u letadel nechali hlídat policii) vzali do chrámu, kde jsme zároveň i bydleli, a přestože jsem je vzal pořádně do práce, vůbec se mi nepodařilo dostat z nich jakékoliv sdělení o tom, kdy mě začnou učit létat. Velitel řekl: „Může se stát, že budete muset čekat velice dlouho. Výcvik trvá celé měsíce. To nejde začít rovnou létat, jak byste si přál. To byste musel nejdřív vychodit pozemní školu, létat na dvousedadlovém letadle a absolvovat spoustu letových hodin, než byste dostal povolení řídit letoun, jako je tenhle náš.“

Druhý den navečer jsme tam šli znovu. Převalili jsme se s Chuangem přes řeku a vystoupili na písek. Oba muži byli u svých strojů docela sami a obě letadla byla od sebe vzdálena mnoho metrů. Zdálo se, že na letadle Po Kuova přítele je něco v nepořádku, protože měl sejmutou kapotu a všude kolem rozložené nástroje. I sám Po Ku měl motor svého letadla rozběhnuty'. Seřizoval ho. Zastavil ho, něco upravil a znovu ho spustil.

Motor se párkrát otočil naprázdno a jeho chod nebyl pravidelný. Jak stál na křídle a štrachal se v motoru, na naši přítomnost úplně zapomněl. Až když se motor rozběhl v pravidelném rytmu a hladce, Po Ku se narovnal a otřel si ruce o kus zaolejovaného hadru. Vypadal spokojeně. Zrovna se chystal na nás zas promluvit, když na něj začal o překot volat kamarád z druhého letadla. Po Ku utíkal vypnout motor, ale kolega mával rukama tak zběsile, že jenom z křídla seskočil na zem a odběhl za ním. Podíval jsem se na Chuanga a řekl: „Aha, on přece řekl, že se můžu posadit dovnitř, že ano? Dobře, tak já si tam sednu.“ „Lobsangu,“ řekl Chuang, „doufám, že nepomýlíš na nějakou bláznovinu?“ „Vůbec ne,“ odpověděl jsem. „Můžu na téhle věčičce docela klidně vzletět, vím o ní všechno.“ „Poslyš, člověče, ty se zabiješ,“ prohlásil Chuang. „Nesmysl!“ odpověděl jsem. „Copak jsem nelétal na dracích? Nebyl jsem snad ve vzduchu, aniž by se mi dělalo špatně?“ Chudák Chuang se zdál trochu schlíplý z takové poznámky, vzhledem k tomu, že jeho vzduchoplavecké schopnosti nebyly ani za mák dobré.

Pohlédl jsem směrem k druhému letadlu, ale oba piloti byli příliš zaneprázdněni, než aby se o mě starali. Klečeli na písku a zabývali se jednou částí motoru, zjevně naprosto zabráněni do práce. Nablízku kromě Chuanga nebyl už nikdo jiný, a tak jsem vykročil k letadlu. Odkopl jsem záražku před koly, jak jsem to viděl dělat ostatní, a kvapně jsem skočil do letadla, které se už už dávalo do pohybu. Řízení mi několikrát za sebou vysvětlili a věděl jsem také, kde je plynové ovládání. Zkrátka věděl jsem, co dělat. Strčil jsem do něj vši silou, tvrdě až na doraz, a to tak pádně, že jsem si divže nevymkl levé zápěstí. Motor spuštěný na plné obrátky se rozeřval, jako by se chtěl z letadla vytrhnout. Pak jsme se dali strašlivou rychlostí do pohybu po pruhu žlutého puku. Jako záblesk jsem zachytil bod, kde se voda a písek stýkaly. Na okamžik jsem propadl panice. Pak jsem si vzpomněl: zatáhnout nazpátek! Vší silou jsem tedy za řídicí páku zatáhl, načež se špička zvedla, kola se lehce dotkla vody, ta se rozstříkla kolem a byli jsme ve vzduchu.

Měl jsem pocit, jako kdyby se do mě zezadu vzpírala silná ruka a tlačila mě dopředu. Motor řval, až jsem si pomyslel: Nesmím ho nechat jít na plné obrátky, musím raději ubrat plyn, nebo se rozletí na kusy. A tak jsem plynu o čtvrtinu ubral a chod motoru se zpomalil. Podíval jsem se přes bok letadla a byl to pro mě úplný šok. Bílé útesy Čhun-čchingu ležely v dálce pod mnou. Byl jsem vysoko, skutečně vysoko a to natolik, že jsem si sotva dokázal uvědomit, kde vlastně jsem. A pořád jsem směřoval výš a výše. Bílé útesy Čhun-čchingu? Kde vlastně? Proboha! Jestli se ještě o něco vznesu, vyletím ze světa ven, pomyslel jsem si. Právě v tom okamžiku se

letadlo strašlivě roztrásl, až jsem měl pocit, že se rozletím na kusy. Řídicí páka se mi vysmekla z rukou a mrštilo mě to proti stěně letadla, které se naklonilo, smýklo sebou a vířivým pohybem začalo padat k zemi. Na okamžik mě obestřela hrůza: Řekl jsem sám sobě: „Lobsangu, chlapče, tak tentokrát jsi to přehnal. Byl jsi moc chytrý a teď uvidíš. Ještě pár vteřin a budou tě seškrabávat ze skály. Ach, proč jsem kdy vůbec odjížděl z Tibetu?" Pak jsem začal přemýšlet na základě své zkušenosti z létání na dracích a toho, co jsem slyšel. Vířivý pád nefunguje řízení, tak musím pustit plyn naplno a pokusit se dostat směr co nejvíc pod kontrolu. Jakmile jsem si to uvědomil, přitlačil jsem znovu naplno na plyn a motor opět naskočil. Pak jsem znovu uchopil řídicí páku, která se divoce třásla, a zapřel se o opěradlo sedačky. Posunul jsem tu páku kupředu vši silou svých rukou i kolen. Špička znepokojivě poklesla, jako by „dole" přestalo existovat. Neměl jsem žádný bezpečnostní pás, a kdybych se nebyl ze všech sil držel řízení, bylo by mě to odhodilo. Bylo mi, jako kdybych měl v žilách led, jako by mi někdo sypal na záda sníh. Kolena mi podivně zeslábla a motor řval ve stále vyšších a vyšších otáčkách. Byl jsem holohlavý, ale jsem si jist, že kdybych nebyl, vlasy by se mi všechny zježily, navzdory proudění větru.

„Ach, to je příliš rychle," řekl jsem si a zvolna, velice jemně, aby zas nenastala porucha, jsem povolil řízení. Pozvolna, strašlivě pomalu se špička začala postupně zdvihát, ale v rozčilení jsem zapomněl srovnat se s obzorem, a tak se předek zvedal dál, až na mě padl takový divný pocit. Podíval jsem se dolů. Nebo to bylo nahoru? Zjistil jsem, že mám celou zem nad hlavou! Na chvíli jsem byl úplně ztracený a nechápal, co se děje. Potom se letadlo zakymácelo a znovu začalo střemhlav padat tak, že země, ten tvrdý svět dole, se ocitla přímo před vrtulí! Udělal jsem zkrátka kotrmelec. Letěl jsem v poloze vzhůru nohama, vzepřený v kabině rukama a koleny, visel hlavou dolů bez záchranného pásu a v podstatě bez velké naděje. Přiznávám, že jsem byl vyděšený, ale říkal jsem si: „Když už se dokážu udržet v koňském sedle, udržím se i v letadle." A tak jsem špičku ještě víc sklonila pak jsem postupně přitahoval řídicí páku. Znovu se dostavil pocit, jako by do mě tlačila mohutná dlaň. Tentokrát jsem ale přitahoval ruční páku pomalu, opatrně a bez přestání jsem přitom sledoval zem, až se mi podařilo srovnat letadlo do roviny s obzorem. Pár okamžiků jsem jen tak seděl, stíral si z čela pot a myslel na to, jak hrozný byl celý ten zážitek. Nejdřív se řítit střemhlav dolů, pak letět kolmo vzhůru, pak zase vzhůru nohama a teď ke všemu ani nevědět, kde jsem.

Podíval jsem se do strany, rozhlížel se po zemi, několikrát za sebou jsem zakroužil dokola, ale pořád jsem neměl ani to nejmenší tušení, kde

vlastně jsem. Klidně jsem mohl být na poušti Gobi. Konečně, když už mě naděje téměř opustila, dostal jsem nápad - jak se mi ostatně v pilotní kabině dělo u všeho! Řeka - kam se poděla řeka? Je jasné, myslel jsem si, že jestliže se mi podaří objevit řeku, poletím doprava anebo doleva, ale alespoň poletím nějakým směrem. A tak jsem opatrně obletěl kruh a pozorně se díval do dálky. Nakonec jsem přece jen na obzoru zahlédl tenoučkou stříbrnou nitku. Obrátil jsem letadlo tím směrem a udržoval ho v něm. Přidal jsem plyn, abych tam dorazil dřív, ale pak jsem ho zase ubral, aby se při tom hluku, jaký letadlo dělalo, něco neporouchalo. Necítil jsem se v tu chvíli zvlášť spokojený. Uvědomil jsem si, že u všeho přeháním. Bud jsem přidal plyn tak, že se špička zvedla nebezpečně rychle, nebo jsem ho zas ubral tak, že naopak padala dolů rychlostí ještě děsivější. A tak jsem začal dělat všechno jemně, což byl nový přístup, který jsem v této situaci zvolil. L Když jsem se dostal přímo nad řeku, znovu jsem se obrátil a letěl podél ní ve snaze najít útesy Čchun-čchingu. Byl jsem naprosto vyveden z míry. Nemohl jsem to místo najít. Tak jsem se rozhodl snést se o trochu níž.

V kruzích jsem klesal a klesal a ze strany jsem pátral po bílých útesech se záseky příkrých schodů, hledal jsem terasovitá pole. Bylo těžké je najít. Nakonec mi svítilo, že všechny ty drobné tečky na řece musí být lodí v blízkosti Čchun-čchingu. Malý kolesový parník, sampangy a džunky. Tak jsem se snesl ještě níž.

Pak jsem zahlédl uzounký proužek písku. Spirálovitě jsem klesal jako sokol kroužící nad kořistí. Písčité výběžek se stále zvětšoval. Tři muži tam hleděli vzhůru zkamenělí hrůzou - Po Ku, jeho kolega pilot a Chuang, zcela si jisti, jak mi také později řekli, že přišli o letadlo.

Začínal jsem být sebejistý, příliš sebevědomý. Vznesl jsem se do výšky, letěl hlavou dolů, našel jsem znovu Čchun-čching. Už jsem si připadal jako ten nejlepší pilot světa. A právě v tu chvíli mě zasvědila levá noha v místě, kde jsem měl ošklivou jizvu z dob, kdy jsem v lámaserii utrpěl popálení. Zřejmě jsem nevědomky nohou škulbl, protože letadlo se zatřásl, větrné tornádo mě zleva uhodilo do tváře, špička letadla se obrátila dolů, křídlo se naklonilo a v příštím okamžiku letadlo se strašným řevem sklouzlo celé ke straně. Znovu jsem přidal plyn a opatrně přitáhl páku ručního řízení. Letadlo se začalo třást a křídla se rozvibrovala. Myslel jsem, že se utrhnou! Vydržela to zázrakem. Letadlo se vzepjalo jako zdivočelý kůň a pak sklouzlo do vodorovného letu. Srdce mi pořádně bušilo strachem a vypětím. Znovu jsem v kruhu přeletěl nad malým pruhem písku. „Tak a teď,“ říkal jsem si, „musím s tou věcí přistát. Jak se to asi dělá?“

Řeka byla v těch místech široká asi kilometr a půl. Mně ale připadala,



jako by měřila pár centimetrů, a proužek, na kterém jsem měl přistát, byl vyloženě mrňavoučký. Kroužil jsem okolo a nevěděl, co si počít. Pak jsem si vzpomněl, co mi říkali, když mi vysvětlovali, jak se létá. Tak jsem se začal rozhlížet po nějakém kouři, abych zjistil, kterým směrem vane vítr, protože mi bylo řečeno, že se přistává po větru. Vítr váł v protisměru k říčnímu toku. Všiml jsem si toho podle ohně zapáleného u břehu. Otočil jsem se a poodletěl hodně kilometrů proti proudu řeky, načež jsem navodil opačný kurs, abych mířil směrem k údolí a po větru.

Jak jsem se blížil k Čchun-čchingu, postupně jsem ubíral plyn, takže se let stále zpomaloval a stroj klesal a klesal. V jednu chvíli jsem ubral příliš a letadlo začalo vynechávat, třást se a padat jako kámen, až z toho na mě šel pocit; jako by mi srdce i žaludek zůstaly viset v oblacích. Okamžitě jsem přidal plyn a přitáhl páku ručního řízení, ale musel jsem se znovu otočit, vystoupit proti proudu řeky a začít všechno od začátku. Už mě celá ta záležitost s létáním začínala unavovat a zalitoval jsem, že jsem s tím vůbec kdy začal. Jedna věc je, říkal jsem si, vznést se do vzduchu, ale něco úplně jiného je dostat se zpátky dolů - a zůstat celý!

Řev motoru už začínal být monotónní. Utěšil mě pohled na znovu se objevující Čchun-čching. To už jsem letěl nízko, pomalu a přímo nad řekou mezi ohromnými skalami, které se často zdávaly bílé, ale teď skrze skosené sluneční paprsky dostaly tmavozelený odstín. Jak jsem se blížil k písečnému pruhu, příliš úzkému uprostřed řeky - kdyby tak byl široký aspoň pár kilometrů, to by se to přistávalo! - spatřil jsem tři postavy vzrušeně poskakující. Zaujaly mě natolik, že jsem dočista zapomněl na přistávání. V okamžiku, kdy jsem si uvědomil, že tohle je místo, kde mám přistát, už se mi mihlo pod koly, pod ocasní zarážkou. A tak jsem s povzdechem znavené odevzdanosti zase přidal ten zatracený plyn, abych let znovu zrychlil. Přitáhl jsem páku ručního řízení, abych opět nabral výšku a v prudkém levotočivém kruhu jsem se zvedl. Znovu jsem se ocitl v protisměru k říčnímu toku a měl jsem už plné zuby okolní krajiny, plné zuby Čchun-čchingu a plné zuby všeho!

Znovu jsem se otočil po proudu řeky a po směru větru. Na druhé straně vpravo jsem spatřil překrásnou podívanou. Zapadalo slunce a bylo rudé a obrovské. Zacházelo a pohled na něj mi připomněl, že i já se už musím snést. Pomyslel jsem si, že sestoupím, a přitom se roztrfím a zabiju, ale zmocnil se mě pocit, že ještě nejsem připraven odejít k bohům, vždyť jsem měl před sebou ještě takovou spoustu práce. To mi připomnělo věštbu a v tu chvíli už jsem věděl, že se nemám čeho bát. Věštbu! Jasně že přistanu bezpečně a všechno bude v pořádku.

Téměř jsem při těch myšlenkách zapomněl na Čchun-čching. A vida,

tady je, schovaný pod levým křídlem. Lehce jsem posunul nožní řídicí páku, abych si byl jist, že žlutý písčítý pruh se ocitne přímo před motorem. Zpomaloval jsem stále víc. Letadlo postupně klesalo. Ubral jsem plyn tak, že ve chvíli, kdy ustal hluk motoru, jsem byl asi tak tři metry nad hladinou. Vypnul jsem motor, abych si byl jist, že se nic nezapálí, kdybych do něčeho vrazil. Pak jsem velice opatrně přitáhl páku ručního řízení, abych ještě víc klesl. Přímou před motorem jsem spatřil písek a vodu, jako bych mířil rovnou na ně. A tak jsem zlehka páku ručního řízení zase povolil. Letadlo sebou šklublo, zaskřípělo a poskočilo. Znovu skřípot, šklubání a drkotání, načež se ozvalo zlověstné zachrastění, jako kdyby se všechno rozpadávalo na kusy. Byl jsem na zemi. Letadlo přistálo téměř samo.

Pár vteřin jsem zůstal sedět úplně nehybně a sotva jsem dokázal uvěřit, že je opravdu po všem, že zvuk motoru přetrvávající v mých uších není skutečný, ale jen zdání. Pak jsem se rozhlédl. Po Ku, jeho kolega a Chuang se přiřítily vypětím v tváři zrudli a bez dechu. Prudce se zastavili přímo pode mnou. Po Ku se na mě podíval, potom pohlédl na letadlo a znovu na mě. Teprve pak zbledl přestálým šokem i následnou nezměrnou úlevou. Spadl mu takový kámen ze srdce, že se vůbec nedokázal zlobit. Po dlouhé, skutečně dlouhé chvíli ticha Po Ku promluvil: „Tím je to vyřešené. Teď budeš muset vstoupit do armády, jinak z toho budu mít vážné nepříjemnosti.“ „Tak dobře,“ odpověděl jsem, „mně to vyhovuje. Na tomhle létání není vlastně vůbec nic těžkého. Ale stejně bych se rád naučil tu správnou metodu!“ Po Ku znovu zrudl a pak se dal do smíchu. „Ale vždyť ty jsi rozený pilot, Lobsangu Rampo,“ řekl. „Budeš mít možnost naučit se létat.“ A to byl můj první krok na cestě z Čchun-čchingu pryč. Jako lékař a zároveň pilot budu svými službami k užítku jinde.

Když jsme později ještě toho dne celou událost probírali, zeptal jsem se Po Kua, proč, když ho to tolik vzalo, neskočil do druhého letadla a neukázal mi zpáteční cestu. „Chtěl jsem,“ řekl, „ale tys uletěl i se startérem a vším dalším a tak jsem nemohl.“

Chuang pochopitelně příhodu všude roznesl, stejně tak jako Po Ku a jeho kolega, a tak, jsem se na řadu dní ocitl ve středu pozornosti celé fakulty a nemocnice, což mě velice štvalo. Doktor Li si mě dal zavolat, oficiálně proto, aby mi udělil přísnou důtku, ale ve skutečnosti proto, aby mi poblahopřál. Řekl, že by se mu bylo líbilo, kdyby byl v mládí mohl také něco takového provést, ale „tehdy, když jsem byl mladý, žádná letadla ještě neexistovala, Rampo. Mohli jsme pouze jezdit na koni anebo chodit pěšky“. Dodal, že musel přijít až takový divoký Tibeťan, aby se tak napínavým způsobem pobavil, jak se mu to nepovedlo už dlouhá léta. „Poslyš, Rampo,“ dodal, „jaké měli aury, když jsi jim letěl nad hlavou a oni

se báli, že se na ně zřítíš?" Smál se, když jsem mu vyprávěl, že byli tak zděšeni, že se jim aury scvrkly na bleděmodrou skvrnu, kterou v rychlosti probíhaly hnědočervené pruhy. Dodal jsem, že je štěstí, že tam nebyl nikdo, kdo by byl viděl, jak přitom vypadala má vlastní aura. To muselo být strašné. Taky jsem se tak cítil.

Nedlouho nato mě vyhledal zástupce generalissima Čankajška a nabídl mi možnost naučit se létat pořádně a z pověření čínské armády. Důstojník, který za mnou přišel, mi řekl: „Pokud to stihneme dřív, než nás Japonci zaberou doopravdy, chtěli bychom sestavit speciální sbor, aby se raněným, kteří se nebudou moci pohybovat, dostala pomoc od pilotů, kteří jsou zároveň lékaři." A tak se stalo, že jsem se vedle studia lidského těla musel učit ještě i další věci. Musel jsem se učit o krevním oběhu stejně tak jako o cirkulaci nafty a o kostře letadla stejně tak jako o kostře lidské. Oba obory byly stejně zajímavé a měly hodně společného.

Uběhlo několik let a získal jsem kvalifikaci lékaře i pilota a vyškolený v obojím jsem pracoval v nemocnici a ve volném čase létal. Toho se Chuang neúčastnil. Létání ho nezajímalo a při pouhé představě letadla bledl. Zůstal se mnou naopak Po Ku, protože se ukázalo, že si dobře rozumíme a tvoříme opravdu sebranou dvojici.

Létání, to byl nádherný pocit. Bylo úžasné pohybovat se výšinami, vypnout motor, klouzat vzduchem a vznášet se jako ptáci. Podobalo se to hodně pohybu v astrálu, astrálnímu cestování, které provozují a kterého je schopen kdokoliv jiný za předpokladu, že má poměrně zdravé srdce a trpělivost vytrvat.

Víte, co je to pohyb v astrálu? Umíte si představit, jak je krásné se vznášet a být unášen větrem nad střechami domů, přelétávat oceány třeba až do nějaké velice vzdálené země? Všichni jsme toho schopni. Astrální cesta nastává, když spirituálnější část těla odloží svůj fyzický obal, vznese se do jiných dimenzí a na konci své „stříbrné šňůry" navštíví jiné části světa. Není na tom nic magického ani nic špatného. Je to přirozené a prospěšné a v dávné minulosti to uměli všichni lidé bez jakýchkoliv překážek a zábran.

Tibetští zasvěcenci a také mnozí indičtí svatí muži cestují v astrálním těle z místa na místo a není na tom nic divného. V náboženských knihách celého světa, v biblích všech možných vyznání jsou zmínky typu „stříbrná šňůra" či „zlatá nádoba". Tato takzvaná stříbrná šňůra je jednoduše vzato paprsek energie, vyzařující energie, která je schopna prodloužit se donekonečna. Není to hmotná šňůra, něco jako sval nebo tepna či kus provázku, ale je to sám život, je to energie propojující fyzické tělo s tělem astrálním.

Člověk má řadu těl. Prozatím nás zajímá jen tělo fyzické a stupeň na něj bezprostředně navazující - tělo astrální. Můžeme si představit, že když jsme v jiné dimenzi, můžeme procházet zdmi či propadávat podlahami. Ano, to lze, ale můžeme procházet pouze zdmi a propadávat pouze podlahami odlišné hustoty. V astrálním stavu věci tohoto každodenního světa nejsou pro nás žádnou překážkou. Domovní dveře nezadržují člověka uvnitř nebo venku. Ale i v astrálním světě se vyskytují dveře a zdi, které jsou pro nás, když se v astrálu pohybujeme, pevné a tvořící zábranu, stejně tak, jako jsou dveře a stěny na této Zemi překážkou pro fyzické tělo.

Viděli jste někdy ducha? Pokud ano, jednalo se pravděpodobně o astrální bytost, možná o astrální projekci někoho, koho znáte, či někoho, kdo vás přišel navštívit z nějaké jiné části světa. Někdy se vám může zdát zvlášť živý sen. Zdálo se vám třeba, že jste se vznášeli vysoko na obloze jako balóněk na niti, na provázku. Možná že se vám podařilo podívat se z oblohy dolů, tedy z opačného konce této šňůry, a zjistili jste, že máte tělo ztuhlé, bledé a nehybné. Pokud jste se ani při tomto pohledu nenechali vyvést z míry a zachovali klid, možná že jste si uvědomili, jak plujete, jak odlétáte, jak jste nesení jako pampeliškové chmýří vánkem. Chvilí nato jste mohli zjistit, že jste v nějaké daleké zemi či ve vzdálené krajině vám známé. Pokud jste si do rána něco z toho zapamatovali, pravděpodobně jste to považovali za pouhý sen. Bylo to však astrální cestování.

Zkuste tohle: když se večer ukládáte ke spánku, živě si představujte, že jdete navštívit někoho, koho dobře znáte. Myslete na to, jakým způsobem návštěvu uskutečníte. Může jít třeba o někoho ve vašem městě. V tom případě se uveďte do naprosté nehybnosti, uvolnění a pohodlí. Zavřete oči a představte si, že se vznesete nad postel, oknem se dostanete ven a vznášíte se ulicí s vědomím, že se vám nic nemůže stát, že nemůžete spadnout. V představách projděte přesně tu cestu, po které máte jít, ulicí za ulicí, až se dostanete k domu, který hledáte. Pak si představte, jak do domu vcházíte. Pamatujte, že dveře pro vás nyní nejsou žádnou překážkou a že ani nepotřebujete klepat. Dokážete uvidět člověka, kterého jdete navštívit! Totiž, budete schopni ho vidět, jsou-li vaše pohnutky čisté. Není to vůbec těžké, není to nic nebezpečného, nic škodlivého. Platí zde jeden jediný zákon: vaše pohnutky musíte mít čisté.

Vysvětlím to ještě jednou, i když budete mít dojem, že se opakují, ale je mnohem lepší probrat určité téma z vícera hledisek, abyste viděli, jak je to prosté. Ležíte v posteli, sami, aby vás nikdo nemohl rušit, dveře ložnice máte zamčené, aby nikdo nemohl vejít, a jste naprosto klidní. Představte si, že se polehounku odpoutáváte od těla. Není to nijak škodlivé, nic se vám nemůže stát. Představte si, že slyšíte jemné vrzání a cítíte řadu drobných

nárazů, jak vaše spirituální síla opouští fyzické tělo a ztuhne se nad ním.

Představte si, že vytváříte tělo, které je přesnou kopií vašeho těla hmotného a že se nad ním beztížně vznáší. Ucíte lehounké kolébání, chvilkový vzestup a pád. Nemá čeho se bát, není proč cítit úzkost. Je to přirozené a neškodné. Když zůstanete klidní, zjistíte, že váš duch, nyní osvobozený, se pohne z místa, až se ocitnete pár metrů nad svým hmotným tělem. Uvidíte, že vaše hmotné tělo je s astrálním tělem spojeno zářící stříbrnou šňůrou namodralého odstínu, která pulzuje životem a myšlenkami, jež tudy putují z materiálního těla do astrálního a obráceně. Nic se vám nemůže stát, pokud jsou vaše myšlenky čisté.

Téměř každý člověk astrální cestu zažil. Zalovte v paměti a zkuste si vzpomenout na tento pocit: stalo se vám někdy, že jste usnuli a přišlo vám, že se kolébáte a padáte a padáte, až jste se probudili prudkým trhnutím těsně předtím, než jste se roztřístili o zem? To byla astrální cesta špatně a nepříjemně uskutečněná. Není třeba, abyste takto trpěli. Tento jev způsobuje vibrační rozdíl mezi hmotným a astrálním tělem. Možná že když jste se snaželi, abyste po vykonané astrální cestě vstoupili zpátky do hmotného těla, nějaký hluk, průvan či jiný rušivý vliv zavinil určitý lehký rozpor mezi pozicemi obou těl a astrální tělo se nenapojilo na tělo hmotné do správné polohy, což vyvolalo toto šubnutí, tento ořes. Můžete to přirovnat k vystupování z jedoucího autobusu. Autobus, který dejme tomu představuje astrální tělo, jede rychlostí 15 km za hodinu. Zem, která v tomto případě znamená tělo hmotné, se nehýbe. V kratičkém časovém rozpětí mezi opuštěním plošiny autobusu a dotknutím se země, musíte zpomalit, sice vás čeká náraz. Takže pokud jste tento pocit pádu zažili, byla to astrální cesta, i když jste si toho nebyli vědomi, jelikož šubnutí při návratu, které by se dalo nazvat „špatné přistání“, většinou vymaže paměť o tom, co jste dělali a viděli. V každém případě, nejste-li trénovaní, během astrálních cest spíte a pak si jednoduše myslíte, že se vám zdál sen. „Dneska v noci se mi zdálo, že jsem byl tam a tam a potkal jsem toho a toho.“ Kolikrát jste něco takového prohlásili s tím, že to však byl jenom sen. Byl to ale doopravdy jen sen?

Při trošce tréninku se můžete oddat astrálnímu cestování při plném vědomí a můžete si zapamatovat, co jste viděli a dělali. Velkou nevýhodou astrálního cestování je ovšem toto: když cestujete v astrálu, nemůžete si s sebou nic vzít ani si s sebou nic přinést, takže byste jen ztráceli čas, kdybyste se domnívali opak, protože si s sebou nemůžete vzít ani peníze, ba ani kapesník, ale jen svého ducha.

Astrální cestu by neměli praktikovat lidé s nemocným srdcem. Pro ně by to mohlo být nebezpečné. Ale těm, kdo mají srdce zdravé, vůbec žádné

nebezpečí nehrozí, protože dokud máte pohnutky čisté, dokud nemíníte touto cestou někomu ublížit či takto získat nějaký prospěch na úkor druhých, nic zlého se vám nemůže stát.

Chcete tedy provozovat astrální cestování? Toto je nejjednodušší způsob, jak se do toho pustit. Především si zapamatujte zásadu, která je prvotním zákonem psychologie a která stanoví, že kdykoliv nastane konflikt mezi vůlí a představivostí, představivost vždycky vítězí. Takže si pokaždé představte, že určitou věc dokážete, a pokud se vám podaří představit si to dostatečně silně, dokážete to opravdu. Můžete dokázat cokoli. Tady je příklad, který to vysvětlí lépe.

Cokoliv, co si skutečně představíte, že to dokážete, skutečně dokázat můžete bez ohledu na to, jak obtížné či nemožné to je z pohledu ostatních. Cokoliv, o čem vám naopak vaše představivost hlásí, že to je nemožné, nemožným se vám to skutečně stane, ať o to silou vůle usilujete, jak chcete. Můžeme si to znázornit takto: jsou dva domy, každý vysoký deset metrů, a jsou od sebe tři metry vzdáleny. Ze střechy na střechu je mezi nimi položené prkno, široké dejme tomu půl metru. Budete-li chtít toto prkno přejít, vaše představivost způsobí, že se vám vybaví veškerá možná rizika - vítr, který způsobí, že se zakymácíte, anebo něco na dřevě, o co zakopnete. Vaše představivost vám také začne namlouvat, že by se vám mohla zatočit hlava, ale ať už je důvod jakýkoliv, vaše představivost vám hlásí, že takovýto přechod prostě nemůžete zvládnout a že spadnete a zabijete se. V tom případě se můžete snažit jak chcete, ale pokud jste ve své představivosti stanovili, že to dokázat nemůžete, tak to zkrátka nedokážete a prostá malá procházka se pro vás stane cestou neuskutečnitelnou. Ani ta nejsilnější dávka pevné vůle by vám nepomohla přejít bezpečně na druhou stranu. Kdyby nicméně totéž prkno leželo na zemi, přešli byste ho celé bez sebemenšího zaváhání. Co tedy vítězí v případě, jako je tento? Síla vůle, anebo představivost? Naopak, když si představíte, že po prkně mezi dvěma domy přejít dokážete, snadno se vám to podaří a vůbec nezáleží na tom, fouká-li vítr či zda se dokonce prkno kymácí. Musíte však pořád věřit, že se na druhou stranu bezpečně dostanete. Lidé přecházejí po napnutých provazech, dokonce je třeba i přejíždějí na jízdnicích kolech, ale nedokázali by to pomocí žádné silné vůle. Je to jenom otázka představivosti.

Škoda že pro tento jev není po ruce lepší termín než nešťastný název „představivost“, pod kterým se zvlášť na Západě rozumí cosi bizarního, neuvěřitelného, zatímco představivost je ta nejmocnější síla na světě. Představivost může způsobit, že se člověk cítí zamilovaný, a tak se láska stává druhou největší silou. Měli bychom tedy tento jev nazývat „řízená představivost“. Ale ať už ho pojmenujeme jakkoliv, musíme mít vždy na

paměti, že v případě jakéhokoliv konfliktu mezi vůlí a představivostí představivost VŽDY VÍTĚZÍ. My na Východě neklademe důraz na sílu vůle, neboť síla vůle je past, je to léčka, která lidi připoutává k zemi. Stavíme na řízené představivosti a máme dobré výsledky.

Když musíte jít k zubaři dát si vytrhnout zub, hned si vybavujete, jaké hrůzy vás tam čekají, hotová agónie, a už v představách vidíte všechny fáze tohoto trhání. Před očima se vám třeba promítne zapichování injekce, záškuby při vpichování umrtvující látky a pak i zubařovo šťourání sondou. Představujete si, jak tam omdléváte, řvete, jak celí vykrvácíte a tak dále. Všechno je to pochopitelně nesmysl, ale pro vás je to velice živá skutečnost, a když se konečně ocitnete v křesle, čeká vás spousta docela zbytečného utrpení. To je příklad představivosti špatně použité. To není představivost řízená, nýbrž představivost bezuzdná, jíž by se nikdo neměl podvolovat.

Ženám se často vyprávějí šokující popisy bolestí a nebezpečí porodu. Když se pak porod blíží, nastávající matka v očekávání všech nadcházejících útrap celá strne, takže si ihned navodí bodavou bolest. To jí utvrdí v přesvědčení, že její očekávání je zcela na místě, že porod je opravdu nadmíru bolestivá záležitost, takže se napne ještě víc, bolest se znovu ozve a nakonec prožije skutečně strastiplné chvíle. Na Východě tomu tak není. Lidé si představují, že porod je snadná a bezbolestná záležitost a je to opravdu tak. Ženy na Východě porodí a za pár hodin nato se klidně vrátí ke své domácí práci, protože umějí řídit představivost.

Slyšeli jste někdy o „promývání mozku“ používaného Japonci a Rusy? Jedná se o proces zhoubného ovlivňování lidské představivosti za účelem toho, aby si člověk začal představovat to, co věznitel chce. V tom spočívá věznitelská metoda řízení věžňovy představivosti, takže vězeň se nakonec přiznává k čemukoliv, i kdyby ho takovéto přiznání mělo stát život. Řízená představivost před tím vším chrání, protože oběť vystavená promývání mozku, nebo dokonce trýznění si může představit něco jiného a potom mu už utrpení nemusí připadat tak strašné. V každém případě se mu oběť nepoddává.

Znáte proces vnímání bolesti? Zapíchneme si do prstu špendlík. To znamená, že opřeme špičku špendlíku o maso a pak s živou účastí čekáme na okamžik, kdy špička pronikne skrz kůži a vytryskne krev. Soustředíme veškerou svoji energii na zkoumání příslušného bodu. Kdybychom měli bolest v noze, během vpichování si špendlíku do prstu bychom na ni dočista zapomněli. Soustředíme tedy veškerou představivost na prst, na špičku špendlíku. Vybavujeme si bolest, kterou to způsobí, a zároveň tím vylučujeme vnímání všeho ostatního. Člověk z Východu, který prodělal

výcvik, se tak nechová. Nepozastavuje se nad prstem či nad blížícím se vpichem, nýbrž rozptýlí svoji představivost - tedy řízenou představivost do celého těla, takže bolest, která je prstu skutečně způsobena, se rozloží po celém těle, a tudíž takovou drobnost, jako je pichnutí špendlíkem do prstu, ani nevnímá. A to je pak řízená představivost. Viděl jsem lidi, kteří v sobě měli zaseknutý bajonet. Neomdlávali ani neřvali, protože už když viděli, že se rána bajonetem blíží, zaměřili pozornost na něco jiného - opět proces řízené představivosti - a bolest, místo aby zůstala soustředěná do jednoho bodu, se jim rozptýlila po celém těle, a tak oběť dokázala této bolesti čelit.

Dalším dobrým příkladem představivosti je hypnóza. V tomto případě odevzdává hypnotizovaný člověk svou představivost do rukou hypnotizéra. Hypnotizovaný člověk si představuje, že podléhá vlivu druhého. Představuje si, že začíná být ospalý, že se podvoluje vlivu hypnotizéra. Takže, je-li hypnotizér dost přesvědčivý a představivost pacienta ovládne, pacient se podvolí, příkazům hypnotizéra vyhoví a v tom je celý vtip. Totéž nastává v případě autohypnózy, kdy člověk jednoduše přesvědčí sám sebe, že upadá do vlivu SEBE SAMÉHO! A tak řízení nad ním přebírá jeho vyšší JÁ. Tato představivost je ovšem také podstatou uzdravení se vírou. Lidé se postupně víc a víc upnou na představu, že když navštíví to a to místo nebo je vezme do léčení ten a ten člověk, hned se uzdraví. Jejich představivost v tomto případě opravdu vydá příkazy tělu a uzdravení skutečně proběhne a je trvalé do té míry, do jaké si přesvědčení udrží převahu, to znamená tak dlouho, dokud se do něj nevloudí žádné pochyby.

Dejme si ještě poslední malý a prostý příklad, protože tato záležitost řízení představivosti je vůbec ta nejdůležitější věc, které můžete kdy přijít na kloub. Řízená představivost může znamenat rozdíl mezi úspěchem a nezdarem, zdravím a nemocí. Takže o co se jedná: Stalo se vám někdy, že jste jeli na kole po úplně rovné, volné silnici a uviděli náhle před sebou veliký balvan tyčící se kousek před vaším předním kolem? Možná vás napadlo: „Mně se nepodaří se mu vyhnout!“ A v takovém případě je téměř jisté, že se mu skutečně vyhnout nedokážete. Přední kolo se vám rozkymácí, a ať se snažíte jakkoliv, téměř jistě na kámen vjedete, jako když je kus železa přitahován k magnetu. Sebevětší vypětí vůle vám nezaručí, abyste se kameni vyhnuli. A přece, kdybyste si byli představili, že se kameni vyhnete, vyhnuli byste se mu. Zapamatujte si tuhle zásadu z nejdůležitějších, protože na ní stojí a padá náš život.

Když budete za každou cenu usilovat o něco, čemu se vaše představivost vzpírá, způsobíte si nervové zhroucení. To je skutečně příčina řady duševních poruch. Podmínky současného života jsou velice obtížné a lidé se snaží představivost si podmanit působením síly vůle (místo aby ji



řídili). V myslí se navozuje vnitřní konflikt, až se nakonec dostaví nervové zhroucení. Člověk může začít být neurotický, nebo dokonce zešílet. Vždyť blázince jsou skutečně plné pacientů, kteří si umínili dosáhnout něčeho, čemu se jejich představivost vzpírala. A přesto je velice snadné představivost řídit a přimět ji, aby člověku sloužila. Je to představivost - nic než řízená představivost - co člověku umožňuje zdolat vysokou horu nebo vzlétnout ve velice rychlém letadle a zlomit rekord či vykonat nějaký z činů, o kterých se pak píše. Jde jenom o řízenou představivost. Takový člověk si představí, že to nebo ono dokáže, a ono to skutečně funguje. Jeho vnitřní přesvědčení mu sděluje, že je daného výkonu schopen a jeho vůle „si přeje“, aby to udělal. A to je klíč k dokonalému úspěchu. Takže máte-li zájem si cestu životem usnadnit a zpříjemnit, jako to dokáží obyvatelé Dálného východu, zapomeňte na silu vůle, která je pouhou léčkou a zdrojem zklamání. Mějte na zřeteli pouze řízenou představivost. Co si budete umět představit, to můžete dokázat. Vždyť nejsou představivost a víra jedno a totéž?

## Druhá strana smrti

Starý Cung-taj byl mrtev, schoulený, jako by spal. Byli jsme všichni sklíčení. Nemocniční personál umkl v tichém zármutku. Znali jsme smrt, vždyť jsme smrti a utrpení hleděli do tváře celé dny, někdy i celé noci. Ale starý Cung-taj umřel.

Skláněl jsem se nad jeho tmavou, vrásčitou tváří s kůží vypjatou jako pergamen v rámu, jako natažený provaz draka vibrující ve větru. Starý Cung-taj byl galantní pán ze staré školy. Shlížel jsem na jeho hubenou tvář, hlavu ušlechtilé tvarovanou a řídké bílé vousy. Před lety zastával vysokou funkci v císařském paláci v Pekingu. Pak přišla revoluce a stařec byl smeten strašlivými důsledky války a války občanské. Odešel do Čchun-čchingu a založil zahradnictví. Začal znovu od samého začátku a vydobýval si holé živobytí z tvrdé půdy. Byl to vzdělaný starý pán, jeden z těch, se kterými je skutečně radost si povídat. Teď jeho hlas umkl navždy. Dělali jsme, co jsme mohli, abychom ho zachránili.

Těžký život, jaký ho potkal, se na něm příliš podepsal. Jednoho dne, když pracoval na poli, padl na zem. Zůstal tam ležet čtyři hodiny, příliš slabý, než aby se dokázal pohnout, příliš slabý i na to, aby dokázal volat o pomoc. Když pro nás konečně poslali, bylo už pozdě. Dopravili jsme stařečka do nemocnice a já jsem si vzal svého přítele do péče. Teď už jsem pro něj nemohl udělat víc, nežli mu zařídit takový pohřeb, jaký by si byl přál, a také se postarat, aby jeho stará žena netrpěla nouzí.

Láskyplně jsem mu zatlačil oči, ty oči, které na mě už nebudou šibalsky pokukovat, jak to dělával, když jsem ho zahrnoval otázkami. Ujistil jsem se, že má dobře utažený obvaz kolem čelistí, aby neměl otevřená ústa, ta ústa, která mě tolikrát povzbuzovala a tolik mě toho naučila z čínštiny i z dějin Číny, protože jsem měl ve zvyku chodit ke stařečkovi po večerech na návštěvu, nosit mu drobnosti a rozmlouvat s ním jako člověk s člověkem. Přikryl jsem ho prostěradlem a zvedl se. Bylo už pozdě večer a dávno minula hodina, kdy jsem měl končit, protože jsem zůstal ve službě víc než sedmnáct hodin a snažil se léčit a pomáhat.

Vydal jsem se vzhůru do kopce a cestou míjel všechny obchody už rozsvícené, protože byla tma. Prošel jsem okolo posledních domů. Bylo oblačno. Dole v přístavu voda bičovala boční stranu mola, až se zakotvené lodě zvedaly a zmítaly sebou.

Cestou vedoucí k lámaserii mě provázelo sténání a šelest větru v korunách borovic. Z jakéhosi důvodu jsem se roztrásl. Dolehla na mě

příšerná hrůza. Nedokázal jsem z mysli zapudit představu smrti. Proč lidé musejí umírat tak strastiplně? Oblaka se mi nad hlavou rychle hnala jako lidé spěchající za svými záležitostmi a přitom zakrývala tvář městce. Když se protrhla, ozářily měsíční paprsky tmavé jedle. Pak se mraky opět spojily, zář pohasla a všechno zas začalo být ponuré, temné a zlověstné. Roztrásl jsem se.

Mé kroky hluše duněly tichem, až to vypadalo, jako by těsně za mnou kdosi šel. Obestřel mě nepříjemný pocit, znovu jsem se otrásl a těsněji si přitáhl roucho. Asi na mě jde nějaká nemoc, pomyslel jsem si. Mně je ale skutečně hrozně divně a nemám tušení, co by to mohlo být. Právě v tu chvíli jsem dospěl k ústí pěšiny vedoucí mezi stromy vzhůru do kopce k lámaserii. Odbočil jsem z hlavní cesty doprava. Udělal jsem pár kroků a došel na malou mýtinu stranou od pěšiny, kde padající strom s sebou strhl další. Jeden z nich ležel vodorovně na zemi, zatímco ostatní čněly okolo v bizarním navršení.

Snad bude lepší si na chvíli sednout. Já nevím, co se to se mnou děje, říkal jsem si v duchu a zamířil na mýtinu, abych si na kmene stromu našel čisté místo k usednutí. Posadil jsem se a podkasal si roucho kolem nohou a ochránil se tak před chladným větrem. Atmosféra byla strašidelná. Doléhaly ke mně všechny ty drobné zvuky noci - podivné šumění, kvikot a šelestění. Právě v tu chvíli se oblaka letící mi nad hlavou rozestoupila a zářící paprsky měsíčního světla zalily mýtinu, která se osvětila jako za plného dne. Takové světlo mi připadlo divné, měsíční třpyt jasný jako ten nejzářivější sluneční svit... Zachvěl jsem se a hned nato zděšeně vyskočil na nohy. Z opačné strany mýtiny skrze stromy ke mně mířil muž.

Strnule jsem na něj hleděl a nevěřil svým očím. Byl to tibetský láma. Přicházel ke mně a z hrudi mu prýštila krev, která se mu vpíjela do roucha, i ruce měl rudé krví, která z nich kapala. Jak se ke mně blížil, začal jsem ustupovat, až jsem málem přepadl přes kmen stromu. V hrůze jsem klesl k zemi.

„Lobsangu, Lobsangu, ty se MĚ bojíš?“ zvolal hlas mně tak dobře známý. Vstal jsem, protřel si oči a vrhl se k postavě. „Stůj!“ zvolal. „Nesmíš se mě dotknout. Přišel jsem se s tebou rozloučit, protože dnes jsem ukončil dobu života vyměřenou mi na zemi a jsem na odchodu. Pojd', posadíme se a promluvíme si.“ Oněmělý, zdrcený a jakoby omráčený jsem usedl zpátky na padlý kmen. Ve výšce vířila oblaka, šustilo listí stromů, nad hlavou nám přeletěl noční pták soustředěný pouze na hledání potravy, na kořist, který neměl ani tušení o nás a našich starostech. Někde na konci kmene, na němž jsme seděli, zašustilo a vypísklo nějaké noční zvířátko, jak se prodíralo hniající vegetací na cestě za potravou. Tady na této pusté

planině, bezútešné a bičované větrem, jsem se posadil a mluvil s duchem. Byl to duch mého učitele, lámy Mingjura Tundrupa, který se vrátil z opačné strany života, aby si se mnou popovídal.

Usedl vedle mě tak, jak vedle mě sedával tolikrát, když jsme bývali ve Lhase. Seděl, aniž by se mě dotýkal, asi tak tři metry ode mne. „Lobsangu, když jsi odjížděl ze Lhasy, ptal ses mě, kdy skončí můj život na zemi. Čas mého života vypršel nyní. Tady jsem.“

Hleděl jsem na něj, na člověka, kterého jsem znal nad jiné dobře. Díval jsem se na něj a navzdory všem zkušenostem, které jsem s těmito věcmi měl, jsem sotva věřil svým očím, že tento muž už není z masa a kostí, ale je duchem, že jeho stříbrná šňůra byla přetnuta a zlatý pohár roztržštěn. Vypadal, jako kdyby byl Nutný a celistvý, tak jak jsem ho znal. Měl na sobě své roucho a svoji cihlově červenou sutanu se zlatým pláštěm. Vypadal unaveně, jako by cestoval z velké dálky, a strastiplně. Zřetelně jsem vnímal, že dlouhodobě zanedbával vlastní prospěch na úkor pomoci druhým. Jak je bledý, pomyslel jsem si. Pak se pootočil, podle zvyku, který jsem si u něj tak dobře pamatoval, a jak to udělal, spatřil jsem, že má v zádech zabodnutou dýku. Lehce se schoulik, trochu poposedl a pohlédl na mě. Ztuhl jsem hrůzou, když jsem uviděl, že mu špička dýky vyčnívá z hrudi a že se krev, která vytekla z rány, vsákla do zlatého pláště. Předtím jsem viděl všechno jakoby rozmazaně, nevnímal jsem podrobnosti, viděl jsem jenom lámu se zakrvácenou hrudí a rukama, ale teď jsem se díval víc zblízka. Viděl jsem zakrvácené ruce, jak se chytil za hrud, když mu dýka pronikala tělem. Otřásl jsem se a krev mi ustydla v žilách. Zachytil můj pohled, všiml si údesu v mé tváři a pravil: „Přišel jsem za tebou v této podobě úmyslně, Lobsangu, abys věděl, co se stalo. Teď, když jsi mě viděl v tomto stavu, podívej se, jak vypadám nyní.“ Postava zbrocená krví okamžitě zmizela v záblesku zlatého světla a byla nahrazena obrazem nepřekonatelné krásy a čistoty. Stála tu bytost, která na cestě evoluce došla velice daleko. Bytost, která dosáhla buddhovství.

Pak ke mně dolehl jeho hlas, jasný jako zvuk chrámového zvonku, který jsem možná neslyšel ušima svého těla, ale vnímal ho niterně. A byl to nádherný zvučný hlas plný síly a života - života vyššího. „Můj čas se krátí, Lobsangu, brzy se musím vydat na cestu, protože na mě čekají. Ale tebe, můj příteli a společníku tolika našich dobrodružství, tebe jsem musel ještě navštívit, povzbudit tě, ubezpečit tě a dát ti dočasně sbohem. Lobsangu, tolikrát jsme v minulosti spolu o těchto věcech mluvili. Znovu ti opakuji, že tvoje cesta bude svízelná, nebezpečná a dlouhá, ale navzdory všemu, navzdory nepřátelství a žárlivosti západních lidí zvítězíš.“

Hovořili jsme spolu ještě dlouho o věcech příliš důvěrných na to, aby se

zde o nich dalo povídat. Bylo mi teplo a cítil jsem se příjemně. Mýtina tonula v zlatisté záři, jasnější než nejjasnější sluneční svit, a teplo bylo teplem letního poledne. Přetékal jsem skutečnou láskou. Pak najednou můj učitel, můj milovaný láma Mingjur Tundrup, vstal, ale nohy se mu nedotýkaly země. Zvedl ruce nad moji hlavu, požehnal mi a pravil: „Budu nad tebou bdít, Lobsangu, a pomáhat ti, jak jen mi bude možné, ale tvá cesta je těžká, utržíš spoustu ran, a dokonce ještě než skončí i tento den, čeká tě ještě jedna rána. Drž se, Lobsangu, drž se, jak ses držel doposud. Nechť tě mé požehnání provází.“

Zvedl jsem oči a viděl, jak přede mnou bledne a ztrácí se. Zlaté světlo odumřelo a zmizelo, prostor zas zaplnily noční stíny a zavanul ledový vítr. Mraky nad hlavou se honily v divoké změti. Byl slyšet povyk a šeleštění malých nočních zvířátek a ozvalo se i zapištění hrůzy nějaké oběti většího zvířete, která vydechla naposledy. Chvilí jsem stál jako omráčený. Pak jsem se svezl k zemi vedle padlého stromu, zabořil se do mechu a navzdory veškerému výcviku, kterým jsem prošel, navzdory všemu, co jsem věděl, jsem se nějakou chvíli nechoval jako muž. Pak se mi zazdálo, že znovu slyším ten drahý hlas: „Bud dobré myslí, Lobsangu, bud dobré myslí, vždyť tohle není konec a všechno, zač bojujeme, za to stojí a bude stát. To není konec...“ A tak jsem se vrávoravě zvedl na nohy, uklidnil se, očistil jsem si roucho a oťřel zablácené ruce.

Pomalu jsem pokračoval v cestě pěšinou vzhůru do kopce k lámaserii. „Smrt,“ přemýšlel jsem, „já sám jsem překročil hranici druhé strany smrti, a vrátil jsem se. Teď odešel můj učitel nenávratně mimo můj dosah. Odešel a já jsem tu zůstal sám, úplně sám.“ A s takovýmito myšlenkami v hlavě jsem dospěl k lámaserii. U vchodu jsem se setkal s dalšími mnichy, kteří se také právě vraceli jinými cestami. Poslepu jsem je minul a uchýlil se do temna chrámu, kde na mě hleděla posvátná vyobrazení a zdálo se, že z jejich vyřezávaných tváří je cítit pochopení a účast. Vzhlédl jsem k destičkám předků, rudým korouhvíím se zlatými vpily nad věčně hořícím kadidlem s voňavým kotoučem dýmu, visícím vysoko nad hlavou mezi podlahou a stropem jako ospalý mrak. Zamířil jsem do vzdáleného kouta, do místa skutečně posvátného, a znovu jsem zaslechl: „Buď dobré myslí, Lobsangu, buď dobré myslí, vždyť tohle není konec a všechno, zač bojujeme, za to stojí a bude stát. Buď dobré myslí.“ Sklouzl jsem do lotosové pozice a hloubal o minulosti a přítomnosti. Ani nevím, jak dlouho jsem tam tak zůstal. Hroutil se na mě celý svět. Utrpení na mě tíživě doléhalo. Můj milovaný učitel odešel z tohoto světa, ale řekl mi: „Tohle není konec, všechno to stojí za to.“ Kolem mě procházeli mniši, věnující se svým úkolům: utírání prachu, přípravám, zapalování čerstvého kadidla,

zpěvu chorálů, ale moje truchlení nikdo nerušil, poněvadž jsem seděl o samotě.

Noc ubíhala. Mniši konali přípravy na bohoslužbu. Čínští mniši v černých rouchách s oholenými hlavami, na jejichž lebkách byly patrné popáleniny kadidlem, vypadali v mihotavém světle lamp jako duchové. Chrámový kněz s korunou ve tvaru pentagonály, jejíž každá strana nesla vyobrazení Buddhy, v chůzi prozpěvoval chvalozpěvy za zvuku chrámových trubek a stříbrných zvonků. Pomalu jsem vstal a rozpačitě přistoupil k opatovi. Vysvětlil jsem mu, co se přihodilo, a požádal ho, aby mě uvolnil z půlnoční bohoslužby, protože jsem příliš zdrcený a nechci svůj žal před společenstvím lámaserie dávat najevo. Odpověděl mi: „Ne, bratře, ty máš skutečně důvod být dobré mysli. Překročil jsi práh smrti a vrátil ses a dnes jsi se setkal se svým učitelem a dostalo se ti živého důkazu jeho buddhovství. Neměl bys truchlit, bratře, protože odloučení je jenom dočasné. Zůstaň na půlnoční bohoslužbu a bud dobré mysli, protože jsi směl vidět, co je tolika lidem odepřeno.“

Výcvik je sice hezká věc, pomyslel jsem si. I já vím jako každý jiný, že pozemská smrt znamená jenom znovuzrození do vyššího života. Víím, že ve skutečnosti žádná smrt neexistuje, že tenhle svět není nic než iluze a že skutečný život teprve přijde, až opustíme tento stav podobný noční můře, tuto zem, která není nic jiného než škola, kam přicházíme, abychom se naučili své životní lekce. Smrt? Nic takového přece neexistuje. Ale i přesto se cítím tak smutni. A proč vlastně? Odpověď se mi vybavila téměř ještě dřív, než jsem otázku domyslel. Jsem tolik skleslý, protože jsem sobec, protože jsem ztratil, co jsem miloval, protože to, co mám rád, je nyní mimo můj dosah. Jsem na mou duši sobec, protože ten, který odešel, vkročil do nádherného života, zatímco já jsem ještě uvězněný do pozemské lopoty, nechaný tady napospas utrpení a zápasům a s úkolem, kvůli kterému jsem se narodil, stejně tak jako žák ve škole se musí namáhat tak dlouho, dokud u závěrečných zkoušek neprojde. Pak bohatší o novou způsobilost se může opět vrátit do světa a učit se zase dál. Jsem sobec, řekl jsem si, protože bych nejradši držel svého milovaného učitele tady na téhle příšerné zemi pro svůj sobecký zisk.

Smrt? Na smrti není čeho se bát. Naopak je to život, z něhož jde strach, neboť nám umožňuje dělat tolik chyb.

Není třeba mít ze smrti strach. Není třeba se bát přechodu z tohoto života do života vyššího. Není třeba se obávat pekla, protože žádné takové místo neexistuje, ani neexistuje nic takového, jako je soudný den. Člověk se soudí sám a není přísnějšího soudce než on, pokud jde o vlastní slabosti a nedostatky, když přestoupí z pozemského života do jiného a když mu z

očí spadne závoj falešných hodnot a pochopí Pravdu. Takže vy všichni, kteří se bojíte smrti, přijměte tato slova od člověka, který překročil hranici smrti a vrátil se. Není čeho se bát. Neexistuje žádný soudný den s výjimkou toho, kdy soud vyřknete sami nad sebou. Neexistuje ani žádné peklo. Každý, ať už byl kýmkoliv, ať už provedl cokoliv, dostává opět šanci. Nikdo není nikdy zničen. Nikdo není nikdy natolik ničemný, aby další šanci nemohl dostat.

Máme strach ze smrti ostatních, protože nás připravuje o jejich milovanou společnost, protože jsme sobci a obáváme se smrti vlastní, protože je to cesta do neznáma a to, čemu nerozumíme, co neznáme, toho se bojíme. Ale smrt neexistuje, existuje jen zrození do vyššího života. To už se učilo v dávných dobách, na počátku všech náboženství. Pak během nespočetných generací kněží se pravdivé učení pokřivilo a zkorumpovalo, až se dospělo k hrozbám nahánějícím strach, k síře a řečem o pekle. Dělají tohle všechno, aby prosadili svou moc, a proto dávají najevo: „My jsme kněží a máme klíče od nebe. Musíte nás poslouchat, sice skončíte v pekle.“ Ale já jsem na druhé straně smrti byla vrátil jsem se jako mnoho jiných lámů. Známe pravdu. Víme, že vždycky je naděje. Bez ohledu na to, co kdo spáchal, bez ohledu na to, jak moc se člověk cítí vinen, je třeba se stále snažit, neboť naděje stále trvá.

Opat lámaserie mi řekl: „Zůstaň na půlnoční bohoslužbu, bratře, a pověz ostatním, co jsi dnes zažil.“ Toho jsem se lekl, protože to pro mě znamenalo skutečné utrpení. Bylo mi přetěžko. Zmocnila se mě hrozná tíseň, proto jsem se vrátil k meditaci do zastrčeného kouta chrámu. A tak se vlekl dál ten strašlivý večer, kdy se minuty zdály hodinami, hodiny celými dny a kdy jsem myslel, že nedožiju jeho konce. Mniši přicházeli a odcházeli. V centrální části chrámu bylo rušno, ale já tu byl sám se svými myšlenkami, se vzpomínkami na minulost a s hrůzou z budoucnosti.

Ale nemělo to tak být. Nakonec jsem se přece jen půlnoční mše neměl zúčastnit. Jak mě můj učitel, láma Mingjur Tundrup, počátkem večera varoval, měla na mě, než skončí den, dopadnout ještě další, a sice rána strašná. Meditoval jsem ve svém tichém koutku a myslel na minulost a budoucnost. Když večer pokročil asi tak k jedenácté a všude kolem mě vládlo ticho, spatřil jsem, jak se ke mně blíží nějaká postava. Byl to prastarý láma, jeden z těch, kteří patřili k elitě lhaského chrámu, starý živoucí Buddha, který už před sebou neměl příliš dlouhý život na této zemi. Vynořil se z nejmavších stínů, kam blikající máslové lampy nepronikly. Přibližoval se a okolo něj byl vidět namodralý jas. Kolem hlavy měl zlatou zář. Přistoupil ke mně s rozpraženými rukama obrácenými dlaněmi vzhůru a řekl: „Synu můj, synu můj, mám pro tebe zlé zprávy. Nejvyšší, třináctý

dalajláma, poslední z řady předků, sejde zakrátko z tohoto světa." Tento starý muž, láma, který mě navštívil, mi sdělil, že se blíží konec celého cyklu a že nás dalajláma opustí. Řekl, že si mám opravdu pospíšet a vrátit se do Lhasy, abych ještě stihl ho uvidět, než bude pozdě. To řekl a dodal: „Musíš ale co nejvíc chvátat. K návratu použij jakéhokoli prostředku. Je naprosto nutné, aby ses vydal na cestu ještě dnes v noci." Pohlédl na mě a já jsem vstal. V tu chvíli se začal ztrácet, nořit se opět do stínů, až zmizel. Jeho duch se vrátil do těla, které tou dobou pobývalo v Džókchangu ve Lhasě.

Události se na mě valily příliš rychle, jedna za druhou, a co událost, to tragédie. Byl jsem ohlušený. Prodělal jsem skutečně tvrdou školu, kde mě naučili, jak chodí život i smrt, a naučili mě také nedávat najevo žádná citová hnutí. Co však má člověk dělat, když mu milovaní přátelé umírají tak rychle po sobě? Má si zachovat kamenné srdce, nehybnou tvář a odstup, nebo má prožívat vřelé city? Miloval jsem ty muže. A teď během jediného dne, v časovém rozpětí několika hodin se dozvídám, že starý Cung-taj, můj učitel láma Mingjur Tundrup i třináctý dalajláma jeden po druhém umírají. Dva už jsou po smrti a třetí... kdy odejde i on? Za pár dní. Musím si pospíšet, pomyslel jsem si, otočil se a přešel z vnitřního chrámu do střední části lámaserie. Mířil jsem kamennými chodbami k cele opata. Když jsem už téměř došel k místu, kde chodba poblíž jeho pokoje zahýbá, uslyšel jsem náhlý hluk a žuchnutí. Zrychlil jsem krok.

Další láma, Džersi, také z Tibetu, ale ne ze Lhasy, nýbrž z Čambo, dostal rovněž od jiného lámy telepatickou zprávu. I jemu se naléhavě sdělovalo, aby se vrátil z Čchun-čchingu, a to se mnou jako můj pobočník. Byl to člověk, který studoval motorová vozidla a podobné dopravní prostředky. Byl také velice rychlý, a jakmile jeho zpravodaj zmizel, vyskočil na nohy a utíkal kamennou chodbou k opatově cele. Nedoběhl ani za roh a uklouzl po másle, které tam ukápló z lampy některého nedbalého mnicha. Smekl se a těžce padl. Zlomil si nohu a ruku, a když jsem zabočil za roh, uviděl jsem ho, jak tam leží, těžce oddychuje a jak mu vyčnívá špička kosti.

Při tom hluku vyšel opat ze své místnosti. Spolu jsme poklekli vedle našeho zraněného bratra. Opat mu držel rameno, zatímco já jsem mu tlačil na zápěstí, abych mu zlomenou kost srovnal. Pak jsem si nechal donést dlahy a obvazy a brzy byl Džersi v dlahách a měl ruku i nohu obvázanou. Noha představovala problém podstatně odlišný než ruka, protože utrpěla vícečetnou zlomeninu, a tak jsme ho museli přenést do jeho cely a napravit ji tahem. Pak jsem ho předal do péče druhých.

Šel jsem s opatem do jeho pokoje a tam mu pověděl o zprávě, kterou



jsem dostal. Popsal jsem mu svou vizi a ukázalo se, že i on dostal podobný vjem. Bylo tedy rozhodnuto, že odjedu z lámaserie ihned, okamžitě. Opat dal rychle zavolat posla, který vyrazil ven sehnat koně, aby se co nejrychleji dostal do Čchun-čchingu. Já jsem se jenom zastavil, abych něco snědl a dal si zabalit jídlo na cestu. Vzal jsem si náhradní přikrývky a roucho na převlečení, načež jsem sestoupil po cestě kolem planiny, kde jsem večer předtím zažil tu památnou událost, že jsem naposled uviděl svého učitele lámu Mingjura Tundrupa. Šel jsem pořád dál a cítil prudkou duševní bolest, ač jsem se snažil své city ovládnout a zachovat si nenarušitelné klidné vzeřzení lámů. Tak jsem dospěl k místu, kde cesta končí a napojuje se na silnici. Zastavil jsem se a čekal.

Myslel jsem na to, jak za mémi zády v chrámu svolávají bronzové gongy hlubokým hlasem mnichy k bohoslužbě. Cinkot stříbrných zvonků zdůrazní odpovědi a rozeznějí se flétny a trubky. Brzy se nočním tichem rozlehl zvuk silného motoru a na vzdáleném kopci se objevily jasné stříbrné paprsky předních světel. Rychlý vůz byl v mžiku u mě a se zaskřípěním pneumatik zastavil. Ven vyskočil muž. „Váš vůz, ctihodný Lobsangu Rampo. Mám se dřív otočit?“ „Ne,“ odpověděl jsem. „Sjed'te z kopce dolů vlevo.“ Vskočil jsem do auta vedle řidiče. Mnich, který byl opatem vyslán, odpěchal do Čchun-čchingu sehnat řidiče a pořádný vůz. Silné auto to opravdu bylo, takové ohromné černé americké monstrum.

Usadil jsem se vedle řidiče a uháněli jsme nocí po silnici do Čcheng-tu, vzdáleného od Čchun-čchingu přes tři sta kilometrů. Z reflektorů před námi vyzařovaly veliké kužele světla, ukazovaly nerovnosti vozovky, osvětlovaly stromy po stranách a vytvářely groteskní stíny, jako by nás vyzývaly, abychom je chytli, a pobízely ke stále rychlejší jízdě. Řidič uměl dobře jezdit, prodělal důkladný výcvik, byl schopný a jel bezpečně. Jeli jsme stále rychleji po cestě, která vypadala jen jako šmouha. Zabořil jsem se do sedadla a ponořil se do svých myšlenek. Uvažoval jsem o učení milovaného lámy Mingjura Tundrupa, mého učitele, o způsobu jeho výchovy a o všem, co pro mě udělal. Byl mi něčím víc než i mí vlastní rodiče. Myslel jsem také na svého milovaného panovníka třináctého dalajlámu, posledního své linie, protože prastará věštba říkala, že až skončí vláda třináctého dalajlámy, s tímto koncem vstoupí do Tibetu nový řád. Roku 1950 zahájili čínští komunisté invazi Tibetu, ale už předtím byla ve Lhase komunistická Třetí kolona. Myslel jsem na tohle všechno, o čem jsem věděl, že se má stát, a co jsem věděl už roku 1933 a vlastně ještě dřív, protože to všechno nastalo přesně podle proroctví.

A tak jsme ujížděli nocí, až jsme se dostali do Čcheng-tu, kde jsme doplnili benzín, na deset minut si protáhli nohy a najedli se. Pak jsme zas

jeli dál divokou noční jízdou z Čcheng-tu do Ja-anu, ležícího o sto šedesát kilometrů dál, a tam, když začalo svítat a na nebi se začínaly objevovat první proužky světla, cesta končila a auto už nemohlo jet dál. Odebral jsem se do lámaserie, kde mezitím obdrželi telepatickou zprávu, že jsem na cestě k nim. Už jsem tam měl připraveného jiskrného koně, který kopal a ržál, ale za těchto výjimečných okolností jsem neměl čas nad tím dlouze uvažovat. Sedl jsem na něj, udržel se tam a kůň moje povely poslouchal, jako by o naléhavosti našeho poslání věděl. Čeledín povolil uzdu a my jsme vyrazili silnicí vzhůru, kupředu směrem na Tibet. Auto se vracelo do Čchun-čchingu s řidičem, kterého čekala příjemná, pohodlná a rychlá jízda, zatímco já musel sedět ve vysokém dřevěném sedle, jet bez ustání dál a vždycky na konci dlouhého úseku vyměnit koně za další temperamentní zvíře obdařené spoustou síly, protože jsem tolik pospíchal.

Není třeba se rozepisovat o nesnázích té cesty, o hořkých trampotách osamělého jezdce. Netřeba líčit přechod řeky Jang-c'-ťiang a horního toku Salwinu. Jel jsem dál a dál. Cestovat takhle na koni bylo skutečně vysilující, ale dojel jsem včas. Překročil jsem horský průsmyk a znovu se zadíval na zlaté střechy Potaly. Pohlédl jsem na báně skrývající pozemské ostatky ostatních dalajlámových těl a pomyslel si, že brzy přibude nová kupole ukrývající další tělo.

Jel jsem a překročil Šťastnou řeku. Tentokrát ale pro mě štěstí neznamenal. Dostal jsem se na druhou stranu, jel jsem dál a dorazil opravdu včas. Ta svízelná a spěšná cesta nebyla zbytečná. Byl jsem přítomen všem obřadům a velmi aktivně jsem se na nich podílel. Avšak přihodila se mi další nepříjemnost. Byl tam jeden cizinec, který si nárokoval veškeré projevy úcty pro sebe. Bral nás za pouhé domorodce a domníval se, že je pánem všech těch, které měl na starosti. Chtěl být v čele celého dění, chtěl, aby si ho každý všiml, a protože jsem nebyl ochoten podřídít se jeho sobeckým cílům, pokusil se mého přítele a mě podplatit náramkovými hodinkami! Od té chvíle mě začal brát za nepřítel a provádět mně a mým přátelům to nejhorší, a to do té míry, že překonával i sám sebe. Tato epizoda se nicméně ostatního dění netýká, s výjimkou toho, že dokazuje, jak velkou pravdu měli mí vychovatelé, když mě varovali před závistí.

Byly to pro nás opravdu přeusnuté dny, ale nechci se o obřadech ani o uložení dalajlámy rozepisovat. Stačí říct, že jeho ostatky byly uchovány podle našich prastarých technik v sedící poloze a s tváří obrácenou k jihu, jak si tradice žádá. Hlava se postupně natočila k východu. Mnozí mají za to, že jde o upozornění z onoho světa, se máme upřít pozornost k východu. A skutečně z východu přišli Čiňané a rozvrátili Tibet. Toto otočení hlavy k

východu bylo opravdu znamení, varování. Kéž bychom z toho byli vyvodili důsledky!

Znovu jsem navštívil dům svých rodičů. Starý Cu zemřel a mnoho lidí, které jsem znal, bylo vyměněno. Bylo tam všechno takové divné a už jsem se tam necítil doma. Byl jsem jen pouhý návštěvník, cizinec, vysoký láma, vysoký hodnostář chrámu, který se přechodně vrátil z Číny. Na přijetí u rodičů mě nechali čekat. Nakonec mě k nim uvedli, ale rozhovor byl nucený, ovzduší nepřírozené. Už jsem nebyl syn tohoto domu, ale cizinec. Ne však tak docela cizinec v obvyklém slova smyslu, protože otec mě odvedl do své soukromé pracovny a tam vyňal z bezpečné skrýše naši kroniku a opatrně ji vybalil ze zlatého pouzdra. Beze slova jsem se podepsal. Byl to poslední zápis. Napsal jsem své jméno, hodnost a způsobilost jako řádný lékař a chirurg. Pak byla kniha opět slavnostně zabalena a vrácena zpátky do skrýše pod podlahou. Společně jsme se vrátili do pokoje, kde seděla matka a sestra. Rozloučil jsem se a šel. Čeledíni na dvoře drželi mého koně. Vsedl jsem na něho a naposled projel mohutnými vraty. S těžkým srdcem jsem zabočil na linkchorskou silnici a zamířil k Menzekchangu, což je nejdůležitější tibetská nemocnice. Dřív jsem tam pracoval a teď jsem šel na zdvořilostní návštěvu za starým, statným mnichem Chinrobnobem, kterého jsem dobře znal a který byl sympatický stařec. Poté co jsem opustil lékařskou školu na Železné hoře, mě toho spoustu naučil. Vzal mě do svoji pracovny a začal se vyptávat na čínskou medicínu. Řekl jsem: „Čiňané tvrdí, že byli první, kdo zavedl akupunkturu a moxy ale já o tom vím víc. Ze starodávných dokumentů jsem zjistil, že tyto dvě léčebné metody byly přineseny z Tibetu a v Číně převzaty do praxe.“

Nanejvýš ho zajímalo mé vyprávění o tom, jak Čiňané i západní země zkoumají, jak je to možné, že tyto dvě léčebné metody fungují, protože to, že fungují, nelze popřít. Akupunktura je zvláštní metoda vpichování velice jemných jehel do různých částí těla. Jsou natolik jemné, že ani nebolí. Tyto jehly se vpíchnou a stimulují různé léčebné procesy. Používají se radiové jehly a dosahuje se tak výtečných uzdravení, ale my obyvatelé Dálného východu používáme akupunkturu už po staletí a stále stejně úspěšně. U nás se používají i moxy Tato metoda spočívá v napěchování různých bylin do válečku a rozžhavení jednoho konce až do ruda. Žhavý konec se přiblíží k nemocné kůži nebo tkáni a zahříváním tohoto místa přechází léčivá síla bylin přímo do pokožky kde vyvolá léčivý účinek. Obě metody byly mnohokrát podrobeny bádání, ale dosud nebylo přesně určeno, jak působí.

Znovu jsem navštívil ohromný sklad, kde bylo uloženo velké množství bylin a sice víc než šest tisíc různých druhů, většina z nich Číně i ostatnímu

světu neznámých. Např. tatura, což je kořen stromu, je velice účinné anestetikum, které může člověka udržet ve stavu celkové narkózy plných dvanáct hodin a v rukou dobrého praktického lékaře takoveto použití neohrožuje pacienta vůbec žádnými nežádoucími vedlejšími účinky. Rozhlížel jsem se kolem a hledal bezvysledně něco, na čem bych našel chybu. Navzdory všemu modernímu pokroku Číny a Ameriky byla stará tibetská léčiva stále uspokojující.

Tu noc jsem spal na svém starém místě a stejně jako v dobách, kdy jsem tady byl žákem, jsem se zúčastnil bohoslužeb. To všechno mě vracelo zpátky Kolik vzpomínek se pojilo na každý zdejší kámen! Ráno za světla jsem vyšplhal na nejvyšší místo Železné hory a rozhlížel se po Potale, po Hadím parku, po Lhase a po zasněžených okolních horách. Dlouho jsem se díval, pak jsem se vrátil do lékařské školy, rozloučil se a vzal si svůj sáček campy. Pak se srolovanou dekou a náhradním rouchem před sebou jsem znovu sedl na koně a vydal se z kopce dolů.

Ve chvíli, kdy se slunce schovalo za černý mrak, jsem dojel na konec cesty a minul vesnici Šó. Všude kolem bylo vidět poutníky z nejrůznějších končin Tibetu i z míst za hranicemi, kteří přišli vzdát Potale hold. Prodavači horoskopů vykřikovali chválu svého zboží a ti, kteří nabízeli kouzelné lektvary a amulety, vedli čilé obchody Nedávné pohřební obřady přilákaly na Svatou cestu prodavače, kupce, podomní obchodníky i žebráky všech druhů. Nedaleko odtud vcházela Západní branou karavana jakú naložená zbožím určeným pro lhaské trhy. Zastavil jsem se a díval, přemýšlel o tom, že tuhle scénu tak důvěrně známou třeba už nikdy neuvidím, a při myšlence na odjezd mi krvácelo srdce.

Za mými zády něco zašustilo. „Vaše požehnání, ctihodný lámo lékaři,“ pronesl nějaký hlas, a když jsem se otočil, spatřil jsem jednoho lamače mrtvol, jednoho z těch, kteří se tolik snažili mi pomáhat, když jsem se u nich učil na příkaz třináctého dalajlámy, jehož ostatky jsem také krátce předtím zkoumal. V době, kdy už jsem byl schopen překonat starou tradici, podle níž se těla nemají pitvat, mi byla vzhledem k mému zvláštnímu poslání nabídnuta při pitvání těl veškerá pomoc a tohle byl jeden z těch mužů, kteří toho pro mě tolik udělali. Udělil jsem mu požehnání a byl jsem skutečně rád, že někdo z lidí patřících mojí minulosti mě ještě poznává. „Učil jsi mě skvěle,“ pověděl jsem mu. „Naučil jsi mě víc než lékařská škola v Čhun-čhingu.“ Zatvářil se spokojeně a vyplázl na mě jazyk po způsobu služebníků. Podle tradice ode mě odstupoval pozpátku, dokud se opět nevmísil do davu kolem Brány.

Ještě pár vteřin jsem postál vedle koně, díval se na Potalu a Železnou horu, načež jsem zase jel dál, překročil řeku Kji a projel řadou hezkých

parků. Byla tu rovina zelenající se dobře zavlažovanou travou, hotový ráj v nadmořské výšce 3 900 metrů a v objetí hor ryčících se o dalších téměř 2 000 metrů výše, posázených malými i velkými lámaseriemi volně rozhozenými jako rozstříknuté skvrny a s odloučenými poustevnami nejspíše posazenými na nepřístupných skalních výběžcích.

Silnice stoupala stále prudčeji, šplhající k horským průsmykům. Měl jsem čerstvého koně, dobře ošetřovaného a živeného. Měl naspěch, zatímco já se chtěl loudat. Míjeli mě mniši i kupci a někteří z nich si mě prohlíželi zvědavě, protože jsem se odchýlil od tradice a jel sám a takhle rychlou jízdou. Můj otec by v životě necestoval bez početné družiny, jak se na jeho společenské postavení slušelo, ale já jsem už patřil do moderní doby. A tak se po mně neznámí lidé dívali zvědavě, ale jiní, které jsem znal, mě přátelsky zdravili. Konečně jsme můj kůň a já zdolali výstup až do výše velkého-čortenu z kamení, který tvořil poslední místo, odkud je Lhasu vidět. Slezl jsem z koně a uvázal ho, načež jsem si sedl na příhodné místo na skále a dlouze se zahleděl do údolí.

Obloha byl tmavomodrá takovou sytou modří, jaká je k vidění pouze v tak vysokých nadmořských výškách. Sněhobílá oblaka mi lenivě plula nad hlavou. Vedle mě dosedl havran a pátravě začal klovat do mého roucha. Dodatečně mě napadlo přihodit podle zvyku kámen k ohromné hromadě vedle mě, kterou tam za staletí poutníci navršili, protože tohle byl bod, z kterého poprvé i naposled spatřovali svaté město.

Přede mnou ležela Potala, jejíž zdi byly skloněné od základů směrem dovnitř. I okna byla odzdola nahoru skloněná, což výsledný dojem ještě posilovalo. Vypadala jako budova vytesaná bohy z živé skály. Moje Čokpori se tyčilo ještě výš nežli Potala, aniž by jí však dominovalo. Ještě ve větší dálce jsem zahlédl zlatavé střechy Džókchangu, chrámu starého třináct set let, obklopeného správnými budovami. Viděl jsem úplně rovnou hlavní cestu, vrbový háj, bažiny, Hadí chrám, ten hezký koutek, kterým byla Norbu Linga i zahrady lámů podél Kji Ču. Zlaté střechy Potaly planuly světlem, jak se na nich odrážel zářivý sluneční jas, který se znovu rozbíhal do zlatorudých paprsků, hrajících i všemi ostatními barvami spektra. Pod těmito báněmi odpočívaly ostatky těl dalajlámů. Monument obsahující tělo třináctého z nich byl ze všech nejvyšší, nějakých dvacet metrů, což odpovídá třem poschodím, a pozlacený tunou nejčistšího zlata. Uvnitř této svatyně byla drahocenná výzdoba, drahokamy, zlato a stříbro, skutečné bohatství ležící vedle prázdné schránky svého bývalého vlastníka. A nyní byl Tibet bez dalajlámy, odešel poslední a následující měl podle věštby sloužit cizím pánům, nevolník komunistů.

Po stranách údolí se rozkládaly ohromné lámaserie Trépfung, Sera a

Ganden. Napůl ukrytá za hloučkem stromů se leskla bílá a zlatistá barva Néčungu - věštírny Lhasy a celého Tibetu. Trépung skutečně vypadal jako hrst rýže, jak bílá hromádka rozhozená po svahu hory. Sera, známá jako Plot šípkových růží a Ganden - Radostný. Hleděl jsem na ně a vzpomínal na časy strávené v jejich zdech a na jejich územích obehnaných zdmí. Prohlížel jsem si i množství lámaserií menších, v lesících všude okolo na horských svazích, jakož i puntíky poustevn na nejnepřístupnějších místech, a moje myšlenky letěly za muži uvnitř, zalděnými možná až do konce života bez jakéhokoliv přístupu světla, s přísunem jídla jen jednou denně, v tmách, z kterých ve hmotném těle už nikdy nevykročí, ale kteří se díky zvláštnímu výcviku dokáží pohybovat v astrálu a jsou schopni pozorovat svět stejně jak duchové, kteří už nemají tělo.

Můj pohled bezcílně bloudil. Šťastná řeka se vinula v zákrutech slepými rameny a bažinami, ukrývající se za obrysy stromů, z nichž se na volných prostranstvích opět vynořovala. Jak jsem se díval, spatřil jsem dům svých rodičů, tu rozlehlou državu, která mi nikdy nebyla domovem. Viděl jsem poutníky, tlačící se po ulicích, jak chodí po Okružní cestě. Pak ke mně z některé vzdálené lámaserie dolehly zvuky chrámových gongů a pronikavé vřeštění trubek nesoucí se mírným vánkem a já jsem ucítil hroudu deroucí se mi do krku a pálení u kořene nosu. To na mě bylo příliš. Otočil jsem se, usedl znovu na koně a jel dál do neznáma.

Postupoval jsem krajinou divočejší a divočejší. Dostal jsem se z příjemných obor, písčitých půd a malých usedlostí do skalnatých vyvýšenin a mezi divoké rokliny, kterými neustále zurčela voda a naplňovala vzduch svým zvukem a kůži mi kropila svoji vodní tříšť. Jel jsem dál a na noc zůstával v lámaseriích jako předtím. Tentokrát jsem byl hostem vítaným dvojnásob, protože jsem o nedávných smutečních obřadech ve Lhasě mohl poskytnout zprávy z první ruky, protože jsem tam byl někdo, byl jsem jedním z hodnotářů. Všichni jsme se shodli na tom, že končí jedna éra a že naši zemi nastávají zlé časy.

Dostalo se mi hojného jídla a čerstvých koní a po několika dnech cesty jsem znovu dorazil do Ja-anu, kde už na mě k mé velké radosti čekalo veliké auto řízené Džersim. Donesla se totiž zpráva, že jsem na zpáteční cestě, a tak ho starý čchun-čchinský opat pro mě starostlivě poslal. Byl jsem skutečně rád, protože jsem už byl od jízdy na koni celý rozbolavělý. a cestováním utahaný a špinavý. Bylo to skutečné potěšení vidět ten veliký lesklý vůz výtvar jiné vědy, stroj, který mě stělnhbitě doveze, který za pár hodin urazí to, co by mně jinak trvalo kolik dní. Tak jsem nastoupil do vozu a cítil vděk k opatu čchun-čchinské lámaserie, že je můj přítel a tolik se snaží mě potěšit a zajistit pohodlí po dlouhé a svízelné cestě z mého

domova.

Ptáci nad námi na sebe pokřikovali, střemhlav se vrhali dolů a míhali se vzduchem, jako by chtěli vyjádřit svou ryzí radost ze života. Brzy jsme dojeli k předměstí Čchun-čchingu. Jeli jsme silnicí lemovanou stříbrnými blahovičníky, lipami a zelenými borovicemi. Záhy jsme dospěli k malinké silničce, u níž jsem vystoupila vykročil pěšky vzhůru pěšinou k lámaserii. Jak jsem znovu procházel okolo mýtiny s padlým stromem a dalšími stromy ležícími nazdařbůh, přišlo mi na mysl, jak paměťhodné události se sběhly od chvíle, kdy jsem tam seděl na kmeni a rozmlouval se svým učitelem lámou Mingjurem Tundrupem. Chvilu jsem postál v rozjímání, načež jsem znovu posbíral svoje balíčky a stoupal dál k lámaserii.

Ráno jsem se vypravil do Čchun-čchingu a bylo takové horko, že se zdálo až živé, jak bylo dusivé, že bralo až dech. Dokonce i tahači rikš a jejich zákazníci se zdáli ochabli a vysílení z toho nesnesitelného vedra. Já, který jsem pocházel z čerstvého povětří Tibetu, jsem byl víc než polomrtvý, ale jako láma jsem se držel zpříma, abych šel ostatním příkladem. V Sedmihvězdné ulici jsem natrefil přítele Chuanga zaměstnaného nákupy a pozdravil jsem se s ním jako s kamarádem, kterým také ostatně byl.

„Chuangu,“ zeptal jsem se ho, „co tady dělají všichni ti lidé?“ „Víš, to jsou, Lobsangu, lidé z Šanghaje. Roztržky s Japonci vyvolaly takovou situaci, že kupci zavírají obchody a odcházejí do Čchun-čchingu. Vyrozuměl jsem, že o tom vážně uvažují i některé vysoké školy, a mimochodem,“ pokračoval, „mám pro tebe vzkaz. Generál (nyní maršál) Feng Jou-slang s tebou chce mluvit. Požádal mě, abych ti to vyřídil. Máš za ním jít hned, jak se vrátíš.“

„Dobře,“ odpověděl jsem, „a nechceš jít se mnou?“ Řekl, že ano. A protože bylo příliš horko, než aby se dalo chvátat, beze spěchu jsme vyřídili nákupy a pak jsme se vrátili do lámaserie. O hodinu nebo dvě později jsme se odebrali do chrámu v sousedství, při kterém generál bydlel, a tam jsem se s ním setkal.

Pověděl mi toho hodně o Japoncích a o nepříjemnostech, které vyvolávají v Šanghaji. Vyprávěl mi, jak Mezinárodní kolonie vytvořila policejní sbor složený z podvodníků a hrdlořezů, kteří se ve skutečnosti nesnažili žádný pořádek obnovit.

„Bude válka, Rampo, bude válka. Potřebujeme všechny možné lékaře a taky lékaře, kteří jsou zároveň piloty. Ty musíme sehnat.“ Nabídl mi jmenování důstojníkem čínské armády a dal mi na srozuměnou, že budu létat, kolik jen budu chtít.

Generál byl rozměrný muž, vysoký přes 180 cm, se širokými rameny a obrovskou hlavou. Zúčastnil se mnoha tažení, a dokud nezačaly roztržky s

Japonci, žil v přesvědčení, že dny jeho vojančení jsou už ty tam. Byl to i básník a žil poblíž Chrámu pozorování měsíce. Líbil se mi, byl to muž, s kterým se dalo dobře vycházet, inteligentní člověk. Řekl mi, že zřejmě zvlášť jeden z konfliktů byl Japonci vyvolán, aby k obsazení Číny získali záminku. Nešťastnou náhodou byl zabit nějaký japonský mnich, načež japonské úřady vyzvaly starostu Šanghaje, aby zakázal bojkot japonského zboží, aby rozpustil Sdružení národního osvobození, dal vůdce bojkotu uvěznit a zaručil odškodnění za zabitého mnicha. Starosta, ve snaze zachovat mír a s vědomím zdrcující převahy japonských sil, ultimátum 28. ledna 1932 přijal. Ale v půl jedenácté toho večera, tedy poté, co starosta ultimátum už přijal, začalo japonské vojsko zabírat ulice Mezinárodní kolonie, čímž začali chystat půdu pro vypuknutí světové války. Pro mě to všechno byly novinky. Vůbec nic jsem o tom netušil, protože jsem byl na cestách jinde.

Mezitím co jsme mluvili, vešel mnich oblečený do šedočerného roucha, aby nám vyřídil, že přijel vrchní opat Taj Šu a že ho máme také navštívit. Měl jsem mu povědět o událostech v Tibetu a o posledních obřadech na počest mého milovaného dalajlámy On se mi zase na oplátku světil s vážnými obavami o bezpečnost Číny, které sdílel s ostatními. „Ne že bychom se báli o konečný výsledek," pravil, „ale jde o zkázu, utrpení a smrt, která se dostaví jako první."

A tak na mě začali znovu naléhat, abych jmenování důstojníkem čínských vojenských sil přijal a své zkušenosti dal k dispozici. Pak přišla ta rána. „Musíš ale jít do Šanghaje," řekl generál. „Tvých služeb tam bude velice zapotřebí a navrhuji, aby tam s tebou šel i přítel Po Ku. Už jsem vše připravil, ale je na tobě a na něm, jestli budete souhlasit." „Šanghaj?" zeptal jsem se. „To je přece ale příšerné místo k žití. Nemám o něm skutečně prázdné valné mínění. Ale vím, že musím jít, a tudíž přijímám."

Pokračovali jsme v hovoru, dokud nás postupně nezahalily večerní stíny a nepadl soumrak. Pak jsme se konečně rozešli. Vstal jsem a prošel dvorem, kde stála osaměle vadnoucí palma, celičká zehřadlá žárem, a listy jí zplihle visely dolů a hnědly. Chuang tam seděl, trpělivě na mě čekal, seděl bez hnutí a uvažoval, proč jen ten rozhovor trvá tak dlouho. I on vstal. Tiše jsme scházeli pěšinkou okolo příkré strže a po malém kamenném můstku mířili k naší lámaserii.

Před vstupem na naši pěšinu byla velká skála a na tu jsme vyšplhali, protože z ní bylo vidět na řeky. Byl tam v té době živý ruch. Bafající parníčky jezdily sem tam. Kouřových plamenů, vystupujících z komínů, se zmocňoval vítr, a jak uhasínaly, utvářel se z nich fábor černého dýmu. Parníků tam teď bylo skutečně víc než před mým odjezdem do Tibetu.



Začínali přijíždět uprchlíci a každým dnem jich bylo víc a dopravní ruch sílil. Šlo o lidi, kteří si dokázali představit budoucnost a věděli, co invaze Číny ve skutečnosti přinese. Zhoršily se i dopravní zácpy ve městě, které jimi ostatně trpělo už dřív

Když jsme vzhledli k noční obloze, uviděli jsme, jak se vrší bouřkové mraky, a pochopili, že se později v noci z hor přivalí bouřka, která kraj zaplaví pořádným lijákem a nás že ohluší rachocením a ozvěnami. Říkali jsme si, zdalipak je to symbol útrap valících se na Čínu? Skutečně to tak vypadalo a vzduch byl plný napětí a elektřiny. Myslím, že jsme oba povzdechli naráz při pomýšlení na to, co čeká tuhle zem, kterou jsme oba měli tak rádi. Ale noc už nám stála nad hlavou. Začaly na nás dopadat první těžké bouřkové kapky a máčely nás. Vedle sebe jsme doběhli do chrámu, kde na nás čekal opat, nedočkavý dozvědět se všechno, co se přihodilo. Byl jsem opravdu rád, že ho vidím a že s ním mohu všechno prohodit. Chtěl jsem, aby mi schválil postup, pro který jsem se rozhodl.

Mluvili jsme a mluvili do pozdní noci, chvílemi zahlušení burácením hromu a bušením deště o střechu chrámu. Konečně jsme se rozešli do lůžek na podlaze a šli spát. Za svítání, po první bohoslužbě, jsme se připravili na cestu, na nový začátek životního období, a to ještě nepříjemnějšího.

## 6. KAPITOLA

# Jasnoviectví

ŠANGHAJ! Nedělal jsem si žádné iluze. Věděl jsem, že se Šanghaj stane opravdu svízelným místem k životu. Ale osud určil, že tam mám jít, a tak jsme s Po Kuem dokončili přípravy a dopoledne jsme sestoupili Schodištní ulicí dolů do doků a nastoupili na loď, která nás měla odvézt daleko po řece až do Šanghaje.

V kabině, kde jsme bydleli spolu, jsem se natáhl na svou palandu a vzpomínal na minulost. Pátral jsem v paměti, kdy jsem se poprvé dozvěděl o Šanghaji. Bylo to, když mě můj učitel láma Mingjur Tundrup zaučoval do jemnějších aspektů jasnoviectví, a jelikož tato zvláštní dovednost může mnohé zajímat a mnoha lidem pomoci, povím, jak se to ve skutečnosti přihodilo.

Stalo se to před několika lety, když jsem studoval v jedné z velkých lhaských lámaserií. Já a další z naší třídy jsme seděli uvnitř a toužili být venku. Hodina byla nepříjemnější než obvykle, protože učitel byl velký otrava, jeden z nejhorších, jaké jsme tam měli. Celé třídě dělalo potíže sledovat, co říká, a dávat pozor. Byl to jeden z těch dní, kdy slunce teple hřeje a vysoko nad hlavou závod( oblační beránci. Všechno nás zvalo, abychom vyběhli ven do tepla a slunečního svitu, daleko od zatuchlých učeben a jednotvárného hlasu nudného učitele. Najednou třídou projel jakýsi rozruch a do místnosti kdosi vstoupil. My, obráceni k učiteli zády, jsme nemohli vidět, kdo to je, a otočit se a podívat jsme si netroufli z obavy, že ON se na NÁS dívá!

Ozvalo se šustění papíru: „Hm, takhle mi ničit třídu!“ A hned nato se rozlehlo ostré prásknutí, jak učitel praštil rákoskou o stůl, až jsme všichni nadskočili leknutím. „Lobsangu Rampo, pojď sem!“

Plný zlých předtuch jsem vstal, otočil se a třikrát se uklonil. Co jsem zas tentokrát provedl? Snad že mě viděl opat, jak pouštím obládky na ty lámy, co přijeli na návštěvu? Nebo si někdo všiml, jak „odebírám vzorky“ těch nakládaných vlašských ořechů? Či snad... Ale učitelův hlas mě vzápětí uklidnil: „Lobsangu Rampo, ctihodný láma senior, tvůj učitel Mingjur Tundrup žádá, aby ses k němu hned dostavil. Běž a věnuj mu víc pozornosti, než kolik jsi jí věnoval mně.“ Vyšel jsem ven a pěkně rychle.

Prošel jsem chodbami, vystoupil po schodech, zabočil vpravo a dostal se do prostor vyhrazených lámům. Tady našlapuj opatrně, pomyslel jsem si, tady se můžou šourat všelijací nevrlí stařešinové. Sedmé dveře zleva, tak a jsme tu. V okamžiku, kdy už jsem zdvihal ruku, abych zaklepal, se ozval

hlas: „Dále!“ A tak jsem vešel. „Tvá jasnovidnost se nikdy nemýlí, když se to týká jídla. Mám tady čaj a nakládané vlašské ořechy. Přišel jsi právě včas.“ Láma Mingjur Tundrup mě tak brzy nečekal, ale teď mě s potěšením vítal. Během jídla mi vysvětloval: „Chci, aby ses dneska věnoval krystaloskopii. Musíš se naučit zacházet se všemi nástroji k ní používanými.“

Po čaji mě odvedl dolů do skladiště. Byly tu uloženy pomůcky všeho druhu, destičky, vykládací karty, černá zrcadla a neuvěřitelné množství všelijakých nástrojů. Chodili jsme sem tam a on přitom ukazoval na různé předměty a vysvětloval, jak se používají. Pak se ke mně obrátil a řekl: „Vyber si krystal, o kterém si myslíš, že se k tobě hodí. Prohlédni si je všechny a pak si vyber.“ Oči mi padly na velmi krásnou kouli z pravého přírodního křišťálu, bez jediného kazu, a to tak velikou, že se musela držet oběma rukama. Uchopil jsem ji a pravil: „Tuhletu chci!“ Můj učitel se dal do smíchu. „Vybral sis tu nejstarší a nejcennější. Pokud s ni budeš schopen zacházet, tak si ji můžeš nechat.“ Tento zvláštní křišťál, který mám dodnes, byl nalezen v jednom z nejhlubších tunelů pod Potalou. V oněch neosvícených dobách byl nazván „magická koule“ a věnován lámům lékařům ze Železné hory, neboť se mělo za to, že nějak souvisí s medicínou. O kousek dál v této kapitole pojednám o skleněných koulích, o černých zrcadlech a kulatých nádobách s vodou, ale teď by mohlo být zajímavé popsat, jak jsme se u nás na použití křišťálu připravovali a jak jsme se trénovali, abychom s ním jakoby splynuli.

Je samozřejmé, že vidění je nejzdařilejší, když je člověk zdravý a cítí se fyzicky a duševně dobře. Totéž platí i o vidění třetím okem. Člověk musí být v pořádku a v tom smyslu jsme se připravovali dřív, než jsme zkusili některou z těchto pomůcek použít.

Uchopil jsem svůj křišťál a začal jsem si ho prohlížet. Jak jsem ho tak držel v rukou, zdál se být pouhou těžkou koulí, která převráceně vzhůru nohama odrážela obraz okna s ptákem sedícím na venkovní římse. Když jsem se podíval víc zblízka, spatřil jsem nejasný odraz lámy Mingjura Tundrupa a také svůj vlastní. „Ty se na tu kouli díváš, Lobsangu, ale tak se to nedělá. Přikryj ji a počkej, až ti to ukážu.“

Druhý den ráno jsem spolu s prvním jídlem musel sníst také byliny na pročištění krve a zjasnění hlavy. Tyto byliny mají na organismus celkově povzbudivý účinek. Musel jsem je jíst čtrnáct dní ráno a večer. Každé odpoledne jsem musel hodinu a půl odpočívat a mít přitom oči a vrchní část hlavy zakryté kusem černé, těžké látky. Během této doby jsem musel dýchat zvláštním způsobem, podle určitého rytmického vzoru. V tomto období jsem také musel věnovat úzkostlivou péči osobní čistotě.

Když uběhly dva týdny, odebral jsem se znovu k lámovi Mingjuru Tundrupovi. „Pojďme do tohoto tichého pokojíku na střeše,“ řekl. „Dokud si na křišťál trošinku nepřivykneš, budeš potřebovat dokonalý klid.“

Vystoupili jsme po schodech a vyšli na střešní plošinu. Na jedné straně tam stál malý dům, kde dalajláma přijímal mnichy, když přicházel do Čokpori na jejich výroční požehnání. Teď jsme tu místnost chtěli použít my. Tedy měl jsem ji použít já a to byla skutečná pocta, protože tam nesměl vkročit nikdo jiný než opat a láma Mingjur Tundrup. Uvnitř jsme si sedli na zem, na polštáře. Za námi bylo okno, kterým bylo vidět vzdálené horstvo, jež se tyčilo jako strážce našeho líbezného údolí. Bylo odsud vidět i Potalu, ale to byl obraz příliš známý, než aby naši pozornost upoutal. Už jsem se nemohl dočkat, co v křišťálu uvidím.

„Jdi takhle dokola, Lobsangu, dívej se na křišťál a řekni mi, až všechny odrazy zmizí. Veškeré světelné odrazy musíme vyloučit. TY nás nezajímají.“ To je jedna z hlavních zásad, kterou je třeba si zapamatovat - a sice zabránit přístupu světla vyvolávajícího odrazy, protože ty jenom rozptylují pozornost. Náš systém spočíval v tom, že jsme se usadili zády k severnímu oknu a přetáhli přes něj dostatečně silný závěs, takže jsme docílili příšeří. Teď při zatažených záclonách se křišťálová koule v mých rukou zdála mrtvá, vyhaslá. Její povrch nerušil žádný odraz.

Můj učitel přisedl vedle mě. „Otři si křišťál tímto vlhkým hadrem, osuší ho a pak ho uchop do této černé látky. Ale rukama na něj ještě nesahej.“ Udělal jsem, jak mi radil, opatrně jsem kouli otřel, osušil a uchopil ji do černé látky složené do čtverce. Spojil jsem ruce dlaněmi vzhůru pod křišťálem, který spočíval v dlani mé levé ruky. „A teď se podívej DO koule. Ne NA ni, ale dovnitř. Zahleď se do samého středu a pak si vyprázdni zorné pole. Nesnaž se cokoliv uvidět, pouze vyprázdni mysl.“ Vyprázdnit mysl, to pro mě nebylo nic těžkého. Někteří z mých učitelů ostatně tvrdili, že moje mysl je prázdná vždycky.

Hleděl jsem do křišťálu a myšlenky se mi začaly toulat. Náhle mi připadlo, jako kdyby mi koule v rukou začala růst, a bylo mi, jako bych se měl zřítit dovnitř. Pod tím dojmem jsem sebou trhl a pocit byl pryč. Znovu jsem držel v rukou pouhou křišťálovou kouli. „Lobsangu! PROČ jsi zapomněl všechno, co jsem ti říkal? Už už jsi málem viděl, ale jak jsi sebou překvapením škulbl, jako bys přetrhl nit. Pro dnešek už nic neuvidíš.“

Člověk se má dívat do křišťálu a přitom soustředit ohnisko myšlení do jeho nitra. Pak se dostaví prazvláštní pocit, jako kdyby měl vkročit do jiného světa. Jakýkoli záchvěv, strach nebo překvapení v tomto stadiu všechno zkazí. V takovém případě se nedá dělat nic jiného, pokud se člověk teprve učí, než křišťál odložit a dál už se nepokoušet „vidět“, dokud

se přes noc nevyspíme.

Druhý den jsme to zkusili znovu. Sedl jsem si jako předtím zády k oknu a dal pozor, abych vyloučil veškeré rušivé odrazy světla. Správně jsem měl sedět v lotosové pozici rozjímání, ale kvůli zranění, které jsem utrpěl na noze, by to pro mě nebylo bývalo nejpohodlnější. Pohodlí je ale nezbytnou podmínkou. Člověk musí sedět tak, aby se cítil naprosto pohodlně. Je přece lepší sedět v nějaké nezvyklé poloze a VIDĚT, než sedět v některé z předepsaných pozic a nevidět nic. Naší zásadou tudíž bylo sednout si, jakkoli je libo, hlavně aby se člověk cítil spokojený, protože nepohodlí pozornost rozptyluje.

Upřeně jsem hleděl do křišťálové koule. Po mém boku nehnutě seděl láma Mingjur Tundrup, vzpřímený, jako kdyby byl vytesán z kamene. Co asi uvidím, přemýšlel jsem. Bude to stejné, jako když jsem si poprvé uvědomil vidění aury? Křišťál vyhlížel mdle a vyhasle. V životě v tomhle nic neuvídím, pomyslel jsem si. Byl už večer, a tak nehrozilo, že slunce prudce rozežene stíny nebo že mraky přechodně zatemní světlo, které později nechají zas najednou vysvitnout. Žádné stíny ani náporů světla. V pokoji vládlo příšeří a díky černé látce mezi koulí a mýma rukama nebyly na jejím povrchu vidět vůbec žádné odlesky. Já jsem se ale měl dívat dovnitř.

Křišťál náhle jako by ožil. Vevnitř uprostřed se objevila bílá skvrna, která se rozšiřovala jako vířící dým. Vypadalo to, jako kdyby se uvnitř rozpoutalo tornádo, ale tiché. Kouř houstl a řídl, houstl a řídl, načež se stejnoměrně rozprostřel po celé kouli. Bylo to jako opona, která mi má zabránit vidět. Mentálně jsem ji začal zkoumat a snažil se přimět mysl proniknout za tuto bariéru. Koule jako by začala růst a mě se zmocnil příšerný pocit, že padám po hlavě do bezedné prázdnoty. Právě v tom okamžiku zavřeštěla trubka a bílý závěs se rozpadl na sněhovou vánici, která vzápětí roztála jako v poledním slunci.

„Teď už jsi byl blízko, Lobsangu, velice blízko.“ „Ano, určitě bych byl už něco uviděl, kdyby se byla neozvala ta trubka. To mě vytrhlo.“ „Trubka? Hm, to jsi se dostal až tak daleko? To bylo tvoje podvědomí, které se tě snažilo varovat, že jasnovidectví a krystaloskopie jsou určeny jen několika málo lidem. Zítra budeme pokračovat.“

Potřetí jsme se s mým učitelem navečer sesedli. Znovu mi připomněl zásady. Tento třetí večer byl úspěšnější. Seděl jsem, lehce přidržoval kouli a soustředil se na neviditelný bod v jejím kalném nitru. Vířivý dým se objevil skoro hned a brzy vytvořil oponu. Myšlenkově jsem se do ní opřel a v duchu si opakoval: „Procházím skrz, procházím skrz. UŽ!“ Opět se dostavil příšerný pocit pádu. Tentokrát jsem ale byl připraven. Padal jsem

střemhlav dolů z nějaké nezměrné výšky a řítil se přímo do jakéhosi světa skrytého v kouři, který se zvětšoval neuvěřitelně rychle. Jen díky přísnému výcviku jsem nevykřikl, když jsem se strašlivou rychlostí přiblížil k bílému povrchu... a bez úhony se dostal na druhou stranu.

Uvnitř svítilo slunce. Rozhlížel jsem se v naprostém úžasu. Určitě jsem mrtvý, protože žádné takové místo jsem v životě neviděl. Co je to za divné místo? Přede mnou se rozprostírala temná voda, kam jenom oči dohlédly. Bylo tam víc vody, než bych byl věřil, že může existovat. O kus dál se vodou prodíralo ohromné monstrum, jako nějaká příšerná ryba. Uprostřed mělo černou rouru, ze které se valilo do výšky něco jako kouř, co vítr strhával nazad. K mému údivu jsem uviděl procházet se po „rybím hřbetě“ cosi jako lidičky! To bylo na mě příliš! Otočil jsem se, abych se dal na útěk, ale zarazil jsem se, jako bych zkameněl. Už toho bylo příliš. Přede mnou se tyčily obrovské mnohopatrové kamenné domy. Přímo kolem mě uháněl Číňan táhnoucí jakési zařízení na dvou kolech. Vypadal jako nějaký nosič, protože na té věci opatřené koly seděla žena. Ta bude nejspíš mrzák, pomyslel jsem si, a tak ji musejí převážet na dvoukoláku. Přicházel ke mně muž a byl to tibetský láma. Zůstal jsem bez dechu. Vypadal dočista jako láma Mingjur Tundrup, když byl o mnoho let mladší. Energicky kráčel přímo na mě a skrze mě, až jsem poskočil leknutím. „Ach!“ zanařikal jsem, „jsem slepý“

Udělal se tma a nic jsem neviděl. „To je v pořádku, Lobsangu, vedeš si dobře. Počkej, roztáhnu závěsy“ Když to udělal, pokoj se zaplavil bledým večerním světlem.

„Máš bezpochyby velice silné jasnovidecké schopnosti, Lobsangu. Je pouze třeba je správně nasměrovat. Úplně nechtěně jsem se dotkl křišťálu a ze tvých poznámek soudím, že jsi uviděl záběry mého pobytu v Šanghaji před mnoha lety. Tehdy jsem z toho měl šok, když jsem poprvé uviděl parník a rikšu. Vedeš si dobře!“

Ještě stále jsem byl vyjevený, žil minulým dějem. Jak divné a hrozivé věci existují mimo Tibet. Ochočené ryby chrlící oheň, na kterých se jezdí, muži vozící ženy vybavené koly... Až jsem se bál o tom přemýšlet a hloubat nad tím, že i já budu později muset jít do tohoto divného světa.

„Teď musíš křišťál ponořit do vody, aby se smazaly vjemy, které jsi právě viděl. Ponoř ho pořádně a nech ho pod vodou spočinout na dně nádoby na kusu látky a pak ho pomocí jiné látky vytáhni tak, aby ses ho zatím nedotkl rukama.“

To je důležitá zásada, kterou je třeba si pro práci s křišťálem zapamatovat. Člověk by ho měl po každém pozorování odmagnetizovat. Křišťál se magnetizuje tím, jak ho člověk drží, podobně jako se

zmagnetizuje kus železa, když se dostane do styku s magnetem. U železa obvykle stačí s ním zatřepat, aby svůj magnetismus ztratilo, zatímco křišťál se musí ponořit do sody. Když se odmagnetizování po každém pozorování neprovede, výsledky budou stále víc zmatenější. „Aurické vyzařování“ lidí hromadících se ve vizích se začnou překrývat a výsledkem je čtení naprosto nepřesné.

Žádný křišťál by nikdy neměl přijít do rukou nikomu jinému než majiteli a neměl by se používat k žádnému jinému účelu, než je jeho „magnetizace“ za účelem čtení vjemů. Čím víc berou kouli do rukou i jiní lidé, tím hůře funguje. Učili nás, že když jsme určitý den provedli vícero pozorování, máme si křišťál vzít s sebou do postele, abychom ho osobně zmagnetizovali tím, že ho budeme mít u sebe v těsné blízkosti. Stejného výsledku se dalo dosáhnout nošením křišťálové koule při sobě, ale vypadali bychom dost potrhle, kdybychom chodili sem tam a přitom manévrovali křišťálovou koulí!

Když se křišťál nepoužívá, měl by být přikrytý černou látkou. NIKDY se nesmí nechat na něj dopadat silné sluneční světlo, neboť to možnost jeho užití pro esoterické účely znehodnotí. Ani by se nikdy nemělo dovolit brát do ruky křišťál člověku, kterému jde pouze o vzrušující zábavu. Máte svůj důvod. Lovce emocí, vzhledem k tomu, že není motivován ryzím zájmem, ale shání jen laciné pobavení, auru křišťálu poškozují. Je to, jako kdybyste drahý fotoaparát nebo Hodinky vložili do rukou dítěte, abyste uspokojili jeho planou zvědavost.

Pracovat s křišťálem by dokázala spousta lidí, ale museli by si dát práci a vypátrat, který druh jim vyhovuje. Také se přece ujišťujeme, že brýle, které nosíme, jsou pro nás ty správné. Stejně tak důležité je to i u křišťálů. Někteří lidé vidí lépe pomocí přírodních křišťálů, jiným zas lépe vyhovuje sklo. Přírodní křišťál je nejsilnější druh. Toto je moje krátké pojednání o něm podle zápisů z Čokpori.

Před milióny let chrlily sopky oheň a lávu. Hluboko v zemi se rozličné druhy písku zemětřeseními stmelily a sopečným žářem roztavily na jakési sklo. Následující zemětřesení potom sklo polámala a vyvrhla na povrch horských svahů. Většinu z něj později přikryla tuhnoucí láva.

Jak šel čas, pády skal obnažily část tohoto přírodního skla, tedy přírodní křišťál. Na úsvitu lidské civilizace si jednoho takového kusu všimli kmenoví kněží. V těch pradávných dobách byli kněží lidé obdaření okultními schopnostmi, uměli předpovídat a pomocí psychometrie uměli popsat, co se v minulosti dělo s určitým předmětem. Jeden z nich sáhl po zvláštním úlomku křišťálu a ten na něj musel udělat silný dojem, že si ho odnesl domů. Musel na něm být nějaký průzračný bod, z kterého odezíral

své jasnovidické vjemy. S námahou ho spolu s ostatními opracoval do tvaru koule, protože to byl nejpříhodnější tvar, aby se křišťál dal držet. Z generace na generaci, po staletí ho jeden kněz předával druhému a každý měl za úkol tvrdý materiál dál ohlazovat. Koule se pozvolna zakulacovala a pročišťovala. Po celou epochu byla uctívána jako Boží oko. Ve věku osvěcení bylo dokázáno, že jde o nástroj, s jehož pomocí lze vstoupit do spojení s kosmickým vědomím. Když koule dosáhla průměru deseti centimetrů a zprůhledněla jak voda, opatrně ji zabalili a schovali do kamenné schránky v chodbě hluboko pod Potalou.

Po dalších staletích byla mnichy průzkumníky objevena a byl také rozluštěn nápis na schránce. „Toto je okno do budoucnosti,“ stálo tam, „křišťál, ve kterém ti, kteří jsou způsobili, mohou spatřit minulost a odhalit budoucnost.“ Byl svěřen do opatrování vrchnímu knězi chrámu medicíny. Jako takový byl křišťál uložen do Čokpori - současného lékařského chrámu - v očekávání člověka, který bude mít schopnosti s ním pracovat. Tím člověkem jsem se stal já a díky mně znovu ožil.

Přírodní křišťál takové velikosti je vzácný, dvojnásobně vzácný, nemá-li žádné kazy. Ne každý je schopen takový křišťál používat. Může totiž být příliš silný a jevit tendenci nad člověkem převládnout. Proto si člověk má nejprve obstarat kouli skleněnou a ta mu poslouží k získání potřebných prvotních zkušeností. Příhodná velikost je 7-10 cm, přestože velikost NENÍ vůbec důležitá. Někteří mniši nosí drobný úlomek křišťálu vsazený do velkého prstenu. Důležité je ubezpečit se, že materiál nemá žádné kazy anebo že defekt je pouze drobný a není v tlumeném světle vůbec vidět. Malé křišťály, ať už přírodní nebo skleněné, mají tu výhodu, že málo váží, a to je dobré vzít v potaz, máme-li pak kouli držet.

Člověk, který si chce koupit křišťál jakéhokoli druhu, by si měl podat inzerát do některého z okultních časopisů. Koule na prodej v některých obchodech se hodí spíš pro kouzelníky a jevištní čísla. Většinou mají vady, které člověk nepostřehne, dokud si kouli nekoupí a nepřinese ji domů! Jakýkoli křišťál si nechte poslat na zkoušku, a jakmile ho vybalíte, omyjte ho pod tekoucí vodou. Opatrně ho osušte a pak ho prohlédněte. Držte ho přitom na tmavé látce. Proč? Umytí slouží k odstranění veškerých otisků prstů, které by mohly být zaměněny za kazy. Držte ho tak, aby vás nepletly vaše otisky VLASTNÍ.

Nemůžete čekat, že se posadíte, podíváte se do křišťálu a už tam budou „vidět obrázky“. Nemůžete ani svalovat vinu na křišťál, když vám to nejde. Je to jen nástroj a stejně tak byste třeba neobviňovali dalekohled, kdybyste se skrze něj dívali opačným koncem a viděli obrázky jenom maličké.

Někteří lidé s křišťály pracovat nemohou. Dřív než to vzdají, měli by



zkusit „černé zrcadlo“. To se dá získat skutečně lacino tak, že si koupíte velké reflektorové sklo. Musí být vypouklé, dokonale hladké a pravidelné. Vroubkovaný druh automobilového reflektoru je nevhodný. Lze zkusit rovněž vypouklé sklo z kuchyňských hodin. (Pozn. překladatelky.) Když jste tedy vhodné sklo sehnali, podržte jeho vnější zakřivení povrch nad plamenem svíčky. Pohybujte s ním tak, aby se na VNĚJŠÍ straně skla utvořila stejnoměrná vrstva sazí. Tu pak lze zafixovat nějakým celulóзовým lakem, jako je ten, který se užívá k ochraně lesku mosazi.

Když máte černé zrcadlo hotové, postupujte stejně, jako kdybyste měli kulatý křišťál. Dál v této kapitole uvádím pokyny použitelné na jakýkoliv druh „křišťálu“. U černého zrcadla se člověk dívá na VNITŘNÍ povrch a dává pozor, aby vyloučil veškeré náhodné odlesky.

Další druh černého zrcadla je známý pod názvem „nicota“. Je stejný jako druh předchozí až na to, že saze jsou na VNITŘNÍ straně zakřivení. Velkou nevýhodou tohoto typu je, že v tomto případě se saze nedají fixovat, protože by tím povrch dostal lesk. Tato varianta může být užitečnější těm, kteří se snadno rozptýlí odlesky.

Někteří lidé zas používají nádobu s vodou, do které hledí. Musí být průhledná a bez jakékoliv dekorace. Pod nádobu položte černou látku a stane se skutečnou křišťálovou koulí. V Tibetu se nachází jezero ležící tak, že člověk jeho vodu vidí a zároveň téměř nevidí. To jezero je věhlasné a státní věštcí ho používají k některým z nejdůležitějších proroctví. Jezero se nazývá Čkcher Gjal-kchi Nam-có (česky Nebeské jezero vítězného kola náboženství) a nachází se v místě, které se jmenuje Tak-po, vzdáleném asi 150 km od Lhasy. Okolní krajina je hornatá a jezero je sevřeno vysokými štíty. Za normálních okolností je voda opravdu velice modrá, ale občas, když se na ni člověk dívá z určitých příhodných míst, se modř změní na vířící bělobu, jako by někdo do vody hodil vápno. Voda se víří a pění, načež se uprostřed jezera objeví černá díra, nad níž se začnou tvořit hustá a bílá oblaka. V prostoru mezi černou dírou a bílými oblaky lze vidět obraz budoucích událostí.

Alespoň jednou za život sem dalajláma podniká cestu. Prodlévá v přílehlém pavilónku a dívá se na jezero. Spatří tak události pro něj významné, a co je neméně důležité, zjistí i datum a způsob, jakým odejde z tohoto života. Nikdy se nestalo, že by se jezero spletlo!

Všichni se nemůžeme vypravit k tomuto jezeru, ale většina z nás při trošce trpělivosti a víry může používat křišťál. Toto je metoda, kterou radím západním čtenářům. Pod slovem křišťál rozumíme přírodní křišťál, sklo, černá zrcadla i kulaté skleněné nádoby s vodou.

Týden je třeba věnovat pozornost svému zdravotnímu stavu. Během

tohoto týdne se vyhněte zejména trápení a zlosti (jak jen to v tomto neklidném světě je možné). Jezte střídavě a vyhybejte se omáčkám a smaženým jídlům. Manipulujte s křišťálem co nejvíc, aniž byste se ale jakkoli pokoušeli „vidět“. Tímto způsobem se do něj přenesete část vašeho magnetismu a umožní vám cítit ho jako věc důvěrně blízkou. Pamatujte, že křišťál musíte vždycky přikrýt, když ho přestáváte používat. Můžete-li, ukládejte ho do skříňky, kterou lze zamknout. Tak zabráníte, aby si s ním ve vaší nepřítomnosti hráli jiní. Jak už víte, je třeba se vyhnout přímému slunečnímu světlu. Až uběhne sedm dní, vezměte křišťál do klidné místnosti, obrácené pokud možno k severu. Nejlepší chvílí je večer. Tehdy také nesvítí přímé sluneční světlo, které sílí či slábne podle toho, jak plují mraky.

Posaďte se zády k světlu do jakékoli polohy, v které se cítíte pohodlně. Vezměte křišťál do rukou a dívejte se, zda se na jeho povrchu objeví nějaké odrazy. Ty se musí odstranit tím, že přes okna zatáhnete závěs nebo že změníte polohu.

Když jste spokojeni, přiložte si na pár vteřin křišťál doprostřed čela a pak ho pomalu odhalte. Teď si ho položte do dlaní obrácených vzhůru, jejichž hřbet spočívá na klíně. Beze spěchu se na křišťál jenom tak dívejte, načež přeneste pohled do nitra, doprostřed, do místa, které si musíte představit jako oblast nicoty. Jenom svou mysl vyprázdněte a nesnažte se cokoli vidět. Vyhněte se jakékoli silné emoci.

Pro první večer postačí deset minut. Dobu postupně prodlužujte, až na konci týdne budete moci čas dovést na půl hodiny.

Následující týden vyprázdněte mysl co nejdříve. Pouze se dívejte do nicoty uvnitř křišťálu. Měli byste si všimnout, že se jeho obrysy zachvívají. Může vám připadnout, že se celá koule zvětšuje, nebo můžete mít pocit, že padáte dopředu. Tak to má správně být. NE abyste sebou trhli úžasem, protože když to uděláte, možnost vidět na celý zbytek večera zmaříte. Průměrný člověk, když poprvé „vidí“, však sebou většinou trhne, jako když sebou někdy škubneme při usínání.

Až získáte trochu víc praxe, zjistíte, že se křišťál zdánlivě stále víc zvětšuje. Jednoho večera, až do něj budete hledět, shledáte, že je jakoby prosvícený a plný bílého dýmu. Ten ustoupí - za předpokladu, že sebou netrhnete a dostaví se vaše první vize, většinou něco z minulosti. Bude to něco, co se týká vás, protože jenom vy jste měli kouli v ruce. Pokračujte v pozorování vlastních zážitků. Až se naučíte „vidět“ podle své vůle, požádejte kouli, aby vám ukázala, co chcete vědět. Nejlepší způsob je říct sami sobě s přesvědčením a nahlas: „Dnes večer uvidím to a to.“ Budete-li tomu sami věřit, to, co si přejete, UVIDÍTE. Je to docela jednoduché.

Abyste pronikli do budoucnosti, musíte si příslušné údaje uspořádat. Shromážděte všechna dostupná fakta a přeříkejte si je. Pak se kříšťálu „zeptajte" a řekněte si, že to, co potřebujete vědět, skutečně uvidíte.

Jedno varování! Člověk nesmí kříšťál užívat pro osobní zisk, k předpovídání výsledků závodů nebo k ublížení jinému člověku. Existuje mocný okultní zákon, podle kterého dopadne všechno zpátky na vaši hlavu, pokusíte-li se kříšťálu zneužít. Tenhle zákon je neúprosný jako sám čas.

Ted' už byste měli mít praxi ve vidění věcí, které se týkají vás samých. Chtěli byste to zkusit na někom jiném? Ponořte kříšťál do vody a pečlivě ho osušte, aniž byste se dotkli povrchu. Potom ho podejte jinému člověku. Řekněte mu: „Vezmi ho do obou rukou a MYSLI na to, co se chceš dozvědět. Pak mi ho zase vrať zpátky." Pochopitelně jste tazatele upozornili, že nesmí mluvit nebo vás jinak rušit. Je vhodné začít od nějakého důvěrně známého přítele, protože cizí lidé bývají často vyvedeni z míry, když se na nich člověk učí.

Až vám tazatel kříšťál vrátí, uchopíte ho do rukou, ať už holý nebo přes černou látku. Ted' už na tom tolik nezáleží, protože váš kříšťál už by měl být „personalizován". Pohodlně se usad'te, přiložte si kříšťál na vteřinu k čelu, pak složte ruce do klína a držte ho v nich jakýmkoli způsobem, který vás nenamáhá. Podívejte se DOVNITŘ, a dokážete-li to, úplně vyprázdněte mysl, i když se může stát, pokud jste na rozpacích, že to napoprvé bude trochu těžké.

Jestliže jste se cvičili, jak bylo doporučeno, budete při soustředění pozorovat jeden z těchto tří jevů: skutečné obrazy, symboly anebo pocity. Skutečné obrazy by měly být vašim cílem. Kříšťálu zaplní oblaka, ta se pak rozplynou a objeví se skutečné obrazy, živé scény toho, co chcete vědět. V takovém případě nejsou s výkladem žádné potíže.

Někteří lidé však nevidí skutečné obrazy, ale symboly. Mohou tak např. spatřit celou řadu písmen X anebo třeba ruku. Nebo se objeví větrný mlýn či dýka. Ať je to cokoliv, brzy se naučíte obrazům správně rozumět.

Třetí možnost jsou pocity. V tomto případě není vidět nic než vířící oblaka a lehké prosvětlení, ale jak kříšťál držíte v rukou, dostávají se určité přesné vjemy, které vnímáme nebo i slyšíme. Je důležité a nutné potlačit osobní zaujatost a nepřehlušit kříšťál vlastními city.

Skutečný jasnovidce nikdy nikomu nesděluje datum či pravděpodobnost úmrtí. Vy to budete vědět, ale NIKDY to nesmíte říct. Ani nebudete člověka varovat před nadcházející nemocí. Místo toho řeknete: „Bylo by vhodné toho a toho dne na sebe dát trochu víc pozor než obvykle." A nikdy nikomu neříkejte: „Ano, váš manžel si vyšel s dívkou, která... atd. atd." Používáte-li kříšťálu správně, budete VĚDĚT, že JE venku. Je to však

schůzka pracovní, či má s tou dívkou poměr? Nikdy, NIKDY neříkejte nic, co by mohlo vést k rozbití rodiny nebo k zármutku. To je zneužití křišťálu. Užívejte ho jen k dobru a na oplátku se dobra dostane i vám. Pokud nevidíte nic, řekněte to a tazatel vás bude chápat. Svě tvrzení si můžete i vymyslet, ale může se vám stát, že prohlásíte něco, o čem ten druhý prostě VÍ, že to nemůže být pravda. Tím vaše prestiž a dobrá pověst vezmou za své, a navíc ještě uvrhnete do špatného světla celou okultní vědu.

Když jste tazateli sdělili výsledek svého vidění, pečlivě křišťál zabalte a opatrně ho odložte. Až návštěvník odejde, je záhodno ponořit křišťál do vody, otřít ho do sucha a pak s ním chvíli manipulovat, abyste ho vlastním magnetismem naladili znovu na sebe sama. Čím víc se ho budete dotýkat, tím bude lepší. Dejte pozor, abyste ho nepoškodili, a až skončíte, zabalte ho opět do černé látky. Můžete-li, schovejte si ho do skříňky a zamkněte ji. Velkými provinilci zde bývají kočky, protože některé rády sedávají před křišťálem velice dlouho a „dívají se“. Až vy pak příště vezmete křišťál do rukou, nebudete chtít vidět příběh kočičího života a kočičí tužby. Ale stává se to. V Tibetu, v některých „okultních“ lámaseriích se pomocí křišťálu vyslýchají kočky, když skončí směnu hlídání drahokamů. Mniši se takto dozvědí, jestli se někdo pokusil drahokamy ukrást.

Vřele vám radím, abyste dřív, než se pustíte do jakéhokoli nácviku krystaloskopie, velice pečlivě zpytovali své skryté důvody. Okultismus je dvousečná zbraň a ti, kteří si s ním „zahrávají“ z pouhé plané kratochvíle, bývají potrestáni duševními či nervovými poruchami. Prostřednictvím okultismu můžete poznat radost z pomoci druhým, ale i to, jak je okultismus strašný a nesmazatelný. A proto je lepší se omezit na přečtení této kapitoly, pokud si nejste více než jisti svou motivací.

Když už jste si křišťál jednou vybrali, neměňte ho. Natrvalo si zvykněte dotýkat se ho denně, nebo alespoň obden. Staří Saracénové nikdy nevytahovali meč ani před přítelem, pokud neměli v úmyslu zaútočit. Když z jakéhokoli důvodu meč ukázat MUSELI, pak se alespoň řízli do prstu, aby „prolili krev“. Totéž platí i o křišťálu. Když už ho komukoliv ukážete, PÓDÍVEJTE SE DO NĚJ, i kdyby jenom pro sebe. Přečtěte si ho, i když nikomu nemusíte říkat, co děláte nebo co vidíte. To není pověřčivost, nýbrž spolehlivý způsob nácviku, abyste se naučili „vidět“ automaticky, bez přípravy a kdykoliv se křišťál odkryje, aniž byste na to vůbec museli myslet.

# Lety milosrdenství

Lod' pokojně klouzala po vodě, až přistála v zátocě Su-čou. Na palubu se vyrojili čínští kuliové a gestikulovali a řvali jako blázni. Hned se chopili našich zavazadel, zatímco my jsme nasedli do rikši a rychle míjejíce Bund jsme byli dopraveni do čínské metropole, do chrámu, při kterém jsem zatím měl být ubytován. Po Ku i já jsme v této vřavě mlčeli. Šanghaj bylo skutečně velice rušné a také hlučné místo. Teď bylo rušnější než obvykle, protože Japonci chystali půdu pro velký útok a už nějaký čas dělali prohlídky zahraničním usedlíkům, kteří se chtěli dostat na druhou stranu mostu Marka Pola. Pečlivostí svých prohlídek vyvolávali nekonečné rozpaky. Lidé ze Západu nemohli pochopit, že Japonci ani Číňané nevidí na lidském těle nic hanebného, ale vidí to jenom na lidských myšlenkách o těle. Když byli cizinci ze Západu Japonci prohledáváni, brali to jako svévolné urážky, což tak míněno nebylo.

Po nějaký čas jsem v Šanghaji soukromě vykonával svou profesi, ale „časů“ obyvatelé Východu nepřikládají význam. Neříkáme roku toho a toho, protože všechny časy se slévají do jediného. Měl jsem tedy svou soukromou praxi a věnoval se lékařství a psychologii. Vyšetřoval jsem pacienty ve své ordinaci i v nemocnicích. Na zahálku nebylo pomyšlení. Každou volnou chvíli, kdy jsem neléčil, jsem věnoval intenzivnímu studiu letecké navigace a letecké teorii. Dlouhé hodiny po soumraku jsem trávil létáním nad třpyticími se světly města i nad venkovskou krajinou, kde mi byly vodítkem jen nepatrné záblesky pocházející z chatrčí rolníků.

Ani jsem si nevšímal, jak jde rok za rokem. Byl jsem příliš zaneprázdněný, než abych sledoval kalendář. Šanghajska městská rada už mě dobře znala a plně mých odborných služeb užívala. Sprátelil jsem se s jedním evropským Rusem. Bogomolov byl mezi těmi, kteří za revoluce uprchli z Moskvy. Během tohoto tragického období přišel o všechno a nyní pracoval jako zaměstnanec městské rady. Byl to první běloch, kterého jsem poznal, a to důkladně - skutečný muž.

Viděl naprosto jasně, že Šanghaj není proti agresí obranyschopná. Stejně tak jako i my si uměl představit, jaké hrůzy se chystají.

7. července 1937 na mostě Marka Pola došlo k roztržce, o níž toho bylo napsáno až příliš, než aby mělo smysl to znovu opakovat. Význam konfliktu spočíval pouze v tom, že byl skutečným výchozím bodem čínsko-japonské války. Od té chvíle se věci už začaly vyvíjet podle logiky války. Nadcházely nám zlé časy. Japonci byli útoční a sveřepí. Čínští obchodníci,

ale i mnozí cizí pochopili už dřív, že přijdou nesnáze, a odstěhovali rodiny i majetek do různých jiných částí Číny, do vnitrozemních oblastí, jako je Čchun-čching. Ale rolníci z okresů od Šanghaje poněkud vzdálenějších začali naopak proudit do města v domnění, že tam naleznou, kdoví proč, bezpečí, zřejmě podle představy, že v množství je síla.

Ulicemi města ve dne v noci projížděla nákladní auta Mezinárodní brigády, plná žoldnéřů z mnoha různých zemí, s úkolem udržet pořádek ve městě samém. Ale až v příliš mnoha případech to byli jenom obyčejní vrazi, kteří byli naverbováni pro svou brutalitu. V případě jakéhokoliv nepokoje vůbec, který se jim nezamlouval, vyrazili hromadně do ulic a bez varování, bez provokace či příčiny se chopili kulometů, pušek a revolverů a zabíjeli bezbranné a nevinné civilisty, přičemž proti skutečným viníkům ve většině případů nijak nezasáhli. Říkávali jsme tehdy v Šanghaji, že je mnohem lepší mít co do činění s Japonci než s těmito barbarskými rudochy, jak jsme některé členy Mezinárodního policejního sboru nazývali.

V té době jsem se specializoval na ženské choroby a léčil ženy jako gynekolog a chirurg a v tomto směru jsem v Šanghaji absolvoval skutečně uspokojujivou praxi. Zkušenosti získané v tomto období, předcházejícím válce, se měly později ukázat velice užitečné.

Roztržky byly stále častější a začaly docházet zprávy o hrůzách japonské invaze. Japonská vojska i přísun zásob doslova zaplavovaly celičkou čínskou zem. Japonci ubližovali rolníkům, rabovali a znásilňovali, jako to dělali vždycky. Koncem roku 1938 dospěl nepřítel na okraj města. Špatně vyzbrojená čínská armáda bojovala opravdu udatně. Vojáci se bili až k smrti.

Těch, kteří byli japonskými hordami odrazeni, bylo skutečně málo. Číňané bojovali, jak mohou bojovat jen ti, kdo brání svoji vlast, ale byli přemoženi čistě přesilou množství. Šanghaj byla prohlášena za otevřené město v naději, že Japonci budou respektovat konvence a nebudou bombardovat historickou oblast. Město bylo úplně bezbranné, nebyly žádné střelné zbraně a žádné jiné zbraně vůbec. Vojenské jednotky byly staženy. Město překypovalo utečenci. Původní obyvatelstvo už bylo většinou pryč. Vysoké školy, vzdělávací a kulturní centra, velké firmy, banky a další instituce už byly odsunuty do míst jako Čchun-čching a do jiných vzdálených oblastí. Ale místa po nich uprázdněná zaplavili uprchlíci, lidé všech národností a společenského postavení na útěku před Japonci v domnění, že spolu budou v bezpečí.

Nálety byly stále častější, ale lidé vůči nim začínali být už trochu zocelení, začínali si zvykat. Pak jedné noci Japonci podnikli na město skutečně pořádný nálet. Nasadili veškerá letadla schopná vzlétnout, bomby

nesly dokonce i stíhačky a také piloti měli v kabinách granáty, které vyhazovali ze stran. Noční obloha se hemžila letouny přelétávajícími ve formaci nad bezbranným městem jako roje sarančat a jako hejna sarančat také cestou ničily všechno, na co přišly. Bomby padaly bez rozdílu úplně všude. Město se změnilo v moře plamenů, před nimiž nebyla vůbec žádná obrana. Neměli jsme zhola nic, čím bychom se bránili.

Okolo půlnoci, když vřava vrcholila, jsem scházel po jedné ulici. Vracel jsem se od umírající ženy. Pršel kov a já jsem přemítal, kam bych se mohl schovat. Náhle se ozval slaboučký pískot, který sílil až do nářku a potom ještě víc až do jekotu padající bomby, při kterém stydla krev. Dostavil se pocit, jako kdyby se zastavily všechny zvuky i život sám. Byl to dojem jakoby nicoty, dokonalého prázdna. Pak jsem byl vržen do vzduchu jakoby ohromnou rukou, zmítavě mě to neslo a ve vzduchu mě to otáčelo, až to pak se mnou prudce praštilo o zem. Několik minut jsem ležel napolo omráčený, sotva jsem popadal dech a dost dobře nevěděl, jestli už nejsem mrtvý a v očekávání další cesty na onen svět. Vrávoravě jsem se postavil na nohy a třeštil oči v naprostém otupení. Předtím jsem šel dolů ulici mezi dvěma řadami vysokých domů. Teď jsem stál na pusté planině, kde už nebyly žádné domy, jenom hromady rozvalené sutě, hromady jemného prachu promísené s krví a kusy lidských těl. Když těžká bomba dopadla, byly domy přečpané lidmi. Padla tak blízko ode mne, že jsem se ocitl v částečném vzduchoprázdnu a z jakéhosi zvláštního důvodu jsem ani neslyšel žádné zvuky, ani se mi nic nestalo. Krveprolití bylo jedním slovem příšerné. Ráno jsme těla navršili na hromadu vysokou jako dům a spálili je, abychom předešli šíření moru, protože se těla ve slunečním žáru už začínala rozkládat, zelenala a nadouvala se. Několik dní jsme hrabali v suti ve snaze zachránit kohokoli, kdo by byl ještě naživu, vyprošťovali jsme mrtvé a spalovali je na místě, abychom město uchránili před nákazou.

Jednoho pozdního odpoledne jsem procházel čtvrtí staré Šanghaje. Právě jsem přešel šikmý most, vedoucí přes průplav. Po mé pravici v pouličních stáncích vysedávalo za pultíkem několik čínských astrologů a věštců, kteří četli předpovědi dychtivým zákazníkům, toužícím vědět, zdali přežijí válku a jestli se situace zlepší. Hleděl jsem na ně mírně pobaven představou, že oni skutečně věří tomu, co jim tyto vyřídouši vykládají. Věštcí zběhle zkoumali rysy zákazníkova jména napsaného na tabuli a hlásili jim výsledek války a ženám, že jejich muži vyvážnou. O kousek dál jiní astrologové, zřejmě ve snaze odpočinout si od tíhy profese, dělali veřejné písaře. Psali za lidi dopisy, které chtěli poslat do jiných částí Číny, aby sdělili zprávy většinou rodinné povahy. Vydělávali si na nejisté živobytí psaním dopisů za ty, kteří to neuměli, a dělali to venku na ulici. Kdokoliv,

koho to zajímalo, se mohl zastavit a dozvědět se o soukromých záležitostech dané rodiny. V Číně soukromí neexistuje. Pouliční písaři měli ve zvyku velice nahlas vyřvávat, co zapisovali, aby potenciální zákazníci pochopili, jak dovedně umí dopisy stylizovat.

Pokračoval jsem v cestě do nemocnice, kde jsem měl provést několik operací. Minul jsem stánky prodavačů kadidla i těch s krámky knižního antikvariátu, kteří, jak se zdálo, se vždycky shromažďovali někde u vody a ve většině měst rozkládali své zboží u břehů řek. A opět další pouliční prodavači kadidla a kultovních předmětů jako sošky bohů Che Taj a Kuan-jin, z nichž první je bohem dobrého žití a druhá je bohyně slitování. Došel jsem do nemocnice a vykonal přidělené úkoly. Později jsem se vracel stejnou silnicí. Japonci mezitím zase udělali nálet a spadly bomby. Stánky prodavačů knih byly ty tam. Nebyli tam už ani prodavači svatých předmětů, ani ti, kteří prodávali kadilo, protože se i se svým zbožím obrátili v prach. Zuřily požáry a sesouvaly se budovy. A znovu se vršil popel k popelu a k prachu prach.

Ale Po Ku a já jsme měli i jiné věci na práci než jenom prodlévat v Šanghaji. Sondovali jsme možnost jak zahájit leteckou ambulanci službu pod přímým velením generála Čankajška. Na jeden z těchto letů si vzpomínám zvlášť dobře. Byl mrazivý den a nad hlavou se nám honili beránci mráčeků. Odkudsi zpoza obzoru k nám doléhaly monotónní výbuchy japonských bomb. Chvillemi bylo slyšet vzdálené zvuky leteckých motorů, jako když za horkého letního dne bzučí včely. Hrbolatá neudržovaná cesta, vedle které jsme přistáli, nesla ten den i řadu předešlých dní váhu mnoha a mnoha nohou. Vlekli se tudy rolníci ve snaze utéct před nesmyslnou krutostí Japonců ziznicích po moci. Staříčcí rolníci skoro na sklonku života se plahočili s vozíky o jednom kole a na nich měli složen celý svůj světský majetek. Sehnuti málem až k zemi, nesli na zádech téměř všechno, co měli. Opačným směrem se ubíralo špatně ozbrojené vojsko se skrovnou výstrojí naloženou na vozech tažených voly. Byli to muži jdoucí slepě na smrt ve snaze zastavit nemilosrdný postup nepřítele a ochránit svou zem a svoje domovy. Postupovali slepě kupředu, aniž by vůbec věděli, z jakého důvodu mají jít a co vůbec válku vyvolalo.

Čekali jsme schouleni za křídlem starého třímotorového letadla, které si už odsloužilo své, ještě dřív než se dostalo do našich netrpělivých a nenáročných rukou. Z křidel potažených plachtovinou se odlupoval lak. Široký podvozek byl opraven a vyztužen bambusovými příčkami a ocasní zarážka byla podložena rozbitým koncem péra z automobilu. Starý Abie, jak jsme letadlu říkali, nás ještě nikdy nenechal na holičkách. Občas mu sice vypovídaly motory, ale vždycky jen jeden. Byl to vysokokřídly



jednoplošník poměrně známé americké značky. Měl dřevěný trup potažený látkou a v době, kdy vznikl, byla aerodynamika neznámým pojmem. Skromná rychlost 200 km v hodině dělala dojem, že se letí rychlostí alespoň dvojnásobnou. Látku drncela, konstrukce praštěla a protestovala a celkovou vřavu ještě posiloval naplno otevřený výfuk.

Kdysi dávno dostalo letadlo bílý nátěr s velikánskými červenými kříži na bocích a křídlech. Teď bylo smutně oprýskané a ošuntělé. Motorový olej na něm vytvořil silný slonovinově žlutavý povlak, takže vypadalo jako stará čínská řezba. Přetlak benzínu a zpětné vanutí plamene přizdobily letadlo dalšími odstíny a všelijaké záplaty bizarní vzezření letadla ještě víc zdůrazňovaly.

Teď se hluk detonací utišil. Skončil se další japonský nálet a naše práce právě začínala. Ještě jednou jsme zkontrolovali své skromné vybavení: pilky - dvě, z toho jedna větší a jedna malá a špičatá, chirurgické nože různé čtyři. Jeden z nich byl původně nůž řeznický a jeden byl retušovací nůž fotografický. Zbývající dva byly skutečné skalpely.

Porodní kleště - pár kusů. Dvě injekční stříkačky s žalostně tupými jehlami. Jedna aspirační stříkačka s gumovou trubičkou a středně velký trokar. Řemeny, ano, ty musíme mít v každém případě. Jelikož jsme neměli žádná anestetika, museli jsme pacienty často svazovat řemeny.

Dneska byl na řadě Po Ku, aby pilotoval, a já jsem měl sedět vzadu a dávat pozor na japonské stíhačky. Přepych komunikačního zařízení nebyl pro nás. Měli jsme jen kus provazu, jehož jeden konec měl k sobě přivázaný pilot a za druhý konec škubal podle jednoduchého kódu pozorovatel.

Opatrně jsem roztočil vrtule, protože Abiemu z výfuku nebezpečně šlehal plamen. Jeden po druhém se motory rozkašlaly, vyplivly obláček černého olejového kouře a hlučně se probraly k životu. Brzy se zahřály a ustálily v pravidelném rytmickém chodu. Vlezl jsem dovnitř a odebral se na zad, kde jsme do látky vyřízli pozorovací okénko. Dvojí cuknutí provazem a Po Ku byl informován, že sedím bezpečně na svém místě, v podřepu na podlaze, vklíněný mezi trámy Řev motoru sílil, až se celé letadlo začalo třást a ujíždět dolů polem. Ozvalo se rachocení a skřípění přistávacího podvozku a sténání dřevěné konstrukce. Ocas nadsakoval a zase se skláněl k zemi, jak jsme naráželi do terénních výčnělků. Nadhazovalo mě to od podlahy až ke stropu. Zaklesl jsem se ještě pevněji, protože jsem se cítil jako hrášek v lusku. Ještě jedno žuchnutí a klapnutí a letadlo se vzneslo do vzduchu, a když se otáčky motoru snížily, zmírnil se i hluk. Jak jsme při vzletu udeřili o vzduch, smýklo to letadlem ke straně, to pokleslo, takže jsme jenom o vlásek minuli stromy Málem jsem vrazil tvář do

pozorovacího okénka. Pár prudkých záškubů provazem od Po Kua znamenalo: „Tak co, i tentokrát se nám to povedlo. Jsi tam ještě?“ V odpověď jsem zatahal co nejuvlnivěji, abych dal najevo, co si myslím o jeho vzletu.

Po Ku viděl, kam letíme. Já jsem zas viděl, nad čím jsme právě přeletěli. Tentokrát jsme letěli do jedné vesnice v okrese Wuhu, kde bylo po náletech spousta ztrát a mnoho raněných bez jakékoli pomoci na místě. V řízení letadla i v pozorován) jsme se pokaždé střídali. Abie měl řadu slepých míst a japonské stíhačky byly velice rychlé. Často nás zachránila právě ta jejich rychlost. Když jsme nebyli přespříliš naloženi, dokázali jsme zpomalit až na pouhých 80 km a průměrný japonský pilot nebyl ve střelbě zručný. Říkávali jsme, že jsme víc v bezpečí, když jsme přímo před nimi, protože do toho, co měli před nosem, se v životě netrefili!

Pozorně jsem se rozhlížel a byl stále ve střehu před nenáviděnými „krvavými skvrnami“, jak se japonským letounům příhodně přezdívalo. Prd ocasem našeho letadla minula Žlutá řeka. Provaz se třikrát zaškubal. „Přistáváme,“ hlásil tím Po Ku. Ocas se zvedl, řev motorů ustal a byl vystřídán příjemným šelestem vrtulí otáčejících se naprázdno. Klouzavě jsme se snaželi s motory na volnoběh. Jak jsme se lehce pootočili, abychom srovnali směr, kormidlo zaskřípalo. Látkový potah sebou pleskal a chvěl se, jak ho vítr celý rozvibroval. Náhlé krátké zaburácení motorů a po něm skřípot, klapot a rachocení, jak jsme dosedli a drkotali po výčnělcích. Pak nastal pro pozorovatele nacpaného v zádi ten nejodpornější okamžik. Byla to chvíle,

kdy se ocas skloní a kovová zarážka začne rozorávat vyprahlou půdu, čímž I způsobí, že se zdvihnou oblaka dusivého prachu, plného částic lidských výkalů, jimiž mají Číňané ve zvyku hnojit pole.

Vyprostil jsem svou rozměrnou postavu ze sevření ocasní plošiny, a když jsem se vzpřimil, zasténal jsem bolestí, jak krevní oběh začínal znovu proudit. Trupem nakloněným vzhůru jsem se hrabal ke dveřím. Po Ku už je mezitím otevřel a oba jsme seskočili na zem. Doběhly k nám o závod letící postavy. „Pojďte rychle, máme tu spoustu raněných. Generála Tiena proklála skrz naskrz želená tyč a trčí z něj zezadu i zpředu.“

V ubohé chatrči používané jako nouzová nemocnice seděl generál úplně zpřímá a pokožku, za normálních okolností žlutou, měl teď bolestí a vyčerpáním šedozelenou. Přímo nad levým tříselným kanálem z něj vyčnívala lesklá ocelová tyč. Vypadala jako páka, která se používá ke zdvihání aut. Ať už to ve skutečnosti bylo cokoliv, prorazil tím jeho tělo náraz vzduchu, když blízko něj vybuchla bomba. V každém případě jsem ji z něj musel vytáhnout co nejdřív. Konec, který mu vyčníval ze zad, hned

nad levým kyčelním kloubem byl hladký a tupý, a tak jsem si říkal, že zřejmě o vlásek minul anebo odsunul ke straně sestupné tlusté střevo.

Po pečlivém vyšetření pacienta jsem odvedl Po Kua ven, aby to neslyšeli ti, kteří byli uvnitř, a poslal ho k letadlu s poněkud neobvyklým úkolem. Zatímco byl pryč, opatrně jsem očistil generálovy rány i kovovou tyč. Generál byl drobný a starý, ale v dobrém zdravotním stavu. Sdělil jsem mu, že nemáme žádná anestetika, ale že budu co nejšetrnější. „Způsobím vám však bolest, ať jsem sebešetrnější," řekl jsem, „ale vynasnažím se, jak nejlíp dovedu." Nevyvedlo ho to z míry. „Jen pokračujte," odpověděl. „Když se nic neudělá, tak stejně umřu, tudíž nemám co ztratit, nýbrž jen získat."

Z víka jedné bedny od zásob jsem vylomil kus dřeva o velikostí asi tak pětáčtyřiceti čtverečních centimetrů a udělal v jeho středu takový otvor, na kovovou tyč těsně přiléhá. Mezitím už Po Ku přinesl soupravu náradí zvald tak, jak ji tam našel. Opatrně jsme nasunuli desku na tyč a Po Ku ji podržel přiloženou těsně k pacientovu tělu. Sevřel jsem tyč naším širokým klíčem na utahování trubek a pomalounku jsem táhl. Nestalo se nic až na to, že náš nešťastný pacient zesinal:

„Ne," říkal jsem si, „takhle tady toho ubožáka netne nechat, takže buď ho zabijeme, nebo zachráníme." Vzepřel jsem se kolenem proti Po Kuovi, který držel dřevo, aby se nehýbalo, znovu jsem uchopil ryč, začal jsem silně táhnout a zároveň jí mírně otáčel. S odporným mlasknutím se dostala ven a já, který jsem při tom ztratil rovnováhu, jsem pozadu upadl na hlavu. Rychle jsem znovu vstal a přiskočil ke generálovi, abychom mu zastavili krvácení. Posvítíl jsem si do nitra rány baterkou a dospěl k závěru, že generál žádné vážné poškození neutrpěl, a tak jsme mu rány očistili, kam jsme jen dosáhli, a zašili. Generál, který mezitím dostal lék na povzbuzení, měl už mnohem lepší barvu, a jak sám řekl, cítil se mnohem lépe. Teď si už také mohl lehnout na bok, zatímco předtím byl nucen strnule sedět a celou váhu té těžké kovové ryče nést. Nechal jsem Po Kua, aby obvazování dokončil, a začal se věnovat dalšímu případu, což byla žena, které bomba utrhla pravou nohu až nad kolenem. Uvázali jí škrtidlo příliš těsně a na příliš dlouho. Dalo se udělat už jenom jediné - amputovat jí pahýl.

Řekli jsme mužům, ať vysadí dveře, a k ním jsme ženu přivázali. Rychle jsem ořezal okolní maso do tvaru V, směřujícího špičkou k tělu. Jemnou pilkou jsem se dostal ke kosti a odřízl ji co nejvýš. Pak jsem k sobě oba výčnělky kůže opatrně přiložil a sešit je k sobě tak, aby spolu s koncem kosti tvořily jakýsi polštářek. Trvalo to něco přes půl hodinu naprosté agónie a ta žena celou tu dobu vydržela v klidu, nevydala ze sebe hlásku, ani jednou nezanaříkala a nebránila se. Věděla, že je v přátelských rukou a

že to, co děláme, je pro její dobro.

Byly tu i další případy. Lehčí, ale i těžká zranění, a než jsme je stihli všechny ošetřit, začínalo se stmívat. Dnes byl na řadě Po Ku, aby pilotoval, ale jen za soumraku vůbec neviděl, musel jsem ho zastoupit já.

Přispěchali jsme k letadlu a s láskyplnou péčí zabalili nástroje. I tentokrát nám dobře posloužily. Pak Po Ku roztočil vrtule a nastartoval motory. Z otevřeného výfuku se vychrlily modročervené plameny a tomu, kdo nikdy předtím letadlo neviděl, jsme museli připadat jako drak polykající oheň. Vylezl jsem na palubu a sklesl do pilotního sedadla tak unavený, že jsem sotva udržel oči otevřené. Po Ku se přimotal dovnitř za mnou zavřel dveře a usnul na podlaze. Dal jsem znamení mužům venku, aby, odvalili balvany, kterými byla kola zaklíněna.

Dělala se čím dál tím větší tma a bylo velice obtížné rozeznat ještě vůbec stromy. Vtiskl jsem si do paměti polohu terénu, a tak jsem teď spustil motor na pravé straně, abychom se otočili. Vládlo bezvětří. Pak tváří v tvář směru, o němž jsem doufal, že je to ten správný, jsem spustil naplno, jak nejlíp to vůbec šlo, všechna tři ovládání plynu. Motory se rozeřvaly, a jak jsme se dali do pohybu a kymácivě nabírali rychlost, letadlo se začalo třást a klapat. Na palubní přístroje nebylo vůbec vidět. Neměli jsme žádná světla a věděl jsem, že konec pole skrytý v tmách se děsivě blíží. Přitáhl jsem páku ručního řízení. Letadlo se zvedlo, zakolísalo a pokleslo, načež se znovu vzneslo. Byli jsme ve vzduchu. Naklonil jsem se do zatáčky, čímž jsme opsali pomalý kruh a přitom jsme stále stoupali. Srovnal jsem se s rovinou horizontu těsně pod ledovými nočními mraky a začal se rozhlížet po našem zřetelném orientačním bodu - po Žluté řece. Ukázala se v dálce nalevo matným leskem, kontrastujícím s tmou. Také jsem pátral po nebi po případných dalších letadlech, protože jsem byl bez obrany. Po Ku spal na podlaze za mnou a neměl jsem nikoho, kdo by zezadu hlídal.

Když jsem stanovil kurs, opřel jsem se o sedadlo a uvažoval o tom, jak strašně vysilující mohou být záchranné cesty, když je člověk nucen improvizovat a záplatovat ubohá zakrvavená těla čímkoli, co mu přijde pod ruku. Myslel jsem na neuvěřitelná vyprávění, která jsem slyšel o nemocnicích v Americe a v Anglii a na ohromné zásoby materiálu a nástrojů, které údajně mají. A zatím my tady v Číně jsme si museli nějak vypomocet, museli jsme si umět poradit a vystačit s vlastními zdroji.

Přistát v téměř úplné tmě bylo těžké. Dala se rozeznat jen slabá zář olejových lamp z domů rolníků a poměrně tmavší čerň stromů. Ale staříčké letadlo muselo nějak přistát, a tak jsem se za rachotu podvozku a skřípění ocasní zarážky snesl. Po Kua to vůbec nevyrušilo. Spal jako dudek. Vypnul jsem motory, vylezl ven, umístil klíny před i za kola, načež jsem se vrátil

do letadla, zavřel dveře a usnul na podlaze.

Časně ráno nás probudil hluk zvenčí, a tak jsme otevřeli dveře. Byl to důstojnický sluha, který nám sděloval, že místo abychom měli den volna, jak jsme si mysleli, máme přepravit jednoho generála do jiného okresu, kde se měl sejít na poradu s generálem Čankajškem v souvislosti s boji v oblasti Nankingu, tento generál byl ničemný chlapík. Utržil zranění a byl teď teoreticky v rekonvalescenci. Mysleli jsme si o něm ale, že je to simulant. Byl to velice nadutý člověk a celý vojenský štáb ho ze srdce nenáviděl. Museli jsme se dát trochu do pořádku, a tak jsme zamířili k našim vojenským barákům, abychom se trochu umyli a vyměnili si uniformu, protože generál byl na přesnost v oblékání puntičkář. Mezitím co jsme byli v barácích, spustil se pořádný déšť, a jak se zatahovalo stále víc, i naše sklíčenost rostla. Déšť! Nenáviděli jsme ho stejně jako každý Číňan. Čínští vojáci, všichni stateční a otužilí muži, patřící možná k těm nejstatečnějším na světě, nenáviděli déšť. V Číně lilo jak z konve, přšelo v jednom kuse.

Déšť bušil do všeho, všechno prosákl a promočil kohokoliv, kdo se při něm náhodou ocitl venku. Když jsme se s deštníky vraceli k letadlu, uviděli jsme vojenský oddíl čínské armády. Pochodoval po silnici podél letiště a ta silnice byla deštěm rozbahněná a rozčvachtaná. Muži vypadali vinou deště dočista otrávení. Měli už beztak poměrně těžký a strastiplný život a déšť to všechno ještě o hodně zhoršoval. Pochodovali dál se sklíčeným vzezřením, s puškami chráněnými v plachtovinových obalech přehozených přes rameno. Na zádech měli vaky zajištěné zkříženým provazem. Tam měli uloženy všechny své věci, veškerou svoji bojovou výstroj, potraviny, prostě všecko. Na hlavě měli slamáky a v pravé ruce nad hlavou drželi bambusové deštníky ze žlutého naolejovaného papíru. Dneska by vám to připadlo legrační, ale tenkrát bylo běžné vidět nebo šest set vojáků pochodovat po silnici pod pěti nebo šesti sty deštníky. I my jsme si je vzali, abychom se dostali k letadlu.

Když jsme došli k boku letadla, užasle jsme vyvalili oči. Stála tam skupinka lidí, kteří drželi nad hlavou roztaženou plachtu, aby generála uchránili před deštěm. Velice autoritářsky nám pokynul a zeptal se: „Kdo z vás má delší zkušenost s létáním?“ Po Ku unaveně vzdechl: „Já, generále,“ řekl. „Létám už deset let, ale tady můj kolega je mnohem lepší pilot a je zkušenější.“

„Tady rozhoduji já o tom, kdo je nejlepší,“ prohlásil generál. „Poletí ty a on bude dávat dobrý pozor na naši bezpečnost.“ A tak se Po Ku odebral na pilotní místo a já na ocas letadla. Vyzkoušeli jsme motory. Díval jsem se malým okénkem a viděl, jak generál se svými pobočníky nastupuje na palubu. U dveří panoval veliký zmatek, spousta ceremonií, mávání na

pozdrav a úklon, až nakonec důstojnický sluha zabouchl dveře a dva mechanici odložili stranou klíny zpod kol. Dal jsem Po Kuovi znamení a motory se rozběhly. On mi dal zase signál našim provazem a vyrazili jsme.

Z tohoto letu jsem neměl ani trochu potěšení. Měli jsme přeletět nad japonskými liniemi a Japonci přelety nad svými pozicemi sledovali velice ostražitě. A co bylo ještě horší, doprovázely nás tři stíhačky, pouhé tři, které nás údajně měly chránit. Bylo nám jasné, že vzbudí v Japoncích velikou zvědavost a že se japonské stíhačky vnesou, aby se podívaly, co se to děje, že staré třímotorové letadlo jako naše má doprovod bojových letounů. Jelikož ale generál suverénně prohlásil, že tady má nejvyšší šarži, a tudíž dává rozkazy on, s hlukem jsme se rozjeli až na konec pole.

V rozvířeném písku se letadlo za klapání podvozku otočilo, všechny tři motory se rozběhly na plné obrátky až na maximum a vrhli jsme se na rozjezdovou dráhu pole. Odlepení se od země provázelo řinčení a řev starého stroje. Chvilí jsme létali dokola, abychom nabrali výšku. Neměli jsme nic takového ve zvyku, ale tentokrát jsme obdrželi tento rozkaz. Postupně jsme se dostali do výšky 1500 a později 3 000 metrů, což byl prakticky náš strop. Oblétávali jsme dál dokola, dokud nevzlétly všechny tři stíhačky a neutvořily formaci nad námi a za námi. Připadal jsem si úplně nahý, uvízlý tam s těmi třemi letadly zevlujícími po obloze. Chvilími jsem viděl, jak některé vstoupilo do zorného pole mého okénka a pak mi zase postupně zmizelo z očí. Ten pohled ve mně nevyvolával žádný pocit bezpečí, naopak, bál jsem se, že tam co nevidět spatřím i letadla Japonců.

Jednotvárný hukot letadla se zdál nekonečný. Zdálo se, jako kdybychom viseli mezi nebem a zemí. Letadlo nás trochu natřásalo a houpalo a v tomto mírném monotónním kolébání se moje myšlenky začaly toulat. Myslel jsem na válku, která se vedla na zemi pod námi. Myslel jsem na zvěrstva a hrůzy, z nichž tolika jsem byl svědkem. Vzpomínal jsem na svůj milovaný Tibet a snil o tom, jak by to bylo příjemné, kdybych i se svým starým Abiem mohl odletět a přistát ve Lhase na úpatí Potaly

Náhle se rozlehly ohlušující výbuchy a vypadalo to, jako kdyby se nebe zaplnilo kroužícími letadly, která měla na křídlech nenáviděnou „krvavou skvrnu“. Viděl jsem je vstupovat do svého zorného pole a pak z něj zase jak šipky vystřelovat. Viděl jsem letící střely a černý kouř dělostřelecké palby. Nebylo třeba posílat Po Kuovi jakékoli signály... Bylo zjevné, že jsme těžce ostřelováni. Vtom se starý Abie zakymácel, začal střemhlavě padat a pak se znovu zvedl. Zdvihl špičku a vypadalo to, jako by se přitiskl k nebi. Po Ku se snaží vyváznout prudkým manévrováním, řekl jsem si a nechal jsem všeho, abych se udržel v pozici na ocase. V tom okamžiku kulky prohvízdly plachtovinou přímo přede mnou. Vedle mě zadrnčela přetrhl se

drát a jeho konec mi sedřel kůži z tváře a jenom o vlasek minul mé levé oko. Snažil jsem se co nejvíc zmenšit a ještě víc se vklínit dozadu do ocasu. Zuřila divoká bitva, kterou jsem teď měl celou před sebou, protože kulky prostřelily v řadě vedle sebe kus plachty a okénko bylo to tam a s ním zmizel i velký kus látky. Připadal jsem si, jako když sedím v oblacích na dřevěném rámu. Bitva začala slábnout a odeznívat, ale najednou se ozvala strašlivá rána. Otráslo to celým letadlem a předek se naklonil dolů. Bez dechu jsem vyhlédl otvorem. Zdálo se, že japonská letadla zaplnila celou oblohu. Zahlédl jsem, jak se japonské a čínské letadlo spolu srazily. Ozvala se rána, po ní vyšlehl oranžovočervený plamen a po něm se objevil černý kouř. Obě letadla začala společně krouživě padat, sevřena ve smrtonosném objeti. Piloty to vymrštilo ven a vířivým pohybem s roztaženými rukama a nohama také padali a v letu se otáčeli jako kola. To mi připomnělo dny, kdy jsem začínal v Tibetu létat na dracích a jeden láma tam z draka vypadl a taky padal takovým krouživým pohybem, než se roztrhl o skály v hlubině dole.

Celé letadlo se znovu divoce zatřásl a začalo kolísavě padat, jako když se snáší list. Věřil jsem, že to je konec. Špička namířila k zemi a ocas se zdvihl tak prudce, že jsem sklouzl trupem letadla rovnou až do kabiny a ocitl se uprostřed scény nepopsatelné hrůzy. Generál ležel mrtvý. Rozhozená po kabině se válela těla jeho společníků. Dělostřelecké granáty proletěly skrz ně a roztrhaly je na kusy. Všichni jeho pobočníci a průvodci byli mrtví anebo umírali. Z kabiny byla hotová jatka. Vrazil jsem do dveří pilotní kabiny a uskočil zpátky. Udělalo se mi špatně. Uvnitř leželo Po Kuovo tělo bez hlavy a padlé na řízení. Jeho hlava, lépe řečeno to, co z ní zbývalo, se rozstříklo po řídicí desce. Čelní sklo bylo plné krvavé kaše, tedy krve a mozku.. Bylo jí natolik pocákané, že vůbec nebylo vidět ven. Spěšně jsem chytil Po Kua za ramena a odhodil ho ze sedadla stranou. Bleskurychle jsem si sedl a chopil se řízení, které poskakovalo a divoce se třásl. Bylo celé lepkavé od krve a jenom s největšími potížemi se mi podařilo je udržet v rukou. Přitáhl jsem k sobě páku ručního řízení ve snaze zvednout předek, ale nebylo nic vidět. Přidržel jsem tedy páku ručního řízení zkříženýma nohama a třesouc se hrůzou jsem začal holýma rukama z čelního skla stírat kusy mozku a krev, abych si otevřel alespoň malý průhled k vidění.

Země se o překot blížila. Viděl jsem ji skrz rudý závoj Po Kuovy krve. Předměty na zemi se zvětšovaly a zvětšovaly. Letadlo se třásl, motory řvaly a na ovládání vůbec nereagovaly. Motor u levého křídla se najednou celý utřhl. Hned nato vybuchl motor na pravé straně. Oproštěn od jejich váhy se předek letadla poněkud zdvihl. Tlačil jsem páku dolů ze všech sil.

Špička se ještě trochu zvedla, ale už bylo pozdě. Příliš pozdě. Letadlo bylo příliš poškozeno, než aby mohlo na řízení pořádně reagovat. Podařilo se mi ho jakžtakž zpomalit, ale ne natolik, abych mohl uspokojivě přistát. Zdálo se, že země se zdvihla. Kola se dotkla země a špička se ještě víc sklonila dolů. Ozvalo se příšerné zaskřípění a praštění lámajícího se dřeva. Bylo mi, jako by se celý svět kolem mě roztříštil a spolu s pilotním sedadlem jsem proletěl spodkem letadla do jakési páchnoucí hmoty. Ucítil jsem strašlivou bolest v nohou a na nějakou dobu jsem ztratil vědomí.

Nemohlo to trvat dlouho, než jsem zas přišel k sobě, protože jsem se probral do dunění palby. Podíval jsem se vzhůru. Japonská letadla se snažela dolů. V hlavních děl se objevily rudé záblesky. Stříleli po vraku Abieho, aby se ujistili, že v něm někdo nezůstal. Od jediného motoru, který zůstal od prostředního, se rozběhl zášleh plamínku. Běžel dokola, směrem ke kabině, jejíž obložení prosákló benzínem. Všechno pak ve vteřině vzplálo bílým plamenem, který byl záhy přikryt černým kouřem. Na zem vytékal benzín a vypadal jako tekutý oheň, protože hořel. Pak už se ozvalo jenom zadunění, trosky se zhroutily na zem a bylo po Abiem. Konečně spokojená japonská letadla odletěla.

Teď jsem měl čas rozhlédnout se kolem a zjistit, kde jsem. Ke svému zděšení jsem si uvědomil, že ležím v hlubokém kanalizačním příkopu, prostě ve stoce. V Číně je takových otevřených stok plno a já jsem byl v jedné z nich. Zápach byl úděsný. Utěšil jsem se myšlenkou, že místo, kde jsem se ocitl, mě alespoň zachránilo od japonských kulek či požáru. Rychle jsem se vyprostil z trosek pilotního sedadla. Shledal jsem, že mám oba kotníky zlomené, ale se značným vypětím sil jsem se přece jen začal plazit pryč po ruku a po kolenou. Škrábal jsem se drolovitou hlinou navrch kanálu, abych se dostal pryč z lepkavého svinstva splašků.

Nahoře na náspu, zrovna naproti plamenům, které stále ještě dohořivaly na zemi prosáklé benzínem, jsem znovu omdlel bolestí a vyčerpáním, ale brzy mě přivedly k vědomí rázné kopance do žeber. Japonské vojáky přilákal k místu oheň a našli mě tu.

„Tady je jeden naživu,“ řekl nějaký hlas. Otevřel jsem oči a uviděl japonského vojáka ozbrojeného ručnicí s nasazeným bajonetem, který pozvedl s úmyslem vrazit mi ho do srdce. „Musel jsem ho přivést k vědomí, aby věděl, že pojde,“ řekl svému druhovi a rozpráhl se k ráně. V tom okamžiku přiběhl důstojník. „Stůj!“ zařval. „Vezměte ho do tábora. Necháme si od něj povědět, kdo letěl v tomhle letadle a proč měli takový dohled. Do tábora s ním. Podrobíme ho výslechu.“ A tak si voják přehodil ručnici přes rameno, popadl mě za límec a začal mě vléct pryč.

„Ten ale váží. Pomoz mi,“ řekl. Jeden z jeho společníků přistoupil a



chytil mě za paži. Vlekli mě spolu a tak mnou po kamenité zemi smýkali, že mi až sedřeli kůži z nohou. Konečně se vrátil důstojník, který, jak se zdálo, konal běžnou obchůzku. Ve výbuchu hněvu zařval: „Neste ho!“ Pohlédl na mé krvácející tělo, na stopu krve, kterou jsem za sebou nechával, a oba vojáky zfackoval otevřenou dlaní přímo do tváře. „Jestli ještě ztratí krev, nebude už koho vyslýchat a já vás za to poženu k zodpovědnosti,“ řekl.

Tak mě nechali chvíli ležet na zemi a jeden z vojáků odešel hledat něco, na čem by mě přepravili, protože jsem byl velký a docela zavalitý, zatímco oni byli drobní a slabí.

Nakonec mě jako pytel odpadků hodili na jednokolák a dopravili do budovy, kterou Japonci používali jako vězení. Tam mě jednoduše převrátili na zem a znovu mě táhli za límec, tentokrát do cely, kde mě ponechali vlastnímu osudu. Práskli dveřmi, zamkli je a před ně postavili vojáky na stráž. Po chvíli se mi podařilo zafixovat si kotníky kousky dřeva, které jsem v cele náhodou našel. Vypadala, jako by jí byli používali za jakési skladiště. Abych si však kousky dřeva mohl přivázat, musel jsem si z šatů odtrhat pruhy látky.

Celé dny jsem ležel ve vězení, opuštěný na samotce a mými jedinými společníky byly myši a pavouci. Najíst jsem dostával jednou denně a sice litr vody a zbytky ze stolů japonských hlídek. Zbytky, které možná žvýkali, a když jim nechutnaly, tak je vyplivly. Bylo to ale jediné jídlo, které jsem měl. Muselo to být déle než týden, co mě tam drželi, protože zlámané kosti se mi začaly lepšit. Pak jednou po půlnoci se dveře prudce rozletěly a hlučně vešli japonští vojáci. Vytáhli mě na nohy. Museli mě podpírat, protože jsem stále ještě neměl kotníky dost silné, aby mě unesly. Pak ke mně přistoupil důstojník a dal mi facku do tváře. „Jak se jmenuješ?“ zeptal se. „Jsem důstojník čínské armády a válečný zajatec. To je všechno, co mám ke sdělení,“ odpověděl jsem. „MUŽI nedopustí, aby upadli do zajetí. Zajatci jsou chátra a nemají žádná práva. Ty mi odpovíš,“ řekl důstojník. Ale neodpověděl jsem a tak mě mlátili do hlavy plochou stranou šavli, tloukli mě pěstmi, kopali do mě a plivali po mně. A jelikož jsem stále neodpovídal, pálili mě do tváře a po těle hořícími cigaretami a mezi prsty mi vsouvali hořící zápalky. Můj výcvik nebyl zbytečný. Nic jsem neřekl, nepodařilo se jim mě přimět, abych promluvil. Prostě jsem mlčel a odvrátil mysl jinam, neboť jsem věděl, že to je nejlepší, co mohu udělat. Nakonec mi jeden voják dal ránu pažbou ručnice přes celá záda, až mi vyrazil dech a téměř mě silou toho úderu omráčil. Přistoupil ke mně důstojník, plivl mi do tváře, dal mi pořádný kopanec a pravil: „My zase přijdeme a potom promluvíš.“

Zhroutí! jsem se na zem a zůstal ležet, protože tam stejně nebylo lepší místo, kde bych se mohl vzpamatovat. Snažil jsem se nějakým způsobem nabrat zas trochu sil. Tu noc mě už znovu neobtěžovali, neviděl jsem nikoho ani den nato, ba ani další den a den po něm. Tři dny a čtyři noci mě nechali bez jídla a pití a vůbec nikdo se neukázal. Drželi mě v nejistotě, co se bude dít dál.

Čtvrtého dne zas přišel důstojník, ale jiný než předtím, a prohlásil, že mi poskytnou ošetření, že se mnou budou dobře zacházet, ale že jim na oplátku musím říct všechno, co vím o Číňanech, o čínské armádě a o Čankajškovi. Řekli, že vypátrali, kdo jsem, že patřím k vysoké tibetské šlechtě a že mají o přátelské vztahy s Tibetem zájem. V duchu jsem si říkal: To tedy dávají najevo pěkné přátelství, jen co je pravda. Důstojník se pouze uklonil, otočil se a odešel.

Týden se mnou zacházeli poměrně dobře, dostával jsem jíst a pít dvakrát denně, ale to bylo všechno. Té vody ani nebylo dost a jídla taky ne, ale aspoň mě nechali na pokoji. Pak ale přišli ve třech a oznámili mi, že budu podroben výslechu a že na jejich otázky musím odpovědět. Přivedli s sebou japonského lékaře, který mě vyšetřil a prohlásil, že jsem na tom špatně, ale poměrně v dobrém stavu na to, abych mohl být vyslýchán. Podíval se mi také na kotníky a poznamenal, že to by byl zázrak, kdybych ještě kdy dokázal znovu chodit. Pak se mi obřadně uklonili a obřadně se uklonili i jeden druhému a v houfu se vyhnuli ven jako tlupa školáků. Znovu za nimi zařinčely dveře cely a já jsem věděl, že později ten den budu muset znovu čelit dalšímu výslechu. Zklidnil jsem se a rozhodl se, že ať dělají co dělají, Číňany nezradím.

## 8. KAPITOLA

### Když svět byl velmi mladý

Příští den za časných ranních hodin, ještě dlouho předtím, než se na nebi objevily první paprsky svítání, se dveře cely rozletěly tak prudce, že se s kovovým zařinčením až zpětně odrazily ode zdi. Dovnitř se vrhly stráže, vytáhly mě na nohy a tito tři nebo čtyři muži mnou začali hrubě cloumat. Potom mi nasadili pouta a vedli mě do místnosti, která se zdála být velice, velice daleko. Stráže mě neustále pobízely šťuchanci pažbami pušek, a to ne zrovna mírně, a přitom řvaly: „Koukej na všechny otázky okamžitě odpovědět, ty nepříteli míru. A ať odpovídáš pravdivě, nebo se ti stanou strašné věci. Ty jsi nepřítel míru a my z tebe dostaneme pravdu.”

Konečně jsme došli do místnosti, kde se měl konat výslech. Byla tu skupina důstojníků sedících v půlkruhu, kteří vypadali divoce, nebo se o to alespoň snažili. Ve skutečnosti mi připadali jako banda školních výrostků, kteří si vyrazili za nějakou sadistickou zábavou. Když mě vedli dovnitř, všichni se obradně uklonili. Potom důstojník služebně nejstarší, tedy plukovník, mě začal nabádat, abych mluvil pravdu. Ujistil mě, že japonský národ je přátelský a mírumilovný. Ale já, řekl, jsem nepřítel japonského národa, protože kladu odpor jejich poklidnému průniku do Číny. Čína, prohlásil, se má stát japonskou kolonií, protože nemá žádnou kulturu!

„My Japonci,” pokračoval, „jsme skuteční přátelé míru. Musíš nám teď všechno říct. Pověz nám o pohybech čínských vojsk, o jejich silách a o tvých rozhovorech s Čankajškem, ať můžeme vzpouru Číny rozdrtit beze ztrát našich vojáků.” „Jsem válečný zajatec,” odpověděl jsem, „a žádám, aby se se mnou jako s takovým zacházelo. Nemám co dalšího říct.” Řekl: „Musíme zajistit, aby všichni lidé žili v míru pod vládou císaře. Chystáme se rozšířit japonskou říši. A ty nám povíš pravdu.”

Jejich metody výslechu nebyly ani trochu laskavé. Chtěli informace a nezajímalo je, co způsobují, aby je získali. Odmítl jsem cokoli říct, a tak mě srazili k zemi pažbami pušek, kterými mě brutálně mlátili do hrudníku, do zad, do kolen. Pak mě stráže opět vytáhly na nohy, aby mě mohly znovu srazit k zemi. Po mnoha a mnoha hodinách, během kterých mě pálili špičkami hořících cigaret, se rozhodli, že je tu třeba silnějších způsobů. Svázali mi tedy ruce a nohy a odvěkli mě znovu do sklepní cely. Tady mě se spoutanýma rukama a nohama nechali několik dní. Japonský způsob svazování vězňů působil příšerné bolesti. Svázali mě za zápěstí s rukama na zádech směřujícíma k týlu. Pak mi nohy ohnuli v kolenou a kotníky přivázali k zápěstí, takže i chodidla byla obrácena k týlu. Potom mi protáhli

provaz od levého kotníku a zápěstí okolo krku a zpátky dolů ke kotníku a zápěstí pravému. Kdybych se v této pozici pokusil trochu si zmírnit nepohodlí a bolest, byl bych se napůl uškrtil. Být ponechán v této poloze napjatého luku bylo skutečně strašlivě bolestivé. Občas vstoupila stráž a kopla do mě jenom tak, aby se vidělo, co to udělá.

Drželi mě tak řadu dní a rozvazovali mě vždycky jen na půl hodiny denně. Mnoho dní mě tedy nechávali v tomto stavu a přitom se stále chodili vyptávat. Nevydal jsem ze sebe ani hlásku a neřekl nic jiného než: „Jsem důstojník čínské armády, a sice důstojník nebojujíce. Jsem lékař a válečný zajatec. Dál nemám co říct.“

Nakonec je kladení otázek unavilo, a tak přinesli hadici a vlili mi do nosních dírek silně pepřenou vodu. Bylo to, jako kdyby mi celý mozek vzplál ohněm, jako by ve mně ďáblové rozdmýchávali plameny. Ale nepromluvil jsem, a tak začali míchat ještě silnější roztok pepřné vody a ještě do něj přidali hořčici. Ta bolest byla nesnesitelná. Nakonec mi z úst začala téct čistá krev, protože pepř mi spálil nosní sliznici. Deset dní se mi to dařilo přežívat a mám za to, že nakonec pochopili, že tímhle způsobem mě k řeči nepřivedou, takže při pohledu na jasně červenou krev odešli.

O dva či tři dny později si pro mě přišli znovu a přenesli mě do místnosti, kde se vedly výslechy. Museli mě nést, protože tentokrát jsem se už neudržel na nohou, přestože jsem se snažil a přestože mě mlátili pažbami pušek a bodali bajonety. Měl jsem ruce i nohy svázané tak dlouhou dobu, že teď jsem prostě už nebyl schopen je znovu rozhýbat. Ve výslechové místnosti mě jednoduše shodili na podlahu a stráže, byly čtyři, které mě sem nesly, se postavily do pozoru před důstojníky rozsazenými do půlkruhu. Tentokrát před sebou měli množství podivného náčiní, o němž jsem díky svým studiím věděl, že to jsou mučící nástroje. „Tak a teď už nám povíš pravdu a přestaneš nás zdržovat,“ řekl plukovník. „Ale já jsem vám pravdu už řekl. Jsem důstojník čínských ozbrojených sil.“ To bylo všechno, co jsem odpověděl.

Japonec zrudl hněvem a na jeho povel jsem byl řemeny připoután k desce s rukama rozpraženýma, jako kdybych byl na kříži. Pod nehty mi vrazili dlouhé bambusové třísky a to až k prvním prstním kloubům a pak těmi třískami začali otáčet. Bylo to něco strašného, ale stejně jsem nepromluvil. A tak stráže třísky zas vytáhli a pak mi pomalu jeden po druhém olamovali nehty nazad.

Bolelo to skutečně pekelně. Bylo to ještě horší, než když mi lili slanou vodu na krvácející konečky prstů. Věděl jsem ale, že nesmím promluvit a zradit své druhy, a tak jsem si připomněl radu svého učitele lámy Mingjura Tundrupa. „Neupínej pozornost na místo bolesti, Lobsangu, protože když

to uděláš, soustředíš do toho bodu všechnu svou energii a bolest se tím stane nesnesitelnou. Místo toho mysl na něco jiného. Ovládni mysl a soustřeď ji někam jinam. Když to uděláš, budeš sice ještě bolest i její následky cítit, ale dokážeš ji vydržet. Budeš ji vnímat jako nějaké pozadí." A tak abych nepřišel o rozum a ubránil se vyžrazení informací a jmen, přenesl jsem myšlenky jinam. Vzpomínal jsem na minulost, na svůj tibetský domov a na svého učitele. Přemýšlel jsem o počátku věcí, jak o něm víme u nás v Tibetu.

Pod Potalou byly ukryty záhadné chodby, které v sobě mohou tajit klíč k dějinám světa. To mě zajímalo a uchvacovalo a mohlo by to zajímat i čtenáře. Připomenu ještě jednou, co jsem tam spatřil a naučil se, protože je to vědění, které, jak se zdá, lidé na Západě nemají.

Vzpomínal jsem, jak jsem byl tehdy velice mladý mnich a byla to pro mě doba učení. Jeho Výsost dalajláma používal v Potale mých jasnovidceckých služeb, a jelikož se mnou byl velice spokojen, za odměnu mi umožnil volný přístup do oněch míst. Můj učitel láma Mingjur Tundrup si mě jednoho dne dal zavolat. „Lobsangu, hodně jsem přemýšlel o tvém vývoji a došel jsem k závěru, že jsi už natolik velký a dospěl jsi do takového stadia zralosti, že se mnou můžeš jít na průzkum záznamů v tajných jeskyních. Pojd'!"

Vstal, bok po boku jsme vyšli z jeho pokoje a sestoupili chodbou po mnoha a mnoha schodech, okolo skupin mnichů, zabývajících se svou každodenní prací, která spočívala ve vnitřním obhospodařování Potaly. Konečně jsme temnotou hory dospěli k malé místnosti, která odbočovala na pravou stranu chodby. Měla okna, kudy sem dopadalo slabounké světlo. Venku se ve větru třepetaly obřadní modlitební vlajky.

„Vejdeme tudy, Lobsangu, a vezmeme si s sebou lampy, abychom mohli prozkoumat místa, kam jenom málokterý z lámů smí vkročit." V této malé komůrce jsme si z police vzali lampy a naplnili je. Pak jsme si z opatrnosti přibrali každý ještě jednu navíc. Hlavní lampy jsme rozsvítili a vydali se chodbou dolů, přičemž můj učitel šel vpředu a ukazoval mi cestu. Sestupovali jsme chodbou stále víc dolů. Teprve po dlouhé době jsme na konci narazili na místnost. Zdálo se mi, že už musíme být na konci cesty. Ukázalo se však, že to je jakési skladiště. Byly tam všelijaké podivné obrazy a sochy, posvátné předměty, cizí božstva a jiné dary z celého světa. Sem totiž dalajláma ukládal přebytek darů, které dostávala pro něž neměl okamžité upotřebení.

Rozhlížel jsem se okolo sebe napjatý zvědavostí. Z toho, co jsem viděl, nemělo žádný smysl sem jít. Myslel jsem, že jdeme na průzkum, a zatím jsme se ocitli ve skladišti. „Slovutný pane," řekl jsem, „určitě jsme si

během sestupu popletli cestu, vidíte?" Láma se na mě podíval a laskavě se usmál. „Lobsangu, Lobsangu, copak si myslíš, že bych zabloudil?" S úsměvem se obrátil a vykročil ke vzdálené zdi. Chvilíčku se okolo sebe rozhlížela pak začal něco dělat. Viděl jsem, že něco provádí s jakýmsi obrazcem na zdi, s výčnělkem ze štukové omítky, který, jak se zdálo, zhotovily nějaké už dávno mrtvé ruce. Nakonec se ozval rachot, jako když padá kamení, a já se polekaně otočil v domnění, že se třeba začíná hroutit strop nebo propadat podlaha. Můj učitel se dal do smíchu. „Ale ne, Lobsangu, jsme úplně, ale dočista v bezpečí. Tudy budeme pokračovat v naší další cestě a tudy také vkročíme do jiného světa. Je to svět, který spatřil jen málokdo. Pojď se mnou.

Bázkivě jsem se rozhlížel. Část zdi se odsunula ke straně a objevila se černá díra. Spatřil jsem prašnou cestičku, která šla z místnosti tímto otvorem a ztrácela se v podsvětních tmách. V úžasu jsem zůstal stát. „Ale pane!" zvolal jsem, „tady není vůbec žádná stopa po dveřích. Jak se to tak mohlo udělat?"

Můj učitel se nade mnou zasmál a řekl: „Tohle je vchod, který byl vytvořen před staletími. Jeho tajemství zůstalo dobře uchováno. Pokud člověk neví jak, tyto dveře se mu otevřít nepodaří. Ať hledá sebepečlivěji, nenajde žádnou stopu po spáře ani trhlinu. Ale pojil, Lobsangu, nediskutujeme přece o stavebních postupech. Takhle ztrácíme čas. Ostatně, tohle místo budeš vídat často."

Při těch slovech se otočila vkročil do otvoru, do tajemného tunelu jdoucího daleko vpřed. Se značným rozechvěním jsem šel za ním. Pustil mě napřed, načež se otočil a zase začal něčím manipulovat. Znovu se ozvalo to znepokojující dunění, skřípot a vrzání a celý blok skály, jakoby oživlé, se před mýma užaslýma očima posunul a otvor zakryl. Stáli jsme v naprosté tmě, prozáření jen mihotavými záblesky zlatavých plamenů máslových lamp, které jsme s sebou nesli. Můj učitel mě předešel a kráčel dál. Zvuk jeho kroků, i když přitlumený, se zvláštním způsobem odrážel od skalních stěn a ozvěnou se znovu vracel. Mlčky jsme postupovali dál. Zdálo se, že už jsme ušli víc než kilometr a půl, když tu náhle se láma přede mnou zastavil, a to tak nečekaně a bez upozornění, že jsem do něj s výkřikem údivu vrazil. „Tady si znovu naplníme lampy, Lobsangu, a dáme si do nich větší knoty. Teď totiž budeme potřebovat víc světla. Udělej to jako já a pak půjdeme dál."

Teď jsme měli ke svícení plamen o něco jasnější a šli jsme dál tak dlouhý, předlouhý kus, že už jsem začínal být unavený a neklidný. Pak jsem si všiml, že se chodba začíná do stran i ke stropům zvětšovat. Vypadalo to, jako když jdeme trychtýřem od úzkého konce k širšímu. Chodba

zabočila a vtom jsem vykřikl úžasem. Spatřil jsem před sebou rozlehlou jeskyni. Strop i stěny byly pokryty nespočtelným množstvím lesklých bodů, jakoby vytečkových špendlíkem, které zářily zlatým světlem, odrážejícím se od našich máslových lamp. Jeskyně vypadala obrovská. Naše chabé osvětlení její nezměrnost a temnotu jen zdůrazňovalo.

Můj učitel přistoupil ke šterbině po levé straně pěšiny a se zaskřípěním odtamtud vytáhl cosi podobného širokému kovovému válci. Válec měl asi tak poloviční výšku člověka a ve své nejširší části byl určitě široký jako člověk. Byl kulatý a nahoře měl jakési zařízení, které jsem neznal. Vypadalo to jako malá bílá síťka. Láma Mingjur Tundrup s tou věcí chvilkenku něco dělala potom se jí svrchu dotkl máslovou lampou. Okamžitě se objevil jasný, žlutavě bílý plamen, díky němuž jsem začal vidět zřetelně. Světlo vydávalo slabé syčení, jako by vycházelo pod tlakem. Nato můj učitel zhasl naše lampy. „Teď budeme mít, Lobsangu, světla spoustu a vezmeme si ho s sebou. Chci, aby ses naučil trochu dějin sahajících až do pradávných věků.“

Vykročil kupředu a táhl toto veliké jasné světlo, tuto planoucí nádobu na čemsi, co vypadalo jako malinké sáňky Jelo to lehce. Znovu jsme začali sestupovat po pěšině víc a víc dolů, až jsem začal mít pocit, že už jsme pronikli do samého srdce země. Konečně se zastavil. Předě mnou se tyčila černá stěna, na které byla veliká zlatá deska se stovkami a tisíci rytin. Pohlédl jsem na ně a pak jsem se otočil na druhou stranu. Spatřil jsem před sebou černý lesk vody, jako by předě mnou leželo veliké jezero.

„Lobsangu, dávej pozor, co říkám. Později se toho dozvíš ještě víc; teď ti chci povědět něco o vzniku Tibetu. V pozdějších letech se o všem budeš sám moci přesvědčit, až se zúčastníš expedice, kterou mám už teď na mysli,“ pravil. „Až odejdeš z naší země, setkáš se s lidmi, kteří nás neznají a budou tvrdit, že Tibeťané jsou negramotní divoši uctívající d'áby a oddávající se nepojmenovatelným obřadům. Ale naše kultura, Lobsangu, je mnohem starší než kterákoli západní a máme pečlivě ukryté památky, sahající do pradávných věků...“

Přistoupil k nápisům a upozorňoval na různá vyobrazení a symboly. Viděl jsem obrazy lidí a zvířat - a to takových zvířat, jaká dnes ani neznáme, načež ukázal na mapu oblohy, ze které jsem dokonce i já poznal, že se nevztahuje k současnosti, protože na ní byly jiné hvězdy a v jiných pozicích. Láma se odmlčel a obrátil se ke mně. „Já tomu, Lobsangu, rozumím. Do tohoto jazyka jsem byl zasvěcen. Teď ti to tady přečtu. Přečtu ti o dějinách těchto pradávných věků a v příštích dnech tě spolu s dalšími tento tajný jazyk naučíme, abys sem mohl chodit dělat si vlastní výpisky a poznámky a vyvozovat své vlastní závěry. To ovšem znamená učit se,

pořád se učit. Budeš sem docházet a tyto jeskyně zkoumat. Je jich totiž mnoho a rozprostírají se na ploše mnoha kilometrů."

Chvilí jsme postáli a hleděli na nápisy. Mnohé z toho, co mi tehdy pověděl, a ještě mnohem víc z toho, co jsem se naučil později, nelze prostě vyprávět v knize, jako je tato. Průměrný čtenář by tomu neuvěřil, a kdyby uvěřil a dozvěděl se určitá tajemství, zřejmě by udělal totéž, co v minulosti udělali jiní. Ti totiž zařízení, která jsem viděl, použili pro vlastní prospěch, aby získali nadvládu nad ostatními, a zničili je, stejně jako i dnes národům hrozí, že se navzájem zničí atomovou bombou. Ta ale není novým vynálezem. Existovala už před několika tisíci lety a uvrhla Zemi do zkázy, což způsobí i tentokrát, pokud nebude člověk ve svém šílenství zadržен.

V každém náboženství světa, všude v dějinách každého kmene i národa se vyskytuje příběh o potopě světa, o katastrofě během níž vyhynuly celé národy, kdy se někde pevnina propadla a jinde se zase vynořila a na celé Zemi vládl chaos. Vyskytuje se to v dějinách Inků, Egyptanů, křesťanů prostě všude. Bylo to, jak my víme, zapříčiněno bombou, ale dovolte, abych vám pověděl, jak k tomu podle těchto zápisů došlo.

Můj učitel se usadil do lotosové pozice tváří k nápisům na skále, za zády zářící světlo, které na ryto pradávne rytiny vrhalo oslnivý lesk. Pokynul mi, abych si také přisedl. Uvelebil jsem se hned vedle něj, abych viděl na detaily, které zdůrazňoval. Jakmile jsem si sedl, začal vyprávět a tady je, co mi pověděl.

Před dávnými a dávnými časy Země vypadala o hodně jinak. Obíhala okolo Slunce v mnohem větší blízkosti a opačným směrem, zatímco poblíž se vyskytovala další planeta, její dvojník. Dny byly kratší a zdá se, že lidský život trval déle. Člověk žil zřejmě několik set let. Podnebí bylo teplejší, rostlinstvo tropické a bujného vzrůstu. Zvířata dorůstala do obrovských rozměrů a vyskytovala se v mnoha rozličných druzích. Síla přitažlivosti byla mnohem nižší než teď, a to kvůli odlišnému rotačnímu poměru planety, a člověk byl asi dvakrát tak větší, nežli je dnes, ale i tak byl trpaslík ve srovnání s jinou rasou, která tady s ním žila. Na Zemi totiž tehdy žili i lidé z jiného planetárního systému, kteří měli vyšší inteligenci. Dohlíželi na Zemi a učili lidi spoustu věcí. Lidstvo tehdy bylo jakoby kolonií, tedy jakousi školní třídou, kde vyučuje laskavý učitel. Tihle velicí obři člověka skutečně hodně naučili. Často vstupovali do podivných strojů z lesklého kovu a cestovali po obloze sem tam. Člověk, ubohý nevědomý tvor, stále ještě v období úsvitu svého intelektu, vůbec nic z toho nechápal, protože jeho rozumové schopnosti ještě nebyly o mnoho vyvinutější než opičí.

Po nesčetné věky tady šel život poklidnou cestou. Mezi všemi bytostmi



panoval soulad a mír. Lidé spolu uměli komunikovat bez mluvení, a sice telepaticky. Používali mluvu pouze pro místní dorozumívání. Pak se ti nesmírně vzdělaní lidé na mnohem vyšší úrovni než člověk dostali do sporu. Povstaly mezi nimi protichůdné síly a nebyli schopni se o určitých otázkách dohodnout, stejně jako to neumí rasy dnešní. Jedna skupina se stáhla do určité části světa a pokusila se ujmout vlády. Vypukl konflikt. Někteří superlidé se mezi sebou pozabíjeli, načež se války rozpoutaly naplno a všichni navzájem si způsobili velikou zkázu. Člověk, chtivý poznání, se válečnému umění přiučil a naučil se zabíjet. A tak Země, která byla dřív mírumilovným místem, se stala místem utrpení. Nějakou dobu, několik let superlidé pracovali v tajnosti, jedna polovina proti druhé. Jednoho dne nastal strašlivý výbuch a vypadalo to, že se zatřásla celá planeta a změnila směr svého pohybu. Oblohu zaplnily strašlivé plameny a celá Země se zahalila kouřem. Vřava nakonec odezněla, ale o mnoho měsíců později se na nebi objevily podivné jevy, které v pozemšťanech vzbudily hrůzu. Přibližovala se nějaká planeta a rychle se zvětšovala a zvětšovala. Bylo jasné, že se se Zemí srazí. Vlny přílivu vyrostly do obrovských rozměrů, rozpoutal se šílené vichřice a dny a noci se naplnily skučením divokých bouří. Zdál se, že planeta už zaplňuje celou oblohu a co nevidět narazí přímo do Země. Jak se blížila víc a víc, zdvihly se tak strašlivé vlny, že zatopil; celé oblasti pevniny. Zemětřesení otfásala zemským povrchem a v jednom mžiku zmizely celé světadíly. Rasa superlidí zapomněla na rozepře. Rozběhl se ke svým lesklým strojům, vznesli se k obloze a rychle se od zmitající se Země vzdálili. Ale zemětřesení zuřila na Zemi dál. Zdvihaly se hory a s nimi i mořské dno. Jinde se země zas propadala a pohlcovala ji voda. Lidé v úděsu prchali, šílení hrůzou z toho, co považovali za konec světa, zatímco vichřice stále sílily a vřava a hluk byly čím dál nesnesitelnější, způsobovaly lidem nervové otřesy a přiváděly je k šílenství.

Planeta, která se k zemi řítila, se stále přibližovala a zvětšovala, až se nakonec ocitla v těsné blízkosti a vtom nastal strašlivý náraz a z toho místa vyšlehla jasná elektrická jiskra. Obloha plála v neustálých výbojích a mraky černé jako saze měnily dny v jednu nepřetržitou noc nevýslovné hrůzy jako by se v hrůze nad touto kalamitou zastavilo i Slunce, protože podle záznamů řadu dní stál jeho rudý kotouč zakrvácený a vyšlehovaly z něj jazyky obrovských plamenů. Pak se nakonec černé mraky rozprostřely kolem dokola a všude zavládla noc. Vichřice začaly být ještě studenější, ale později se zas velice oteplily a tisíce lidí zemřely na následky opakovaných teplotních zvratů. A z nebe začala padat potrava bohů, kterou někteří nazývají mana. Bez ní by byli lidé i zvířata pomřeli hladu, protože úrody

byly zničeny stejně tak jako veškeré ostatní zásoby potravin.

Muži a ženy se potloukali z místa na místo ve snaze najít nějaké útočiště, najít jakékoli místo, kde by mohla spočinout jejich vysílená těla, bičovaná smrtí a trýzněná katastrofou. Modlili se za klidné spočinutí a doufali, že přežijí. Země se ale trásla a tetelila, zaplavoval ji déšť a po celou dobu z vnějšího prostoru přicházely záplavy vody a elektrické výboje. Jak míjel čas, těžké mraky se odvalovaly a bylo vidět, jak se Slunce zmenšuje a zmenšuje. Vypadalo, jako když ustupuje, a lidé hlasitě naříkali strachy. Domnívali se, že bůh Slunce - dárce života, od nich prchá. Ale ještě divnější bylo, že Slunce teď putovalo oblohou od východu k západu, namísto od západu k východu, jako to bylo dřív

Člověk ztratil jakékoli povědomí o čase. Když se Slunce zakrylo, nebyl už žádný způsob, jak sledovat běh času. Ani ti nejmoudřejší nevěděli, před jakou dobou se tyto události odehrály. A na nebi se objevila další podivnost - svět, celkem rozlehlý, žlutý a hrbolatý, který také vypadal, jako by se chtěl zřítit na Zem. To, co nyní známe jako Měsíc, se v té době objevilo jako pozůstatek po srážce obou planet. Pozdější generace si všimly veliké prolákliny země v oblasti Sibíře, kde zřejmě došlo k poškození zemského povrchu v důsledku kolize s jiným světem, nebo to dokonce i může být místo, odkud se hmota Měsíce odtrhla.

Před srážkou tu existovala velká města a vysoké budovy, ve kterých se přechovávalo hodně ze znalostí vyšší rasy. Při katastrofě se budovy zřítily a zůstala z nich jenom hromada sutin, která v sobě skrývala celé tajné vědění. Kmenoví kouzelníci věděli, že v oněch sutinách jsou plechové nádoby, obsahující vzorky a knihy vyryté do kovu. Bylo jim známo, že veškeré vědění světa leží pod těmito kupami trosek, a tak se pustili do práce a hrabali a hrabali ve snaze zjistit, co ze záznamů se dá zachránit, aby prostřednictvím znalostí vyšší rasy mohli posílit svou moc.

V průběhu následujících let se dny stále více prodlužovaly, až dosáhly délky téměř dvojnásobné, než jakou měly před kalamitou, načež i Země se ustálila ve své nové oběžné dráze, provázena svým Měsícem, který byl výsledkem kolize. Stále ještě se ale celý svět třásl a duněl a hory se zdvihaly a chrlily plameny, kameny a zkázu. Ohromné řeky lávy se bez varování vrhaly ze svahů hor a ničily všechno, co jim stálo v cestě. Často pohltily i památky a zdroje vědění, ale tvrdý kov, do kterého bylo mnoho vědomostí zapsáno, láva nerozpustila, ale pouze ochránila, vytvořila kolem nich jakoby kamennou schránku, která časem zvětrala, takže doklady v sobě obsahující se dostaly opět na světlo a padly do rukou těch, kteří jich využili. Toto období nicméně netrvalo dlouho. Jak se planeta postupně ustalovala v nové oběžné dráze, po celém světě se šířila zima a zvířata

začala vymírat nebo se stěhovat do teplejších oblastí. Mamut a Brontosaurus vyhynuli, protože se novým životním podmínkám nedokázali přizpůsobit. Z oblohy začalo sněžit a vichřice se stále přirostřovaly. Tvořilo se mnoho mraků, zatímco předtím nebyly skoro žádné. Svět se v mnohém změnil. Moře mělo příliv a odliv, zatímco dříve to byla poklidná jezera čířená nanejvýš lehounkým vánkem. Nyní se proti obloze zdvihaly vysoké vlny a dlouhé roky byl příliv a odliv ohromný, až hrozilo, že pohltí pevninu a utopí lidi. I obloha vypadala jinak. V noci byly vidět podivné jiné hvězdy namísto těch, které lidé znali, a Měsíc byl velice blízko. Vznikala nová náboženství, jak se kněží těch dob snažili uchovat si svou moc a podat výklad událostí, které se staly. Mnohé ze znalostí o vyšší rase pozapomněli, šlo jim jen o moc, o vlastní důležitost. Neuměli ale vysvětlit, jak se to nebo ono přihodilo, a tak to přisoudili božímu hněvu a začali učit, že každý člověk se rodí v hříchu.

Jak šel čas, Země se ustalovala v nové oběžné dráze a počasí se zklidňovalo, lidé dorůstali do stále menších velikostí. Míjela staletí a situace se ustalovala. Objevilo se mnoho ras jakoby experimentálně a ty se používaly do boje, až se oslabily a mizely a byly nahrazeny jinými. Nakonec se vyvinul jeden silnější typ a znovu začala civilizace, která si od svých nejranějších dní v sobě nesla vzpomínku na nějakou strašlivou katastrofu a někteří inteligentnější se pokusili vypátrat, co se ve skutečnosti stalo. Do té doby už vítr a déšť vykonaly své dílo. Z drolicího se lávového kamene se začaly vynořovat staré dokumenty a lidem, kteří měli nyní už vyšší intelekt, se podařilo je posbírat a předložit kouzelníkům, jimž se nakonec po vynaložení velkého úsilí podařilo některé z těchto písemností dešifrovat. Jakmile bylo rozluštno několik prvních dokumentů a vědci té doby je začali chápat, vypuklo horečné pátrání po dalších, pomocí nichž by bylo možné dát dohromady celé toto učení a vyplnit v něm tak dosavadní mezery. Byly provedeny rozsáhlé vykopávky a dostalo se na světlo skutečně mnoho zajímavého. A tehdy nová civilizace začala opravdu vzkvétat. Byla zbudována města i velkoměsta a věda se opět mílovými kroky vydala na cestu k další zkázce. Pokud jde o to, aby se k moci dostaly malé skupinky, staví se vždycky na destrukci. Nebralo se vůbec v potaz, že by člověk mohl žít v míru a že právě ztráta míru předchází katastrofu způsobila.

Po řadu staletí vládla všemu věda. Kněží se vydávali za vědce a postavili mimo zákon veškeré vědce, kteří nebyli zároveň kněžími. Posilovali svou moc, klaněli se vědě, dělali, co mohli, aby udrželi moc ve svých rukou, a zdeptali prostého člověka tak, aby přestal myslet vlastní hlavou. Nakonec vyhlásili za bohy sebe samé a bez dobrozdání kněží se

nedalo pustit do žádného díla. Cokoli si kněží zamanuli, toho se zmocnili, v cestě jim nestály žádné překážky, nikdo nekladl odpor a oni přitom stále posilovali svou moc, až se na Zemi stali všemocnými. Zapomínali, že absolutní moc lidi kazí.

Velké létající bezkřídle a bezhlučné stroje pluly vzduchem nebo ve vzduchu nehnutě visely, jak to nedovedli ani ptáci. Vědci totiž odhalili tajemství ovládnutí zemské tíže, jakož i síly antigravitační, a také možnost jejich využití k posílení své moci. Obrovské kamenné bloky se přepravovaly a umísťovaly do žádané polohy za obsluhy jediného člověka a pomocí velice malého přístroje, který se vešel do dlaně jedné ruky. Žádná práce už nebyla příliš namáhavá, protože člověk pouze uvedl do chodu přístroje, aniž by se sám jakkoli dřel. Po zemském povrchu svištěly ohromné stroje, zato se nic nepohybovalo po mořské hladině, protože přeprava po moři byla moc pomalá.

Na moře vyjížděli lidé jen pro zábavu a pro hru větru a vln. Veškeré cestování se dělo vzduchem, po zemi jen při kratších cestách. Lidé pronikali do nových oblastí a zakládali kolonie. V té době ale už v důsledku katastrofy způsobené srážkou planet ztratili telepatické schopnosti. Už nemluvili společným jazykem. Kladli stále větší důraz na svá nářečí, až se z nich časem staly úplně odlišné a mezi sebou vzájemně nesrozumitelné jazyky. Při takto nedostatečné komunikaci a neúspěchu ve snaze o vzájemné dorozumění a objasnění svých stanovisek se rasy rozhádaly a začalo se válčit. Byly vynalezeny příšerné zbraně. Všude zuřily bitvy. Muži i ženy z nich vycházeli zmrzačení a strašlivě paprsky, které se vyráběly, způsobovaly u lidské rasy mnoho mutací. Jak šly roky, boj byl stále urputnější a krveprolití hroznější. Všude se vynálezci, pobízení svými vládci, snažili vyrobit zbraně stále smrtonosnější. Vědci pracovali na stále děsivějších útočných zbraních. Začaly se pěstovat choroboplodné zárodky a shazovaly se na nepřítel z vysoko letících letadel. Bombami se ničily kanalizační systémy, takže choroby a morové epidemie zuřily po celé Zemi a ničily lidi, zvířata i rostlinstvo. Země byla vydána napospas zkáze.

V jedné vzdálené oblasti, docela stranou konfliktu, skupina prozíravých kněží, kteří se nenakazili touhou po moci, vzali tenoučné plátky zlata a vyryli do nich dějiny sté doby, mapy hvězdné oblohy a území. Vyjevili v nich nejniternější tajemství své vědy a vyslovili vážné varování před nebezpečím, které číhá na ty, kdo tohoto vědění zneužijí. Prošly roky, během kterých se na přípravě těchto desek pracovalo, a pak se vzorky skutečných tehdejších zbraní, náradí, knih a všech dalších užitečných věcí ukryly do kamene a poschovávaly na různých místech, aby se ti, kteří přijdou po nich, dozvěděli o minulosti, a pokud možno si z toho vzali

ponaučení. Tito kněží totiž věděli, k čemu lidstvo spěje. Věděli, co se stane, a jak předpověděli, tak se také stalo. Byla vynalezena a odzkoušena nová zbraň. Vířící oblak neuvěřitelného tvaru se vznesl až do stratosféry a Země se znovu otřásla a zavravorala a zdálo se, že se zachvěla v ose. Nad pevninou se vztyčily ohromné vodní stěny a smetly mnoho lidských ras. Opět se horstva propadala do moře a namísto nich se vynořovala jiná. Někteří muži a ženy, které tito kněží včas upozornili, se spolu i s některými zvířaty zachránili tím, že se včas uchýlili na lodě a ukryli před jedovatými plyny a choroboplodnými zárodky, které pustošily zemi. Jiní muži a ženy byli vyneseni vysoko do výšky, jak se země, kterou obývali, zdvihala. Další, kteří neměli takové štěstí, to třeba smetlo pod vodu anebo strhlo do propasti a nad jejich hlavami se zavřely hory.

Potopa, plameny a smrtonosné paprsky zabíjely lidi po milionech. Na Zemi se jich tentokrát zachovalo skutečně jenom velice málo a ti se v důsledku vrtošivosti katastrofy ještě ocitli izolováni mezi sebou. Následkem pohromy byli i napůl šílení, neboť ta strašná vřava jim způsobila hluboký nervový šok. Mnoho let se schovávali v jeskyních a hlubokých hvozdech. Ztratili veškerou kulturu a klesli zpět na úroveň divochů jako na počátku lidstva. Příkrývali se kůžemi, barvili si pokožku šářavou z bobulí a nosili v rukou kyje s pazourky.

Nakonec se utvořily nové kmeny, které bloudily po světě, jenž měl novou tvář. Některé kmeny se usadily na území dnešního Egypta, jiné zas v Číně, ale ti, kdo dřív žili v příjemných končinách ležících v nížinách u mořských břehů, v oblasti, kterou měla vyšší rasa velice v oblibě, se náhle ocitli v několikakilometrové výšce nad mořem, obklopeni nekonečnými horami, v oblasti, která se překotně ochlazovala. V prořídlem ledovém vzduchu umírali po tisících. Ti, kteří přežili, se stali předchůdci dnešních otužilých Tibeťanů a praobyvatelé dnešního Tibetu, jenž byl zároveň místem, kam skupinka kněží vzala své tenké zlaté desky a vyryla do nich všechna svá tajemství. Desky byly spolu s ukázkami veškerého jejich umění a řemesel uloženy do nitra hory, aby k této jeskyni mohla získat přístup budoucí generace kněží. Další byly uschovány do velkého města, které se nyní nachází ve vysokých polohách tibetského Čang Tangu.

Kultura ale nevymřela docela, i když se lidstvo vrátilo do stadia divochů, do doby temna. Přece jenom se na zemském povrchu ještě vyskytovala izolovaná místa, kde muži a ženy zápasili o záchranu vědění, snažili se udržet naživu blikající plamínek lidského intelektu, taková malá skupinka slepě bojující proti podsvětní temnotě surovosti. Během následujících staletí se vyvinulo mnoho druhů náboženství a uskutečnilo se mnoho pokusů, aby se zjistilo, co se kdy vlastně stalo, zatímco pravda

zůstávala celou tu dobu ukryta v hloubce tibetských jeskyní. Zůstala vyryta do nezníčitelných zlatých desek, stálá a nedotknutelná, čekající na ty, kteří je dokážou najít a rozluštit.

Člověk se začal postupně znovu vyvíjet. Temnota nevědomosti se postupně rozptýlovala. Hrubost se zvolna přetvářela v jakousi polocivilizaci. Začal se projevovat určitý pokrok. Opět se zrodila velkoměsta a na obloze se objevily létající stroje. A znovu hory přestaly být překážkou a člověk cestoval po celém světě, po mořích i po souši. A stejně jako už se to stalo v minulosti, i tentokrát s růstem lidských vědomostí současně rostla i arogance a útlak slabších národů. Docházelo k nepokojům, propukala nenávist a pronásledování, prováděly se tajné výzkumy. Silnější země utlačovaly slabší. Tyto slabší národy vyvinuly válečné stroje a začaly propukat boje, trvající léta. Přesto se vyráběly zbraně stále nové a strašnější. Každá ze stran se snažila vynalézt tu nejničivější zbraň, zatímco v tibetských jeskyních celé ty věky dřímalo vědění. Celý ten čas ve vysokých horách Čang Tangu leží pohřbené veliké město, opuštěné a nestřežené, tající v sobě to nejcennější vědění světa, jež čeká na ty, kdož vstoupí a uvidí. Leží a čeká...

Leží... I já jsem ležel na zádech v podzemní cele žaláře a rozhlížel se skrz rudou mlhu. Krev mi crčela z nosu, z úst i z konečků prstů rukou a nohou. Byl jsem jedna jediná bolest. Bylo mi, jako kdybych byl ponořen do plamenné lázně. Zdálo se mi, jak někdo japonsky říká: „Tentokrát jsi to přehnal. Tohle nemůže přežít. Tohle se přežít nedá.“ A přece jsem žil. Rozhodl jsem se přežít a Japoncům ukázat, jak si umí vést Tibetan. Ukážu jim, že ani to nejpekelnější týrání Tibetana nepřiměje, aby promluvil.

Rozbili mi nos, úplně mi ho rozdrtili zuřivou ranou pažbou pušky. Měl jsem rozseklá ústa, zlomené čelisti a zuby vyražené kopanci. Ale ani toto japonské mučení mě nepřimělo, abych promluvil. Po nějaké době se dalších pokusů vzdali, protože dokonce i oni si uvědomili, že je marné nutit člověka, aby promluvil, když se rozhodl, že nepromluví. Po mnoha týdnech mi přidělili práci. Zabýval jsem se mrtvolami těch, kteří nepřežili. Japonci si totiž mysleli, že když mě donutí k takovéto práci, třeba mě tím nervově zlomí a já pak promluví. Opravdu to nebylo příjemné, vršit ve slunečním žáru na hromadu těla. Mrtvoly páchly, nadouvaly se a měnily barvu. Když se nafoukly, praskaly jako protrhlé míče. Jednou jsem viděl člověka padnout mrtvého k zemi. Věděl jsem, že je skutečně mrtvý, protože jsem ho sám prohlédl, ale strážníci mu nevěnovaly vůbec žádnou pozornost. Dva muži ho jednoduše popadli, rozhoupali a hodili na hromadu mrtvých těl, kde ho nechali, aby žhavé slunce a myši vykonaly své dílo. Ale tady na tom nezáleželo, jestli byl člověk živý či ne, protože když se tu rozstonal natolik,

že už nemohl pracovat, ubodali ho na místě ranami bajonetů a hodili na kupu mrtvol, nebo ho tam odhodili, i když byl ještě živý'.

Rozhodl jsem se, že i já „umřu“ a nechám se odložit k ostatním mrtvým tělům. Pak během noci uprchnu. A tak jsem si promyslel jednoduchý plán a následující tři čtyři dny jsem Japonce a jejich počínání bedlivě pozoroval a rozhodl se, jak budu postupovat. Den nebo dva jsem vrávoral a dělal, že jsem zesláblejší, než jsem ve skutečnosti byl. Toho dne, na který jsem naplánoval své „úmrtí“, jsem se potácel v chůzi a to už i při ranním nástupu za svítání. Během dopoledne jsem dával všemožně najevo totální vyčerpání a pak hned po poledni jsem se zhroutil.

Ve skutečnosti to nebylo nijak těžké a člověk to ani nepředstíral. Mohl jsem se vysílením složit kdykoliv. Mučení, které jsem prodělal, mě opravdu velice oslabilo. Nedostatečná strava, kterou jsem dostával, mé vysílení ještě zhoršila, a tak jsem byl skutečně k smrti vyčerpání. Tentokrát jsem se tedy opravdu zhroutila vysílením jsem usnul. Vnímал jsem, jak mě nešetrně zvedají, rozhoupávají a odhazují. Náraz dopadu na hromadu vrzajících mrtvol mě probudil. Cítil jsem, jak se hromada trochu zhoupla a pak se usadila. Šokem z takovéhoho přistání jsem otevřel oči. Jeden strážce pohlédl bez zvláštního zájmu mým směrem, a tak jsem oči rozevřel ještě víc, jak to u nebožtíků nastává, a on odvrátil pohled. Byl podívaně na mrtvoly už příliš zvyklý, než aby na něj jedna mrtvola navíc mohla udělat dojem. Ležel jsem bez hnutí, skutečně naprosto bez hnutí, znovu vzpomínal na minulost a dělal plány do budoucnosti. Nepohnul jsem se, ani když okolo mě a na mě házeli další mrtvoly

Připadalo mi, že ten den trvá roky. Myslel jsem, že se snad v životě nesešerí. Nakonec světlo přece jen začalo ustupovat prvním příznakům noci. Zápach, který mě obklopoval, byl téměř nesnesitelný. Byl to pach těl už dlouho mrtvých. Pod sebou jsem slyšel šustění a kvikot krys, které vykonávaly svou příšernou práci. Čas od času se hromada sesedla, jak se některé tělo pod tíhou ostatních zbortilo. To se pak hromada posouvala a houpala a já jsem jen doufal, že se nesesype, jak se to často stávalo, protože v tom případě se těla musela na hromadu znovu narovnat a kdoví, jestli by si v tom případě nevšimli, že jsem naživu. Co by však bylo ještě horší, mohl jsem se ocitnout na dně hromady a pak by se má už beztak strašná situace stala bezvýhodnou.

Konečně byli vězni, kteří pracovali kolem, odveleni do svých baráků. Na vrchu zdi hlídkovaly strážce. Večerní vzduch začínal studit. Zvolna, bože, jak zvolna začalo světlo mizet. Jedno po druhém se v oknech strážnice začala objevovat žlutá světýlka. Pomaloučku, téměř nepostřehnutelně se vplížila noc.

Ještě velice dlouho jsem bez hnutí ležel na tomto páchnoucím lůžku z mrtvol a byl co nejvíc ve střehu. Pak, když se stráže ocitly na vzdáleném konci své obchůzky, jsem opatrně odsunul mrtvolu, kterou jsem měl na sobě, a odstrčil jednu, která ležela vedle mě. Skutálela se a přepadla ze strany hromady, načež se zapraščením dopadla na zem. Zděšením jsem zadržel dech. Čekal jsem, že teď stráže určitě přiběhnou a objeví mě. Byla to jistá smrt, vkročit jenom tak do tmy, protože jakmile by kteréhokoli nešťastníka rozsvícenými reflektory našli, ubodali by ho bajonety k smrti, vykuchali zaživa nebo třeba pověsili nad mírný oheň či mu připravili jinou ďábelskou smrt, jakou dokázal vynalézt jen zvrhlý japonský důmysl, a to vše před očima churavých vězňů, aby se naučili, že není prozíravé utíkat Synům nebes.

Nic se však nehýbalo. Vypadalo to, že Japonci jsou na chřestot a posuny mrtvé kupy až příliš zvyklí. Pokusil jsem se pohnout. Celá hromada navršených těl zachrastila a otřásla se. Posunul jsem nejdřív jednu nohu, pak druhou, až jsem se nakonec přeplazil přes okraj hromady a odtud se skutálel dolů, přičemž jsem se o těla zachytával. Nemohl jsem ty tři čtyři metry jinak slézt, protože jsem byl příliš zesláblý, než abych dokázal seskočit a riskoval, že si přitom třeba způsobím vymknutí nebo zlomeninu. Lehký hluk, který jsem způsobil, pozornost stráží neupoutal. Ani je nenapadlo, že by se kdokoli schoval na tak příšerném místě. Jakmile jsem se ocitl na zemi, obezřetně a pomalu jsem se přesunul do stínu stromů u zdi vězeňského tábora. Nějakou dobu jsem vyčkával. Nad hlavou se mi sešly stráže. Mumlavě si vyměnili pár slov a potom vyšlehl plamínek sirky zapalované cigarety. Nato se hlídka rozešla, každý voják na jednu stranu zdi a oba si v přivřeně dlani drželi cigaretu, takže byli na okamžik trošinku oslněni světlem zápalky rozžaté ve tmě. Toho jsem využil. Podařilo se mi nenápadně a potichu přelézt zeď. Tohle byl tábor postavený jen dočasně, a Japonci tudíž ohradu neobehnali elektrickým proudem. A tak jsem přešplhal a pokradmu vkročil do tmy. Celou noc jsem zůstal ležet na větvi stromu, téměř na dohled od tábora. Usoudil jsem, že pokud si Japonci všimnou, že chybím, rozběhnou se hledat mě po širém okolí a nenapadne je, že by vězeň zůstával tak blízko.

I celý další den jsem počkal, kde jsem byl, protože jsem byl příliš slabý a churavý, než abych se mohl hnout. Teprve ke konci dne, když se znovu začalo stmívat, jsem sklouzl po kmeni stromu a vydal se na cestu územím, které jsem dobře znal.

Věděl jsem, že nablízku žije jeden velice starý Číňan. Hodně jsem pomohl jeho ženě, než zemřela, a tak jsem tmou zamířil k jeho domu. Jemně jsem u něj zaťukal na dveře. Ve vzduchu viselo napětí a strach.



Nakonec jsem zašeptal svoje jméno. Uvnitř opatrné pohyby, až pak se dveře na pár centimetrů zvolna a tiše otevřely a stará tvář vykoukla ven. „Ach," pravil, „pojil rychle dovnitř." Otevřel dveře víc doširoka a já jsem proklouzl pod jeho vzpaženou rukou. Zatáhl okenice, rozsvítil světlo, a když mě uviděl, hrůzou zalapal do dechu. Měl jsem ošklivě poškozené levé oko, nos celý rozdrčený, pořezaná a potlučená ústa s koutky visícími dolů. Ohřál vodu, omyl mi rány a dal mi najíst. Celou noc a další den jsem se v jeho příbytku zotavoval. Odešel zařídit, abych byl přepraven k čínským liniím. Musel jsem ale v té boudě na území okupovaném Japonci zůstat ještě několik dní, protože mnou cloumala horečka a byl jsem skoro na umření.

Za takových deset dní už jsem byl natolik zotavený, že jsem byl schopen vstát a vydat se po dobře promyšlené trase k čínskému vrchnímu velení do blízkostí Šanghaje. Když jsem tam předstoupil s tváří napadřtí rozmlácenou, zděšeně na mě hleděli a déle než měsíc jsem pobyl v nemocnici, kde mi vyňali z nohy kost na rekonstrukci nosu. Pak mě poslali zpátky do Čchun-čchingu, abych se zotavil dřív, než se vrátím do služby ve funkci aktivního lékařského důstojníka čínských zdravotních sil. Čchun-čching! Těšil jsem se, že ho zas uvidím, po všech svých dobrodružstvích, po tom všem, co mě potkalo. Čchun-čching! A tak jsem se vydal na cestu spolu s přítelem, který tam také jel zotavit se po nemoci způsobené válkou.

## Vězněm Japonců

Žasli jsme, jak se Čchun-čching změnil. Tohle už nebyl Čchun-čching, který jsme znali. Nové budovy, na starých domech nové fasády, obchody všeho druhu vznikající na všech stranách. Čchun-čching! Bylo to naprosto přelidněné místo! Proudili sem lidé ze Šanghaje a všech pobřežních měst. Obchodníci, kteří na pobřeží přišli o živobytí, se přesunuli do hloubky vnitrozemí, aby tu začali znovu úplně od začátku, třeba jen s trochou ubohých věcí zachráněných před chtivostí Japonců. Často se ale znovu začínalo od úplné nuly.

Vysoké školy našly v Čchun-čchingu budovy pro svá sídla nebo svá dočasná útočiště samy postavily, i když ve většině případů to byly boudy na spadnutí. Ale sídlila tady kultura Číny Bez ohledu na stav budov tu byly mozky, a to některé z nejlepších na světě.

Zamířili jsme k chrámu, při kterém jsme už dřív žili, a bylo to jako návrat domů. Tady v tichu svatyně, kde nám nad hlavou kroužila oblaka kadidla, jsme cítili, že jsme dosáhli míru, že na nás posvátné postavy hledí laskavě, na znamení přízně za úsilí, které jsme vynaložili, a možná i trochu soucitně za kruté zacházení, jemuž jsme byli vystaveni. Ano, byli jsme v klidu a doma, vzpamatovávali se z utržených ran, než se zas vrátíme do surového a krutého světa, kde na nás čekaly nové a ještě strašnější útrapy. Chrámové zvony zvonily a zněly trubky. Znovu nadešel čas důvěrně známé a milované bohoslužby. Usedli jsme na místa se srdcem přetékačím radostí nad tím, že jsme zas tady.

Tu noc jsme šli spát pozdě, protože toho bylo tolik k prodiskutování, k povyprávění, ale i k vyslechnutí, protože v důsledku náletů na Čchun-čching nastaly zlé časy. My jsme se však vraceli z „velkého vnějšího světa“, jak to tady v chrámě nazývali, a v krku nám vyschlo dávno předtím, než nás konečně nechali zabalit se do příkrývek a usnout zase na starém známém místě na zemi, blízko chrámových zdí. Nakonec nás spánek přece jen zmohl.

Ráno jsem měl jít do nemocnice, kde jsem byl nejdřív studentem, potom univerzitním lékařem a posléze lékařským důstojníkem. Tentokrát jsem přicházel jako pacient. Byl to pro mě opravdu neobvyklý zážitek, stát se pacientem této nemocnice. Nos mě však trápil. Zhnisal mi infekcí, a tak se nedalo dělat nic jiného nežli ho otevřít a vyčistit. Byla to velice bolestivá procedura a neměli jsme žádná anestetika. Barmská silnice byla uzavřena a bylo přerušeno veškeré naše zásobování. Nedalo se dělat nic jiného, než co

nejpokojněji vydržet, čemu se nedalo vyhnout. Ale hned po operaci jsem se vrátil zas do chrámu, protože v nemocnici se lůžek skutečně nedostávalo. Směřoval sem příliv raněných a pouze ti, kteří v žádném případě nemohli chodit, tu směli zůstat. Den za dnem jsem scházel pěšinou podél hlavní silnice do Čchun-čchingu. Až konečně, za dva nebo tři týdny si mě dal zavolat děkan fakultní nemocnice do své kanceláře a řekl: „Tak vidíš, Lobsangu, kamaráde drahý, přece jen nakonec pro tebe nebudeme muset najímat dvaatřicet kuliů! Už jsme si mysleli, že k tomu dojde, bylo to jen o vlásek!“

V Číně se pohřby berou skutečně velice vážně. Považovalo se za nanejvýš důležité, aby měl nebožtík ten správný počet nosičů podle svého společenského postavení. Mně to celé připadalo jako hloupost, neboť jsem dobře věděl, že poté, co duch opustí tělo, je už úplně jedno, co se s tělem dál děje. U nás v Tibetu se s vyřazenými těly nedělají žádné cavyky. Jednoduše se odevzdají lamačům mrtvol, kteří je naporcují na kusy a ty pak předhodí za potravu ptákům. V Číně nikoliv Tady by se to téměř rovnalo rozsudku k věčnému zatracení. Tady, pokud se jednalo o pohřeb první třídy, muselo člověka nést třicet dva kuliů. K pohřbu druhé třídy patřila pouhá polovina těchto nosičů, tedy šestnáct, jako kdyby na přenesení jedné rakve bylo potřeba šestnácti lidí! Při pohřbu třetí třídy, což byl takový obvyklý průměr, neslo dřevěnou, lakovanou rakev osm kuliů. Ale čtvrtá třída, což představovalo běžný pracující lid, měla kulie čtyři. Pochopitelně v těchto případech byla rakev z lehkého materiálu, taková docela levná záležitost. Od čtvrté třídy níže už nebyli k nesení rakve žádní kuliové. Ta se jednoduše odvezla na jakémkoli povoze. A zajisté tu nešlo jen o kulie. Byly tu také plačky, které nařikaly a plakaly a které se živily právě tím, že se zúčastňovaly smutečních obřadů.

Pohřby? Úmrtí? Je zvláštní, jak se některé podivné incidenty vryjí do paměti! Zvláště jeden mi z té doby utkvěl. Stalo se to u Čchun-čchingu, a snad by bylo zajímavé ho tady uvést, protože o válce a smrti skýtá určitou představu.

Byl to den svátku Středu podzimu „Patnáctý den osmého měsíce“, když byl podzimní měsíc v úplňku. V Číně je to považováno za příznivý okamžik. Rodiny se při té příležitosti snaží sejít na večerní hostinu. K oslavě tohoto úplňku se připravují „měsíční dorty“. Jedí se ve smyslu jakéhosi zasvěcení, jako projev naděje, že příští rok bude šťastnější.

Také můj přítel Chuang, čínský mnich, byl hostem chrámu. I on utrpěl zranění a ten den jsme šli z vesnice Čchiao-Ting do Čchun-čchingu. Je to vlastně jeho předměstí, usazené ve výšce strmých břehů řeky Jang-c'-ťiang. Tady žili ti nejbohatší, kteří si mohli dopřát to nejlepší. Jak jsme šli,

chvílemi jsme v mezerách mezi stromy zahlédli řeku a na ní plavidla. Blízk k nám na terasovitých zahradách pracovali muži a ženy modře oděni, skloněni nad věčným okopáváním a pletím. To ráno bylo překrásné. Bylo teplo, svítilo sluníčko a byl to jeden z těch dní, kdy je člověk rád na světě, kdy všechno vypadá zářivé a radostné. Šli jsme procházkou a chvílemi se zastavovali, abychom si prohlédli panoráma mezi stromy. Pomyšlení na válku nám bylo od našich myslí velice daleko. V blízkém houští prozpěvoval pták, vítaje den svým zpěvem. Šli jsme dál a vylezli na kopec. „Zastav se na chvíli, Lobsangu, sotva popadám dech," řekl Chuang. A tak jsme si sedli na kámen do stínu stromů. Bylo tam příjemně díky nádhernému pohledu přes vodu, s úvozem svažujícím se z kopce dolů a porostlým mechem a malými podzimními kvítečky vykukujícími ze země v přehršlí pestrobarevných skvrn. Také stín stromů se začínal posouvat a měnit zabarvení. Nad námi se nesly nebem malé oblačné beránky

V dále jsme zahlédli, jak se k nám blíží dav lidí. Lehký vánek k nám donesl útržky zvuků. „Musíme se schovat, Lobsangu. Tohle je pohřeb starého Šanga, obchodníka s hedvábím. Pohřeb první třídy Měl jsem na něj jít také, ale řekl jsem, že jsem příliš nemocný, a teď, kdyby mě tady viděli, udělal bych si ostudu."

Chuang vstal z balvanu a já také. Společně jsme po malé pěšince podstoupili do lesa, odkud jsme viděli, aniž bychom my sami byli viděni. Byl tam skalní výběžek a za ten jsme si lehli, Chuang ještě trochu víc za mě, takže kdyby byli náhodou zpozorovali mě, neviděli by jeho. Pohodlně jsme se usadili a okolo sebe si přitáhli roucha, která tak dobře ladila s červenohnědými odstíny podzimu.

Pohřební průvod se pomalu blížil. Čínští mniši byli oděni do žlutého hedvábí a přes ramena měli rezavě červené pláštiky. Bledé podzimní slunce jim svítilo na jejich čerstvě oholené hlavy, až bylo zřetelně vidět jizvy po iniciačním obřadu, a stříbrné zvonky, které drželi v rukou, se blyštěly v slunci, a jak jimi houpali, vystlaly třpyt a záblesky Mniši kráčeli před ohromnou čínskou rakvi, kterou neslo třicet dva kuliů, a zpívali molový žalm pohřebního obřadu. Průvodci tloukli do gongů a pouštěli ohňostroj, aby zahnali na útěk všechny neviditelné demony, kteří podle čínské víry už čekali na to, aby se mohli duše zemřelého zmocnit, a tak bylo třeba je zaplašit rachejtlemi a hlukem. Za nimi kráčeli pozůstalí s bílým šátkem žalu ovinutým kolem hlavy. Jedna žena v pokročilém stupni těhotenství a zřejmě blízká příbuzná hořce plakala, podpírána ostatními. Profesionální plačky nahlas bědovaly a pro všechny, kteří poslouchali, vyvolávaly ctnosti zesnulého. Další v řadě šlo služebnictvo nesoucí papírové peníze a papírové modely všech dalších věcí, které nebožtík v tomto životě vlastnila které

bude v příštím životě znovu potřebovat. Z našeho pozorovacího stanoviště, schováni za skalní výběžek a bujné keře, jsme cítili kadidlo a vůni čerstvě rozdrcených květin, jak je rozšlapal procházející dav. Byl to skutečně velkolepý pohřeb. Šang, obchodník s hedvábím, musel být opravdu jedním z předních občanů, protože pohřeb svědčil o pohádkovém bohatství.

Zástup nás pomalu míjel, za hlasitého nářku a klapání činelů, troubení a zvonění zvonků. Náhle se slunce překrylo stíny a rámus pohřebního průvodu přehlušil zvuk silných leteckých motorů, zvuk, který sílil a sílil a zněl stále zlověstněji. Nad stromy, v zorném poli mezi námi a sluncem, se objevila tři neblaze vyhlížející japonská letadla. Kroužila kolem. Jedno se oddělilo, sneslo se níž a přeletělo přímo nad pohřebním průvodem. Neznepokojilo nás to. Věřili jsme, že i Japonci respektují svatost smrti. Přesto jsme pocítili úlevu, když letadlo poodletělo, přidalo se zpátky k ostatním dvěma a společně zamířila pryč. Naše radost však neměla dlouhé trvání. Letadla opsala kruh a vrátila se k nám zpátky. Zpod jejich křídel začaly padat černé tečky, které se rychle zvětšovaly a to už se bomby s jakotem řítily k zemi a začaly dopadat přímo na pohřební průvod.

Stromy před námi se ohýbaly a chvěly, všude kolem se rozpoutala vřava a svištěly úlomky kovu. Byli jsme tak blízko, že jsme ani neslyšeli zvuk výbuchu. Vzduch se naplnil kouřem a prachem a tříšti cypřišů. Kolem nás se míhaly krvavé cáry masa, jako když švihá bičem, a s mohutným plesknutím se v letu přilepovaly na cokoliv, co stálo v cestě. Na chvíli zůstalo všechno zahaleno v závoji černého a žlutého kouře. Pak ho rozfoukal vítr a my jsme se ocitli tváří v tvář strašnému masakru.

Na zemi se válela rakev bez víka a prázdná. Nebohá mrtvola, která v ní ležela, byla někam nazdařbůh odmrštěna jako rozbitá panenka, roztrhaná na cucky, zavržená a odhozená. Vstali jsme ze země v šoku a napůl omráčení zkázou a zběsilostí výbuchu i tím, že jsme unikli o pouhý vlásek. Zdvihl jsem se a vytáhl ze stromu za sebou dlouhou kovovou třísku, která mně proletěla nad hlavou a jen taktak že mě minula. Z ostré špičky kapala krev a celý úlomek byl tak žhavý, že jsem ho s výkřikem bolesti upustil na zem a sklíčeně hleděl na spálené konečky prstů.

Z roztráštěných stromů vlály ve větru kusy látek s přilepenými cáry krvácejícího masa. Nějakých patnáct metrů od nás se na rozdvojené větvi stále ještě houpala utržená ruka i s ramenem. Zakolísala, sklouzla, znovu na okamžik spočinula na nižší větvi a potom nakonec přece jen dopadla na zem, až jsme se otráslí hnusem. Odkudsi skrze orvané větve stromů propadla rudá znetvořená hlava se šklebem vyděšeného úžasu a přikutálela se ke mně. U nohou se mi konečně zastavila, jako by na mě upírala oči v bázlivém úžasu nad nelidskostí japonských útočníků.

V té chvíli se zdálo, že i sám čas znehybněl hrůzou. Vzduch čpěl prachem silných trhavin, krve a vyhrzlých vnitřností. Bylo slyšet jen svištění a pleskání; jak z oblohy nebo ze stromů padaly nepojmenovatelné věci. Vrhli jsme se k místu neštěstí v naději, že budeme někomu moci poskytnout pomoc, přesvědčení, že přece jen někdo musel tu tragédii přežít. Narazili jsme na rozsekané a vykuchané tělo natolik znetvořené a ohořelé, že jsme ani nebyli schopni určit, jestli patřilo muži či ženě, zmasakrované do té míry, že bylo dokonce i obtížné dokázat, že vůbec je lidské. U něj ležel napříč malý chlapec s nohama utrženýma až ke stehnům. Sténal hrůzou. Jak jsem k němu poklekl, vychrstl mu z úst proud jasné krve a vypustil duši. Truchlivě jsme se rozhlíželi kolem sebe a rozšiřovali okruh pátrání. Pod padlým stromem jsme objevili těhotnou ženu. Strom jí vnikl do těla a rozdrtil žaludek. Z klína jí čouhalo mrtvé dítě. O kus dál ležela odseknutá ruka, stále ještě pevně svírající stříbrný zvoneček. Hledali jsme a hledali, ale neobjevili jsme žádnou známku života.

Z nebe se ozval hluk leteckých motorů. Útočníci se vraceli, aby si prohlédli své strašné dílo. Hodili jsme sebou na zakrvácenou zem a to už se japonské letadlo snaželo v kruzích níže a níže. Letec si chtěl ověřit rozsah způsobených škod a přesvědčit se, že nikdo nepřežil, aby o tom mohl vyprávět. Letadlo se líně otočilo a naklonilo se v zatáčce jako jestřáb, který se střemhlav vrhá na kořist, načež se vrátilo v přímém a stále sestupnějším letu. Ozval se chruplavý praskot kulometné palby a svist kulek zasekávajících se do stromů. Něco mi zaškubalo okrajem roucha a uslyšel jsem výkřik. Cítil jsem, jako kdybych měl nohu popálenou. „Chudák Chuang,“ říkal jsem si, „zasáhli ho a potřebuje mě.“ Letadlo nad námi začalo zas líně kroužit, jako kdyby se pilot co nejvíc vykláněl ve snaze přehlédnout zem pod sebou. Sklonil špičku, roztěkaně znovu a znovu pokropil zemi palbou, načež opsal kruh ještě jednou. Zdálo se, že je spokojen, protože zakýval křídly a odletěl. Za okamžik jsem vstal, abych Chuangovi poskytl pomoc, ale byl o notný kus dál úplně netknutý a ještě napůl ukrytý v terénu. Zvedl jsem si roucho a zjistil, že mám na levé noze popáleninu v místech, kde mi kulka sjela po mase. Hlava šklebící se kousek ode mne měla skrz naskrz lebky nový průstřel, který procházel oběma spánky Výstupní otvor byl ohromný a proletěl jím ven celý mozek.

Ještě jednou jsme prohledali podrost i lesík, ale nikde jsme nenašli známku života. Ještě před několika minutami tu bylo padesát až sto lidí a možná i víc, aby vzdali hold zesnulému. Teď byli mrtví i oni. Zbyly z nich pouhé krvavé trosky a beztvaré hromady. Bloudili jsme bezradně sem tam. Nebylo tu pro nás na práci vůbec nic, pranic k záchraně. Tyto jizvy mohl zahojit pouze čas.

Takový byl tedy „Patnáctý den osmého měsíce“, kdy se rodiny scházejí na závěr dne, s radostí v srdci z toho setkání. Kvůli japonskému náletu se tu rodiny opravdu „sešly“ na konci svého dne. Obrátili jsme se, abychom pokračovali v cestě, a jak jsme se vzdalovali z místa neštěstí, pták znovu spustil svou přerušovanou písničku, jako kdyby se nestalo vůbec nic.

Život v Čhun-čchingu té doby byl opravdu těžký. Nahrnula se sem spousta hrabivců, lidé, kteří se pokoušeli vytěžít z bídy chudiny vytřískat z války peníze. Ceny letěly vzhůru a životní podmínky byly nadmíru tvrdé. Byli jsme skutečně rádi, když jsme dostali příkaz nastoupit zpátky do služby. Ztráty v pobřežních oblastech byly velké. Zdravotnického personálu bylo zoufale třeba. A tak jsme znovu odjeli z Čhun-čchingu a zamířili k pobřeží; kde na nás čekal generál Jo s dalšími pokyny. O několik dní později jsem byl dosazen do funkce lékaře důstojníka, řídicího jednu nemocnici, což bylo ve skutečnosti směšné označení. Nemocnice se skládala z několika rýžovišť, kde nešťastní pacienti leželi na bahnité zemi, neboť tam nebylo žádné jiné místo k ulehnutí, žádné lůžko, vůbec nic. Naše vybavení? Papírové obvazy, zastaralé chirurgické náčiní a pak už jen to, co jsme dokázali udělat, ale měli jsme alespoň snahu a schopnost přinášet pomoc těžce raněným, kterých bylo až až. Japonci vítězili na celé čáře a ztráty byly děsivé.

Jednoho dne se zdálo, že jsou nálety ještě silnější než obvykle. Kolem dokola padaly bomby. Všechna pole byla plná kráterů po explozích. Vojska ustupovala. Potom nás za soumraku přepadl japonský oddíl. Vojáci nás začali ohrožovat bajonety a bodali jednou toho, podruhé onoho, jen aby ukázali, že oni jsou tady pány. Nekladli jsme vůbec odpor, neměli jsme také žádné zbraně ani nic jiného, čím by se dalo bránit. Japonci mě podrobili hrubému výslechu, protože jsem tu velel, a pak vyšli do polí podívat se na pacienty. Všem nařídili vstát. Ti, kteří byli příliš churaví, než aby mohli jít a nést náklad, byli nepřitelem přímo na místě ubodáni bajonety. My zbylí, tak jak jsme byli, jsme se museli dát na pochod k věžeňskému táboru, ležícímu daleko ve vnitrozemí. Každý den jsme ušli mnoho kilometrů. Pacienti padali mrtví u krajů cest, a jakmile se sesuli, japonské hlídky k nim přibíhaly, aby se přesvědčili, jestli u sebe nemají něco cenného. Čelisti ztuhlé smrtí otevírali násilím bajonety a surově ze zubů vytloukali zlato.

Jednoho dne jsem za pochodu zahlédl, že hlídky vpředu mají na špičkách bajonetů cosi divného a že tím mávají sem tam. Říkal jsem si, že to vypadá jako nějaká oslava, jako by měli na konci svých pušek připevněné nějaké balónky. Pak se za hlaholu a smích strážce rozběhly k průvodu vězňů, jdoucích v protisměru, a nám se obrátil žaludek, když jsme spatřili, že na konci bajonetů mají nabodnuté lidské hlavy. Ty měly

vytřeštěné oči a otevřená ústa s pokleslými čelistmi. Japonci prostě vzali vězně, stáli jim hlavy a napíchali si je na bajonety, opět na znamení toho, že oni jsou tady pány.

V naší nemocnici jsme měli pacienty nejrůznějších národností. Teď na pochodu za námi zůstávaly u krajů cest mrtvolky všech národností. Patřily však už k národu jedinému - ke společnému národu mrtvých. Japonci je obrali o všechno. Byli jsme na pochodu řadu dní a bylo nás stále méně a byli jsme unavenější a unavenější, až těch pár z nás, kteří došli až do nového tábora, vrávorali v rudé mlze vyčerpání a bolesti. Přes hadry, kterými jsme měli obalené nohy, nám prosakovala krev, až za námi zůstávala dlouhá a rudá stopa. Konečně jsme dospěli do tábora a byl to opět jeden z těch naprosto nelidských. A znovu se mě tu začali ptát. Kdo jsem? Co jsem? Proč já, tibetský láma, bojuji na čínské straně? Moje odpověď, že se ve skutečnosti boje nikterak neúčastním, že pouze ošetřuji rozbitá těla a pomáhám nemocným, měla za následek hrubé zacházení a bití. „Ano,“ říkali, „ty jim spravuješ těla, aby proti nám mohli bojovat.“

Konečně mi přidělili práci a dostal jsem za úkol starat se o nemocné a snažit se je zachránit pro otrockou dřinu ve prospěch Japonců. Asi za čtyři měsíce po našem příchodu do tábora se tu konala veliká inspekce. Dostavilo se několik vysokých důstojníků, aby si ověřili, jak jsou zajatecké tábory provozovány a stojí-li tam někdo za povšimnutí, kdo by nějakým způsobem mohl být Japoncům užitečný. Nechali nás nastoupit už za úsvitu a stáli jsme po celé dlouhé hodiny až do pozdního odpoledne, kdy už na nás byl pohled jako na zástup skutečných trosek. Kdo se vyčerpáním zhroutil, toho zabodali bajonety a odtáhli na hromadu mrtvol. Trochu jsme srovnali řady, až když dovnitř hlučně vjela silná auta a z nich vyskákali muži se spoustou medailí na hrudi. Hostující japonský major vykročil nazdařbůh mezi naše řady a zkoumal vězně. Vrhł na mě pohled a pak se na mě zadíval pozorněji. Upřeně si mě prohlížela pronesl ke mně něco, čemu jsem nerozuměl. Pak, jelikož jsem neodpověděl, mě praštil do tváře pochvou svého meče, až mi rozsekl kůži. Rychle k němu přiskočil důstojnický sluha. Major mu cosi řekl, načež se sluha rozběhl do evidenční kanceláře a velice brzy byl zpátky s mou kartou. Major mu ji vytrhl a nedočkavě ji začal číst. Potom mi začal spílat a vydal rozkaz strážím, které ho provázely. Znovu mě údery pařeb srazili k zemi, znovu mi roztržili nos - tak čerstvě vyhojený a po plastické operaci - a pak mě odtáhli na strážnici. Tam mi ruce a nohy svázali za záda a provaz přetáhli přes krk, takže kdykoliv jsem se pokusil ruce si uvolnit, téměř jsem se uskrtil. Dlouho mě kopali, tloukli pěstmi a pálili žhavými konci cigaret, přičemž mě zasypávali otázkami. Potom mi nařídili si kleknout a strážě mi začaly skákat na paty v naději, že



mě ta bolest donutí promluvit. Nápor mi zlomil klenby obou chodidel.

A ty jejich otázky! Jak jsem uprchl? S kým jsem na svobodě mluvil? Jestlipak vím, že uprchnout je urážka císaře? Také po mně chtěli vědět podrobnosti o pohybu vojsk v domnění, že já, tibetský láma, toho musím o uspořádání čínských pozic vědět spoustu. Pochopitelně jsem neodpovídal, a tak mě dál pálili hořícími cigaretami a pokračovali v celém svém obvyklém sledu mučení. Poté mě napnuli na jakýsi hrubě opracovaný mučící skřípec a otáčeli jeho kolem tak dlouho, že jsem cítil, jako by se mi paže i nohy už už vytrhávaly z kloubních pouzder. Pokaždé jsem omdlel, a tak mě přivedli k sobě tím, že na mě vylili kýbl studené vody a píchali mě špičkami bajonetů. Nakonec zasáhl důstojnický lékař zodpovídající za tábor. Prohlásil, že jakékoliv další utrpení už v žádném případě nemohu přežít a pak už se ode mne žádné odpovědi na svoje otázky nedozvedí. A oni mě zabít nechtěli, protože tím by mi umožnili uniknout jejich otázkám. Za krk mě vyvlekli ven a uvrhli do hluboké podzemní cely lahovitého tvaru a z cementu. Tam mě drželi mnoho dní, možná i týdnů. Úplně jsem ztratil pojem o čase, jeho vnímání se rozplynulo. V cele byla tma jako v pytli. Jídlo dovnitř házeli jedenkrát za dva dny a vodu spouštěli v plechovce. Často se rozlila a musel jsem se plazit po zemi tmou, hmatat po ní rukama a snažit se ji najít nebo najít alespoň kousek mokré země. V té tmě tak strašlivé by se mi byla rozskočila hlava, kdyby mě nezachránil můj výcvik. Znovu jsem se v myšlenkách ponořil do minulosti.

Tma? Myslel jsem na tibetské poustevníky v uzavřených poustevnách usazených ve výšinách horských vrcholů na nedostupných místech v oblacích. Tito poustevníci byli ve svých kobkách zazděni a žili tam roky. Odpoutávali mysl od těla a osvobozovali duši od mysli, aby dosáhli vyšší duchovní volnosti. Nepřemýšlel jsem o současnosti, nýbrž o minulosti a během svého snění jsem se nevyhnutelně vrátil ke svému nejúžasnějšímu zážitku - k návštěvě vysokých poloh Čang Tangu.

Můj učitel láma Mingjur Tundrup, několik dalších a já jsme se vydali ze zlatě zastřešené Potaly ve Lhase hledat vzácné léčivé rostliny. Týdny jsme stoupali k horám, stále výš vzhůru k zmrzlému severu do vysokohorských oblastí Čang Tangu, kterým se také říká Čambalá. Jednoho dne jsme se už blížili k cíli a byl to den skutečně mrazivý, mrazivější než mnoho jiných pronikavě ledových dní. Bičovala nás ledová tříšť hnaná skučící vichřicí. Kousky ledu dopadaly na vlající roucha a odíraly nám kůži, kdekoliv zůstala nepříkrytá. Tady ve výšce sedm a půl tisíc metrů nad mořem měla obloha jasně nachovou barvu, ve srovnání s kterou několik obláčků podobných záplatám a letících po nebi vypadalo neuvěřitelně sněhobíle. Vypadaly jako bělouši bohů, kteří své jezdce nesou Tibetem.

Šplhali jsme stále výš a výš a terén se každým krokem stával neschůdnějším. Plíce nás drásaly až v krku. Vyhrabávali jsme si ze ztvrdlé země alespoň nejistý úchyt pro nohu, pronikající prsty i do té nejmenší průrvy ve zmrzlé skále. Nakonec jsme došli k záhadné vrstvě mlhy (viz třetí oko) a prošli jí, přičemž se nám půda pod nohama stále víc oteplovala a sílil v nás pocit, že vzduch kolem nás hladí a utěšuje. Postupně jsme se z mlhy vynořovali a shledávali, že se nacházíme v ráji plném bujného rostlinstva tohoto božského útočiště. Před námi se objevila země pradávných věků.

Tu noc jsme odpočívali v teple a pohodlí Skryté země. Bylo nádherné ulehnout ke spánku na měkké mechové lůžko a vdechovat lahodnou vůni květů. Bylo tu ovoce, jaké jsme doposud nikdy nejedli. Ochutnali jsme ho a pustili se do něj. Úžasná byla i koupel v teplounké vodě a pohodlné pohovnění na zlatistém břehu.

I druhý den jsme pokračovali v cestě a stoupali výš a výš, ale teď už nás nic netrápilo. Procházeli jsme mezi skupinami rododendronových keřů a míjeli stromy vlašských ořechů i jiné, jejichž jména jsme neznali. Ten den jsme nikam nepospíchali. Opět se na nás snesl soumrak, ale tentokrát nám zima nebyla. Bylo nám příjemně a milo. Brzy jsme se sesedli pod stromy, zapálili oheň a připravili si večeři. Když jsme pojedli, zabalili jsme se do rouch a povídali si vleže. Postupně jsme jeden po druhém usínali.

Následující ráno jsme se zas dali na pochod, ale ušli jsme sotva tři čtyři kilometry, když náhle z ničeho nic jsme se dostali na otevřenou planinu k místu, kde stromy končily a před námi... zůstali jsme stát téměř ochromeni úžasem, otřeseni poznáním, že jsme stanuli před něčím, co se vymyká našemu chápání. Dívali jsme se. Planina před námi byla rozlehlá. Byla to rovina široká přes osm kilometrů. Na jejím vzdáleném konci se zvedal do výšky ohromný blok ledu jako skleněná deska tyčící se k nebi, jako kdyby to opravdu bylo nějaké okno do nebe nebo do minulosti. A jako skrze tu nejčistší vodu bylo z druhé strany ledové desky vidět město, neporušené, podivné město, jemuž podobné jsme neviděli dokonce ani v ilustrovaných knihách, které jsme v Potale měli.

Z ledovce vyčnívaly budovy. Většina jich byla dobře zachovalá, protože led vlivem teplého vzduchu skrytého údolí velice zvolna roztál a to tak jemně a zvolna, že se nepoškodil ani kámen, ani části budov. Některé stavby byly opravdu úplně netknuté, nesčetná staletí chráněné nádherným čistým a suchým tibetským vzduchem. Některé z těchto domů skutečně vypadaly tak nově, že by se klidně dalo říct, že mohly být dostavěny před týdnem.

Můj učitel láma Mingjur Tundrup promluvil do našeho zbožného ticha: „Bratři, toto bylo před půl milionem let sídlo bohů. Před půl milionem roků

bylo tohle místo příjemným přímořským letoviskem, kde žili vědci odlišné rasy a lidského druhu. Přišli sem odjinud a někdy vám povím jejich příběh, ale svými pokusy přivodili na Zemi katastrofu a pak prostředí, které uvedli do zkázy, překotně opustili a běžné obyvatelstvo této planety tu nechali. Způsobili katastrofu a vinou jejich pokusů se moře zvedlo do výšky a zmrzlo a tady před sebou vidíte město uchované od těch dob ve věčném ledu. Je to město, které zaplavila voda, jež zmrzla, jak se země zdvihala a voda s ní."

Uchváčení jsme tiše poslouchali, zatímco můj učitel pokračoval ve výkladu a vyprávěl nám o minulosti, o prastarých záznamech ukrytých v hloubce pod Potalou, kde jsou vyryty do zlatých desek, stejně tak jako se dnes na Západě ukládají záznamy pro budoucí generace do takzvaných „schránek času".

Vedení společným popudem jsme vstali a vykročili na průzkum budov, které jsme měli na dosah. Čím jsme se dostávali blíž, tím jsme byli ohromenější. Bylo to celé velmi a velmi divné. V prvním okamžiku jsme ani nerozuměli pocitům, které jsme vnímali. Připadali jsme si, jako bychom se náhle zmenšili na trpaslíky. Pak jsme si uvědomili, v čem to je. Budovy totiž měly obrovské rozměry, jako by byly stavěny pro rasu dvakrát tak vysokou než my. Ano, bylo to tak. Tito lidé, lépe řečeno nadlidé, byli dvojnásobně vyšší než běžní pozemšťané. Vešli jsme do některých domů a rozhlédli se tam. Zvláště jeden vypadal na jakousi laboratoř s množstvím podivných přístrojů, z nichž řada ještě fungovala.

Valící se proud ledové vody mě vrhl s omračující okamžitostí zpátky do skutečnosti. Mrštil mě zpátky do běd a bolesti mého života v kamenné kobce. Japonci dospěli k názoru, že už jsem tam pobyl dost dlouho a že jsem nebyl dost „obměkčen". Usoudili, že nejsnazší způsob, jak mě odtamtud dostat, je naplnit kobku vodou, abych vyplaval nahoru, jako je na povrch vynesena korek v plné láhvi. Jakmile jsem se dostal vzhůru, tedy k úzkému hrdlu této cely, hrábly po mně neurvalé ruce a vytáhly mě ven. Odvedli mě do jiné cely, tentokrát už ne podzemní, a mrštili mě dovnitř.

Druhý den mě hned poslali do práce, s úkolem starat se o nemocné. Koncem týdne vysocí japonští důstojníci opět přijeli na inspekci. Vyvolalo to všeobecný rozruch. Inspekce se konala bez jakéhokoli předchozího upozornění a stráž se zmocnila panika. Ocítl jsem se v té chvíli docela blízko hlavní věžeňské brány. Vůbec nikdo se mě nevěšmal, a tak jsem využil příležitosti a pokračoval v chůzi. Ne příliš rychle, protože jsem nechtěl být nápadný, ale ani ne příliš pomalu, protože zdržovat se tam nebylo zdraví prospěšné! Prostě jsem stále šel, jako bych měl úplné právo se vzdálit. Jeden strážce na mě zavolal, a tak jsem se otočil jeho směrem a

zvedl ruku, jako bych salutoval. Z jakéhosi důvodu mé gesto klidně opětoval a obrátil se zpátky k své práci. Pokračoval jsem v chůzi. Jakmile mi vězení zmizelo z dohledu, skrytý za keře jsem se dal do běhu, jak nejrychleji mi to mé oslabené tělo dovolovalo.

Rozpomněl jsem se, že o několik kilometrů dál je dům, který patří jedněm lidem ze Západu, které jsem znal. Ve skutečnosti se mi v minulosti podařilo prokázat jim určité služby, a tak jsem za soumraku opatrně zamířil k jejich domu. Přijali mě s vřelými projevy účasti. Ovázali mi četné rány, dali mi najíst a uložili mě ke spánku s příslibem, že udělají, co bude v jejich silách, abych se dostal přes japonské linie. Usnul jsem utěšen pomyšlením, že jsem se opět dostal do rukou přátel.

Divoký řev a rány mě záhy vytrhly ze spaní a vrhly zpátky do skutečnosti. Nade mnou stály japonské strážce, shazovaly mě z postele a znovu do mě píchaly bajonety. Mí hostitelé po veškerých projevech účasti si počkali, až usnu, načež japonské hlídky uvědomili, že mají doma uprchlého vězně. Ty neotálely a přišly si pro mě. Než mě odvedli, podařilo se mi položit západním lidem otázku, proč mě tak věrolomně zradili. Jejich osvětlující odpověď zněla: „Ty nejsi jeden z nás. Musíme se starat o vlastní lidi. Kdybychom tě tu nechali, byli bychom si Japonce znepřátelili a ohrozili svou práci.“

Jakmile jsem se ocitl zpátky v zajateckém táboře, zacházeli se mnou skutečně velice zle. Hodiny jsem visel přivázaný provazem k větvím stromu za palce rukou svázané k sobě. Za přítomnosti velitele tábora se potom konala jakási fraška procesu. Řekli mu: „Tenhle muž stále utíká. Máme s ním spoustu práce.“ A tak nade mnou vynesl rozsudek. Srazili mě k zemi a nechali mě tam ležet. Potom mi podložili nohy špalky tak, že zůstaly zvednuté nad zemí. Dva japonští vojáci mi na ně stoupli a začali po nich skákat, až se jedna i druhá kost zlomily. Tou strašnou bolestí jsem omdlel. Když jsem se probral k vědomí, zjistil jsem, že jsem zpátky ve studené, protivně vlhké cele a okolo mne se hemží myši.

Nedostavit se za úsvitu na nástup znamenalo smrt a já jsem to věděl. Jeden spoluvězeň mi přinesl kusy bambusu a já jsem si z nich udělal jakési dláčky, které jsem si přivázel k oběma nohám, abych zlámané kosti podepřel. Další dva kusy bambusu jsem použil jako berle a další kus jako jakousi trojnožku k udržení rovnováhy. Tak se mi podařilo na nástup dojít a zachránit se tak před smrtí oběšením, ubodáním bajonety, vykucháním či před jakoukoliv podobnou smrtí, ve které byli Japonci specialisté.

Jakmile se mi nohy odhrojily a kosti srostly, i když ne příliš dobře, protože jsem si je ošetřil jedinež já, velitel si mě zavolal a oznámil mi, že budu přemístěn do jiného tábora ještě víc ve vnitrozemí, kde budu mít

lékařský dohled nad ženským táborem. A tak mě opět čekala změna působiště. Tentokrát tam právě jela kolona nákladních aut a byl jsem jediným zajatcem, jehož tam převáželi. Jednoduše mi nařídili nastoupit a vezli mě uvázaného k zadnímu pažení jako psa. Za několik dní jsme konečně dojeli do onoho tábora, kde mě nechali vystoupit a předvedli před velitele.

Neměli jsme tu vůbec žádné lékařské náčiní ani léky. Co se dalo, jsme si zhotovili ze starých plechovek naostřených na kameni, z bambusu opáleného na ohni a z nití vytahaných z odraných šatů. Některé ženy už neměly ani co na sebe, jiné chodily v úplných cárech. Pacientky se operovaly při plném vědomí a rozbitá těla se sešívala vyvařenou bavlněnou nití. Japonci často v noci nechávaly všechny ženy nastoupit venku k inspekci. Kterákoliv jim padla do oka, tu odvedli do důstojnických ubytoven k pobavení důstojníků stálé služby či jakýchkoli případných návštěvníků. Ráno se ženy vracely zahanbené a bolavé a já v roli vězeňského lékaře jsem se musel snažit ta jejich ztýraná těla slátat.

### Jak dýchat

Už zas byli japonští vojáci ve špatné náladě. Důstojníci i mužstvo, celí zamračení, rázně chodili sem tam a vrhali se na každého nešťastníka, který se jim natrefil do rány. Byli jsme opravdu zasmušilí a chystali se na další den hrůz, hladovění a zbytečných úkolů. Před několika hodinami se v oblaku prachu vřítilo dovnitř velké, ukořistěné, americké auto a zabrzdilo tak, že by to jeho výrobcům urvalo srdce. Ozvaly se výkřiky a řev a mužstvo si v běhu zapínalo ošuntělé uniformy. Pobíhající strážci se vrhali po každém kusu výstroje, který jim padl do rukou, aby se trochu předvedli a ukázali, jak jsou výkonní a pracovití.

Byla to nečekaná návštěva jednoho z generálů, velících této oblasti. Překvapení na celé čáře. Nikoho by v životě nenapadlo, že přijde další inspekce poté, co jedna proběhla před pouhými dvěma dny. Někdy to budilo dojem, že si Japonci vymýšlejí inspekce jen proto, aby si mohli vyhlížet ženy a pořádat s nimi večírky. Většinou nechali ženy nastoupit do řady, prohlédli si je, vybrali si, které chtěli, a ty potom ozbrojené strážce odvedly. O chvíli později už k nám doléhal úzkostný pláč a výkřiky hrůzy a bolesti. Tentokrát to ale bylo doopravdy, jednalo se o skutečnou inspekci vysokého generála přímo z Japonska, který se přišel přesvědčit, co se vlastně v zajateckých táborech děje. Později jsme se dozvěděli, že Japonci utrpěli několik porážek a kohosi napadlo, že jestli se napáchá příliš krutostí, někteří důstojníci by později mohli být potrestáni.

Strážce se konečně uspořádaly do více či méně rovné řady, připravené k inspekci. Mužstvo neklidně šoupalo nohama, až se zvedala oblaka prachu. Se zájmem jsme je pozorovali přes ostnatý drát, protože tentokrát to nebyla inspekce vězňů, ale vojáků. Zůstali dlouho stát v řadě, načež zavládl atmosféra napětí, pocit, že se něco stane. Jak jsme se dívali, postřehli jsme, že se na strážnici něco děje a že vojáci salutují. Nato generál vyšel ven, pyšně si vykračoval a s nabubřelým výrazem začal přehlížet nastoupené mužstvo. Za sebou táhl svůj dlouhý samurajský meč. Tvář měl zkřivenou hněvem, že ho nechali čekat, a všichni jeho pobočníci vypadali nervózně a nesví. Pomalu procházel řadami vojáků a zastavoval se u těch, na kterých našel nějaký nedostatek. Ten den šlo všechno na levačku. Situace se stále víc vyhrocovala.

Maličcí synové nebes byli opravdu žalostně vyhlížející čeládka. Ve spěchu popadli kdejakou výstroj, jaká jim přišla pod ruku, ať byla vhodná či ne. Úplně ztratili hlavu. MUSELI přece ukázat, že vykonávají nějakou

činnost, že se jen tak neflákají a nemaří čas. Jak generál procházel řadou, z ničeho nic se zastavil a zaječel zlostí. Jeden voják měl v ruce namísto pušky ryč s plechovkou na konci, kterou zajatkyň vybíraly žumpy. Jedna z nich tou ryčí právě před chvílí čistila táborové stoky. Generál pohlédl na vojáka, pak se podíval na ryč a zdvihl hlavu, aby si prohlédl i plechovku na jejím konci. Jeho zuřivost sílila, až v jedné chvíli začal vzteky úplně neartikulovaně koktat. Už předtím se několikrát postavil na špičky a vlepil z obou stran facky vojákům, kteří v něm vyvolali nelibost. Ale teď, při pohledu na tyč k čištění stok, byl úplně bez sebe. Konečně se zase rozhýbal, vzteky poskočil a začal se rozhlížet po něčem, čím by vojáka praštil. Pak dostal nápad. Pohlédl dolů, vyhákl meč i s pochvou a touto ozdobnou zbraní nebohého vojína po hlavě omračující silou. Nešťastník se sesul na kolena a pak se zhroutil jak dlouhý, tak široký na zem. Z nosu a uší mu vytryskla krev. Generál do něj opovržlivě kopl a pokynul hlídkám. Ubožáka popadli za nohy a táhli ho pryč, přičemž se mu hlava otloukala o zem. Nakonec se nám ztratil z očí a už jsme ho v našem táboře víckrát neviděli.

Při této inspekci to vypadalo, že jediná věc není v pořádku. Generál i důstojníci jeho doprovodu našli na všem nějaké chyby. Od hněvu podivně rudli. Jen jednu inspekci dokončili, hned se pustili do druhé. Nikdy jsme dosud nic takového nezažili. Z našeho hlediska však to celé mělo zářivý bod. Generál byl na vojáky tak našťvaný, že úplně zapomněl provést inspekci vězňů. Nakonec velitelé vyšších hodností znovu zmizeli na strážnici, odkud k nám dolehl hněvivý křik a pár výstřelů. Pak zase vyšli, nastoupili do aut a zmizeli nám z očí. Mužstvo dostalo povel rozejít se, a tak se trousilo pryč, stále ještě se tetelíc strachem.

I japonští vojáci byli ve velmi špatné náladě. Právě povalili na zem jednu Holanďanku, protože byla urostlá a převyšovala je, což v nich vyvolávalo pocity méněcennosti. Jak sami prohlásili, byla vyšší než oni a to byla urážka císaře! Srazili ji k zemi pažbou pušky a pak do ní kopali a bodali ji, až jí způsobili vnitřní zranění a začala krváčet. Hodinu nebo dvě, dokud se nezačalo stmívat, ji nechali na zemi před strážnicí u hlavní brány. Měla nařizeno klečat a tak klečela a řinula se z ní krev. S nikým, ať už byl jeho stav jakýkoliv, se bez svolení stráží nesmělo hnout. Když takový vězeň zemřel, tím líp, o jeden krk k životu méně. Strážce jí nevěnovaly nejmenší pozornost, a tak umřela. Těsně před západem slunce se sesula k zemi. Nikdo jí nesměl jít na pomoc. Konečně dozorce pokynul dvěma zajatkyňm, ať tělo odtáhnou. Přinesly mi ji, ale bylo to marné. Byla už mrtvá. Vykrvácela.

V podmínkách tábora bylo skutečně těžké někoho léčit. Chybělo nám

úplně všechno. Dosloužily už i obvazy. Přepírali jsme je pořád dokola, dokud se nerozpadly, dokud je posledních pár nití drželo pohromadě. Nedaly se žádné pořídit ani z oděvů, protože nikdo žádný náhradní oděv neměl. Některé zajatkyně neměly co na sebe už teď. Situace se stávala dramatickou. Měli jsme tolik vředů, boláků a poranění, a nic k jejich ošetření. V Tibetu jsem studoval bylinkářství, a tak jsem si jednou při práci mimo tábor povšiml místní rostliny, která mi byla velice povědomá. Byla rozložitá, se širokými listy a měla silné stahující účinky. Takovou věc jsme zoufale potřebovali. Problém byl v tom, jak dostat ryto listy ve větším množství do tábora. Dlouho do noci jsme se o tom radili. Nakonec se rozhodlo, že pracovní čtyři musí rostliny nasbírat a při návratu do tábora je nějak nenápadně schovat. Přemýšleli jsme, kam by šly ukrýt. Nakonec někdo opravdu šikovný přišel s nápadem, že vzhledem k tomu, že jedna pracovní skupina sbírala veliké kusy bambusů, listy se dají schovat do jejich stvolů.

Ženy neboli „děvčata“, jak si mezi sebou říkaly bez ohledu na věk, nasbíraly těchto čerstvých listů veliké množství. Měl jsem z nich ohromnou radost. Byly jako pozdrav od starých přátel. Rozprostřeli jsme listy na zem za ubikacemi. Japonské hlídky našemu počínání přihlížely bez valného zájmu. Myslely si, že už jsme poněkud vyšinutí či něco podobného, ale my jsme listy rozložit museli, aby se pořádně vytřídily, protože ženy nosily všechno možné, zatímco použít se dal jen jediný druh. Rostliny jsme přebrali a vytřídili. Abychom se nějak zbavili ostatního množství, posypali jsme jím hromadu mrtvol na kraji ohrady našeho tábora.

Zbývající listy jsme rozložili na malé a velké a pečlivě očistili. Neměli jsme bohužel vodu, abychom je umyli, protože se jí velice nedostávalo. Teď jsme museli sehnat vhodnou nádobu, ve které by šlo listy drtit. Největší nádoba k mání byla táborová miska na rýži, tak jsme drahocenné listy dali do ní. Dalším problémem bylo najít vhodný kámen s ostrými hranami, aby se jím daly listy rozdrtit na kaši a nechat macerovat. Konečně jsme našli kámen, jaký jsme hledali. Byl to kámen, který se musel zdvihát oběma rukama. Ženy, které mi pomáhaly, se střídaly v roztloukání a míchání listů, dokud nevznikla zelená, lepkavá kaše.

Dalším problémem bylo najít něco, co do sebe vsákne krev a hnis během doby účinku tohoto stahujícího prostředku, a něco, co by to všechno drželo pohromadě. Bambus je rostlina širokého využití. Rozhodli jsme se užít jí ještě k dalšímu účelu. Ze starých kusů bambusu a odpadního dřeva jsme oškrabali dřev a v plechovkách jsme ji nad ohněm vysušili. Když úplně vyschla, stala se jemnější než mouka a sála víc než vata. Polovina bambusové dřevě a polovina drcených listů tvořily vyhovující směs.



Bohužel byla sypká a rozpadala se pouhým dotekem.

Nebylo snadné vytvořit nějaký podklad, na který směs položit. Museli jsme vytahat z mladých, zelených výhonků bambusu vnější vlákna a opatrně každé zvlášť vyčesat, abychom získali nitě co nejdelší. Ty se rozložily na čistě vydrhnutý kovový plech, který většinou chránil podlahu před požárem. Rozprostřeli jsme vlákna po délce a křížem, jako kdybychom tkali, jako kdybychom tvořili dlouhý a úzký koberec. Konečně po vynaložení velkého úsilí se nám podařilo vytvořit nevzhlednou síť dlouhou asi dva a půl metru a širokou přibližně tři čtvrtě metru.

Pomocí válečku vytvořeného z bambusu širokého průměru jsme rozváleli směs listů a dřeně po této síťovině tak, že jsme ji tam vtlačili, až se veškerá vláknina bambusu pokryla, až jsme naši drcenou směsí stejnoměrně vyplnili celou plochu té sítě. Tu jsme pak obrátili a udělali totéž i na druhé straně. Nakonec jsme získali jakýsi světlezelený obvaz, který zastavoval krvácení a napomáhal hojení. Podobalo se to trochu výrobě papíru a také konečný výsledek se podobal tlusté zelené lepence, pružné, ale ne příliš ohebné, která se opravdu těžko řezala tupým nástrojem, jenž jsme měli k dispozici. Nakonec se nám přece jen podařilo nařezat tento materiál na proužky široké okolo 10 cm a tehdy jsme je odloupli z plechového plátu, na kterém byl přichycen. V tomto stavu si proužky udržely pružnost mnoho týdnů. Přesvědčili jsme se, že jsou skutečným požehnaním.

Jednoho dne žena, která pracovala v japonské kantýně, začala předstírat, že je jí špatně. Přišla ke mně velice rozrušená. Vyklízela skladiště, kde byla uložena spousta věcí ukořistěných Američanům. Stalo se jí, že nějak převrhla plechovku, ze které odpadl štítek a z ní se vysypalo pár červenohnědých krystalů. Ledabyly ponořila prsty do plechovky a prohrábla její obsah ze zvědavosti, co by to mohlo být. Když potom dala ruce do vody, aby pokračovala v umývání, zjistila, že se jí zbarvily žlutočervenými až hnědými skvrnami. Otrávilá se? Byla to od Japonců nějaká léčka? Rozhodla se, že udělá nejlíp, když rychle půjde za mnou. Prohlédl jsem jí ruce, přičichl k nim a pak, být emotivní typ, byl bych radostí skákal. Bylo mi jasné, co ji ty skvrny způsobilo. Krystaly manganistanu draselného byly přesně to, co jsme potřebovali pro naše četné případy tropických vředů. Rekl jsem: „Nino, vynes nějak tu plechovku ven. Zavíčkuj ji, dej si ji do kýble, ale dostaň ji sem a drž ji v suchu.“ Vrátila se do kantýny a překypovala radostí, že se jí podařilo objevit něco, co dokáže zmírnit část utrpení. Později, ještě ten den se vrátila a přinesla plechovku krystalů a za pár dní další a potom ještě jednu. Ten den jsme Američanům blahorečili a blahorečili jsme dokonce i Japoncům, že americké zásoby

ukořistili.

Tropické vředy jsou strašlivá věc. Nedostatečná výživa a zanedbanost jsou jejich hlavní příčinou. Zřejmě k nim přispívá i nemožnost se pořádně umýt. Nejdřív se objeví lehké svědění, které si oběť roztržitě škrábe. Pak se ukáže malý pupínek, jako červená špendlíková hlavička, kterou člověk dál škrábe nebo v zoufalství protrhne. Do odřeniny se nehty vnese infekce. Celé místo postupně zrudne červeným odstínem zánětu. Pod pokožkou se tvoří drobné nažloutlé uzliny, které způsobují další podráždění a ještě úpornější škrábání. Vřed roste na povrchu, ale vrůstá i dovnitř. Objeví se hnis a rozpadající se tkáň. Postupem času dochází ke stále většímu oslabení organismu a zdraví se čím dál tím víc zhoršuje. Vřed prorůstá stále víc do hloubky, užírá maso, chrupavku a nakonec i kost, stravuje morek i tkáň. Pokud se nezakročí, pacient nakonec umírá.

Něco však bylo třeba dělat. Vřed, který je zdrojem infekce, se nějak musel odstranit, a to co nejrychleji. Jelikož jsme postrádali jakékoliv lékařské vybavení, byli jsme nuceni se uchýlit k opravdu drastickým zákrokům. Vřed musel pryč, a aby to člověk přežil, musel se celý vřed vyříznout. Takže se dalo udělat jediné. Z plechovky jsme vytvarovali jakousi lžičku a pečlivě nabrousili její ostří. Pak jsme ji co nejlépe vysterilizovali v plameni našeho ohně. Družky postižené zajatkyňe držely zachvácenou končetinu trpící ženy a já naostřeným plechem vyřezával mrtvé maso i s hnisem, až kolem zbyla jen zdravá čistá tkáň. Museli jsme si být naprosto jisti, že jsme nic nepřehlédli a nenechali tam žádný zbytek zdroje infekce, sice by vřed narostl znovu jako zhoubný plevel. Když jsme tedy tkáň zbavili spouště vředem napáchané, hlubokou dutinu, která vznikla, jsme vyplnili bylinnou pastou a s nekonečnou péčí jsme pacientce vrátili zdraví - zdraví v rámci možností našeho tábora! Tyto postupy by téměř kdekoliv jinde značily smrt! Manganistan draselný podporoval léčebný proces, protože potlačoval hnisání a další zdroje infekce. Zacházeli jsme s ním jako se zlatým prachem.

Naše léčba se vám zdá surová? Byla taková! Ale tyto „surové“ metody zachránily ne jeden život a také ne jednu končetinu. Bez takového zákroku by byl vřed rostl a rostl a působil otravu organismu, až by nastala nutnost ruku anebo nohu amputovat (bez umrtvení!), jinak by se život trpícího člověka už nedal zachránit. Zdraví bylo v táboře skutečným problémem. Japonci nám neposkytovali pomoc žádného druhu, a tak jsem nakonec sáhl po svých znalostech dýchání a naučil mnohé ženy v táboře dýchací techniku pro zvláštní účely, protože když člověk dýchá správně, tedy dýchá v určitém rytmu, může tím udělat hodně pro zlepšení svého zdraví, a to jak duševního, tak fyzického.

Můj učitel láma Mingjur Tundrup mě zasvětil do umění dýchat, když mě jednoho dne přistihl, jak supím do kopce, až vysílením skoro padám. „Lobsangu, Lobsangu," řekl, „cos dělal, že ses tak zřídil?" „Ctihodný pane," odpověděl jsem udýchaně, „snažil jsem se vyjít do kopce na chůdách." Zasmušile na mě pohlédl a potřásl hlavou s výrazem smutné odevzdanosti. Povzdechl a pokynul mi, abych si sedl. Chvilenu bylo ticho, přerušované jenom mým chraplavým oddychováním, jak jsem se snažil vrátit se zase do normálu.

Procházel jsem se sem a tam na chůdách v blízkosti linkchorské silnice, vytahoval se před poutníky a chlubitě se předváděl, abych jim ukázal, že mniši z Čokpori dokáží chodit na chůdách lépe, rychleji a nejdál ze všech lidí ve Lhase. Abych jim o tom podal ještě pádnější důkaz, otočil jsem se a rozběhl se na chůdách do kopce. Jen jsem se dostal za první zatačku a poutníkům zmizel z očí, sesypal jsem se v naprostém vyčerpání a vtom mě můj učitel načapal v tak žalostné a trapné situaci.

„Lobsangu, už je skutečně načase, aby ses zas něco naučil. Dost sis hrál a dost sis zasportoval. Teď, jak jsi sám předvedl, potřebuješ zasvětit do vědy správného dýchání. Pojď se mnou. Uvidíme, co se dá dělat, abychom tento stav věcí napravili." Zvedl se na nohy a vykročil po cestě vzhůru. Nechotně jsem vstal, sebral si chůdy, které mi odpadly nazdařbůh, a vykročil za ním. Šel lehce, až se zdálo, že klouže. Z jeho pohybů nebylo vidět vůbec žádné násilí a já, o tolik let mladší, jsem mu jen taktak stačil a ještě jsem přitom popadal dech jako pes za horkého letního dne.

Když jsme došli na vrchol kopce, zabočili jsme do objektu naší lámaserie a já jsem šel se svým učitelem do jeho pokoje. Tam jsme si obvyklým způsobem sedli na podlahu a láma zazvonil o nepostradatelný čaj, bez kterého se žádný Tibeťan nepustí do vážného hovoru! Seděli jsme mlčky, dokud obsluhující mnichové nepřišli s čajem a campou, a pak, když zase odešli, láma nalil čaj a udělil mi první návody ke správnému dýchání, které se v zajateckém táboře ukázaly neocenitelné.

„Funíš a popadáš dech jako dědek, Lobsangu," řekl. „Naučím tě teď, jak se s tím vypořádat, protože není třeba, aby se kdokoliv tolik dřel na něčem, co je tak běžné, přirozené a každodenní. Příliš mnoho lidí dýchání zanedbává. Myslí si, že člověk jen nadechne porci vzduchu, pak ji zas vydechne a vdechne další." „Ale ctihodný učiteli," odpověděl jsem, „dýchám docela dobře už víc než devět let. Jak jinak mám dýchat než tak, jak jsem to až doteďka dělal." „Lobsangu, musíš si uvědomit, že dech je skutečně zřídlo života. Můžeš chodit a běhat, ale bez dýchání nemůžeš nic. Musíš se naučit nový způsob a nejdřív ze všeho si musíš stanovit časové měřítko, podle kterého budeš dýchat, protože dokud toto časové měřítko

neznáš, nemůžeš si dýchání rozvrhnout do různých časových úseků, vzhledem k tomu, že různé účely si žádají odlišné rytmické dechové vzorce." Uchopil mé levé zápěstí, ukázal na jeden jeho bod a pravil: „Odposlechni si tlukot srdce svůj tep. Srdce ti pulsuje v rytmu: raz-dva-tři-čtyři-pět-šest. Polož si sám prst na tep a poslechni si ho. Potom ti bude jasné, o čem mluvím." Tak jsem to udělal. Dal jsem si prst na levé zápěstí a cítil jsem rytmus pulsaci tak, jak to řekl: jedna-dva-tři-čtyři-pět-šest.

Vzhlédl jsem k němu a on pokračoval: „Když se nad tím zamyslíš, uvědomíš si, že za dobu tvého vdechu ti srdce zatluče šestkrát. Ale to není všechno. Budeš se muset naučit podstatně měnit způsob dýchání a za okamžik se tím budeme zabývat."

Odmlčel se, pohlédl na mě a pak řekl: „Víš, Lobsangu, vy kluci, pozoroval jsem vás, když jste si hráli, se úplně vyčerpáváte, protože o dýchání nevíte zhola nic. Myslíte si, že dokud vdechujete a vydechujete, že je to všechno, na čem záleží a tím že to končí. Ale jste na velkém omylu. Existují čtyři hlavní způsoby dýchání. Teď si je projdeme a podíváme se, jak nám mohou být užitečné a v čem spočívají. První způsob je opravdu velice jednoduchý. Je známý jako vrchní dýchání, protože při něm pracuje pouze horní část hrudi a plic, a to je, jak bys měl znát, ta nejmenší část dechové dutiny, takže když používáš toto vrchní dýchání, vpravuješ do plic velice málo vzduchu, a navíc si vháníš zvětralý vzduch do nejhlubších koutů. Vidíš, pohybuješ jen horní částí hrudníku. Dolní část a břicho se nehýbají a to je skutečně špatné: Na vrchní dýchání se vykašli, Lobsangu, protože je úplně nanic. Je to ten nejhorší způsob, jaký lze používat, a proto musíme vzít v potaz další."

Odmlčel se, zase ke mně vzhlédl a řekl: „Vidíš, tohle je vrchní dýchání. Podívej se, jak nepřírozenou polohu k tomu musím zaujmout. Ale tenhle způsob dýchání, jak později sám uvidíš, je u lidí na Západě ten nejčastější a dýchá tak mimo Tibet a Indii většina lidí. Zamlžuje jim to myšlení a způsobuje mentální letargii." Zíral jsem na něj s otevřenými ústy. Vůbec jsem netušil, že dýchání je tak složitá věc. Doposud jsem žil v domněnku, že dýchání docela dobře zvládám, a teď se dozvím, že je to všechno špatně. „Lobsangu, ty nedáváš moc pozor. Řekneme si teď něco o druhém způsobu dýchání. Ani tenhle způsob není zvlášť dobrý. Nemá cenu se jím zabývat podrobně, protože nechci, abys ho používal, ale až se dostaneš na Západ, uslyšíš, že lidé o něm mluví jako o dýchání žeberním neboli jako o dýchání, při kterém bránice zůstává v klidu. Třetí dechový způsob je spodní dýchání, a ačkoliv je zřejmě o něco lepší než oba předchozí způsoby, je stále ještě nesprávný. Někteří nazývají spodní dýchání dýcháním břišním. Ani při tomto způsobu se plíce vzduchem nenaplní celé. Vzduch v plicích

se nemůže pořádně vyměnit, takže to opět znamená zdržování vydýchaného vzduchu, páchnoucí dech a nemoce. Proto tyhle způsoby dýchání vůbec nepoužívej, ale dýchej jako já a jiní zdejší lámové, plným dechem, a já ti ukážu, jak se to dělá."

Konečně! pomyslel jsem si, se dostáváme k věci a něco se naučím, ale proč mi vykládá všechno to ostatní, když mi pak řekne, že to nesmím používat? „To proto, Lobsangu," promluvil můj učitel, který mi zjevně četl myšlenky, „protože potřebuješ znát jak nedostatky, tak přednosti. Za tu dobu, co jsi tady v Čokpori," řekl, „sis už určitě všiml, že stále zdůrazňujeme, jak je důležité mít zavřená ústa. To není jen proto, aby člověk neřikal hlouposti, ale aby tak byl nucen dýchat výhradně nosem. Dýcháš-li ústy, připravuješ se o výhodu filtrace vzduchu nosními dírkami a o mechanismus usměrňování teploty, kterým je lidské tělo vybaveno. Navíc, když pořád dýcháš ústy, chřípí se nakonec ucpa a člověka začne sužovat katar, těžká hlava a celá řada dalších potíží." Provinile jsem si uvědomil, že na svého učitele zírám s ústy pootevřenými údivem. V tom okamžiku jsem je zavřel s takovým klapnutím, že mu pobaveně zajiskřilo v očích, ale nijak to nekomentoval a pokračoval.

„Nosní dírky jsou skutečně velice důležité a je třeba udržovat je čisté. Když se nos zacpe, vtáhni nosními dírkami trochu vody a vypusť ji ústy, odkud ji můžeš vyplivnout ven. V žádném případě ale nedýchej ústy, jen nosem. Mimochodem, bude lepší, když použiješ vodu teplou, protože ze studené bys mohl kýchat."

Obrátil se a zazvonil na zvonek, který měl vedle sebe. Vstoupil sluha, dolil konvici čajem a donesl čerstvou campu. Uklonil se a odešel. Po nějaké chvilce se láma Mingjur Tundrup opět rozhovořil. „Teď se, Lobsangu, budeme zabývat správným způsobem dýchání, pomocí něhož se některým tibetským lámům podařilo prodloužit si podstatně život. Povězme si tedy něco o úplném dýchání. Jak už vyplývá z jeho názvu, zahrnuje všechny tři předchozí způsoby, dýchání vrchní, střední a spodní, což vede k dokonalému naplnění plic vzduchem, jehož prostřednictvím se krev pročišťuje a naplňuje se životodárnou energií. Je to velice snadný způsob dýchání. Ať už sedíš či stojíš, musíš být v přiměřeně pohodlné pozici a dýchat nosem. Právě před chvílíčkou jsem tě viděl, Lobsangu, nahrbeného a rozvaleného, a to se pak nedá dýchat správně, v takové zhroucené poloze. Musíš mít páteř zpříma. V tom je celé tajemství správného dýchání."

Podíval se na mě a vzdychl si, ale jiskřičky v koutcích očí prozradily, že to s tím vzdycháním není zase tak hrozné! Pak vstal, přistoupil ke mně, vložil mi ruce pod lokty a nadzvedl mě, až jsem seděl úplně rovně. „Vidíš, Lobsangu, takhle musíš sedět, s rovnou páteří, hlídat si břicho a mít paže

podél těla. A teď si tak sedni. Rozevři hrudník, vystrč žebra a pak stlač bránici dolů, aby vyčnívala i dolní část břicha. Tak budeš moct plně dýchat. Vidiš, nejsou v tom žádná kouzla. Je to jen běžné, rozumné dýchání. Musíš do sebe dostat co nejvíc vzduchu a pak všechn ten vzduch ze sebe musíš dostat zas ven a nahradit ho novým. V první chvíli ti to může připadat krkolomné a složité, může se ti to zdát příliš těžké, můžeš si myslet, že to nestojí za námahu, ale za tu námahu to STOJÍ. Máš takový pocit, protože jsi netečný, protože jsi poslední dobou začal dýchat úplně nedbale. Je třeba, aby sis zavedl dechovou disciplínu."

Začal jsem dýchat, jak mi bylo řečeno, a k velkému překvapení jsem zjistil, že je to snadnější. Všiml jsem si, že prvních pár vteřin se mi trochu točila hlava, ale pak se mi začalo dýchat ještě lépe. Začal jsem jasněji vnímat barvy a už i za prvních pár minut jsem se cítil líp.

„Budu ti každý den zadávat dechová cvičení, Lobsangu, a radím ti, aby ses jim patřičně věnoval. Stojí to za to. Přestaneš se zadýchávat. To malé vyběhnutí kopce tě vyčerpalo, zatímco já, mnohonásobně starší než ty, jsem ho dokázal vyšlápnout bez problémů." Zaklonil se a pozoroval, jak dýchám způsobem, který mi doporučil. Už tehdy v těch prvních dobách jsem dokázal ocenit moudrost jeho učení. Znovu se usadila pokračoval: „Dýchání má jediný důvod, bez ohledu na způsob, který kdo uplatňuje, a sice nabrat co nejvíc vzduchu a rozvést ho po celém těle v poněkud změněné formě, které říkáme prám. Je to sama životní síla. Tato prána je síla, která udržuje při životě lidi i všechno ostatní, co žije, ať už to jsou rostliny, zvířata nebo lidé. Dokonce i ryby musí z vody získávat kyslík a přetvářet ho v pránu. Nicméně teď nám jde o tvoje dýchání, Lobsangu. Pomalounku se nadechni a na pár vteřin dech zadrž. Pak zase zvolna vydechni. Naučíš se, že existují různé proporce mezi nádechem, zadržením dechu a výdechem, které mají různý účinek, jako např. očistná, posilující atd. Nejdůležitější všeobecný způsob dýchání je zřejmě ten, kterému říkáme pročišťovací dýchání. Hned si ho vysvětlíme, protože chci, abys ho ode dneška prováděl vždycky na začátku a na konci každého dne, jakož i na začátku a konci každého cvičení."

Dával jsem bedlivý pozor. Věděl jsem velice dobře, jakou sílu tihle vysocí lámové mají, jak se umí přemísťovat z jednoho místa na druhé rychleji než člověk cválající na koni a jak se dokáží objevit v cíli odpočatí, klidní a vyrovnaní, a předsevzal jsem si, že ještě mnohem dřív, než se i já stanu lámou (v té době jsem byl teprve akolytem), vědu o dýchání dokonale zvládnou.

Můj učitel láma Mingjur Tundrup pokračoval: „A teď se, Lobsangu, podíváme na pročišťovací dýchání. Třikrát se zhluboka a naplno nadechni.

Ne takovéhle mělké dýcháníčko, ale pořádné vdechy, opravdu hluboké, nejhlubší, jaké umíš. Naplň si plíce, napřim se a celý se naplň vzduchem. Ano, takhle," řekl. A teď, až se nadechneš pořádně, zadrž ten vzduch na nějaké čtyři vteřiny, sešpul rty, jako kdybys chtěl pískat, ale nenafukuj si tváře. Pak trochu vzduchu vyfoukni vši silou otvorem mezi rty. Vyžeň ho silou, pošli ho pryč. Pak se na vteřinu zastav a zadrž vzduch, co ještě zbývá. Pak ho zas trochu vypuť a zase vši silou, jaké jsi schopen. Znovu se na okamžik zastav a pak vyfoukni všechno, co ještě zbývá, tak, aby ti v plicích nezůstal ani závan vzduchu. Vypuť ho ze sebe ven, jak neenergičtěji umíš.

Pamatuj si, že v tomto případě MUSÍŠ skrze rty vyfouknout vzduch co nejrázněji. No, a nezdá se ti teď, že takové dýchání přináší značné osvěžení?

Ke svému překvapení jsem mu musel dát za pravdu. Připadalo mi trochu přihlouplé jenom tak bafat a foukat, a teď, když jsem to zkusil několikrát za sebou, doopravdy jsem si všiml, že překypuji energií, a cítil jsem se možná líp než kdykoliv předtím. A tak jsem začal funět, bafat, naplňovat se vzduchem a nafukovat si tváře. Pak se mi najednou zatočila hlava. Jako bych se stával lehčí a lehčí. Skrz mlžný opar jsem uslyšel svého učitele: „Lobsangu, Lobsagnu, přestaň! Takhle se dýchat nesmí. Dýchej tak, jak ti říkám, a nepouštěj se do experimentů, protože to je nebezpečné. Teď jsi se přiotrávil nesprávným dýcháním, dýcháním příliš rychlým. Dělej jen taková cvičení, jaká ti zadávám, protože já v tom mám zkušenost. Později budeš moct dělat pokusy sám. Ale, Lobsangu, vždycky varuj ty, které budeš dýchání učit, aby se drželi určitých cvičení a nepouštěli se do experimentů. Upozorni je, ať nikdy nedělají pokusy s rozdílnými dechovými proporcemi, pokud jim neasistuje skutečně způsobilý učitel, protože dechové experimenty jsou opravdu nebezpečné. Provozovat zadaná dechová cvičení je bezpečné a zdravé a nemůže těm, kteří se pokyny řídí, způsobit žádnou škodu."

Láma vstal a řekl: „Teď by, Lobsangu, bylo dobré, kdybychom zvýšili tvoji nervovou odolnost. Postav se rovně, jako teď stojím já. Nadechni se, jak nejvíc můžeš, a pak, až budeš mít pocit, že už máš plíce úplně plné, přinuť se nabrat ještě trošinku vzduchu. Potom pomalu vydechni. Pomalu! Pak plíce znovu naplň a zadrž ten vzduch. Předpaž, ale nevkládej do toho sílu, ano? Jen ruce předpaž, aby držely ve vodorovné poloze, ale s vynaložením co nejmenšího úsilí. A teď se dívej a pozoruj mě. Začni ruce přesunovat směrem k ramenům, postupně smršťuj svaly a napínej je, tak abys ve chvíli, kdy se ti ruce ramen dotknou, měl svaly úplně napjaté a ruce sevřené v pěst. Stiskni je tak pevně, až se ti roztřesou vypětím. Při

napjatých svalech se zařátými pěstmi pomalu předpaž, pak ruce zase rychle stáhni a asi tak šestkrát to zopakuj. Pořádně vydechni, opravdu ze všech sil a ústy s našpuhlenými rty, jak jsem ti předtím říkal, a nech si mezi nimi jen malou škvíru, kudy vzduch vši silou vyfoukneš ven. Až si to zkusíš několikrát za sebou, provedeš pak na závěr ještě dýchání pročišťovací."

Udělal jsem to a zjistil, že mi to také velice pomáhá, stejně jako předešlé cviky. A bylo to mimo jiné i docela zábavné a mě legrace vždycky přitahovala! Můj učitel mi přerhl myšlenky: „Lobsangu, zdůrazňuji ti znovu a znovu, že rychlost zpětného stažení pěstí a svalové napětí rozhodují o tom, jaký užitek ti cvičení přinese. Pochopitelně se před začátkem tohoto cvičení přesvědčíš, že máš plíce opravdu úplně plné. Toto je mimochodem neocenitelné cvičení a během budoucích let ti velice pomůže."

Sedl si a díval se, jak provádím celou sestavu. Jemně mi opravoval chyby, chválil mě, když mi to šlo, a když už byl spokojen, nechal mě všechna cvičení udělat ještě jednou, aby si byl úplně jistý, že už je dokážu dělat sám bez dalších pokynů. Konečně mi pokynul, abych si vedle něj sedl, a vyprávěl mi, jak tento tibetský dechový systém vznikl, a sice po rozluštění starých záznamů v jeskyních hluboko pod Potalou.

Později jsem se během studií naučil o dýchání i různé jiné věci, neboť u nás v Tibetu neléčíme jen bylinami, ale i prostřednictvím pacientova dýchání. Dýchání je skutečným zdrojem života, a proto by mohlo být zajímavé uvést pár poznámek, které by mohly pomoci těm, jenž mají nějaké zdravotní potíže třeba z toho, že musí dlouho stát. Správným dýcháním se lze zbavit bolesti, nebo ji alespoň zmírnit. Věřte, že ano, ale pamatujte si, že musíte dýchat jen tak, jak je uvedeno na těchto stránkách. Každé experimentování tohoto druhu je nebezpečné, pokud není po ruce zkušený učitel. Zkoušet jenom tak naslepo je na mou duši šilenství.

Poruchy žaludku, jater a krve lze upravit tzv. „zadržovaným dýcháním". Není na tom nic magického, věřte mi, s výjimkou výsledku, který se opravdu může zdát úplně magický. Takže, nejdřív si musíte stoupnout vzpřímeně, nebo pokud jste v posteli, rovně si lehnout. Předpokládejme nicméně, že jste na nohou a můžete vzpřímeně stát. Postavte se patami u sebe, ramena dozadu, vypjatá hrud'. Dolní část břicha si pečlivě hlídáme. Zhluboka se nadechneme a vdechneme co nejvíc vzduchu. Ten v sobě držíme tak dlouho, dokud ve spáncích neucítíme jemné, skutečně slabounké bušení, na levé i pravé straně. Jakmile ho ucítíme, energicky vydechne otevřenými ústy **OPRAVDU** energicky, abyste o výdechu věděli. Nenechte vzduch jenom tak odvanout, nýbrž ho ústy vyfoukněte vši silou, jakou jste do toho schopni vložit. Pak je třeba vykonat dýchání pročišťovací. O tom



není třeba se znovu rozepisovat, neboť jsem vám pověděl, jak mě do něj láma Mingjur Tundrup zasvětil. Jenom znovu připomínám, že pročišťovací dýchání je ke zlepšení vašeho zdraví naprosto neocenitelné.

Dřív než vůbec můžeme začít s dechem pracovat, musíme si určit rytmus, časovou jednotku, představující normální nadechnutí. Už jsem se zmínil, jak jsem se to naučil já, ale snad v tomto případě bude zopakování užitečné a člověku napomůže, aby si to zapamatoval natrvalo. Vlastní rytmický standard dýchání každého jednotlivce je dán tlukotem jeho srdce. Ten je u lidí pochopitelně rozdílný, ale to nijak nevádí. Svůj vlastní normální dechový rytmus zjistíte tak, že si položíte prst na tep a počítáte. Dáte si prsty pravé ruky na levé zápěstí a nahmátnete si puls. Řekněme, že průměr bývá právě těch jedna-dvě-tři-čtyři-pět-šest. Ten rytmus si pevně zafixujte do podvědomí, abyste o něm i nevědomky věděli, znali ho podvědomě, abyste o tom nemuseli přemýšlet. Opakuji, že není důležité, jaký rytmus máte, ale jde o to, abyste o něm věděli a vědělo o něm i vaše podvědomí. Ale představme si, že váš rytmus je průměrný a že vám nádech trvá po dobu šesti srdečních úderů. To je zkrátka běžný každodenní rutinní rytmus. Mnohokrát z různých důvodů však tento dechový poměr měníme. Není na tom nic těžkého. Je to naopak velice snadné a může to vést k pozoruhodným výsledkům ve zlepšení zdraví. V Tibetu se všichni akolytové vyšších stupňů učí správnému dýchání. Měli jsme stanovené určité cviky, které jsme museli vykonat, než jsme se pustili do jakéhokoli jiného učení, a to byla vstupní procedura, kterou jsme všechno začínali. Chtěli byste to zkusit i VY?

Tak se především posaďte zpříma, anebo jestli chcete, můžete stát, ale není proč stát, když můžete stejně tak dobře sedět. Pomalu vdechněte celým dýchacím ústrojím, tzn. hrudníkem i břichem, a zároveň odpočítejte šest dechových jednotek. Jak uvidíte, je to docela lehké. Musíte jenom držet prst na tepu zápěstí a nechat srdce zabušit jednou-dvakrát-tříkrát-čtyřikrát-pětkrát-šestkrát. Když jste po šesti tepových jednotkách vdechnutí dotáhli, zadržte ho po dobu dalších tří úderů srdce. Pak vydechněte nosem v trvání šesti srdečních úderů, to je za stejnou dobu, po kterou trval nádech. Teď, když jste vydechli, nechte si plíce vyprázdněné po dobu tří tepových jednotek a potom začněte znovu. Opakujte to, kolikrát chcete, ale neunavte se. Jakmile se objeví první příznaky únavy, přestaňte. Nikdy byste se těmito cvičeními neměli vyčerpat, protože tím jejich účinek zničíte. Mají nás posílit a zajistit, abychom se cítili fit, a ne nás vyčerpat a naplnit únavou.

Začínali jsme vždycky očistným dechovým cvičením, které byste měli provádět co nejčastěji. Je úplně neškodné a velmi prospěšné. Zbavuje plíce

vydýchaného vzduchu a nečistot, a to do té míry, že v Tibetu se např. nevyskytuje TBC! Proto můžete dělat pročišťující dechové cvičení, kdykoliv se vám zachce, a přinese vám ten největší užitek.

Jeden zvlášť dobrý způsob získání duševního ovládnání spočívá v tom, že se zpřímá posadíme a jednou naplno vdechneme. Potom provedeme jedno očistné vdechnutí. Dále budeme dýchat v poměru 1 : 4 : 2, tzn. (vyjádřeme se pro změnu ve vteřinách), vdechněte na 5 vteřin, pak zadržte dech na 4 x 5 vteřin, tedy celkem na 20 vteřin. Poté, co jste to udělali, 10 vteřin věnujte výdechu. Můžete se sami vyléčit z mnoha bolestivých potíží. Pokud vás něco bolí, pak je velice účinný tento způsob: Lehnete si nebo sedněte, na tom nezáleží. Začněte rytmicky dýchat a přitom stále mějte na mysli, že každým nádechem se bolest ztrácí, že každým výdechem ji zaháníte. Při každém nadechnutí si představujte, že vdechujete životní sílu, která tu bolest rozpouští. Představte si, že každým výdechem bolest ze sebe vytlačujete. Položte si na bolavé místo ruku a představte si, že tou rukou každým dechem příčinu nemoci odstraňujete. Tak to udělejte 7x za sebou. Nato proveďte očistné dýchání, načež si na pár vteřin odpočiňte a dýchejte pomalu a normálně. Zjistíte, že bolest buď úplně zmizela, nebo se zmírnila natolik, že vás už ani neobtěžuje. Ale pokud by bolest trvala dál, sestavu zopakujte, zkuste to celé znovu ještě několikrát, dokud nakonec nepocítíte úlevu. Je jasné, že jedná-li se o náhlou a vracející se bolest, musíte se obrátit na lékaře, protože bolest je varování přírody, že něco je v nepořádku, a zatímco je naprosto v pořádku a na místě bolesti ulevit, když nás trápí, je stejně tak důležité podniknout kroky ke zjištění, co bolest vyvolalo, a tyto příčiny léčit. Bolest se nikdy nemá zanedbat.

Pokud cítíte únavu nebo jste absolvovali prudký výdej energie, tady je rada, jak ji co nejrychleji doplnit. Ani v tomto případě nezáleží na tom, zda stojíme nebo sedíme, jen držte chodidla u sebe, aby se paty a špičky prstů dotýkaly. Pak spojte ruce, aby se všechny prsty do sebe navzájem zaklesly tak, aby ruce a nohy vytvořily jakýsi uzavřený okruh. Chvilí rytmicky dýchejte, a to dost zhluboka a poněkud zpomalenými výdechy. Pak udělejte pauzu v délce tří dechových jednotek a hned nato zařaďte očistné dýchání. Uvidíte, že únava zmizí.

Mnoho lidí je velice nervózních, když mají absolvovat nějaký důležitý pohovor. Potí se jim ruce a třeba i třesou kolena. Není třeba, abyste upadali do takového stavu, protože řešení je velice prosté a můžete si pomoci i vy, třeba během sezení v čekárně, například u zubaře! Vdechněte opravdu zhluboka, pochopitelně nosem, a zadržte dech na 10 vteřin. Pak zvolna vydechnete a mějte dech celou tu dobu plně pod kontrolou. Pak si dopřejte 2-3 normální vdechy a výdechy a potom znovu vdechněte zhluboka. a

během 10 vteřin naplníte plíce. Zase dech zadržte a opět pozvolna vydechnete po dobu 10 vteřin. To nepozorovaně udělejte 3x za sebou, a zjistíte, že jste se úplně uklidnili. Srdce vám přestane divoce tlouct a začnete si zase věřit. Až přijдете na řadu a začne váš rozhovor anebo zákrok, uvidíte, že se budete ovládat. Jste-li poněkud rozčilení či nervózní, tak se zhluboka nadechněte, na 2-3 vteřiny dech zadržte, což můžete udělat bez obtíží ve chvíli, kdy váš protějšek hovoří. To vaši otřesenou sebedůvěru posílí. Všichni Tibeťané takové systémy používají. Měli jsme rovněž ve zvyku užívat řízení dechu ke zvedání břemen. Nejsnazší způsob, jak něco zvednout, ať je to nábytek, anebo těžký balík, je opravdu se zhluboka nadechnout, dech zadržet a v tu chvíli předmět zvednout. Až proces vlastního zvedání dokončíte, můžete pomalu vydechnout a dál normálně dýchat. Zvedat břemena při zadržení hlubokého nádechu je snadné. Stojí to za to, abyste se i vy o tom přesvědčili. Zkuste to, zdvihnout něco pořádně těžkého s plícemi plnými vzduchu, a uvidíte ten rozdíl.

I hněv ovládáme dýcháním zhluboka a tím, že dech zadržíme a zvolna vydechneme. Když se z jakéhokoli důvodu pořádně rozžlobíte, ať už jste v právu či ne, zhluboka se nadechněte. Na několik vteřin dech zadržte a pak docela pomalu vydechněte. Shledáte, že dokážete svou emoci ovládnout a že jste pánem (anebo paní) situace. Nechat se strhávat hněvem a podrážděním je velice škodlivé, neboť to může vést ke vzniku žaludečních vředů. Pamatujte tudíž na toto dechové cvičení, jež spočívá v nádechu zhluboka, v zadržení a pozvolném vydechnutí.

Všechna tato cvičení můžete provádět s naprostou důvěrou a s vědomím, že vám nemohou nijak uškodit, ale - slovíčko varování - držte se těchto cvičení a nepokoušejte se o nic dalšího, nevede-li vás zkušený učitel, protože špatná dechová cvičení mohou napáchat veliké škody. V našem zajateckém táboře vězeňkyně takto dýchaly. Absolvovaly toto učení ještě víc do hloubky a naučily se dýchat tak, aby necítily bolest, a to za přispění hypnózy umožnilo provádět hluboké vnitřní operace a amputovat ruce a nohy. Neměli jsme žádné uspávací prostředky, a tak jsme byli nuceni uchýlit se k těmto způsobům tišení bolesti - hypnóze a dechovému ovládnutí. Je to přírodní metoda, přirozená cesta.

# Bomba

Dny se vlekly s umrtvující jednotvárností a prodlužovaly se v týdny, které rostly do měsíců, až se z nich stávaly roky. Jednoho dne však každodenní stejnost ošetřování trpících přece jen prolomila změna. Toho dne se stráže přihnaly se svazky spisů v rukou a začaly vyvolávat tu nebo onu zajatkyňi. Na tom seznamu jsem byl i já. Shromáždili nás na volném prostranství tváří k našim chatrčím. Tam nás drželi několik hodin jen tak nečinně vestoje a teprve na sklonku dne před nás předstoupil velitel a řekl: „Vy buřiči, kteří jste urazili našeho císaře, budete přesunuti jinam a bude s vámi jinak naloženo. Odcházíte za deset minut.“ Prudce se otočil a odkráčel. Zůstali jsme trochu omráčeni. Odchod za deset minut? Ale aspoň jsme neměli nic k balení. Jediné, co jsme mohli udělat, bylo narychlo se rozloučit a vrátit se zpátky na seřadiště.

Takže nás vezou do jiného tábora? Dohadovali jsme se, o jaký druh tábora se může jednat. Ale jak už je v těchto případech nevyhnutelné, nikdo z nás neměl ani tušení. Když uplynulo deset minut, zapískali na píšťalky, znovu přispěchaly stráže a vyvedly nás ven. Bylo nás asi tři sta. Vypochoovali jsme bránou a šli dál, udiveně a plni dohadů, jaký asi tábor nás čeká. Byli jsme označeni za buřiče. Nikdy jsme Japoncům nedůvěřovali, věděli jsme, jací ve skutečnosti jsou. A tak nám bylo jasné, že ať jdeme kamkoliv, příjemný tábor to nebude.

Prošli jsme kolem vojáků jdoucích opačným směrem. Vypadali velice dobře naladěni. Není divu, říkali jsme si, protože podle zpráv, které k nám docházely, Japonci všude vítězili. Říkali nám, že brzy už ovládnou celý svět. Jak velmi se mýlili! Tehdy jsme přesto mohli jen věřit tomu, co nám říkali, neboť jsme neměli žádný jiný zdroj informací. Tito vojáci, když nás mýjeli, se chovali nanejvýš útočně a nevynechali žádnou příležitost si do nás uhodit a divoce nás bili jen z pouhého potěšení, aby slyšeli pažbu ručnice bouchat o ucukávající těla. Šli jsme dál poháněni kletbami strážců. I oni do nás podle libosti bušili pažbami pušek. Příliš často se stávalo, že nemocní padali u krajů cest a tam je vojáci pořádně ztloukli. Pokud se nedokázali znovu postavit na nohy a slepě vrávorali podepírání ostatními, stráže zasáhly a rána bajonetem ukončila další zápas. Jindy zas voják usekl nebohé oběti hlavu a napíchl si ji na konec bajonetu. Pak běhal sem tam podél řad ploužících se zajatců a d'ábelsky se zubil nad naším výrazem děsu.

Konečně po mnoha dnech vyčerpávajícího a hrůzostrašného pochodu,

při naprosto nedostatečné stravě, jsme došli do malého přístavu a tam nás nahnali do provizorního tábora postaveného u přístavu. Bylo tu množství lidí všech národností - buiči jako my. Byli tak apatičtí únavou a špatným zacházením, že když jsme vešli, sotva nám věnovali pohled. Náš počet se truchlivě zmenšil. Ze tří set, kolik se nás vydalo na cestu, došlo asi jen sedmdesát pět. Tu noc jsme zůstali ledabyle ležet na půdě tábora za ostatním drátem. Neposkytli nám žádné přístřeší, žádné soukromí, ale už jsme si na to zvykli. Muži a ženy se váleli po zemi nebo dělali, co museli, před očima japonských hlídek, které na nás měly nepřetržitě celou tu dlouhou noc namířené reflektory.

Ráno proběhl apel a pak nás nechali stát v kostrbatých řadách dvě nebo tři hodiny. Konečně se strážě uráčily přijít a vyvést nás dolů do přístavu k molu, kde čekala stará, rezavá nákladní loď, skutečný vrak. V žádném případě jsem nebyl odborník na lodní přepravu, také že téměř všichni ostatní zajatci toho o námořních záležitostech věděli víc, ale i mně ta loď připadala, jako že se každým okamžikem potopí, hned tady na místě, ještě zakotvená. Vehnali nás na palubu po skřípajícím a shnilém nástupním můstku, který hrozil, že se už už prolomí a uvrhne nás do zpěněného moře plného odpadků, plovoucích beden, prázdných plechovek, lahví a mrtvol.

Jakmile jsme nastoupili na loď, zahnali nás dolů do předního podpalubí. Bylo nás tam kolem tří set. Nebylo tam dost místa na sednutí a k pohybu kolem už teprve ne. Poslední z nás byl dolů vecpán ranami pažbou karabiny, provázen klením japonských hlídek. Pak se ozvalo řinčení, jako kdyby se nad námi zavírala brána posledního soudu. Poklop palubního otvoru prudce zapadl a na hlavu se nám vysypal páchnoucí prach. Slyšeli jsme zvuk palic, jak se stahovaly zpět dřevěné klíny, a všechno světlo zmizelo. Trvalo to zoufale dlouho, než se loď rozvibrovala. Ozval se skřípavý rachot starého motoru. Na mou duši to dělalo dojem, že se celá lodní kostra rozletí na kusy a propadneme dnem lodi ven. Z paluby k nám tlumeně doléhal křik a ječivé povely v japonštině. Vrčení motoru pokračovalo. Brzy se dostavilo příšerné kymácení a houpání, které nás informovalo, že jsme vypluli z přístavu a jsme na otevřeném moři.

Plavba byla skutečně neklidná. Moře muselo být rozbouřené. Bez ustání nás to házelo proti sobě, až jsme padali a šlapali po sobě. Byli jsme zavřeni dole, v podpalubí nákladní lodi, a nahoru nás pustili jen jednou, když byla tma. První dva dny nám vůbec nedali najíst. Věděli jsme proč. To aby nám zlomili ducha. Ale mělo to na nás pramalý účinek. Za dva dny jsme dostali šálek rýže na osobu a den.

Slabší zajatci brzy v dusivém zápachu, zavřeni ve smradlavém vězení, pomřeli. Nebylo tam dost kyslíku k přežití! Mnoho jich tedy umřelo a

zhroutilo se na ocelovou podlahu pod námi jako rozbité odhozené panenky. My přežívající, kteří však sotva měli víc štěstí, jsme nemohli dělat nic jiného než stát na mrtvých rozkládajících se tělech. Stráže nám nedovolily je vynést. Byli jsme všichni zajatci a stráže nezajímalo, zda živí či mrtví. Počet musel souhlasit podle papírů. A tak hnijící mrtvolky musely zůstat dole spolu s trpícími živými, dokud jsme nedojeli do místa určení, kde se měli živi a mrtví znovu přepočítat.

Ztratili jsme jakékoli povědomí o čase, ale konečně po bližze neurčené době se rytmus motoru změnil. Házení a kymácení se zmírnilo. Vibrování se změnilo a my jsme správně tušili, že se blížíme k přístavu. Nejprve bylo slyšet spoustu hluku a povyku, načež se ozvalo řinčení řetězů a byly spuštěny kotvy. Trvalo nekonečně dlouho, než se palubní poklopy rozletěly a dovnitř začaly sestupovat japonské hlídky v doprovodu důstojnického lékaře. Na poloviční cestě se znechuceně zastavily. Důstojnickému lékaři se ze zápachu udělalo zle a vyzvracel se na nás dole. Pak Japonci odhodili veškerou důstojnost a dali se na spěšný ústup zpět na palubu.

Po chvíli jsme se dozvěděli, že snášejí hadice, ale to už se na nás začaly lít proudy vody. Napůl nás utopili. Voda nám stoupala od pasu k hrudi, brzy po bradu a cáry mrtvých těl nám plavaly okolo úst. Pak se zas ozval japonský křik a povely a proud vody ustal. Jeden palubní důstojník se přiblížil, nakoukl dovnitř a nastalo velké gestikulování a dohady. Prohlásil, že jestli napustí ještě nějakou vodu, potopí celou loď, a tak dovnitř strčili hadici ještě širší a všechnu vodu zas vypumpovali.

Celý den a celou noc nás nechali dole třást se v mokrých hadrech, kde se nám dělalo špatně od puchu hnijících mrtvol. Teprve druhý den nás po dvou až po třech začali pouštět ven. Konečně jsem se dostal na řadu a vyšel na palubu. Hrubě se mě začali ptát. Kde je můj identifikační štítek? Zkontrolovali mé jméno se svým seznamem a neurvale mě nacpali do vlečné nákladní pramice, která už byla přeplněná třesoucí se sbírkou lidských jedinců - živých hadrošů oděných do posledních cářů. Po pravdě řečeno, někteří už na sobě neměli vůbec nic. Když už voda téměř dostoupila do roviny s horními okraji lodních boků a kdy to vypadalo, že jestli přistoupí ještě jediný člověk, člun půjde ke dnu, Japonci rozhodli, že z bezpečnostních důvodů tam už nikdo další nesmí přijít. Motorový člun zamířil k naší přídi a upevnili nás na lano. Pak se rozjel ke břehu a vrak starého člunu, s námi uvnitř, táhl za sebou.

To byl můj první pohled na Japonsko. Přirazili jsme k japonským břehům, shromáždili nás na otevřené prostranství, do tábora na rozlehlém pozemku, obehnaném ostnatým drátem. Drželi nás tam několik dní, během nichž stráže podrobily každého muže a ženu výslechu, načež řadu z nás

vydělili a odvedli několik kilometrů do vnitrozemí, kde bylo vězení, které drželi volné v očekávání našeho příjezdu.

Jeden ze zajatců, běloch, se při mučení zhroutil a začal vykládat, že jsem vězňům pomáhal utíkat a že mám informace vojenského rázu, které mi svěřili umírající. Tak jsem byl znovu povolán k výslechu. Japonci byli nadšeni představou, že mě přinutí promluvit. Ze záznamů o mně vyčetli, že veškeré předchozí pokusy selhaly, takže tentokrát překonávali sami sebe. Nehty, které mi znovu dorostly, mi olámali nazad a do živého masa mi vtírali sůl. Jelikož ani to mě nedonutilo promluvit, zavěsili mě za palce na trám a nechali mě tam celý den. Udělalo se mi už skutečně velice zle, ale Japonci pořád ještě nebyli spokojeni. Provaz, na kterém jsem visel, rozvázali a já jsem dopadl na tvrdou zem, až ve mně zachřestily všechny kosti. Začali mě tlouct do hrudi pažbou karabiny. Pak mi vojáci klekli na žaludek, ruce mi rozložili do rozpažení a přivázali mě ke kolíkům s kruhy (zjevně už v této proceduře byli zběhlí). Do krku mi nacpali hadici a pustili vodu. Cítil jsem, že se buď udusím z nedostatku vzduchu, utopím z přemíry vody, anebo tlakem prasknu. Měl jsem pocit, že každíčkým pórem těla mi crčí voda. Cítil jsem se jako nafukovací balón. Strašlivě to bolelo. Začal jsem vidět zářivá světla a jako by mi na mozek naléhal ohromný tlak, až jsem konečně omdlel. Podali mi posilující prostředky, jejichž účinkem jsem se zas probral. Ale už jsem byl příliš slabý a churavý, abych se mohl postavit na nohy, tak mě tři japonští vojáci popadli (byl jsem docela zavalitý typ) a znovu mě odtáhli k onomu trámu, za který jsem předtím visel. Přistoupil japonský důstojník a řekl: „Ty jsi nějaký mokrý. Je načase, abychom tě usušili. Třeba ti to i pomůže, že se rozpovídáš. Vytáhněte ho.“

Dva japonští vojáci se v mžiku sehnuli a chytli mě za kotníky tak bleskurychle, že jsem prudce přepadl a uhodil hlavou o cementovou podlahu. Pak mi provazem svázali kotníky a s funěním, jako lidé zaměstnaní nějakou dřinou, mě za ně pověsili hlavou dolů asi tak metr nad zemí zas na ten trám. A potom pomalu, jako když chutnávají každý okamžik, pode mě narovnali papír a pár kousků dřeva škodolibě se začali šklebit a jeden škrtl sirkou a papír podpálil. Postupně mě začaly zaplavovat vlny žáru. Dřevo se vznítilo a já jsem cítil, jak se mi pokožka na hlavě vraští a scvrkává žárem. Slyšel jsem, jak nějaký hlas říká: „Umírá. To nesmíte dopustit, sice vás poženu k odpovědnosti.“ Následovalo další uvolnění provazu a já jsem padl hlavou do žhavého ohniště. Znovu jsem omdlel.

Když jsem zas přišel k vědomí, zjistil jsem, že ležím na zádech v polosuterénní cele v kaluži vody na podlaze. Kolem mě pobíhaly myši. Jak jsem udělal první pohyb, odskočily ode mne a poplašeně vypískly. O

několik hodin později za mnou přišly hlídky a vytáhly mě na nohy, protože jsem se na nich ještě neudržel. S mnoha herdami a klením mě dopravili až k zamřížovanému oknu, které bylo právě v úrovni venkovní země. Tady mě připevnili pouty k železným mřížím, takže jsem se o ně opíral tváří. Důstojník mi dal kopanec a řekl: „Teď se budeš dívat na všechno, co se bude dít. Jestli se odvrátíš nebo zavřeš oči, vrazíme do tebe bajonet.“

Díval jsem se, ale nebylo tam nic vidět, jenom to prostranství s úrovní, která mi sahala přesně do výšky nosu. Brzy ke mně však dolehl nějaký nepokoj a do mého zorného pole vstoupilo několik zajatců popoháněných strážci, kteří s nimi zacházeli nadmíru krutě. Skupina se přiblížila až ke mně a vězni byli donuceni kleknout si zrovna před mé okénko. Už měli ruce svázané za zády. Teď je ohnuli do oblouku jak luk a ruce jim přivázali ke kotníkům. Nechtěně jsem zavřel oči, ale rychle jsem byl nucen znovu je otevřít, protože mi tělem projela ostrá bolest. Japonský voják mě bodl bajonetem, až jsem cítil, jak mi po nohou stéká krev.

Podíval jsem se ven. Probíhala tam hromadná poprava. Někteří zajatci byli ubodáni, jiným usekli hlavu. Jeden nešťastník musel podle měřítka Japonců udělat něco strašného, protože ho vykuchali a nechali vykrvácet. Tak to pokračovalo několik dní. Předváděli přede mě zajatce, které stříleli, zabodávali bajonety nebo stínali. Krev často dotekla až do mé cely, kde se na ni hrnuly ohromné krysy.

Noc co noc mě Japonci podrobovali výslechu, abych podal informace, které doufali, že ze mě dostanou. To už jsem ale byl nepřetržitě dnem i nocí za rudou clonou bolesti a už jsem si nepřál nic jiného, než ať už mě konečně popraví a všechno to skončí. Za deset dní, které mi připadaly, jako kdyby jich bylo sto, mi ohlásili, že pokud jim neřeknu to, co chtějí, budu zastřelen. Důstojníci mi řekli, že už mě mají plné zuby a že můj přístup je urážkou císaře. Znovu jsem odmítl cokoliv říct, a tak mě odvedli nazpátek do cely a vmetli mě dovnitř, až jsem s řachnutím napůl omráčen padl na lůžko z cementu. Hlídka se ve dveřích otočila a řekla: „Už nedostaneš nic k jídlu. Od zítřka už ho nebudeš potřebovat.“

Jakmile druhý den na nebi probleskly první slabounké paprsky světla, dveře cely se s třesknutím rozletěly a dovnitř vešel japonský důstojník s četou střelců. Vyvedli mě na popraviště, kde jsem viděl umřít tolik lidí. Důstojník ukázal na hlínu napitou krví a řekl: „Brzy tu bude i tvá. Ale ty budeš mít hrob, který si vykopeš.“

Přinesli lopatu a poháněn bajonety jsem si musel vykopat mělký hrob. Pak mě přivázali ke kůlu tak, aby až budu zastřelen, stačilo provaz jen přeříznout a já padl po hlavě do hrobu, který jsem si sám vykopal. Důstojník zaujal divadelní pózu a přečetl rozsudek, v kterém se říkalo, že



mám být zastřelen za odmítnutí spolupráce se syny nebes. Řekl: „Tohle je tvoje poslední šance. Promluv, nebo budeš odeslán za svými hanebnými předky.“

Neodpověděl jsem. Zdálo se, že není celkem co říct, a tak svoje prohlášení pronesl ještě jednou. Stále jsem byl zticha. Na jeho povel četa pozdvihla pušky. Důstojník ke mně přistoupil ještě jednou a znovu oznámil, že to je má poslední šance. Zdůraznil to tím, že mi při každém slově vlepil z obou stran facku. Mlčel jsem dál, a tak ukázal střelcům na mé srdce a navrch mě ještě udeřil do tváře plochou meče a plivl na mě. Pak se znechuceně odvrátil a šel zpátky k svým mužům.

Na poloviční cestě mezi jimi a mnou, ale maje se náramně na pozoru, aby se neoclt ve střelné dráze, k nim vzhlédl a dal pokyn, aby zamířili. Vojáci zdvihli zbraně. Hlavně mě vzaly na mušku. Přišlo mi, že svět je plný obrovských černých děr, na které se ty hlavně pušek změnilo. Zdálo se, že stále víc rostou, zlověstně, a věděl jsem, že každou vteřinou začnou plivat smrt. Důstojník pomalu zdvihl meč, potom jím máchl k zemi a zavelel: „PAL!“

Měl jsem pocit, že se celý svět rozpouští v ohni, v bolesti a v oblacích dusivého kouře. Jako kdyby mě nabírali na kopyta ohromní koně, kopyty do ruda žhavými. Všechno kolem mě se roztočilo, jako by celý svět zešléle. Poslední, co jsem uviděl, byl rudý opar, tekoucí krev, a potom už jenom tma, taková burácející tma. A pak, když jsem zůstal viset na provazech nicota.

Když jsem později zas přišel k vědomí, docela jsem žasl, že nebeské krajiny neboli onen svět jsou mi tak povědomé. Oni mi to všechno zkazili! Ležel jsem v hrobě tváří k zemi. Najednou do mě píchli bajonetem. Koutkem oka jsem zahlédl japonského důstojníka. Řekl, že náboje popravni čtyři byly speciálně upravené. „Vyzkoušeli jsme je na víc než dvou stech zajatcích," řekl. Část střelného prachu odebrali, vyňali také olovenou kulku a čímsi ji nahradili tak, aby mě to zranilo, ale nezabilo. Oni totiž stále ještě chtěli ty informace. „A my je dostaneme," prohlásil důstojník, „jenom budeme muset vymyslet jiné metody Nakonec je z tebe dostaneme, a čím déle budeš vzdorovat, tím víc bolesti tě to bude stát.“

Můj život byl skutečně tvrdý, plný přísného tréninku, plný sebeovládání, a ten zvláštní výcvik, kterým jsem v lámaserii prošel, bylo to jediné, co mi pomohlo vydržet a zachovat si zdravý rozum. Je nanejvýš nepravděpodobné, že by kdokoliv bez takové přípravy dokázal přežít.

Ošklivá zranění, která jsem utrpěl při „popravě", mi přivodila oboustranný zápal plic. Tentokrát můj stav začal být opravdu vážný, potácel jsem se na pokraji smrti bez jakéhokoli lékařského ošetření, bez

jakékoli útěchy. Ležel jsem v cele na betonové podlaze bez deky, bez ničeho a třásl jsem se, kašlal a doufal, že umřu.

Pomaloučku jsem se trochu vzpamatoval. Už nějakou dobu jsem vnímal bzučení leteckých motorů, které mi navíc nepřipadaly povědomé. Rozhodně to nebyly motory japonské, které jsem poznal tak dobře, a ptal jsem se sám sebe, co se to asi děje. Vězení leželo poblíž Hirošimy a mě napadlo, že vítězští Japonci - Japonci vyhrávali všude - přilétávají s ukořistěnými letadly.

Jednoho dne, když jsem pořád ještě byl velice nemocný, byl znovu slyšet zvuk leteckých motorů. Náhle se země zatřásla a ozvalo se temné a dunivé burácení. Z nebe začala padat oblaka prachu a bylo cítit zatuchlý, plesnivý zápach. Vzduch se zdál plný elektřiny a napětí. Na okamžik jako by všechno zůstalo stát. Potom se strážce daly do běhu, křičely hrůzou a dovolávaly se císaře, aby je ochránil, nevěda sami před čím. Byla to atomová bomba svržená na Hirošimu 6. srpna 1945. Nějakou chvíli jsem ležel a přemítal, co dělat. Pak začalo být jasné, že Japonci jsou příliš zaneprázdněni, než aby mysleli na mě, a tak jsem se vrávoravě postavil a zkusil otevřít dveře. Bylo odemčeno. Byl jsem tak vážně nemocen, že považovali za vyloučené, abych utekl. Navíc i hlídky, které za normálních okolností obcházely sem tam, teď zmizely. Všude vládl chaos. Japonci se začali obávat, že je opustil jejich sluneční bůh. Bloudili kolem jako vyplašení mravenci, kteří propadli nejvyššímu stupni paniky. Odhodili pušky, kusy uniforem, jídlo - všechno. Ve směru jejich protiletadlových krytů se ozývaly zmatené výkřiky a řvaní, jak se všichni naráz snažili dostat dovnitř.

Byl jsem slabý. Byl jsem příliš slabý i na to, abych se vůbec udržel na nohou. Sehnul jsem se, abych zvedl japonskou vojenskou blůzu a čapku a téměř jsem přepadl na zem, jak se mě zmocnila závrať. Klesl jsem na ruce a na kolena a s obtížemi jsem si navlékl blůzu a nasadil čapku. Hned vedle ležel pár těžkých sandálů. Taky jsem si je nazul, protože jsem byl bos. Pomalu jsem se odbelhal mezi keře a bolestně se vlekl dál. Odevšad se ozývaly rány a rachot a celé protiletadlové dělostřelectvo zahájilo palbu-. Oblouha byla rudá a táhly se přes ni ohromné pruhy černého a žlutého kouře. Zdálo se, že se celý svět bortí na kusy a já se v těch chvílích ptal sám sebe, proč se tak namáhám dostat se pryč, když je jasné, že všemu je konec.

Celou noc jsem se pomalu klikatě trmácel k pobřeží, o kterém jsem dobře věděl, že leží jenom pár kilometrů od vězení. Byl jsem opravdu nemocný. Dýchal jsem chraplavě, třásl se a šla na mě zimnice. Jenom s největším sebezapřením jsem se přinutil jít dál. Za svítání jsem se konečně dostal k pobřeží, k takové malé zátocce. Polomrtvý vysílením a nemocí jsem

opatrně vyhlédl zpoza keřů a před sebou jsem uviděl houpat se malý zakotvený rybářský člun. Nikdo u něj nebyl. Patrně majitel také propadl panice a vyběhl z loďky na břeh. Pokradmu jsem se k ní dostal a s vypětím sil se mi podařilo se vztyčit, abych se podíval přes horní okraj lodního boku. Loď byla prázdná. Podařilo se mi postavit se jednou nohou na kotevní lano a s nezměrným vypětím se zdvihnout. Vtom mě však síly opustily a já jsem po hlavě přepadl dovnitř do kalné vody mezi pár kusů nahnilých ryb, které tam zjevně zůstaly pro návnadu. Dlouho mi trvalo, než jsem zas nabral síly, abych nožem, který jsem našel, přeřezal kotevní lano. Pak jsem znovu padl na dno člunu, mezitím co plavidlo začal ze zátoky táhnout ven proud odlivu. Přesunul jsem se na zád, kde jsem se schoulil dočista vyčerpaný. O několik hodin později se mi povedlo vztyčit otrhanou plachtu, protože vítr se zdál být příznivý. Bylo to pro mě ale příliš vysilující, a tak jsem se sesul zpátky na dno člunu a omdlel, jako bych byl už mrtvý.

Za mými zády na japonské pevnině se staly rozhodující události. Byla svržena atomová bomba a ukončila japonský boj. Válka končila a já jsem to nevěděl. Válka končila i pro mě, alespoň jsem si to myslel, protože jsem se ocitl vydaný na pospas Japonskému moři, bez jídla, pomíneme-li pár kousků shnilých ryb na dně lodí, a bez vody. Postavil jsem se a opřel o stěžeň, abych se udržel, objal ho, vzepřel o něj bradu a držel se na nohou, jak nejlépe to šlo. Když jsem se otočil k lodní zádi, viděl jsem japonský břeh, jak se vzdaluje. Ztrácel se v lehké mlze. Obrátil jsem se zpátky k lodní přídi. Předě mnou nebylo nic.

Začal jsem přemýšlet o tom všem, co mě postihlo, přemýšlel jsem o věštbě. Přišlo mi, že slyším jakoby zdálky hlas svého učitele lámy Míngjura Tundrupa: „Dobře sis vedl, můj Lobsangu. Dobře sis vedl. Nebud' sklíčený, protože to není konec.“

Na přídi sluneční paprsek na okamžik osvítil den, načež se vítr ochladil a drobné vlnky, tvořící se kolem příde, se vzdalovaly od lodě s příjemným šuměním. A já? Já jsem směřoval... kam? Jediné, co jsem věděl, bylo, že momentálně jsem na svobodě, zbavený týrání, zbavený věznění, zbavený živoucího pekla táborového života. Možná že budu konečně smět i umřít. Ale ne. Přestože jsem toužil po klidu, který smrt s sebou nese, po úlevě od utrpení, kterou by mi to dalo, věděl jsem, že ještě umřít nemůžu, protože v mém osudu stálo, že mám umřít až v zemi rudochů v Americe. A teď mě tu unášel proud, opuštěného, hladového, na otevřeném člunu v Japonském moři. Pohltily mě vlny bolesti. Znovu mi přišlo, že mě týrají. Dýchal jsem chraplavě a kalil se mi zrak. Měl jsem pocit, že Japonci už zřejmě odhalili můj útěk a vyslali rychlý člun, který mě stíhá. To bylo pro mě příliš. Ruce

mi sklouzly po stožáru, prohnul jsem se, sesul se a přepadl na dno loďky.  
Znovu mě pohltila tma, tma zapomnění. Člun plul dál do neznáma.